

קובץ גליונות

פרשת בהר

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

בחירי מצוייני תלמידי ישיבות גור בארה"ק ב'מבחן כללי' על הש"ס
במעונו של מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

תשס"ב
קרן
השביעית

קרן הקדש של גדולי ישראל שלום א'
מקום מגורי השביעית בארץ ישראל

מוקד 'משביתי ארץ'

1800-300-544

זמני השבת

בחסות:

גִּינוֹת דָּוִד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:52	8:08	8:45
בני ברק	7:07	8:10	8:42
קרית ספר	7:01	8:09	8:44
בית שמש	6:51	8:09	8:44
אופקים	7:00	8:09	8:43
חיפה	7:02	8:12	8:45
ליקוואוד	7:52	9:23	9:51

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדריים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

רשכבה"ג מרן ראש הישיבה
הגרי"ג אדלשטיין שליט"א
בקריאה נדירה להשתתף ולסייע

במגבית החירום

של קרן השביעית

ולהיות

שותפים

יחד עם מרן רבינו שליט"א

בכבוד שמלים

(כלשון קודשו של מרן ראש הישיבה בשבוע זה)

"וכל המשתתפים במצווה רבה זו, הם
שותפים במצות השמיטה, ושכרם מובטח
ממקור הברכות, להתברך הם וכל אשר
להם בחיים טובים ומאושרים"

(מתוך מכתבו של מרן ראש הישיבה
הגרי"ג אדלשטיין שליט"א, אייר תשפ"ב)

544

לתרומות בהע.

וקחו חלק במגבית
החירום לקראת שבת:
"ושבתה הארץ שבת לה"

X 8 חודשים
עד לסיום תקופת השמיטה

100 **תירמו**
לחודש

ויה"ר שלא תיפסק שביתת הקרקעות ואף לא מדונם אחד בארץ הקודש

שמיטה קרן
השביעית

קרן הקודש של גדולי ישראל שלוש
לקיום מצוות השביעית בדרך ישראל
סיפורו של ספר בני בנימין מנחלון וזמקל

1800-300-5

ברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | מס' חשבון 485101

פרשת בהר-
פרשת השמיטה
פונה אליך:

האם לקחת חלק
במשא השמיטה?

"ומלאה הארץ דעה"

1800-300-544

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | מס' חשבון 485101

וקחו חלק במגבית
החירום לקראת שבת:
'ושבתה הארץ שבת לה'

100 שנה
לחודש
8 חודשים
עד לסיום תקופת השמיטה

ויה"ר שלא תיפסק שביתת הקרקעות ואף לא מדונם אחד בארץ הקודש

יומיים של מבחנים מטעם ארגון משניות הארצי "זכרון חנה"

250 ילדים נבחרים מכל הארץ הגיעו לבית מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל ולבית מרן הגר"ש שטינמן שליט"א למבחן על מסכתות פאה ובכורים שנלמדו בשנה האחרונה במסגרת ארגון משניות הארצי "זכרון חנה"

כמידי שנה עם סיום מבצע השנתי של לימוד המשניות, בארגון "זכרון חנה" בוחרים מתוך 20,000 ילדים את הילדים המצטיינים ביותר שלמדו ושיננו את המסכתות (בשנה האחרונה - מסכתות פאה ובכורים) למבחן בבית מרן ורבנו שליט"א

בשנים קודמות הילדים זכו להגיע לבית מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל כשמרן מקדיש מכחו ומזמנו לבחון את הילדים שעה ארוכה תוך כדי שמאזין בקשב רב לתשובות הילדים ומביע את התפעלותו מהיקף ידיעותיהם כשאך לאחרונה בחודש טבת האחרון התקיים המבחן האחרון ל - 150 ילדים שהגיעו מכל הארץ ונבחנו שעה ארוכה על מסכת כלאיים ע"י רבנו מרן זצוק"ל.

כעת עם סיום מבצע לימוד מסכתות פאה ובכורים הילדים הכינו עצמם למבחן אצל רבינו זצוק"ל ולדאבון לב נטרפה השעה וסדרי עולם נשתנו בעקבות פטירתו הפתאומית של מרן רבנו זצוק"ל

כעת במלאת השלשים לפטירת מרן זצוק"ל החליטו בארגון משניות הארצי "זכרון חנה" להביא את הילדים לבית מרן רבינו זצוק"ל לבחינה ע"י בנו ממשיך דרכו מרן הגר"ש קניבסקי שליט"א וכן לבחינה בבית מרן הגר"ש שטינמן שליט"א בשנה זו לרגל ריבוי המצטיינים החליטו בהנהלת הארגון לפצל את המבחן ליומיים.

250 ילדים הגיעו מכל קצוות הארץ כשמכל עיר נבחרו 4 ילדים מצטיינים, הילדים הגיעו בשעות הערב המוקדמות לבית מרן זצוק"ל ברגשות מעורבות ודמעות בעיניהם על ההפסד הגדול לראות מראה כהן, ומאידך על הזכיה הגדולה לכל הפחות לזכות להגיע לחדרו הקדוש של רבנו מרן זצוק"ל הילדים נדחקו בחדרו של מרן זצוק"ל כשבנו מרן הגר"ש קניבסקי שליט"א בוחן אותם שעה ארוכה על המסכתות תוך כדי שמביע התפעלות גדולה מהיקף הידיעות של הילדים ומהכבוד והנחת רוח שעושים לעילוי נשמתו של מרן רבנו זצוק"ל, לאחר מכן הילדים עברו להתברך אחד אחד מפי מרן הגר"ש שליט"א תוך כדי שהוא מעניק מתנה לכל ילד את הספר "אורחות יושר" של מרן זצוק"ל. לאחר סיום המבחן בבית מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הלכו הילדים לביתו של מרן הגר"ש שטינמן שליט"א לבחינה על המסכתות, מרן הגר"ש בחן את הילדים שעה ארוכה והביע את התפעלותו מהמאמץ הגדול של הילדים שמקדישים מזמנם הפרטי ללימוד המשניות מחוץ למסגרת הלימודים בת"ת, לאחר המבחן עברו הילדים להתברך מפי מרן שליט"א תוך כדי שהוא מעניק לכל ילד מתנה ספר "שיח השמיטה" הלכות שמיטה עם פסקי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

חמשת אגפי הלימוד בשיח התורה

לעילוי נשמתו של רבנו מרן זצללה"ה

בְּהִנְהָגָתוֹ

מיוחד לנשים

על פי צוואתו שנאמרה
מפי ביתו הרבנית
קולדצקי תליט"א,
כל אישה ונערה תקבל
על עצמה להתפלל שלוש
תפילות ביום, שחרית
מנחה וערבית, כפי שהורה
והנחיל מרן רשכבה"ג
זיע"א, ותאשר במערכת
שיח התורה שהתפללה
את שלושת התפילות.

לע"נ

עד תום שנת האבל

במערכת קיימות שאלות
על כל פרקי המשניות,
וכל אחד יכול ללמוד כל
יום ויום פרקי משניות ככל
שיבחר, לעילוי נשמתו
הטהורה, ולאשר ולענות
על השאלות במערכת
שיח התורה.
על כל לימוד פרק נוסף
נכנסים פעם נוספת להגרלה.
נשים: יאשרו סדר אמירת
תהלים במערכת שיח
התורה.

מתוך

להגות בספריו

בארבעה מסלולי
לימוד:
1. דרך אמונה הלכה ליום.
2. דרך חכמה הלכה ליום.
3. ארחות יושר.
4. שונה הלכות - הל'
שבת.
על כל לימוד נוסף נכנסים פעם
נוספת להגרלה.

לאורו

כל יום, כל הש"ס

על דעת גדולי הדור
שליט"א
כל אחד בחר לעצמו
דף אחד מ-2711 דפי
הגמרא, ומאשר כל יום
יום כי למד את הדף.
ביום שלישי ט"ז אייר בשעה
11 בבוקר יהיה ניתן למשך
24 שעות לאשר להמשיך
ללמוד את הדף שבחרתם.
ביום רביעי י"ז אייר בשעה
11:00 יהיה ניתן להירשם לכל
הדפים שעדיין לא נתפסו.

בְּדַרְכּוֹ

לימוד כל התורה בשנה אחת

כדרכו זיע"א
בשלושה מסלולים
על מנת לסיים ב"ד
ניסן תשפ"ג
1. שמונה דפי גמרא ליום.
2. שלושה דפי משנ"ב
ליום.
3. שלושה פרקים ברמב"ם
ליום.

בין כל המשתתפים שיאשרו את לימוד הדף במסלול לאורו,
או יענו נכונה על השאלות במסלול מתורתו,
או יענו נכונה על השאלות במסלול לעילוי נשמתו,
ולנשים - שתאשרנה אמירת פרקי תהלים או 3 תפילות ביום
תתקיים הגרלה יומית על סך 500 ש"ח
ועוד עשרה ספרים מספרי מרן זצ"ל

בין כל המשתתפים
והעונים נכונה על
השאלות,
תתקיים הגרלה יומית
על סך
700 ש"ח

סדר הלימוד בתכניות "שיח התורה" לחודש אייר תשפ"ב ניתן להשיג את הלוח החל ממחר בבית רשכבה"ג מרן זללה"ה

תאריך עברי	בדרכו			מתורתו		
	ש"ס בבלי בשנה	רמב"ם בשנה	משנ"ב בשנה	ארחות יושר	דרך אמונה	דרך חכמה
א' אייר התשפ"ב	שבת ע"ד-פ"א	ק"ש ד', תפלה א'-ב'	ח"א נ"ה-נ"ז:	זריזות עד 'מלאכת המשכן'	כלאים ב' ט'	בית הבחירה א' י"ח
ב' אייר התשפ"ב	שבת פ"ב-פ"ט	תפלה ג'-ה'	ח"א נ"ח-ס':	זריזות מ'נכמה גינ' עד 'מתור עצלות'	כלאים ב' י'	בית הבחירה א' י"ט
ג' אייר התשפ"ב	שבת צ"צ-צ"ז	תפלה ו'-ח'	ח"א ס"א-ס"ג:	זריזות מ'בא וראה' עד 'לתפלתך'	כלאים ב' י"א	בית הבחירה א' כ'
ד' אייר התשפ"ב	שבת צ"ח-ק"ה	תפלה ט'-י"א	ח"א ס"ד-ס"ו:	זריזות מ'כתוב חשת'	כלאים ב' י"ב	בית הבחירה א' א'
ה' אייר התשפ"ב	שבת ק"ו-ק"ג	תפלה י"ב-י"ד	ח"א ס"ז-ס"ט:	חינוך עד 'ע"כ במדרש'	כלאים ב' י"ג	בית הבחירה ב' ב'
ו' אייר התשפ"ב	שבת ק"ד-קכ"א	תפה ט"ו- תפלין א'-ב'	ח"א ע'-ע"ב:	חינוך מ'כתוב סיר בנך' עד 'כדי שיתירא'	כלאים ב' י"ד	בית הבחירה ב' ג'
ז' אייר התשפ"ב	שבת קכ"ב-קכ"ט	תפלין ומזוזה ג'-ה'	ח"א ע"ג-ע"ה:	חינוך מ'ביתדא"ר' עד 'כל הדורות'	כלאים ב' ט"ו	בית הבחירה ב' ד'
ח' אייר התשפ"ב	שבת ק"ל-קל"ז	תפלין ומזוזה ו'-ח'	ח"א ע"ו-ע"ח:	חינוך מ'אמנם' עד 'מרן ז"ל'	כלאים ב' ט"ז	בית הבחירה ב' ה'
ט' אייר התשפ"ב	שבת קל"ח-קמ"ה	תפלין ומזוזה ט'-י, ציצית א'	ח"א ע"ט-פ"א:	חינוך מ'זהנה'	כלאים ב' י"ז	בית הבחירה ב' ו'
י' אייר התשפ"ב	שבת קמ"ו-קנ"ג	ציצית ב'-ג', ברכות א'	ח"א פ"ב-פ"ד:	חינוך מ'אמנם' עד 'מרן ז"ל'	כלאים ב' א'	בית הבחירה ב' ז'
יא' אייר התשפ"ב	שבת קנ"ד-קנ"ז	ברכות ב'-ד'	ח"א פ"ה-פ"ז:	יראת שמים עד 'לצוות לזה'	כלאים ב' ב'	בית הבחירה ב' ח'
יב' אייר התשפ"ב	עירובין ב'-ט'	ברכות ה'-ז'	ח"א פ"ח-פ"י:	יראת שמים מ'זביחא ע"ב'	כלאים ב' ג'	בית הבחירה ב' ט'
יג' אייר התשפ"ב	עירובין י'-י"ז	ברכות ח'-י'	ח"א צ"א-צ"ג:	יראת חטא עד 'בשמו"ר'	כלאים ב' ד'	בית הבחירה ב' י'
יד' אייר התשפ"ב	עירובין י"ח-כ"ה	ברכות י"א	ח"א צ"ד-צ"ו:	יראת חטא מ'עוד אמר ר' יוחנן'	כלאים ב' ה'	בית הבחירה ב' י"א
ט"ו אייר התשפ"ב	עירובין כ"ו-ל"ג	מילה	ח"א צ"ז-צ"ט:	כיבוד אב ואם עד 'יצילינו מכל זה'	כלאים ב' ו'	בית הבחירה ב' י"ב
ט"ז אייר התשפ"ב	עירובין ל"ד-מ"א	סדר התפלות עד קדיש דרבנן	ח"א ק'-ק"ב:	כיבוד אב ואם מ'אמרו'	כלאים ב' ז'	בית הבחירה ב' י"ג
י"ז אייר התשפ"ב	עירובין מ"ב-מ"ט	סדר התפלות מנהגו להתחנן עד ברהמ"ז	ח"א ק"ג-ק"ה:	כיבוד אב ואם מ'אמרו'	כלאים ב' ח'	בית הבחירה ב' י"ד
יח' אייר התשפ"ב	עירובין נ"א-נ"ז	סדר התפלות מנהגו עד הסוף	ח"א ק"ו-ק"ח:	כבוד רבו עד 'אשר תצום'	כלאים ב' ט'	בית הבחירה ב' ט"ו
יט' אייר התשפ"ב	עירובין נ"ח-ס"ה	שבת א'-ג'	ח"א ק"ט-ק"א:	כבוד רבו מ'זכר התורה' עד 'בטל כל התורה'	כלאים ב' י'	בית הבחירה ב' ט"ז
כ' אייר התשפ"ב	עירובין ס"ו-ע"ג	שבת ד'-ו'	ח"א ק"ב-ק"ד:	כבוד רבו מ'אמרו' זללה"ה עד 'כצורבא מרבנן'	כלאים ב' י"א	בית הבחירה ב' י"ז
כ"א אייר התשפ"ב	עירובין ע"ד-פ"א	שבת ז'-ט'	ח"א ק"ה-ק"ז:	כבוד רבו מ'אמרו' במ"ד דברים'	כלאים ב' י"ב	בית הבחירה ב' י"ח
כ"ב אייר התשפ"ב	עירובין פ"ב-פ"ט	שבת י'-י"ב	ח"א ק"ח-ק"כ:	כבוד חבירו	כלאים ב' י"ג	בית הבחירה ב' י"א
כ"ג אייר התשפ"ב	עירובין פ"ז-צ"ז	שבת י"ג-ט"ו	ח"א ק"כ"א-ק"כ"ג:	כעס עד 'אלא רגזנותו'	כלאים ב' י"ד	בית הבחירה ב' ב'
כ"ד אייר התשפ"ב	עירובין צ"ח-ק"ה	שבת ט"ז-י"ח	ח"א ק"כ"ד-ק"כ"ו:	כעס מ'בזוה"ק' עד 'בגבורתו עכ"ל'	כלאים ב' ט"ו	בית הבחירה ב' ג'
כ"ה אייר התשפ"ב	פסחים ב'-ט'	שבת י"ט-כ"א	ח"א ק"כ"ז-ק"כ"ט:	כעס מ'זכר חסידים מעשה'	כלאים ב' ט"ז	בית הבחירה ב' ד'
כ"ו אייר התשפ"ב	פסחים י'-י"ז	שבת כ"ב-כ"ד	ח"א ק"ל-ק"ב:	ליצנות עד המכבד את הבריות	כלאים ב' י"ז	בית הבחירה ב' ה'
כ"ז אייר התשפ"ב	פסחים י"ח-כ"ה	שבת כ"ה-כ"ז	ח"א ק"ג-ק"ה:	ליצנות מ'העקר'	כלאים ב' י"ח	בית הבחירה ב' ו'
כ"ח אייר התשפ"ב	פסחים כ"ו-ל"ג	שבת כ"ח-ל'	ח"א ק"ו-ק"ח:	מידות עד 'לדורי דורות'	כלאים ב' א'	בית הבחירה ב' ז'
כ"ט אייר התשפ"ב	פסחים ל"ד-מ"א	עירובין א'-ג'	ח"א ק"ט-ק"א:	מידות מ'זהנה מצינו' עד 'עומדת לו'	כלאים ב' ב'	בית הבחירה ב' ח'

תוכנית "כדמותו" על מסכת גמרא או משניות ישר והפוך או 5 דפים ישר והפוך,
תופעל בס"ד בקרוב

424,368

דפי גמרא!!!!

6,413

מסכתות

נלקחו עד עתה לסיימם עד ליום השנה
לעילוי נשמתו של מרן הגר"ק זצוק"ל
על ידי אלפים שביקשו לעשות נחת רוח ולסיימם לזכרו

מכון להאדרת ספרי רשומה
מדר הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אהבת מרן שר התורה הגר"ק זצוק"ל לתורה לא ניתן כלל
לתאר, לא היה תג אחד בכל התורה עליו הסכים לוותר,
את הכל אגר בזכרוננו המופלא ולא הסיח דעתו,
וכעת רק בידינו להמשיך ולזכותו

הצטרף גם אתה

להגדיל ולהרבות זכויות למרן שר התורה, ועם תחילת זמן
קיץ קבל מסכת אחת לעילוי נשמתו הטהורה

טלפן עכשיו: 073-347-8888

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 43 | אייר תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

דבר המערכת

זה היה לפני שנה בדיוק אז ארע האסון הנורא הנקרא 'אסון מירון', בו קפדו את חייהם 45 אנשים וכיניהם ילדים ונערים זכים וטהורים. חשבנו רבות במערכת 'קובץ גליונות' מה יוכל להנציח את זכרם ולגרום לציבור לזכור אסון זה, ולהתחזק לפחות באיזה נקודה אחת, לזכרם ולע"נ, ואז עלה רעיון להוציא לאור את הגליון הנוכחי "כף זכות" ובו יוקדש כל שבוע הגליון לזכר אחד ההרוגים.

נמצאים אנחנו עכשיו שנה בדיוק מהוצאת הגליון בו אנו זוכים להקדיש את הגליון לע"נ ההרוג האחרון ברשימה האיומה (ההקדשות היו לפי סדר א"ב) (אמנם השבוע הגליון הוא מס' 43 אבל היו שני גליונות שהוקדשו על שם 2 האחים יחידים) רבים שאלו בשבועות האחרונים מה יהא על גליון חשוב זה, האם ימשיך? או חלילה יפסיק!

תגובות רבות קבלנו במשך השנה על חיזוקים רבים ומחשבות טובות שנוצרו על אנשים עם קריאת ולמידת דברי החיזוק והמעשים שפורסמו כאן, גברים ונשים, תלמודי תורה ובתי ספר, ישיבות וסמינרים אשר קבעו לימוד מיוחד בגליון זה.

כאים אנו בקריאה אל הציבור היקר למען נוכל להמשיך מפעל חשוב ויקר זה שלחו לנו סיפורים שארעו עמכם בהם לא חשבתם שאפשר לדון לכף זכות אבל לאחר מעשה התברר לכם שהיה בסיפור כף זכות אחת גדולה, או אם יש תחת ידכם חומר בענין חשוב זה נשמח לקבלו.

ויהי רצון שזכות הדנים לכף זכות תעמוד לכל 45 ההרוגים וד' יאמר לצרותינו די ונזכה לביאת המשיח ולגאולה הקרובה בבנין בית המקדש במהרה בימינו.

בברכת ל"ג בעומר שמח לכל עם ישראל
מערכת "קובץ גליונות"

שו"ת ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

ש. האם המצוה מחייבת לדון לכף זכות או דיכול להשאיר באי ידיעה, ואע"פ שלא יקיים המצוה מ"מ לא יבטלה.

ת. עיין חו"מ סי' י"ז סעיף י', דאיתא שם שידון כל אחד לכף זכות, משמע דלא סגי שישאר ספק.

(דרכי צדק)

חוששני שנטרפה דעתו עליו רח"ל

פעם בא אחד לפני הגאון ר' חיים מוואלז'ין זצ"ל, ואמר לו ראיתי את אחיך ר' זלמן וחוששני שנטרפה דעתו רח"ל, ראיתיו רץ כליל שבת עם עששית בידו בלי כובע עליון על ראשו, וכלא כגדים עליונים, ואמרתי לו "שבת שלום" ולא השיבני דבר, לא ידעתי מה היה לו?

הרגיעו ר' חיים ואמר לו תיכף יבא ר' זלמן ונשמע מפיו מה קרה, כעבור כמה שעות נפגשו שני הצדיקים,

שאל ר' חיים את ר' זלמן, אחי יקירי, שמעתי כי כליל שבת היה איזה דבר, אולי אוכל לדעת מה היה.

השיבו ר' זלמן ואמר כשסיימתי לימודי כליל שבת ופשטתי בגדי, שמעתי את שכנתי מלמעלה גונחת מחמת צירי לידה ומנסה להעיר את בעלה כדי שיקרא למילדת. ובעלה היה כה שקוע בשנתו שלא שומע ולא קם, אמרתי כלכי מצות פיקוח נפש באה לידי, אזדרז אני וארוץ לקרוא למילדת, ולכן כבר לא לכשתי את כגדי העליונים והתחלתי לרוץ

ולקרוא לה, ומאחר וליל שלג היה החלטתי ליקח עששית בידי כדי שלא אמעך ואפול באחד השיחים.

בעוד אני רץ באה רוח סערה והפילה כובעי מעל ראשי, אמרתי בלבי פיקו"ג עתה אין עתותי בידי להתמחמה ארוץ בלי כובע, וכך בדרכי פגשני מאן שהוא וברכני ב"שבת שלום" היאך יכולתי להשיב לו להכנס עמו בדברים כשהיולדת נאנחת ומתייסרת ומחכה למילדת (תורת היולדת).

הילד שבעט בלחם.

סיפר הגאון ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל ראש ישיבת טשעבין, סיפור ששמע מפי ר' משה אורבך זצ"ל מצאצאיו של בעל "נחל אשכול" ומיוצאי אשכנז, הלל היה מנהל תלמוד תורה בפתח תקוה איש צדיק וישר היה פיקח וממולח, ואף עמד בקשר עם מרן הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, הוא סיפר לי על מאורע שאירע בין כותלי בית ספרו בתקופה שבה כיהן כמנהל בית הספר, הימים היו ימי

המלחמה העולמית הראשונה, רעב היה אז בארץ ישראל ומשפחות העניים סבלו מאוד, בת"ת חולקו מזנות ארוחת בוקר ועומות.

והנה יום אחד נכנס לחדרו אחד המורים ומספר, כי ראה את אחד מתלמידי התלמוד תורה כשהוא נוהג בזיון במנת הלחם שקיבל, בעוד כל הילדים אכלו בתאבון את מנת האוכל שקיבלו, שיחק הוא בפת שבידו גלגל אותה כאילו והיתה כדור משחק, ואף בעט בה, המנהל הזדעזע וקרא לתלמיד לחדרו לבירור, היה זה מחזה קשה אף בימים כתיקונם, ועל אחת כמה כאותם ימים שבהם סבלו רבים חרפת רעב, התלמיד התנצל והבטיח על אתר כי הדבר לא ישנה.

אך רק מספר ימים חלפו עד שהתלונה חזרה שוב, שוב נקרא התלמיד ושוב הבטיח כי יותר לא יעשה, ואף הוסבר לו כמה מן הכיעור יש במעשה שעושה בימים שבהם כמעט ואין מה לאכול, משתפס התלמיד בשלישית נזרק לביתו ואכיו נקרא אל התלמוד תורה לבירור, האב הגיע אל משרדו

של המנהל וביקש ליידע אותו בנתון שלא היה ידוע לו, "ברצוני לגלות לכם פרט מענין שהתגלה לי" פתח האב וסיפר:

בבית שלנו היה רעב כמו לדאבון לב בהרבה בתים של בני ישראל, הילדים שהלכו לת"ת יכלו להנות ממנת מזון ועומה, אך בבית לא היה אוכל, הילד שנשלח הביתה החליט כי יוכל לסבול את הרעב, וכי מוטב שאחיו הקטן יקח את מנת האוכל שלו, כדי שלא יכלוט הדבר החליטו שניהם כי מידי יום בשעה קבועה יחכה האח מאחורי גדר הת"ת, בעוד אחיו זה שלומד בת"ת, ישחק כביכול במנת הלחם שלו, ויבעט בה עד שתעוף אל מאחורי הגדר היישר אל ידיו של האח הרעב.

ר' משה המנהל היה המום ממה שזה עתה שמע, כי לזאת לא ציפה, הוא ציפה לתשובות רבות ומגוונות, אך לא לתשובה מעין זו. (קובץ בית ועד).

(זכות הדן)

שאלה לדיון בשולחן שבת

מה קרה לשכני הצדיקים שבוקעות מביתם צעקות כאלו

באחד הימים שמעתי צעקות של גבר ואשה מביתם של שכנינו, לא הבנתי מה קרה לזוג הזה, שכנים כל כך טובים ושקטים, איך יתכן שאצלם יש מחלוקת, ועוד בכאלה קולות...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

הבטיחה שכבר מביאה את התרופה, ועברו כמה שעות ועדין לא הביאה זאת

כמה דקות לאחר שלאח התקשרה אל רחל, התקשר אליה אביה, והודיע לה שהרגע קבלו טלפון מאמריקה שאחיה הצעיר של אמא נפטר לפני זמן מה באופן פתאומי, והוא רוצה להודיע לאמי מיד, כדי שתספיק להתחיל את השבעה, עוד לפני שבת. רחל רצה מיד לבית הוריה שיחיו שגם הם גרים סמוך לביתם, כדי לשהות עם אמה בשעה קשה זו, כמובן שמתוך הבהילות, פרח כל ענין התרופה מראשה.

(ווי העמודים)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

גיליון מס' 472 פרשת בהר
תשפ"ב שנה עשירית

לעילוי נשמת
מרן רבינו
שמריהו יוסף חיים
בן מרן רבי יעקב ישראל זצוק"ל

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

ל"ג בעומר - מנהג תספורת ההלאקה

עשרות רבות של ילדים רכים היו עוברים לפני רבינו זיע"א ביום ל"ג בעומר [מאחר הנץ עד שקיעת החמה] 'לגזוז' כלשון רבינו, ורבינו שכבשונות מחשבתו היו אפופות בדברי חז"ל היה מתבטא ואומר שהיום הוא כמו 'הספר של כפר קרצום' (עי' מגילה ט"ז א'), הילד היה זוכה לליטוף קל, ואז תוך שהוא מתרחק לחלוטין ממקום הפאות היה גוזז רבינו ממחלפות ראש הילד, כנגד העורף, תוך הזכרת שם הילד ושם אמו לברכה, ואח"כ היה זוכה גם למיני מתיקה, פרי דאגת לב הרבנית ע"ה.

אמנם מהראוי לדעת שרבינו זללה"ה היה רגיל לומר שבמשנה (מו"ק י"ב א') מבואר להדיא שתינוק הנולד במועד מגלחין אותו במועד, ומה שנהגו להמתין הוא מנהג ירושלים (ראה ארחות רבינו ח"ב עמ' קט"ו, ומקורו משו"ת נחפה בכסף למהר"י נבון ח"ב קונטרס פרי מפרי דף י"ח, ובשערי תשובה ס' תקל"א ס"ב). וכן במשפחת רבינו לא היו ממתינים לגיל שלש, ובודאי שלא בטקסים המקובלים.

ב) בספר הנהגות רבינו 'אלא ד' אמות' (פ"ב ס"י) מביא עוד שאמר רבינו ז"ל שאצלם בבית לא היה המנהג הזה, ואביו - רבינו הקה"י ז"ל, בתחילה כשבאו אצלו התנגד לכל זה, אבל אחר כך כבר הסכים באמרו: אני עושה כן משום שזה משמח את ההורים. עוד אמר כי הגר"י ז"ל מבריסק התנגד לגזור השערות והיה רגיל לומר אינני עובד במקצוע ספרות. עכ"ל. וכמדומה שזה הטעם לכך שרבינו היה נמנע בזמנים שונים מלספר, למרות שמן הדין יתכן שמותר, [כגון בפורים בגלל שאסור במלאכה, ובכל ערב יום טוב בגלל שאסור בהקזה ויש חשש שבתספורת יצא דם, וביו"ט שני של גלויות בא"י מחמת שנמנע מעשיית מלאכות דאורייתא אף שתספורת היא לכאורה מלאכה דרבנן, מלבד ראש חודש האסור מדינא כצוותא ר"י החסיד], לפי שלא ראה בזה עניין הלכתי אלא רק מצות חסד [ושלום בית] עם הבריות, ולכן היה משתמט מזה בכל סיבה הנראית לעין כדי לדחות את איבוד הזמן שהיה יקר בעיני רבינו זיע"א כבבת עינו. ג) לשואלים תמיד אמר רבינו זללה"ה שלא לבזו למנהג ישראל, וכ"כ רבינו בספר 'תורתו מגן לנו' (עמ' ר"א): אין איסור, עי' מו"ק י"ב א' קטן הנולד במועד

השבת אבידה

זה היה ביום א' פר' כי תבוא - י"ד אלול תשס"ח. התפללת מעריב יחד עם רבינו בלדרמן. אחרי התפילה ניגש אי מי עם ילד חלאקא שהגר"ח יגזו לו שערות ראשו, אך משום מה הגבאים סירבו ולא נתנו לו לגשת. הגר"ח זצ"ל הולך לביתו, והוא אחרי, מתחנן אל הגבאים שהוא בא מרחוק וכו' וכו', אך ללא הועיל.

הגר"ח כבר עולה לביתו בחדר המדרגות שבכניסה הפנימית, ואז שם לב לרחש שמאחוריו, הוא שאל מה קורה, והגבאים ענו שיש כאן ילד חלאקא, הסתובב הגר"ח וביקש להביא מספריים, מאי שם צץ מספריים ולשמחת האב באצע חדר המדרגות גזז הגר"ח זצ"ל מחלפות ראשו של הילד. עקבתי מקרוב, והייתי עד לכל הנ"ל, חיש מהר שלפתי מצלמה והנצחתי זאת בעדשתי. ניסיתי עד עתה לאתר את בעל השמחה

להתפלל

מתוך ספרו של רבינו
"אורחות יושר"

ב. המתאחר לבא נקרא פושע ועצל (ברכות מ"ג ב') ובודאי בשם זה יקראוהו לעת"ל אם רגיל בכך כמ"ש (בתנחומא ריש ויקהל) שלעת"ל יקרוהו לאדם ע"ש מעשיו ואין לשער גודל הבושה בזה כמ"ש שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד וכנ"ל.

ביאורים:

המתאחר לבוא נקרא פושע ועצל - הכי איתא במסכת ברכות [דף מג.] ואל יכנס אחרונה לבית המדרש משום דקרו ליה פושע, ופירש רש"י, דקרו ליה פושע, מתעצל.

(מתוך ביאור ערך תפילה)

שבוע אחרון למבצע

לע"נ רבן של ישראל מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
הספר "תורתו מגן לנו"
(בכריכה קשה 270 עמ')
במחיר מיוחד בסך 10 ₪ בלבד

מוקדי הפצה מרכזיים:

בחנותות גל פז בבני ברק
ובירושלים
בשאר אזורי הארץ ניתן להזמין
במס' 053-3145900
ולקבל את הספר במשלוח חינם
בברכה מרובה מערכת "קובץ גליונות"

לכל קוראי הגליון בקרוב!

קובץ זכרון מיוחד מבית "קובץ גליונות" לע"נ רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

נשמח לקבל הנהגות, הוראות, מכתבים, עובדות ותמונות ממרן זצוק"ל

יש לשלוח לכתובת

k.gilyonot@gmail.com

להנצחות בקובץ מיוחד זה

ניתן לפנות למס' 053-3145900

בברכה מערכת "קובץ גליונות"

מותר לגלחו במועד, אבל כך נהגו ע"פ המדרש שהביאו שלש שנים יהיו לכם ערלים שאין מספרים השערות. צוין עוד שכתב שם רבינו שאין לגזוז חלאקה בביהכ"נ, עי' נזיר מ"ה א' דהוי דרך בזיון.

ד) למי ששאל על מקור המנהג לשמר את שערות החלאקה כתב רבינו ז"ל (שם עמ' רט"ז, עי' נדה י"ז א' תד"ה שורפן בשם הערוך, בכל תגלחת אין ראוי לאבדם דרך בזיון, אמנם כבר כתב הגר"ח ז"ל בכך החיים (סי' כ"ז סקי"ג) דלא ראה נוהגים כן ושומר פתאים ה', וכן רבינו הקפיד על כך רק בשערות זקנו הקדוש (ס' אלא פע"ג סכ"א, וראיתי שמניחם במעטפה מיוחדת וכשנתמלאה שלחה לגניזת ספרי קודש וכמ"כ בארחות רבינו ח"א עמ' של"ח, ועי' ליקוטי מהר"י ח"א עמ' ק"ו).

מדור זה לע"נ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג ע"ה

היוזמן

ערב לג בעומר בבית מרן

בדרכו לשינת הלילה אמר מרן "כשהייתי ילד, הלכתי עם אבא למדורה, וגם אחיותי באו". לאחר מכן שאל את בנו הגר"י ש'נסעת אתנו פעם בל"ג בעומר לצפת?' (כשנסעו לברית בצפת בל"ג בעומר לפני כשלושים שנה). שמעתי מאמי שזוכרת מילדותה שבנו הגדול של מרן הגר"י ז"ל היה מגיע לספר את הסבא הסטייפלער זצ"ל, והוא היה מניח ידיו על הפאות במשך כל זמן התספורת בפחדו הנורא פן יעבור על הקפת הראש. מרן עצמו ביקש מחתנו שיספר אותו מכיון שחשש שיוציא טיפת דם כמבואר בגמ' שאין להסתפר בערב שבועות מפני שאין להקיז דם ואכמ"ל.

בשנה שעברה ישבנו כמה מבני המשפחה בביתו ול"ג בעומר חל בשבת והתחלנו לשיר בר יוחאי ומרן היה שקוע בלימודו. בלי כוונה שרנו מידי בקול ואאמו"ר השתיק אותנו, ומרן הרים את ראשו ואמר למה אתה משתיק אותם זה עוזר לי...

ליל שבק בהר תשע"ח: אמר מרן: היום שבת של שמיטה (שקוראים בפרשת בהר על השמיטה).

שבת בבוקר, לאחר התפילה מרן גער בגבאי שנתן גלילה לילד בלי שרולים ארוכים, למה נתת לילד 'ערום' גלילה? (כנראה דעתו שאין זה כבוד הציבור שכידוע הקפיד ביותר על ענין זה כמבואר בשו"ע אור"ח ס' ד' סעי' נ"ח).

דנן, עשיתי מאמצים מרובים, אך ללא הצלחה, כעת אני פונה למערכת "דברי שי"ח" אולי יהיו הם השליחים הטובים לאתר את האב והילד המאושרים, ואשמח להעניק את התמונה המקורית הזו לאותו ילד חלאקא שכיום הינו כבר בחור בן 17 ובודאי יידע להעריך תמונה ומזכרת שכזו יותר מבהיותו כבן שלוש...

היודע פרטים
על תמונה זו
מתבקש לפנות
למס'
053-3145900

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת

על גדולי הדורות

חדש! עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן שליט"א!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת בחוקותי - הגאון הגדול רבי משה הלוי סאלוביץ' - שו"ץ (י"ד י"ט אייר)

פרשת נשא תג השבועות - הגאון הגדול רבי זלמן רוטברג (ח' סיון)

פרשת שלח - הגאון הגדול רבי גדליה נדל (ט"ז סיון)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הגדול רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצוק"ל

מצטרף לקריאתו

בשנת תש"ס היה עת צרה לישראל, משנאינו נשאו ראש, והערבים ביצעו הרבה פיגועי טרור רח"ל, באותה עת התפרסמה קריאת קודש עליה חתומים גדולי ישראל זצ"ל ושליט"א, לקבוע אמירת סדר יום כיפור קטן בערב ראש חודש, וילדי התנ"ך יאמרו פרקי תהילים.

מי שעמד מאחורי היוזמה, היה מרן הגר"מ זצ"ל, ששלח שליחים לגדולי ישראל להחתים אותם, משהגיעו אל רבינו הוא סירב לחתום, שכן לא היה דרכו להתערב בדברים ציבוריים, אך מששמע מהשליח שזו בקשתו של רבי מיכל, הוא הגיב 'אזויי' (ככה?) והוציא את העט וחתם (מפי הר"מ ולדמן, מקורבו של הגר"מ).

"לך לרבי חיים"

רבי מיכל מצידו, הפליג מאוד בשבחים על רבינו, ולא אחת דיבר מגדלותו. פעם שוחח רבי מיכל עם נער צעיר בדברי תורה, ובתוך הדברים הזכיר ענין מסוים שכתוב בגמרא בענין מוקף חומה, והנער הלך לבדוק היכן זה נזכר ולא מצא. כעבור זמן הוא שב לרבי מיכל, ואמר כי לא מצא, הרהר רבי מיכל רגע, ושאל אותו, חיפשת בכל הגמרא מגילה? השיב לו הנער, אכן. חיפשתי.

'אז איך האב גיזאגט אסישטייט, איז שטייט דאס!! אמר לו רבי מיכל בפסקנות, די שאלה איז נאר אוו, פריעגט ר' חיים קניבסקי...' ('אם אמרתי, הרי שזה בדאי כתוב', אבל השאלה היכן, זה תשאל את רבי חיים קניבסקי...). (מפי בעל המעשה, רבי מיכאל אריה שטיגל, ערב פורים בשנת תשמ"ב).

אשרי מי שגדל בתורה

אחרי פטירתו של רבי מיכל הגיע רבינו לנחם את בניו, והתעניין אם כבר הדפיסו את חידושי תורתו, ונענה, כי אמנם החל בסידור חידושי וניפה וזיקק את דבריו שוב ושוב, אך מסיבות שונות לא עלתה בידו, רבינו זירזם להוציא את חידושי תורתו של הגר"מ (ואכן בשנים האחרונות הופיע ממכש הספרים סדרת ספריו 'שיעורי רבינו יחיאל מיכל', וחידושי רבינו הגר"מ). (בני המשפחה; ורשימות מקורבו הגר"ר אליעזר פרידלס).

לאחר מכן אמר להם רבינו את דברי הגמרא בברכות דף י"ז 'אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו וגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב מן העולם ועליו אמר שלמה טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הוולדו'.

מרן הגר"מ פיינשטיין (במרכז) בחתונת בנו של תלמידו ומקורבו רבי אליעזר פרידלס זצ"ל (משמאל)

מפני שיבה תקום

סח נכד רבינו הגאון רבי גדליה הונגיסברג שליט"א כי פעם אחת התקיימה במעונו של רבינו כינוס צדקה לטובת יתומים עניים, כאשר הבחין רבינו שנכנס אל החדר מרן הגר"ח פיינשטיין שליט"א, שהקין היתה בראשותו, להתיישב לצידו של רבינו, הוא התרומם בפניו ואמר לו 'מפני שיבה תקום',

הלך בשליחות אביו

סח רבינו: הכרתי היטב את רבי מיכל זצ"ל, נוסף על היותו חתנו של הרב מבריסק היה תלמיד חכם, והלכתי אליו פעם בשליחות אבא זצ"ל בענין שהיה אז על הפרק.

תמונה נדירה:

מרן הסטייפלר זי"ע עם רבי יחיאל מיכל פיינשטיין (באדיבות: נכדו רבי צבי אריאל)

השליח המתאים ביותר

בשנת תשל"ו עמדה על הפרק שאלה ציבורית שהדיעות בין גדולי ישראל נחלקו בה, ורבי מיכל ביקש להעביר אז את דעתו למרן הסטייפלר, אך לא אבה לסמוך על אף שליח, הוא ביקש איפה לקרוא לרבינו כדי שיעביר את הדברים להעביר.

בני ביתו שאלו אותו - ילמדנו רבנו, מדוע להזמין את רבי חיים דוקא והרי הוא אינו שייך לענין ואינו בקי בפרטים, שכן אינו מעורב בעניני ציבור.

'דוקא משום כך' השיב לו רבי מיכל, 'מפני שאני רוצה שהשליחות תעבור כמות שהיא בלי להוסיף ובלו לגרוע, הלא אם אקרא לעסקן שבקי בפרטים הוא יאמר את מה שהוא רוצה לשמוע'...

מדוע הגיע רבינו לחתונה

בנישואי בנו של רבי מיכל (כסלו תשל"ח), מרן הגר"ח שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה, השתתף רבינו זצ"ל, הדבר היה לפלא שכן רבינו לא הוזמן וגם לא היה קשור עמו אז.

ואח"כ התברר, שהחתן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א הגיע להזמין לחתונה את מרן הקהילות יעקב יחד עם אביו, ומרן הסטייפלר השיב לו שמכיון שהוא גדר בעד עצמו, כמעט אינו הולך להשתתף בחתונות, אבל מפני כבוד התורה הוא יחרוג ממנהגו ויבוא להשתתף בשבע ברכות. ומכיון שהגר"מ טרח והזמין לחתונה, הוא שלח את בנו להשתתף במקומו (ואכן מרן הסטייפלר השתתף בשמחת שבע ברכות).

לאחר מכן שמע את הדרשא שהכין החתן שליט"א לומר בשמחת החתונה, וכאות הערכה נתן לו שני כרכים מספרו 'קהילות יעקב' ורשם לו הקדשה נאה.

ההקדשה בכתב ידו של מרן בעל הקהילות יעקב זי"ע

מרן הסטייפלר משתתף בשמחת השבע ברכות

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב): – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

טעמו וראו כי טוב השם

משא רבינו שליט"א במעמד פתיחת הזמן השבוע בישיבת פוניבז'

מטבעו הוא עיר פרא, ו"האדם" שבו עדיין צריך להיוולד, והוא עדיין אינו בן אדם, ובמה וכיצד הוא נהיה בן אדם? על ידי ספרי המוסר!

וכידוע זה גם נותן חיים מאושרים, ואני יודע זאת מהרבה משפחות, שראש המשפחה התחיל ללמוד ספרי מוסר, ובמשפחה הופתעו לראות את השינוי אצלו, ושאלו מה קרה איתך וכיצד השתנית? שנהיה אדם אחר לגמרי, ויש אווירה נעימה בבית, עם חיים אחרים, חיים מאושרים, ומה קרה? הוא התחיל ללמוד מוסר! וזוהי התועלת שיש מספרי המוסר, שנותנים לאדם מדרגה, ולא כולם יודעים את זה, אך כמו שאמרנו "טעמו וראו כי טוב השם", ובכך מקבלים את החיזוק.

הלומד מוסר בקביעות – בהתעלות תמידית

ולכן סדר המוסר הקבוע בישיבה אינו מידת חסידות אלא הוא דבר הכרחי לרוחניות, ומי שאין לו קביעות יום יומית בספרי מוסר הוא אדם אחר, ואם יש לו קביעות הוא משתנה ונעשה אדם אחר ובעל מדרגה, ובכל יום מוסיף עוד מדרגה ועוד מדרגה, וכך הוא עולה מדרגה לדרגה בכל יום, על ידי התמדה וקביעות בזה, ביישוב הדעת בלי מותח, בלי מאמצים ובלי קשיים.

ולומדים מה שמעניין, כי לימוד שמעמם אינו משפיע, מעניין מה שאומר המסילת ישרים, שיש בו עשרים ושישה פרקים, ומעניין לדעת מה הוא אומר ומה הוא מחדש, וכן החובות הלבבות, שיש בו עשרה שערים, ושערי תשובה שהוא ארבעה שערים, מה הם מחדשים, וזה נותן חיים מאושרים, טעמו וראו כי טוב השם!

ובגמרא אמרו (ברכות לב, ב) ארבעה דברים צריכים חיזוק, תורה ומעשים טובים וכו', ופירש רש"י מהו חיזוק? "שיתחזק אדם בהם תמיד ובכל כוחו", ראשית צריכים שיהיה 'תמיד', בכל יום, אחרת זה לא חיזוק, ואם זה לא תמיד ומפסיקים יום אחד כבר יש ירידה, כי כך הטבע, שיש יצר הרע וצריכים חיזוק תמידי כנגדו, ו'תמיד' זה בכל יום ויום, אבל רש"י מוסיף גם שצריך 'בכל כוחו', והיינו עם כל כוחות הגוף וכוחות הנפש, כל אחד לפי כוחו, ולא יותר מכוחו, כי זה מזיק, התאמצות יותר מהכוחות גורמת נזק, אבל לפי כוחו כמה שהוא יכול, אם הוא עוסק בחיזוק תמיד אזי בכל יום זה עליה מדרגה לדרגה, ובכל יום מוסיף עוד ועוד התעלות.

אשרינו מה טוב חלקנו שאנו יודעים מזה, שיש לנו רש"י שמלמדנו את הדרך בזה, ויש לנו ספרי מוסר, וגם החפץ חיים בזמנו כתב (בית ישראל פ"ט) שבזמנו רואים במציאות שאין ברירה, וסדר המוסר בישיבות הוא דבר הכרחי לרוחניות של התלמידים, ואין עצה אחרת, רק קביעות יום-יומית בספרי מוסר, שאז יש הצלחה ברוחניות, ובלי זה יורדים, אבל אם יש קביעות יומית אזי לא רק שלא יורדים, אלא עולים! ובכל יום מוסיפים עוד דרגה ועוד דרגה ועוד דרגה, והאדם אינו מרגיש כלל איך שהוא משתנה, אבל הוא משתנה, ונעשה בריה חדשה. וזה הענין של סדר המוסר שבישיבה, שאינו מידת חסידות.

הבא ליטהר – הצלחה תלויה בזכויות

וכבר אמרו חז"ל (יומא לה, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, מי שבא להיטהר ומבקש להתחזק ברוחניות, מן השמים מסייעים אותו

הסקרנות במילי דעלמא – בטלה

יש טבע של סקרנות, אדם יש לו סקרנות, ורוצה לדעת חדשות, מה נעשה באמריקה ובכל העולם, ואף בדברים שאינם נוגעים לו כלל, הוא מתעניין ורוצה לדעת מה היה, ולא רק מה יהיה, אלא גם מה שכבר היה, ומה מתפרנסים כל העיתונים, שממלאים את הסקרנות לדעת מה היה, כי כן טבע בני האדם. אבל מה הרווח מזה, הרי אין שום רווח מהסקרנות, וכי זה משנה לאדם אם הוא יודע או לא יודע? הרי זה לא משנה, אבל כך הטבע, שיש סקרנות.

ונמצא לפי זה, שאנו בני תורה, אם אנו ניתן לטבע הסקרנות שישלוט עלינו, זה יהיה בטלה וביטול תורה, כי אין שום תועלת מהידעיות מה שהיה ומה שיש בעולם, ובשבילנו זה לא משנה, ואין שום רווח בזה, לכן הסקרנות הזו לדעת חדשות היא ביטול תורה.

ניצול הסקרנות לדברי תורה

אבל לעומת זה יש סקרנות טובה, סקרנות לדעת מה הגמרא אומרת, מה רש"י אומר ומה תוספות אומרים, מה אומרים הראשונים והאחרונים, מה אומר הרמב"ן ומה אומר המהרש"א, ומה אומרים החזון איש והבריסקער רב, מה אומרים גדולי התורה, סקרנות לתורה! וזוהי סקרנות מצוינת, שהיא דבר טוב מאד, עסק התורה, אשריך בעולם הזה, כמו שאמרו (אבות פ"ו) ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך, וזה חיים מאושרים.

ומה העצה לכך? צריכים חיזוק. אבל איך מתחזקים, יש טבע של סקרנות, והאיך מתגברים על הטבע הזה, הדרך היא על ידי חיזוק, אבל כיצד עושים את החיזוק? **העצה היחידה היא לימוד ספרי המוסר**, שבספרי המוסר כתוב מה הם חובות הלבבות, מהו החוב שהתורה מחייבת את הלב היהודי, שיהיה על פי התורה, הלב על פי התורה, לא רק הדיבורים והמעשים אלא גם הלב, לב על פי התורה, לב עם אהבת הבריות, ועם שמחה של מצוה, ועם אהבת תורה, אהבת עסק התורה שהוא 'אשריך בעולם הזה'.

וזה הדרך, להשתמש עם הטבע לסקרנות הזו, לסקרנות של תורה שהיא אשריך בעולם הזה, אבל זה נגד הטבע וצריכים חיזוק לזה, והעצה היא לימוד ספרי המוסר, שנותנים חיזוק והבנה מה כדאי ומהו האושר בעולם הזה, כל ספרי המוסר.

ספרי המוסר מביאים לשלמות ואושר

ויש הרבה ספרי מוסר, ובישיבות יש ארבעה ספרי מוסר ידועים: חובות הלבבות, מסילת ישרים, שערי תשובה, וארחות צדיקים, ויש עוד ספרי מוסר, כגון ספר פלא יועץ, שהוא ממש מחיה נפש, **טעמו וראו כי טוב השם! ומי שלא טעם את הטעם אינו יודע מה זה, מהו הטעם שיש בספרי המוסר**, ומפחד מזה, יש כאלה שמפחדים ללמוד מוסר, אבל זה לא מפחד, אלא נותן חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה, שאדם יודע האיך לקבל את השלמות.

והאדם מטבעו אינו מושלם, אדם לא נולד עם השלמות, וכבר נאמר (איוב יא, יב) "עיר פרא אדם יולד", וביארו בעלי המוסר, כי האדם

בסייעתא דשמיא, וכיצד הוא 'בא ליטרהר' על ידי שעושה משהו, ומה צריך לעשות בשביל להיטרהר? לעסוק בספרי מוסר! ומי שלומד מוסר בסדר המוסר הוא בא ליטרהר ויש לו סייעתא דשמיא, כי צריך זכויות לסייעתא דשמיא, וכיון שהוא בא ליטרהר ומשתדל על ידי לימוד המוסר, זוהי זכות לסייעתא דשמיא.

וכן כל הצלחה ברוחניות תלויה בזכויות, וכגון מי שיש לו איזה השפעה רוחנית, שמשפיע תורה או יראת שמים ומידות טובות, לכל השפעה שאדם משפיע יש זכויות קודמות, כמו שאמרו (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים, משה רבינו היה צריך זכויות כדי לזכות את הרבים, והוא קודם 'זכה' בעצמו, ועל ידי זה 'זיכה את הרבים', זכויות קודמות נותנות זכות להיות מזכה הרבים, וזהו דבר שרבים טועים בו ואינם יודעים מזה, וחושבים שיכול להיות מזכה הרבים בדרך הטבע, אבל אין דרך הטבע, אלא רק בזכויות.

וחשוב לדעת את זה, כל אחד ואחד רוצה הצלחה בתורה, וצריך זכויות לזה! והזכויות הם מידות טובות ויראת שמים והתמדה בתורה, תורה עבודה וגמילות חסדים, שהם שלושת הדברים שעליהם העולם עומד (אבות א, ב), ואלו הם הזכויות שעל ידם בודאי יש סייעתא דשמיא, כמו שאמרו הבא ליטרהר מסייעין אותו.

כל אחד שמתחזק משפיע על אחרים

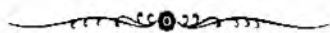
וכשנמצאים בתוך ציבור, כל אחד שמתחזק משפיע על השני, בלי שידבר כלל, עצם המציאות משפיעה, כי כשאדם מתחזק הוא מתקדש,

ומקודש בקדושת התורה, ומשפיע קדושה גם על סביבותיו, וידוע שישבה שנמצאת בתוך איזה מושבה, מקדשת את המקום ומשפיעה קדושה על כל המקום.

לכן כל אחד שהוא מחזק, הרי הוא מקדש את עצמו וגם משפיע השפעה על החברים שלו ועל כל אלו שרואים אותו, כי הקדושה משפיעה, וזו השפעה רוחנית, בלי דיבורים ובלי הסברה, כך המציאות, שמי שהוא מחזק הוא מתקדש, ומשפיע קדושה וחיזוק.

ולכן כשנמצאים בציבור, מי שלומד מוסר, זהו החיזוק ההכרחי ביותר לרוחניות, הרי הוא משפיע גם על אחרים, וכל אחד שלומד מוסר מלבד התועלת שיש בזה לעצמו שהוא בא ליטרהר, הוא גם מטהר ומשפיע על אחרים, ואלו הם הזכויות שכל אחד ואחד יכול לזכות בהם, כל מי שנמצא בתוך ציבור יכול לזכות לזה, וכאמור ההצלחה ברוחניות היא רק בזכויות, על ידי זכויות רוחניות.

בעזרת השם מן השמים ירחמו עלינו, על כל אחד ואחד מאיתנו, ואני מתכוון גם עלי, שנוכה לעשות את כל המעשים הנצרכים להצלחה ברוחניות, מן השמים ירחמו עלינו שנוכה למעשים האלה שגורמים הצלחה ברוחניות בעזרת השם כן יהי רצון.

דברי רבינו שליט"א בכנסייה הגדולה של 'לב לאחים'

שנינו בפרקי אבות, משה זכה וזיכה את הרבים. קודם זכה, ואחר כך זיכה את הרבים. כך הסדר, זיכו הרבים צריך זכויות קודמות. ובמה זכה משה רבינו? יש מדרש, שהיה מרחם על הבריות, כשהיה רועה את הצאן. זכות קודמת נותנת אחר כך זיכו הרבים. משה זכה ואחר כך זיכה את הרבים. בלי זכויות קודמות אין זכות לזכות את הרבים, כך המציאות. וטעות גדולה היא לאלו שחושבים ששייך זיכו הרבים בלי זכויות קודמות, לא שייך דבר כזה.

כל אלו הפעילים שמזכים את הרבים, האנשים והנשים, כל המזכים את הרבים, זו ראייה שיש להם זכויות קודמות. ומה הם הזכויות הקודמות? אי אפשר לדעת, זה דברים נסתרים. זכויות קודמות נותנות זכויות לזיכו הרבים, ולא שייך אחרת. כל אחד ואחד מאלו שנמצאים פה ושלא נמצאים פה, שמזכים את הרבים, יש להם זכויות קודמות! אשריכם שזכיתם בזכויות להיות מזכים את הרבים, כי זיכו הרבים זה זכויות עצומות.

ובחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) מדבר על זה, שמי שמזכה את הרבים, כל המעשים הטובים שעושים המושפעים, שייכים לו, ונחשב כמו שהוא עשה. ולכן משה רבינו שזכה וזיכה את הרבים, ההמשך הוא שזכות הרבים תלוי בו, והפירוש בזה, שכל הזכויות של הרבים, של כל כלל ישראל, מימות משה רבינו עד סוף כל הדורות, זה שייך למשה רבינו, ומשה רבינו יש לו את כל הזכויות של כלל ישראל ממתן תורה עד סוף כל הדורות, כל הזכויות, של כל אחד ואחד, וכל אחת ואחת, והבל תינוקות של בית רבן, הבל פיהם שאין בו חטא, הכל שייך למשה רבינו!

ומה הוא מרוויח? מה יש לו מזה, מה הרווח? וכי חסר עולם הבא למשה רבינו? ברם, אין לנו מושג מה הם תענוגי העולם הבא, והם תענוגים שאין להם סוף, אין סוף לתענוגי העולם הבא, אין סוף! אין סוף! וכמו שאין סוף למספרים, ויש אחד ושתיים ואלף ואלפיים ומיליון ומיליארד וכו', כך אין סוף לתענוגי העולם הבא, באיכות, אין סוף לאיכות של תענוגי העולם הבא, ומשה רבינו זכות הרבים תלוי בו ויש לו את הזכויות של כל כלל ישראל, של כל אחד ואחד מכלל ישראל עד סוף כל הדורות, הכל שייך למשה רבינו. זה המעלה והזכויות הגדולות של מזכה הרבים.

אשרינו ואשריכם מזכי הרבים, אשרינו שיש לנו ברוך השם ציבור כזה מזכי הרבים שבזכותם זוכה כל כלל ישראל, וכל אחד ואחד מגן, תורה מגנא ומצלא, גם על אחרים, אלו המזכים זוכים לזכות את כל הקיום של כלל ישראל, הקיום הגשמי והקיום הרוחני, הכל מכוח השפעת אלו המזכים את הרבים, והכל זכויות של חיי נצח, תענוגי נצח שאין לשער, ואשריך בעולם הזה גם כן, תענוגי העולם הזה, אשריך בעולם הזה, אבל גם תענוגים שאין סוף, בעולם הבא.

אלו הם הזכויות של מזכי הרבים, ברוך השם שזכינו שיש לנו ציבור כזה, ובעזרת השם הציבור הזה יתרבה, כל אחד משפיע על השני, ומה שיש עוד מזכה הרבים זה גם משפיע ממילא, בלי שום השתדלות, השפעה שממילא, על כל כלל ישראל. יהי רצון שמן השמים ירחמו עלינו שכל כלל ישראל, כל אחד ואחד שצריך חיזוק, יתחזק לעלות בדרגות של אמונה, ומידות טובות, ויראת שמים, צריכים סייעתא דשמיא לכל הדרגות האלה, ובעזרת השם מן השמים ירחמו עלינו שנוכה, כל כלל ישראל יזכו, להתעלות במדרגות שחייבים, ששייך וחייבים, ונזכה לסייעתא דשמיא בכל העניינים.

לעילוי נשמת
רבי **צבי אלימלך וגשל** זצ"ל
בן רבי שמואל אהרן זצ"ל
נלב"ע ז' אייר תשס"ח - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הגדול
רבי **צבי יהודה גרשנוביץ** זצ"ל
בן הגאון הצדיק רבי ראובן יוסף זצוק"ל
נלב"ע ב' דר"ח אייר - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון הצדיק
רבי **שאול** ב"ר משה **ברום** זצ"ל
חתן מרן הקהילות **יעקב** זצוק"ל
נלב"ע ו' אייר תשכ"ד - תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי ה' ישרים משמחי לב'
— אימתי הן ישרים כשיוצאין
מפי ישר

(מודברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
כילקוט תהלים)

פרשת בהר שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 99 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

שביעין חביבין

'וכי תאמרו מה נאכל וגו' וצויתי את
ברכתי לכם בשנה הששית'

ברכת מצות השמיטה

המפרשים הקשו וכי רק אם יאמרו
מה נאכל בשנה השביעית אז יצוה
ה' את ברכתו להם, ואם לא יאמרו כן
ולא ישאלו שאלות לא יהיה להם מה
לאכול? הרי אדרבה, אם לא ישאלו
שאלות זה טוב יותר.

וביארנו בזה, שאם לא ישאלו שאלות
בודאי יזכו לברכה, כי אם התורה
ציוותה על השמיטה ודאי שאפשר
לקיימה, כמו שכתוב וחי בהם,
והתורה דרכיה דרכי נועם, ולא יתכן
שמצות התורה תגרום שלא יהיה מה
לאכול, והפסוק רק חידש שאפילו אם
יאמרו מה נאכל, שזהו חסרון אמונה
ששואלים שאלות, ומאבדים זכויות
בזה, אף על פי כן תהיה ברכה.

ולכך אמר 'וכי תאמרו מה נאכל וגו'
וצויתי את ברכתי, שאם ישאלו שאלות
אז יש צורך בציווי מיוחד לברכה, אבל
אם לא ישאלו שאלות אין צורך בציווי
מיוחד, וגם בלי ציווי יהיה להם מה
לאכול, כי כל הבריאה היא לפי התורה,
כמו שאמרו (זוהר תרומה קסא)
אסתכל באורייתא וברא עלמא, ואם
בתורה כתוב כך ממילא כך יהיה טוב,
ורק אם שואלים שאלות, שזה חסרון
אמונה, ומאבדים זכויות בזה, אז יש
צורך בציווי מיוחד וצויתי את ברכתי.

ובספורנו ובמלבי"ם הוסיפו כי 'וצויתי
את ברכתי' זה יותר גרוע, שתהיה
ברכה מיוחדת לריבוי התבואה,
ויכול התבואה יגדל ויהיה פי שלוש
כמו שכתוב 'ועשת את התבואה
לשלש השנים' ואזי תהיה העבודה
כפולה ומכופלת באסיפת התבואה
ובהחזקתה, ומי שהוא מקטני אמונה
ושאל 'מה נאכל' נוסף לו עוד קצירה
וטחינה ומלפפנתו מרובה מכל שנה.

אך אם לא ישאלו מה נאכל, אזי
קיום בהם הכתוב (כה, יט) 'ואכלתם

וכל היכא דלמוכר אזהר רחמנא ליכא
תקנתא בתנאין דלאו דבר שבממון
הוא, וכיון דמוכר נמי הוא מוזהר ולא
מצי מחיל דמי לרבית דאזהריה רחמנא
ללוה ולא מצי לאתנווי ע"מ שלא יהא
בו משום רבית' עכ"ל.

ביאור דבריו, דב' סברות איכא דלא
כהרמב"ם, הראשונה - דגזה"כ היא
'והארץ לא תימכר לצמיתות', היינו
שאמרה תורה שלא תוכל להעמיד
מכירה כזו שתהא לצמיתות, וא"כ לא
יועיל כאן כלל תנאי כדבר שבממון.

וסברא נוספת כתב הרמב"ן שלא יועיל
התנאי, דהכא אי"ז דבר שבממון אלא
איסורא, דהא דין זה של חזרת יובל
לאו הוא, כמשנ"ת מקרא ד'והארץ לא
תימכר', וכנמנה במניין הלאוין, ולא זו
מוטל אף על המוכר כמתבאר מלישנא
דקרא, וכל מאי דמצינו שבדבר
שבממון תנאו קיים הוא בלאו הנאמר
להמתחייב, כגון באונאה שאסרה
תורה להמאנה שלא להונות את חברו,
או בשמיטת כספים שלא יגוש המלוה
להלווה, בזה אמרין דכיון שהוא
ממון תנאו קיים, והביאור בדבר מפני
שהוא דין ממוני, וזכות התורה זיכתה
לו לבעל הזכות, ולא זכתה לו התורה
אלא ברצונו, ויכול התנות ולומר שאינו
חפץ בזכות זו, וכגון באונאה ובשמיטת
כספים, שהתורה דאגה להמתאנה
וללוה, ואם אין רצונם בזה יכולים
להתנות ותנאם קיים.

אבל היכא דאסרה תורה על בעל
הזכות עצמו, אות הוא שאין כאן דין
של זכות גרידא ודבר שבממון, אלא
הוא איסור ככל איסורים שבתורה,
ולכך מחוייב בזה הזוכה כהמזכה,
וא"כ לא יוכל התנות על כך דהרי זה
איסור שמחוייב בקיומו והוי מתנה
עמ"ש בתורה, והביא הרמב"ן דוגמא

'אל תנוני איש את אחיו...והארץ לא תמכר
לצמיתות'

תנאי על איסור אונאה וחזרת יובל

איתא בב"מ נא,א: איתמר האומר
לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה רב
אמר יש לו עליו אונאה ושמאל אמר
אין לו עליו אונאה, לימא רב דאמר
כרבי מאיר ושמאל דאמר כרבי יהודה,
דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת
לי על מנת שאין לך עלי שאר כסות
ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל
דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בדבר
שבממון תנאו קיים וכו' ע"ש. ומייתי
לה נמי במכות ג,ב: והא איתמר האומר
לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה רב
אומר יש לו עליו אונאה ושמאל אומר
אין לו עליו אונאה הא איתמר עלה כו'
ה"נ על מנת שלא תשמטני בשביעית
אין שביעית משמטתו.

מבואר דלשמאל בדבר שבממון מהני
תנאה, ולא אמרין דמתנה הוא עמ"ש
בתורה שיבטל תנאו, ולכך באונאה
ובשמיטת כספים מהני תנאי ע"מ שלא
יחייבנו בהן ע"ש.

והרמב"ן במכות הביא על כך את שיטת
הרמב"ם, [וכ"ה הרמב"ן בסה"מ וצ"ע
היכן נמצא כן להרמב"ם, וכבר עמד
בזה במגיל"א], ז"ל: 'כתב הרב הנזכר
ז"ל (היינו הרמב"ם שהזכירו לעיל שם)
דה"ה ליובל שתנאו קיים', היינו שגם
הלוקח שדה מחברו ומתנה ע"מ שלא
יחזירנו ביובל, תנאו קיים, דה"ז תנאי
בדבר שבממון וכנ"ל.

והקשה הרמב"ן על דבריו: 'וצריך
תלמוד, שהרי המקרא צווח לא תמכר
לצמיתות שלא תעשה דבר שמכירתו
תהיה לצמיתות כדדרשי' (פסחים כ"א
ב') לא יאכל לא יהא בו היתר אכילה,
ועוד אני אומר שזה הכתוב אזהרה
למוכר הוא שלא ימכור לצמיתות

לשובע", וכפירוש רש"י (כאן ולהלן כו, ה) שאוכל קמעא ומתברך במעיו, ולא יהיו צריכים להרבה תבואה, שיש עמה עבודה קשה, אלא באותה כמות תבואה של שנה אחת יהיה די לשביעה של שלש שנים, והמעט שיאכלו יתברך במעיהם. אבל אם יהיו חסרים באמונה וישאלו שאלות, כבר לא יהיו להם זכויות לנס כזה שמתברך במעיו, ורק יבול התבואה יגדל פי שלוש מן הרגיל, אשר יחד עם זה יגדל גם הסורח בעבודת התבואה.

*

מעשה שהיה באדם שעלה לארץ הקודש אחרי המלחמה, והיה עובד ומתאמץ הרבה שעות בכל יום להביא פרנסה אל ביתו, ופעם התבונן וחשב לעצמו שהרי הפרנסה היא מן השמים ומדוע צריך להתאמץ לעבוד קשה כל כך, והלך למרן החזון איש זצ"ל וביקש ממנו ברכה על פרנסה, וברכו מרן זצ"ל שתהיה לו פרנסה, ומאז מיעט מזמני העבודה, ועבד פחות שעות ממה שהיה רגיל, ובאותן מקצת שעות שהמשיך לעבוד היה מתפרנס לא פחות ממה שהתפרנס בתחילה.

ולעומתו היה אדם אחר שביקש ברכה מהחזו"א למצוא עבודה בנקל, וברכו החזו"א כבקשתו שתהיה לו עבודה, ובאמת נתקיימה בו הברכה שמצא עבודה, אך הוא היה צריך לעבוד הרבה, והיה טרוד כל זמנו בעבודה מבוקר ועד ערב, מפני שבא במחשבה תחילה שישגי פרנסתו על ידי עבודה, ולא ביקש ברכה על "פרנסה" אלא על "עבודה"...

אבל הראשון ידע שהפרנסה היא מן השמים, ולאחר שברכו החזו"א על פרנסה שוב אינו צריך לעבוד הרבה, ובהשתדלות מועטת קיבל את פרנסתו.

כללו של דבר, אם חיים באמונה אזי החיים יותר טובים גם בעולם הזה

לחברו וליכא למילף מיניה.

*

סברא נוספת דלא כהרמב"ם מצינו בדברי הריטב"א שם, ז"ל: ולענין המתנה עם חבירו ביובל במכר קרקע שלא תהא יובל משמטת, כבר כתבתיה בב"מ (ע"ט א') וכך בפרק השולח (מ"ח א') שאין תנאו כלום לדעת הרמב"ן ז"ל, ודעת רבותינו ז"ל דיובל בקרקעות אפקעות דמלכא היא ורחמנא אמר כי לי הארץ, וכאילו לא התנה שום דבר בה, עכ"ל.

ביאור דבריו, דהנאמר ביובל 'כי לי הארץ' הוא מלמד דלענין מכירתה נעשיתכממון גבוה, ואינו בעלים כלל למוכרה לצמיתות, ומשכך גם אם יתנה עליה למוכרה לצמיתות לא יועיל, דלאו איהו הבעלים ולא כל כמיניה להתנות על מכירתו שתועיל.

(משיעורי ב"ב ק"א ומכות)

לדבר מדין ריבית, שהתורה צוהתה אף ללוה להימנע מקציצת הריבית ותשלומה, וע"כ דאין איסורה איסור ממוני משום זכות הלווה, רק איסור תורה ככל שאר איסורים ול"מ על זה מחילה, ולכך גם לא יוכל להתנות עליה, וה"נ בחזרת יובל.

ויש לבאר לפ"ד הרמב"ן אלו את הצריכותא בגמ' ב"מ סא,ב, שנתקשה אמאי א"א ללמוד איסור גזל ואונאה מאיסור ריבית, ואמרו שם דמריבית ליכא למילף משום דחידוש הוא דאפילו בלוה אסרה רחמנא, וי"ל הביאור בזה כנ"ל, דבשונה מגזל ואונאה שאיסורן לצורך מקבל הזכות, שזיכתה לו תורה, ולכך אין האיסור מוטל עליו אלא על הנותן, אבל הוא יכול למחול על זכותו, אבל ריבית אינה כן, דהתורה הטילה איסורה גם על הלוה, וע"כ דהוא איסור לשמים ולא

ו'חי אחיך עמך'

חיך קודמין- לא על חשבון הזולת

הנה יש אדם שמשתדל להרוויח ממון ובהשתדלותו הוא גורם צער לזולתו, והוא עושה כן משום שסבור הוא- הלא "חיך קודמים"...

אך טעות בידו! כי דין זה נאמר לגבי השבת אבדה וכדומה, שאין צריך לתת ממון לחברו אלא חיך קודמים, וזהו בשב ואל תעשה, אבל לצער את השני בודאי אין שום היתר, וגם לא שייך להרוויח יותר ממה שנקצב עליו, כמו שאמרו (ביצה טז, א) שכל מזונותיו של אדם קצובין, ואם היה חי עם אמונה היה מבין זאת...

מנחת דבר

שביעין חביבין

בעומדנו בשנת השביעית בשבת פרשת בהר העוסקת במצות השביעית, ובצאת לאור עולם ספר חידושי הגאון רבי דוב לנדו שליט"א על מסכת שבת (עם שאר ספריו שיו"ל כעת) ובערב שנת השביעית יצא הספר על שביעית, ליקטנו כמה פנינים מהספרים הנוגעים בזה ובזה, בשבת ובשביעית.

ומתוך הדברים נמצינו למדים שיש מהם ששביעית חמורה משבת ויש שדיניהם שווים מלבד חומרת עונש השבת.

ומה מאוד כואב הדבר שיש בני אדם שזכו לשמור שביעית אבל שבת עדיין לא זכו לשומרה, בין במלאכות גמורות וחמורות ובין בציסורי גרמא ודברים המתחדשים, ויש המאחרים לבוא לשבת ויוצאים לדרך רחוקה באיחור ונכשלים ומכשילים את הנהגים בחילול שבת ר"ל, וכבר קרא עליהם החזו"א בספרו יהא רעוא שישובו בתשובה שלמה.

שכח קדירה עם פירות שביעית על האש בשבת

בחזו"א או"ח סי' ל"ז ס"ק כ"ז כתב דשכח קדירה ע"ג האש לפני שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אסור לאכלו וצריך להסירו ואע"ג שהוא מוקצה. ולא אמרי' בזה דהאיסור בדיעבד יציל את הלכתחילה דמה דאסור לאכול לא יחתה [ועי' באפשר למוצי"ש], ויל"ד בלשון המ"ב סי' רנ"ג י', ודין זה דדוחה איסור מוקצה (בקום ועשה) הוא לכאוי חידוש.

ויל"ע הדין בזה בפירות שביעית שאם יורידם לא יהיו ראויים למוצי"ש ונמצא שע"י ההורדה יעבור בקום ועשה על איסור דלאכלה ולא להפסד, ולכאוי אף אי שביעית בזה"ז מדרבנן יש לאסור בשבת להורידם וצ"ב.

זורע בשבת ובשביעית החיוב על המעשה או התוצאה

לענין שבת מי שהעמיד קדירה על האש ונזכר אחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי לפני שנתבשל כל צרכו, לכאוי פשוט דחייב להורידה מן האש, מה"ת, אף דכבר קעבר אבישול מ"מ עדיין לפניו ביטול אחר, וחייב להסירו. ויל"ע במ"ב סי' רנ"ד סק"מ וצ"ת שם. ואמנם לענין ב' חטאות ל"ש בזה, אך עדיין האיסור לפניו וחייב למנוע לפני העשותו וכאמור. ויש לי בזה הרהורי דברים, כה"ג, לענין זריעה בשבת [ובשביעית], ודלא כרש"ש שבת ע"ג לענין אם חייב להוציא הנזרע בשבת לפני ההשרשה. ואכ"מ.

נסתפקתי אי שרי לפתוח המים בשביעית וישקה למוציא שביעית, (כעין שבת והתם אסור) וא"כ נפ"מ בזה נמי.

והנה אם לקט הזרע קודם שנשרש. לכאוי פשוט די' לחלק בין אפי' לזריע', ואמנם ההשרשה עצמה י"ל אי הוה נמי מלאכה ונפ"מ לב"ש דאסור לעשות מלאכה מלפני שבת שתעשה בשבת [לפי הסוגי' שבת י"ט א'] אי"כ נאסור לזרוע לפני השבת בזמן הקליטה [ול"ד לנר וכיו"ב שהתירום משום דל"א כמב' ברשב"א י"ח ב']

ומיהו י"ל ול"ד לההיא דגיגית שבת י"ח שפי' המ"ב סי' רנ"ג משום השרשה דהתם מדין שביעית כלים הכלי עביד השרשה ע"י המים שבו אבל לענין אדם הזורע אין ההשרשה מתיחסת [ומיהו יל"ע מצידה וי"ל] אליו.

וכן מי שזרע בשוגג בשבת אי חייב להוציא [ובכח"ג שיכול להשריש בשבת] דל"ל למעבד תרתי. ומההיא דסי' רנ"ג דאיירי לענין לעשות בע"ש שתעשה המלאכה בשבת רא"י דחשיב מלאכה. ומיהו אם השריש כבר אין סברא דתוספת הגידול שלאח"כ תתיחס אליו ואינו חייב לעקרו [באופן המותר].

ועי' בשביעית לענין שיתחייב מחמת זה לעקור בשביעית ולכאוי ל"ש כלל. ואין כאן איסור כלל. שו"ר כזאת לענין כלאיים בס' ישועות מלכו ה' כלאים פ"א ה"ג. יעו"ש.

בענין גרמא בשביעית

בספרי אחרונים כתבו לדון ע"פ דברי הגמ' שבת ק"כ ע"ב, דגרמא אסור מה"ת בכל הנד איסורים דלא כתיב בהו לשון עשי בתורה. יעו"ש בסוגי'.

ולפי"ז באיסור הרכבת אילנות דלא כתיב ב"י לשון עשי ייאסר גרמא מן התורה. ויתישב בזה קו' החזו"א כלאים סימן ב' סק"ה אהא דאסור לזרוע זרעים ע"ג שרשי הגפן מדין איסור הרכבה [וכשי' קמאי בזה], ומ"ט אסור, הא עתה כשזרוע אין כאן הרכבה, וההרכבה אח"כ ממילא קאתי. ויעו"ש מש"כ לישב [ויל"ע מהאמור בחזו"א ב"ק י"ד י"ב].

ולחנ"ל י"ל דהוה גרמא, ולהכי אסור. מיהו יתכן דכה"ג לאו גרמא מיחשיב אלא כממילא. וראה לזה מהרחקת נזיקין דגם בגרמא חשבי כגירא דילי', וגידול ממילא ל' לא הוה בכלל, ויל"ע בזה בתוס' ב"ב כ"ו ע"א ד"ה אבל בגפנים. וצ"ע שם, ובשאר קמאי. [ויש לדון בזרוע בשבת אי יתחייב לעקור, בגוונא דלית בעקירה איסור, הנזרעים על ידו באיסור, ומטעמא

דלא ימשיכו בהשרשתם]. ויל"ע בסי' אגלי טל מלאכת זורע כ"ד ז'. וצ"ע בכל זה.

ועי' פ"י הראב"ד לתו"כ בהר פרש' ע"א ה"ו, על הא דתנ"י ולא ימלא הנקעים מים, דאמרין עלה דאוקמה אילנא הוא. ופ"י הראב"ד דהעבודה בזה היא שאפשר שתבוא לחות לאילנות שבשדה מן המים שבארץ הסמוכה לשדה. ע"כ. ומשמע דאי לא אוקמה אילנא הוא הוה אסור. ולאב"י מו"ק ג' א' הא איירין כאן באיסור דאורייתא [ויל"ע בסוגי', ולע"כ]. ולכ' כה"ג גרמא בעלמא הוא, והיאך יתכן בזה איסור מה"ת. וע"כ דגרמא בשביעית אסור מה"ת, [ויל"ע חזו"א שביעית כ"ה ל"ח ודו"ק שם], וה"ט דלא כתיב ב"י לשון עשי'. וצ"ע בדברי החזו"א ב"ק הנ"ל. ודו"ק שם. [וגם יש לדון ככה"ג מגדרי שביעית שדהו בשביעית לסוברים דאיכא חיובא דאורייתא דשדה תשבות בשביעית. ודו"ק].

מיהו יתכן דדרך השקאה היא זו, ובדרכו בכך שפיר מיחשיב כעושה בידים, אף בגוונא דעיקרא הוה גרמא. ומיהו לכ' אינו נראה. [ויל"ע בספר ברכת שמואל ב"ק סי' ל"ט במש"כ בשם הגר"ח מוואלוז'ין וצ"ל].

שו"ר בענין מהות הגרמא לענין מחיקת השם בחזו"א ידים סי' ח' ס"ק י"ז ויש לדון בפרטי הדברים שם לענין שבת. ודו"ק.

חורש תלם אחד בשביעית

במנ"ח מצוה תצ"ב מייתי קוש"י בשם הגאון מהר"י בעל התומים בהא דתנן במכות כ"א ב', יש חורש תלם אחד וחייב משום ח' לאוין, החורש וכו' וכלאיים בכרם ויו"ט. ואקשינן שם בגמ' ליחייב נמי משום זורע ביו"ט, וקשה כיון דכלאי הכרם אסורין בהנאה הוה מקלקל א"כ היאך יתחייב על זריעה ביו"ט. ותירץ הגאון מהר"י דכיון דאיירי שם בשביעית [דהוא חד מח' הלאוין] לא נאסר משום כלאי הכרם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וכדתנן בזה במתני' דכלאיים. ע"כ. [ולכ' יל"ע דאכתי איכא איסור ספיחים] (ואף אי נימא דספיחים שרו בהנאה מ"מ השימוש בהם אסור), ועי', ולכ' גם כשהאיסור מדרבנן חשיב מקלקל. וי"ל. עוי"ל משום איסור זורע ד"א דהוא מה"ת].

הצלת נפשות (אי הוה שוה לכל נפש)

היכא דאיכא סכנת נפשות לא קא מבעיא לי דשרי כי קמבעיא לי משום אבוד ממון וכו'. עי' אי ביו"ט איכא נמי התירא דא"י [ודו"ק בפוסקים לענין כיבוי לצורך קדרה ולי"ע], ונפ"מ דאם אפשר ע"י גרמא וכלאח"י [ויש שיהיו] דבשבת בעי לעשות באופן שאין בו חיוב, אעפ"כ ביו"ט נישתרי ועי'. וכן נפ"מ בכל פקו"י דיו"ט.

ולכאוי לענין שביעית נראה דפקו"י לא שרי כלענין יו"ט ועי' תוספתא שביעית פ"ז מ"ו, ואין פודין מהן שבוין, ועי' ר"ש שביעית פ"ח מ"ה לענין כביסה אליבא דר"י, והחילוק מבואר דנפ"מ בין מתבערין לאין מתבערין. וקצרותי.

דבר שאינו מתכוין בשביעית

ענין דבר שאין מתכוין אליבא דר"ש הוא חסרון במעשה דהמעשה הנעשה בלא כוונה נחשב כבלתי מתיחס אליו וכנעשה מאליו ולכאוי אין זה רק דין באיסורים אלא בכל ענין נחשב כנעשה מאליו.

והנה נחלקו הראשונים במהות העשה דושבתה הארץ אי קאי על האדם העובד או קאי על הקרקע שנתחייב בעלי' שלא יעבדו בה בשביעית ועי' חזו"א שביעית י"ז כ"ה מש"כ בזה.

והנה כל ענין זה דשביעית השדה הוא רק ממלאכת האדם [ויל"ע בחזו"א הנ"ל]. ויל"ע להנ"ל בדין דבר שאין מתכוין בזה, והיינו כיון דדשא"מ נחשב לר"ש כבלתי מתיחס לאדם וכנעשה מאליו א"כ לא חייל על זה עשה דושבתה. מיהו יתכן דכל ענין זה דאינו מתיחס לאדם הוא רק לענין לחייבו על זה דנחשב כבלתי עושה אבל לענין שביעית שדהו סו"ס הו"ל מלאכת אדם בשדה.

והנה בתוס' מו"ק ד' ב' {ד"ה מפני} כתבו בהא דאמרין התם (לחד מ"ד) בטעמא דראב"ע דס"ל דאין עושין את אמת המים בתחילה בשביעית מפני שמכשיר אגפ"י לזריעה דאע"ג דהוה דבר שאין מתכוון הא אמרין מודה ר"ש בפס"ר. ומבואר בתוס' דבלא פס"ר שרי דשא"מ, ולכ' ליאסר מדין שביעית שדהו וע"כ כנ"ל דלא חשיב מעשה האדם גם לענין זה דשביעית שדהו מיהו יתכן דתוס' התם ס"ל כשי' דעשה דשביעית שדהו קאי על האדם העובד, ואה"נ לשי' דס"ל דקאי [גם] על הקרקע יאסר גם בגוונא דלא הוה פס"ר. ונפ"מ גדולה לדינא. [ועויל"ד שם מבחינות אחרות ואכ"מ].

ובעיקרא דמילתא בגדר דבר שאין מתכוון הנה בריטב"א {החדש} שבת קל"ג א' {ד"ה הא למה לי} מתבאר ענין אחר בגדר דבר שאין מתכוון לר"ש דאינו משום אי התיחסות המעשה לאדם, וכנ"ל, אלא סברא היא באסורי תורה דבעי לכוון לתוכן האיסור ובלא"ה אין בזה איסור בעשיית המעשה גרידא ואף במכוון למעשה עצמו. ותל"י בביאור דבריו שם ואכ"מ. ולפ"י ל"ש לענין שביעית שדהו.

- בב"ק מ"ה ב' מייתנין פלוגתא דתנאי ר' יהודה ור"ש אי ניזקין שלא בכוונה שעושה הבהמה אי חייב עלה ובש"מ שם בשם רבינו חננאל כתב דר"ש דפוסר לטעמ' א"ל דס"ל בדשא"מ דפוסר. וזה חידוש וצ"ב [ויעו"ש להלן בסוף הדברים].

שביעית הארץ כשעשו אחרים כאינו מתכוין

שבת קל"ג א' אמרין אליבא דאב"י לס"ד דל"ל דינא דפס"ר דאיצטריך קרא דמילה באומר לקוץ בהרתו מתכוון [ופרכין תינח גדול וכו'] ופרש"י דאומר למוהל לקוץ בהרתו, והנה לגבי בעל הבהרת [אי נימא דלגביו איכא איסורא נמי, ויל"ע במל"מ פ"י מטו"צ] מה איכפת לן בכוונת המוהל [ולענין כוונת הנימוח יש לדון ואכ"מ], ולכ' ה"ט דאם אין המוהל מתכוון חשיב כנקצץ מאליו וכל שאינו מתכוון נחשב שהמעשה אינו מתייחס אליו ואף לענין שאינו מעשה עבירה של העובר אלא מעשה אדם בעלמא הנוגע לבעל הבהרת דבאין הקוצץ מתכוון ל"ח קציצתו מעשה המתניח לאדם גם לגבי בעל הבהרת, ועי'. ודכוותה יש לדון לשי' קמאי [ע"ז ט"ו ב', ועי' חזו"א שביעית י"ז כ"ה] דס"ל דאיכא דין שביעית שדהו בשביעית שמוזהר בעל השדה שלא יעבדו בה בני אדם מה הדין אם יעבדו בה [או הוא גופי' יעבוד בה] בגוונא דאינו מתכוון דאולי הו"ל כנעשה מאליו ואין כאן עבודה הנעשית בשדה [ועי' תוס' מו"ק י"ג א' ודו"ק].

ניתן לקבל גליונות חזו"א דאורייתא ומנחת דבר על המועדים בכתובת d7080@013net.net

מי שיש בידו מכתבי חידו"ת וכתבים מרבנו שליט"א ורוצה לזכות את הרבים יפנה ל- ardt832@gmail.com

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת בהר תשפ"ב

הנהגת ישראל בשמירת השמיטה בזמן בית ראשון

"ושבתה הארץ שבת לה" (כ"ה, ב)

הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל - גאב"ד קוממיות, העירני על מה שאמר חז"ל (והוא ברש"י להלן פסוק י"ח) ששבעים שנות גלות בבל נגזרו על ישראל כעונש על שבעים שמיטות שביטלו ישראל, שהלא בזמן בית ראשון היו להם לישראל מלכים כשרים, ואיך יתכן שבמשך כארבע מאות שנה דבית ראשון ביטלו כלל ישראל בזדון ובשאט נפש מצוות שמיטה שחיובה מהתורה, אף שהיו להם כמה מלכים כשרים.

והשבת לו שבוודאי רבים שמרו שמיטה גם בזמן בית ראשון, אבל היו מיעוט שלא שמרו, והציבור לא מיחו בהם, וכיון שהיה בידם למחות ולא מיחו נתפסו בעוונם וכמבואר בגמ' בשבת (נ"ה ע"א). וביותר יש להוסיף דיסוד מצוות שמיטה הוא שהקרקע תשבות ואין זה מצווה רק על הגברא' שישבות, וכדמשמע מלשון הפסוק "שנת שבתון יהיה לארץ" (לקמן ה', ועיי' ש"ש"ג בזה), וכיון שבפועל הארץ בכללותה לא שבתה, נמצא שנתבטלה קיום מצוות שמיטה בשלמות, ולכן גלו כל ישראל שהיה להם חלק בזה כיון שלא מיחו.

אמנם בשם ספר "אמת ליעקב" ראיתי שפירש, שאין הכוונה שביטלו ישראל את עצם קיום מצוות שמיטה כפשוטה, אלא ביטלו רק את ה"שבתה הרוחנית" של מצוות שמיטה, כי אף שלא עבדו בשדה אבל ביטלו עצמם מתלמוד תורה ולא עשו את השנה שתהיה "שבת לה", ועל זה נענשו בגלות, כי תכלית המצווה איננה לצורך הקרקע שתשבות אלא לצורך עובדי האדמה שיעשו שבתה רוחנית, וכיון שלא קיימו את תכלית המצווה נענשו כאילו ביטלו את המצווה עצמה, וזהו חידוש.

ובפשוטו נראה לפרש עוד בכוונת חז"ל, שהם לא היו מדקדקים לשמור את השמיטה כהלכתה בכל פרטיה ודקדוקיה, והיו מזלזלים ומצאו קולות שלא לשמור על הגדרים וסייגים של מצווה זו, והקב"ה דורש מאתנו "את שבתותי תשמורו" והיינו לעשות "שמירה" וסייג לאיסור על שתי השבתות, שבת ושמיטה, וכיון שלא נהגו בשמירה לפני משורת הדין, ע"כ כשהתחייבו בעונש גלות לא נהג עמם הקב"ה לפני משורת הדין, וסבלו שבעים שנה מחורבן הבית.

מצוות הביטחון במשנת מרן הגרי"ז זצ"ל

"ושבתה הארץ שבת לה" (כ"ה, ב)

יסוד מצוות שמיטה היא לחזק את האמונה והביטחון בקב"ה, שעל ידי שבעל השדה שובת ממלאכתו ומפקיר את שדהו ופירותיו, נשרש בקרבו אמונה שהכל שייך לקב"ה ואין הוא בעלים על השדה כלל, ועל ידי מסירות נפשו לעזוב את מקור פרנסתו לשנה תמימה כדי לקיים את מצוות השי"ת, נקנית מידת הביטחון בנפשו, וכמש"כ החינוך במצוה פ"ד שבקיום מצוה זו "ויסיף האדם בטחון בשם ברוך הוא, כי כל המוצא עם לבבו לתת ולהפקיר לעולם כל גדולי קרקעותיו ונחלת אבותיו הגדלים בכל שנה אחת, ומלומד בכך הוא וכל המשפחה כל ימיו, לא תחזק בו לעולם מדת הכילות הרבה ולא מיעוט הבטחון", עכ"ל. ועתה ניחזי אנו, אם מאיכר ועובד אדמה פשוט דורש הקב"ה אמונה וביטחון חזק כל כך עד כדי עזיבת מקור פרנסתו לשנה תמימה, כ"ש שנדרש כן מבני תורה.

ויסוד הבטחון הוא האמונה בהשגחה פרטית, שעל ידי שיכיר וידע שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, יגיע בנקל לבטחון בהשי"ת, ואשרינו שזכינו להיות קשורים לקב"ה בהשגחה פרטית.

◆◆◆

זכיתי לשמש כמה גדולים וצדיקים זצ"ל, אמנם מידה מיוחדת ראיתי אצל מרן הגרי"ז זצ"ל, שבכל פעולת השתדלות שהיה עושה היה דואג ושוקל אם יש בזה פגם במידת הביטחון ואם זהו בגדר השתדלות מיותרת, וכל זה עשה מתוך פחד הדין, וכדרכו בכל מעשיו שראו עליו איך עומד פחד ואימת הדין לנגדו בכל רגע. וכמה נפלאים הדברים, שבעוד שבענייני שמים היה דואג מרן זצ"ל אם לא עשה מספיק פעולות כפי חובתו, הרי שבענייני עצמו תמיד היה מיצר ודואג להפך, שמא פעל יותר מידי ופגע בחובת הביטחון.

ושמעתי ממרן זצ"ל בשם המגיד מדובנא שצייר מה נקרא בעל ביטחון עפי' משל לאדם שרוכב על חמור, והניח על החמור גם משא כבד, ובשעה שהרגיש שהחמור עומד ליפול מעומס המשא, לקח את המשא והניחו על כתפיו כדי להקל על החמור, והנה אדם זה לא פעל מאומה, שכן אין חילוק לחמור אם המשא נמצא על גופו או על כתפי האדם הרוכב עליו, וכך גם מרגיש בעל ביטחון בשלמות, שאינו פועל מאומה על ידי השתדלות, שהלא גם לפעול השתדלות צריכים אנו סיוע מהבורא יתברך שמו, וא"כ מהו החילוק אם יעשה השתדלות או לא, והרי אצל הקב"ה קל וכבד שוין, ולכן בעל ביטחון גמור מותר לו להשליך הכל על הקב"ה ואינו עושה השתדלות.

ופעמים רבות שמעתי מפי מרן זצ"ל שהיה מבאר הפסוק (תהלים כ"ז, י"ד) "קווה אל ה' חזק ויאמץ ליבך וקווה אל ה'", שבתחילת הפסוק נאמר עיקר הדבר שיש ליהודי לקוות לה' ולצפות לישועה, ואח"כ נכפל הדבר שוב בפסוק כדי להורות, שגם אם הוא מצפה לישועה זמן רב ועדיין לא נושע, מ"מ עדיין "חזק ואמץ לבך וקווה אל ה'", ולא יתייאש מצפייתו לקב"ה שיושיענו.

◆◆◆

מרן זצ"ל היה אומר, שיש אנשים שמרגיעים עצמם בעת צרה שהכל יתנהל על מי מנוחות, והם חושבים שהם בעלי בטחון שהלא הם רגועים, ואמר מרן זצ"ל שזה אינו בטחון כלל, כי אין הם בוטחים על הקב"ה, אלא הם רגועים משום שהם סבורים שאין כאן צרה כלל, ואדרבה בעל בטחון אינו אלא מי שמשריש בקרבו שמצד המציאות המצב הוא קשה מאוד, וזהו עת צרה כעת ויש הרבה ממה לפחד, ורק לאחר מכן כאשר ירגיע עצמו על ידי שיביט בקב"ה, נחשב לבעל בטחון.

והוסיף עוד וביאר, שבעת צרה צריך לפחד מהעבירות שבידו ולדעת שהעבירות עלולים לפגוע בנו קשות ח"ו, וכמו שמצינו ביעקב אבינו שפיחד בעת צרה שמא יגרום החטא, וכדכתיב (בראשית ל"ב ח') "ויירא יעקב מאוד" ואמר חז"ל שפיחד מן החטא, והרי מבואר שבעת צרה אין להרגיע עצמו ולדמות שבזה גופא הוא בעל בטחון, אלא אדרבה צריך להכניס בליבו יראת חטא, ולדעת שהקב"ה יכול עכשיו להענישו על חטאיו, ולחשוב ולטכס עצה איך לתקן דרכיו כדי למנוע את הפורענות.

גבורתם של שומרי שביעית

"שש שנים תזרע שדך ובשנה השביעית שבת לה" (כ"ה, ג)

במדרש (ויקרא א') איתא, "גיבורי כח עושי דברו, במה הכתוב מדבר, א"ר יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר, בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד, לשבת אחת, לחודש אחד, שמא לשאר ימות השנה, והוא רואה שדהו שמם וכו' ושותק, יש לך גבור גדול מזה", ע"כ.

ומבואר בדברי חז"ל, ששומרי שביעית נקראים "גיבורי כח", שהרי הם רואים שדוניהם שוממים ושותקים.

ומעולם הייתי תמה מדוע שומרי שביעית צריכים להיות "גיבורי כח", והלא הקב"ה מבטיח להם שלא יפסידו כלום משביתת הארץ, אלא אדרבה רק ירוויחו וכמו שנאמר (כ"ה, כ"א) "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים", וא"כ מדוע צריך להיות "גיבור כח" כדי לקיים את מצוות השי"ת, והלא כבר הרוויחו בשישית את יכול השביעית על ידי ברכת ה'.

ונראה בביאור העניין, שטבע האדם שאפילו העשיר הגדול ביותר שכבר יש לו ממון בשפע, כדי להתפרנס הוא ומשפחתו ובניו לדורות, מ"מ עדיין הוא שואף להשיג עוד ועוד, ואם יש לו מנה הוא רוצה מאתיים, ונראה שזהו שורש הקושי של האדם לשבות בשמיטה, כי אע"פ שכבר הרוויח בשישית ע"י ברכת ה', מ"מ כאשר הוא עומד בשנה השביעית לפני שדהו, קשה לו לוותר על התבואה הנוספת של השנה הזאת ולהפקיר את שדהו באופן שעלולים להחרב לו את שדהו, כי כן טבע האדם לקחת כל מה שאפשר לקחת ולא לוותר על כלום, והאדם המתגבר בניסיון הוא גיבור באמת, ולכן נקראו שומרי השביעית בתואר "גיבורי כח" עושי דברו.

◆◆◆

ערכון זמני התפילות בבית מרן שליט"א לזמן קיץ הבעל"ט

זמני התפילות לקיץ הבעל"ט בבית מרן רבינו שליט"א רחוב קצנלבוגן 4 הר נוף,

שחרית 07:30, מנחה 1:15 בצהריים (למעט יום השיעור כללי בד' יום ב' או ג'), מעריב 8:15 בערב

ביום ל'ג בעומר הבעל"ט יתאפשר קבלת קהל לחתני החלאקה בשעה 1:00 בצהריים

לע"נ א"מ ר' יעקב ב"ר שכנא קולרצקי

זצ"ל

נלב' ע"ד אייר תש"פ, ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח על ידי בני משפחתו

ביותר נראה לבאר בזה על פי מה שראיתי בעיני לפני עשרות שנים כשהייתי ביוהנסבורג, כאשר נכנסתי לעשיר אחד לבקש עזרתו לעניין של צדקה ציבורית, והשיב לי שבחודשים האחרונים לא הרוויח כלל, וכלל הוא אצלו שאינו נותן צדקה בחודשים שאינו מרוויח. טענתי לו שבחודאי הברכה שנתן לו הקב"ה בנכסיו בחודשים הקודמים, הוא ב'הקפה' על מנת שיתן צדקה בחודשים אלו, וא"כ נשאר לו עדיין חובות של צדקה מהעשירות המופלגות שקיבל מהקב"ה בחודשים ובשנים הקודמים, ואין שום טעם שההטבה שעשה עמו הקב"ה שהקדים ונתן לו פרנסתו קודם הזמן, תהא סיבה אצלו לקנוס כביכול את הקב"ה ולהפסיק לתת צדקה. והשיב לי העשיר שזהו כלל אצל סוחרים ידועים, שמיד כאשר מפסיקים הרווחים מתחילים להצטמצם בכל העניינים, כי הלב מתמלא בדאגות מי יודע מה יהא בעתיד, ולכן אין נותנים בזמן כזה כספי צדקות.

ואמרתי שזהו ביאור עומק הגבורה של שומרי שביעית, כי הן אמת שיש תחת ידם ברכה עצומה מהשנה השישית, מ"מ הלא עכשיו בשנה זו, בשנת השמיטה הרי אינם רואים שום ריווח, וטבע האדם שאפילו העשיר הגדול ביותר שכבר יש לו ממון בשפע כדי להתפרנס הוא ומשפחתו ובניו לדורות, מ"מ הלא בשנה שאין לו רווחים, הוא דואג מה יהא עמו בעתיד וקשה לו לתת, וזהו גבורת שומרי שביעית שמפקירים לגמרי את השדה מתוך אמונה וביטחון בקב"ה, אף בשנה השביעית שאיננה מגיבה כלל רווחים.

ביטחון בקב"ה בתוך חיי המסחר

"וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, אל תונו איש את אחיו וגו', ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלוקיך", (כ"ה, י"ד-י"ז)

פסוקים אלו העוסקים בדיני הונאה נאמרו באמצע פרשת שמיטה ויובל, ומיד אחריהם חזרה תורה שוב לדיני שמיטה ויובל שנאמרו לפנייהם, וצריך ביאור מדוע הפסיקה תורה באמצע דיני שמיטה ויובל לכתוב כאן דיני אונאה.

ונראה שהיסוד והשורש שמביא את האדם להונות במסחר, הוא מה שחושב שיכול לחטוף לעצמו הנאות העולם שלא ביושר, ולכן לפעמים הוא מוכר ואינו מודיע שיש איזה פגם וחסרון, או שמשקר ואומר שזהו המחיר הזול ביותר בשוק, או שמשבח המקח שאין כמוהו ודורש מחיר יקר וכדו', וחושב שבזה ירוויח ויתעשר, אבל אם היה יודע שכל הפרנסה באה רק מברכת ה' ולא מכוח מעשי ידיו, וכמאמר הכתוב (משלי י, כ"ב) "ברכת ה' היא תעשיר", לא היה משקר כדי להרוויח, כי מה שכבר נגזר, אינו צריך לשקר כדי להרוויח אלא ירוויחו ביושר, ומה שלא נגזר לו, לא ישיג גם על ידי רמאות, ואדרבה אם הוא משקר הרי הוא מפסיד את ברכת ה', ומאבד לעצמו את מקור הצלחתו בפרנסתו.

והנה מצוות שמיטה יסודה גם כן בביטחון, שאדם ששובת ממלאכתו ועוזב את מקור פרנסתו לשנה תמימה, הרי הוא מכריז בזה שכל פרנסתו משמים ואינו דואג כלל להשביח את מקור פרנסתו ולהפקיר לגמרי את שדהו לשנה תמימה מתוך בטחון בה', ונמצא א"כ שמצוות שמיטה ואיסור הונאה יסוד אחד להם, לבטוח בה' בתוך חיי המסחר, ולכן נאמרו שני הפרשיות הללו מעורבות זו בזו, שפרשת הונאה יסודה היא להמשיך כביכול את שנת השמיטה לכל השנה כולה, על ידי שיידיע האדם תמיד בכל מסחרו, שלא יוכל להרוויח פרנסתו שלא ביושר, ואם ירמה או יגנוב דעת לא ירוויח ע"ז.

כלל גדול מהקדוש רבי אלחנן ווסרמן בגדרי חובת השתדלות לפרנסה

בעניין זה שמעתי בילדותי כלל גדול מפי הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, [אשר זכינו להתחמם לאורו מאחר שהיה נוסע ללונדון לצורך מגבית לטובת ישיבתו שבברנוביץ, והיה מתארח בביתו אצל אבי זצ"ל שהיה מסייע לו, וגם לאחר פטירת אבי המשיך לבוא אצלנו בשבת כדי שלא לצער את אמי האלמנה, ואכל אצלנו סעודות שבת].

דברים שנאמרו בסוף ה'שיעור פתיחה' בהיכל הישיבה הקדושה בבית שמש

בחורים אחרים לומדים ממנו והולכים בדרכיו ע"ז, ונמצא שהוא מרביץ תורה ונחשב כראש ישיבה, ועל כן אם הוא משתתף בסדרי הישיבה בזמן, אינו רק לומד אלא גם מלמד. וב"ה בחורי הישיבה לומדים בהתמדה, אבל תמיד צריך לחפש להוסיף במה שאפשר, ומי שלומד יותר הרי הוא מזכה את הרבים שמתחזקים בזכותו, וצריך לקבוע זמן כל יום להספק דפי גמרא במסכת ולא רק ללימוד העיון.

וכבר נודעה קושיית החינוך (מצוה ש"ו) מדוע סופרים כמה ימים עברו מהעומר, ולא סופרים להיפוך כמה ימים נשארו לנו עד מתן תורה [-קרוב שתי הלחם], עיי"ש מה שתייץ. ונראה ליישב עוד בפשיטות, שאם היו סופרים כמה ימים נשארו, אז היה כל אחד דוחה את ההכנה למתן תורה כי היה אומר יש עוד זמן מרובה עד מתן תורה, ולכן סופרים כמה ימים עברו, כדי שכל אחד יערוך חשבון הנפש ויאמר לעצמו מה עשיתי ומה כבר הספקתי בימי ההכנה למתן תורה שעוברים ואוזלים מיום ליום. ויה"ר שנזכה לערוך חשבון הנפש כראוי מידי יום ביומו, ולעשות רצונו ית"ש בלבב שלם.

דהנה אמי מורתי ע"ה עבדה קשה לפרנסתה ביום ובלילה בכדי להביא טרף לתשעת בניה היתומים, והיה ליבה נוקפה שמא היא משקיעה יותר מידי כוחות בהשתדלות הפרנסה ויש בזה פגם במידת הביטחון, ושאלה את פי רבי אלחנן מהו הגבול לחובת השתדלות, שהלא מחד גיסא אע"פ שאנו מחויבים בביטחון, מ"מ צריך לעשות השתדלות כדי לקבל את ברכת ה' וכמוש"כ (דברים ט"ז י"ח) "וברכתך בכל אשר תעשה", אך מאידך גיסא צריך להיזהר לא להרבות בהשתדלות יתרה, וא"כ מהו הכלל בזה, והיאך תוכל לדעת מהו הגבול ועד היכן יש לעשות כדי לקבל את ברכת ה'.

והשיב לה רבי אלחנן שאינו יכול לקבוע לה בדיוק מהו הגדר של השתדלות מרובה יותר מדי, אך כל זמן שההשתדלות לפרנסה נעשית רק מתוך ההכרח כדי להביא פרנסה לאנשי ביתה ולא כדי להשיג מותרות, אין לה לחוש לפגם במידת הביטחון, והוסיף שבאופן כללי צריך לדעת יסוד, שעל ידי השתדלות מרובה יותר מדי, לא יצליח האדם לחטוף הנאות ממה שלא נקצב לו, כי כפי מה שמגיע לאדם כך הוא יקבל ואין "חטיפות" אצל הקב"ה, ואפילו אם יצליח להרוויח יותר ממון על ידי השתדלותו המרובה, יביאו עליו מהשמים צער אחר וכמו צער גידול בנים או מחלות או קיצור ימים אצלו או אצל משפחתו, כדי שבצער הנוסף הזה, ישלם על ההנאה שחטף, ואז לא יהיה בידו הנאות נוספות ממה שלא נקצב לו.

וסוף דבר, הורה לאמי שתמשיך לעשות השתדלות כפי מה שצריכה בשביל לגדל ולחנך את בניה ובנותיה ובשביל לשכור להם מלמדים, והבטיח לה שאין לה מה לדאוג כל זמן שכוונתה בעסק הפרנסה הוא לשם שמים כדי שיהיה לה ממון לגדל ולחנך את בניה ובנותיה לתורה ויראת שמים - שזהו ממש עסק ברוחניות, והוסיף עוד שאין להתעסק הרבה בהשתדלות מרובה על ענייני העולם הזה שהוא כעראי, אלא יש להפך גשמיות לרוחניות, והיינו שגם תוך כדי עסק הפרנסה יחשוב על הקב"ה ויבטח בו שיזמין לו כל צרכיו, והרנן לב אלמנה והארץ להסביר לה מהו יסוד החילוק בין גשמיות לרוחניות, ואיך מהפכים גשמיות לרוחניות, אלא שאני בילדותי לא זכיתי להבין את כל אריכות דבריו בזה.

על פי דברי רבי אלחנן נראה לבאר היטב לשון הפסוק שהזהיר כאן "ולא תונו איש את עמיתך ויראת מאלוקיך", דבשעה שבא האדם לרמות במסחר, עליו לזכור שיש אלוקים מנהיג לבריאה שלוקח מהאדם את כל ההנאות שלקח באיסור על ידי שמביא עליו צרות וייסורים אחרים, וזהו מה שנאמר "ויראת מאלוקיך", שצריך האדם לפחד מהאלוקים שיכול להביא עליו רח"ל צרות וייסורים כדי שיפירע על ידם את הממון שלקח באיסור על ידי הונאה, ועל ידי ידיעה זו ייזהר מאוד שלא להונות אחרים, כי אין השכר שווה בנזק.

אין שום רווח מריבוי השתדלות על חשבון קביעת עיתים לתורה

דברי הגאון רבי אלחנן זצ"ל משמשים לנו לעיניים בהסתכלות נכונה על הקורה אתנו מסביב, שהלא לפעמים רואים אדם שמוותר על הרוחניות שלו כדי להתעשר, ומשקיע את חייו בגשמיות במקום ברוחניות, והוא מצליח להתעשר, ולסובביו נדמה כביכול הוא הצליח על ידי שעזב את התורה, אבל צריך לדעת, שהאמת היא שלא רק זו בלבד שלא הרוויח כלום, אלא אדרבה גם הפסיד מזה, שעזב את הרוחניות בשביל הגשמיות ולבסוף גם את הגשמיות לא הרוויח, שאין חטיפות כאן בעולם הזה, ולעתיד לבוא דוקא יסביר לנו הקדוש ברוך הוא את הנהגתו עם הכלל והפרט בעולם הזה.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

הלכות נטילת ידיים

מה שידי שטופות בחוץ כאילו נטל שם. (ת"ה ח"א סי' ג).

ז. ואם יש בבית המרחץ גם בית הכסא הוא מאוס טפי ואולי גם מדינא הנכנס שם צריך ליטול ידיו וכ"ש שלא יוכל ליטול ידיו שם לדברים אחרים, ובעניינים אלו ספיקן להתמיר שפוגם מאוד, (ת"ה ח"א סי' ג). והגרי"א קוטלר היה מקיל בזה כשלא היה לו ברו אחר והיה אומר שסומך על כך שזה ביה"כ דפרסאי, וי"ל'ע לא אמר כן בלשון צחות ועיקר כוונתו שהיה יוצא בידים רטובות שזה כנוטל ידיו ללא כלי שמועיל לביה"כ, וכמש"כ בהנהגות החזו"א, ונפק"מ בטעמו לגבי נט"י לסעודה שצריך כלי. (ת"ה ח"ב סי' ד).

ח. אין איסור מדינא להכניס אוכל לבית הכסא, וכמש"כ בשו"ת שלמת חיים שאין בזה איסור מדינא רק משום נקיות הדעת, ורק לאכול שם אין ראוי משום דרך ארץ וצניעות, ואע"ג שר"ר שורה בביה"כ אין לדמות רוחות רעות זו לזו, ואף ששמענו מקדושי עליון כמו המהר"ש מבעלזא שהחמירו בזה אין ללמוד מזה לדינא שלא החמירו אלא לעצמם מרוב קדושתם, (תו"ה ח"א סי' יא). ובכ"פ החיים (ספר) כתב להתמיר שהיוצא מביה"כ ולא נטל ידיו שלא יגע באוכלים וא"כ כ"ש שאין להכניס לביה"כ אמנם אם הכניס דינו כמש"כ, ונראה שמועיל לטומאה זו שטיפה וע"כ לכתחילה יטוה האוכלים שהיו בביה"כ אם שייך לשטוף. (ת"ה ח"ב סי' ד).

ט. מים שהיו בביה"כ ראויים לנט"י שאף שמים שיש בהם רור"ר אין ליטול בהם ידיים אין רור"ר של ביה"כ פוסל המים שאינם מאוסים אלא ליחידי סגולה ואף המחמיר ע"ע שלא לאכול כשרים המים לנט"י עברו. (ת"ה ח"א סי' יא).

י. אין ראוי לכתחילה לשרות בשר ולמלוך לאכילה בבית המרחץ הנמצא יחד עם בית הכסא, לפי שיש מקדושי עליון שהחמירו שלא להכניס אוכל לביה"כ, ובנט"י שלמת חיים כתב שיש בזה משום נקיות הדעת, אמנם אין זה מוכרח שאסור אפי' לשיטתם ש"ל שאוכל שאין ראוי לאכילה אין חלה עליו רור"ר וכמו שמצאנו באוכלין תחת המיטה שמשמע בירוש' שרק תבשיל אסור, ולכן אם קשה לו יש להתיר ולצרף לזה מה שיש מצדדים שביה"כ שידן הוא ביה"כ דפרסאי ועשויים בזה עוד שימושם. (ת"ה ח"א סי' יא).

יא. בית המרחץ שיש בו בית הכסא מותר לכתחילה למלוך שם בשר, ושמעתי עדות מאמנה שכן נהג החזו"א (ת"ה ח"א סי' יא), וא"כ כ"ש שמוותר להעביר שם אוכלין. (ת"ה ח"ב סי' ד).

יב. בית המרחץ ובית הכסא עמו מותר להניח שם תרופות שמלבד כל האמור לעיל יש לצרף גם את זה שזה מר ואינו אוכל, וגם אם הוא מתוק הרי הוא מכוסה, והנן אין אף בזה חשש כלל וכן נהגו. (ת"ה ח"א סי' יא).

יג. אסור להזכיר שם שלום בבית המרחץ משום שהוא שם קדוש ואינו נמחק, והתירו להזכיר שם השם על העבריות מפני הכבוד, אבל לא במקום מגונה בבית המרחץ, ועל כן גם אם הוא אינו בבית המרחץ אסור לו לומר שלום למי שנמצא בבית המרחץ משום שהוא מכשילו שמשב שם בבית המרחץ. (כ"מ בתו"ה ח"א סי' יב).

פשיטת ולבישת הבגדים

א. נהגו החסידים שפושטים תחילה הבגדים של מטה ואח"כ הבגדים של מעלה, וכן בלבישה מקדימים ללבוש תחילה הבגדים של מעלה ואח"כ של מטה, וטעמם ליתן כבוד לחלק הגוף של מעלה, אבל מנהג האשכנזים לפשוט קודם החלק העליון ולכן בלבישה קודם לובשים המכנסים המכסים בשר הערוה ואח"כ בגדים העליונים, ובס' שולחן הטוהר מזהיר לנהוג כמנהג החסידים, ויש ליתן טעם למנהג החסידים משום שבוש לובשים יותר זמן את הט"ק ומקיימים מצות ציצית יותר זמן, ובקנה בושם רוצה להוכיח ממש"כ בדרך ארץ וזוטא כדעת החסידים ויש לדחות ראיתו שבזמנם היה החלקו מכסה גם בשר ערוה וע"כ הוא קודם, ולכן לענ"ד יש יסוד למנהג החסידים והאשכנזים ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד. (ת"ה ח"ו סי' ב).

הנהגת ביה"כ

להכנס לביה"כ עם דברי קדושה

א. כשמונח בכיסו סידור שיש בו אזכורת נחשב הדבר שהם מונחים בתוך כיס אחד, וביש בהם שמות הביא המשנ"ב מח' בזה אם מועיל בכיסו אחד, והרדב"ז מקיל בזה, ובכבוד אלו קנינו ראוי ליהדר בזה שלא ליכנס בכיסו אחד ויש להכניסו כרוך ובתוך הכיס שיש בזה כיס בתוך כיס, כמש"כ במחצת"ש שכרוך נחשב כיס, וע"ע במשנ"ב שיש קדושה גם בדברים הנדפסים. (תו"ה ח"א סי' קכה).

ב. כשמונח בכיסו דברי תורה יש רק איסור שלא לבזותם ובזה די בכיסו אחד ולכן די בזה שהם בכיסו. (ת"ה ח"א סי' קכה).

בית המרחץ ובית הכסא שלנו לנטילה ולברכה

ג. בבית המרחץ ג' בתים הראשון רובם ערומים האמצעי מקצתם כך ומקצת כך ונחלקו האחרונים אם אפשר לברך בו לדב"י וא"ר אם אין שם ערום יכול לברך והב"ח והפרישה מחמירים בזה, והחיצון רובם לבושים ובית המרחץ שלנו כבית חיצון דמי שרוב שימושים שלו הוא כשהוא לבוש ורק כשנכנס לרחוץ הוא עומד בו ערום, ועכ"ז ראוי לחוש שדינו כבית אמצעי. (ת"ה ח"א סי' ג).

ד. בית המרחץ שלנו הנכנס בו אי"צ נטילה, שבית המרחץ שהיה בזמן חז"ל היה דרך הרחיצה על ידי זיעה בחמין ולכן היה מקום מטונף, משא"כ בית המרחץ שלנו שמשתמשים בו לשימושים שונים ולא לרחיצה, וע"כ הנכנס בו אי"צ נטילה וכ"כ בשו"ת זקן אהרן. (ת"ה ח"א סי' ג).

ה. אף שאמרנו שבית המרחץ שלנו אי"צ נטילה אבל אין ראוי לנט"י לאכילה אם יש לו מקום אחר, כיון ששמו ותוארו בית המרחץ נהגו שאין מקום ראוי לקיים בו מצוות הבורא שאין ראוי לקיים מצוות במקום מטונף, שאין ראוי לעבוד את ה' במקום כזה, ומצווה עבודת ה' היא, וכדאית היא עבודת ה' לילך בגינה עוד כמה אמות, וכן המנהג להחמיר. (ת"ה ח"א סי' ג).

ו. אף שאמרנו שלא יטול שם ידיו לאכילה, לשאר דברים אי"צ להחמיר כ"כ ויכול להקל ליטול שם ידיו ולגב בחוץ שכיון שאין כלי מעכב הרי

פתיחת הישיבה

קיץ תשע"ג

וריוה גדול היה בימי נעורו של רבינו בין רבותיו בעניין תפקידו ומעמדו. רבו הגה"צ רבי משה שניידר זצ"ל טען שרבינו מיועד להיות רבי ישיבה ואיכנו וייעדו לכך ואף בירכו שיהיה ראש ישיבה, אולם לעומתו טען המשגיח הגאון דסלר זצ"ל כי רבינו מיועד להיות פוסק, דרש מבינו להשקיע הרבה בלימוד הלכה למעשה. וכמו כן ביקש ממנו לרכוש בקיאות בתלמוד ירושלמי מלבד תלמוד בבלי, ועל פיו נהג רבינו להשקיע בימי חייו ללמוד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

אולם אם כי ברוב השנים היה עיקר עסקו של רבינו בהרבצת תורה מתוך הכתב, בחיבור ספריו המגלים והנודעים המקיפים את סוגיות הש"ס בעומק ובעיון עד לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, אך מעולם לא מש מזכורנו של רבינו דברי רבו הגה"צ רבי משה שניידר זצ"ל שראה את עתידו כמי שעשתי להעמיד תלמידים בישיבה במסירת תורה שבעל פה, ואמר שלכפוף את יתקימו גם דברי רבו רבי משה שניידר.

ואכן בקיץ שנת תשע"ג פתח רבינו את הישיבה, והחל למסור בה "שיעור כללי" תמידים סדרים בסוגיות הגמ'. חשיבות מיוחדת נודעת לו לרבינו שליט"א כלפי שיעורים הנמסרים בהיכל הישיבה תמידים סדרים. שיעורים הללו באים מן החדש, שיעורים בסוגיות שמעולם לא זכונו עד כה למסגרת השיעורים מרבינו, ואילוילא פתיחת הישיבה לא היינו זוכים מעולם לאורם של השיעורים הנפלאים המבהירים את הסוגיות הסבוכות בנשים גידיק.

ובנוסף לזה גם "חומש שיעור" המודפס כיום ברבבות עותקים בארץ ובחול. כמ"פ התבטא כי חשיבות גדולה רואה הוא בשיעור זה, כי מפשח הוא ליתול את ביזיוי הרבים גם בהחדרת יראת שמים בלב הדור הצעיר, מלבד מה שזכה במשך ימי חייו בזיוי הרבים בהרבצת תורה בכתב עד ידיו חידושי.

הנהגות והדרכות מהקודש פנימה

בדרכי העמדת הישיבות - חלק א'

א.ה. במדור זה יובאו מירי שבע שבועות א"י הדרכות והנהגות ממרן רבינו שליט"א בעניינים שונים ובפרט בנושאים העומדים על הפרק. לרגל פתיחת זמן קיץ בהיכלי הישיבות, יעסוק מדור זה בענייני הישיבות - וכפי שתחזיתנו עיניכם למשירים יובאו בו הדרכות ממרן רבינו שליט"א בצורת העמדת הישיבות על תלים פני הדרך שקיבלנו מרבותינו דוד אהרן דור, וכמו כן יובאו בהם הנהגות מיוחדות ממרן שליט"א כפי שהנהיגו בישיבתו הגדולה ברמת בית שמש. במדור זה לא הבואו אלא משה מן העניין כפי שהוביל גידיק, ואיך בשבועות הקדומים בשלים הדברים. הדברים דלהלן נרשמו במשך השנים על ידי תלמידיו ומקורבו מאמני ביתו, ובמסור למערכת לזיוי הרבים, ותקוותינו שאל יירא משול מחז"ל איכ"ר.

לזרוק בחור מהישיבה הוא כעונש מוות וצריך התראה
בהודמנות נתבקש רבינו להיכנס לעובי הקורה עבור בחור אחד שסילקהו מיישיבתו בלא התראה. רבינו נענה ודבר עמ הנהלת הישיבה ואמר להם "עונש מוות אתה מעניש בלא התראה? דע לך כי לזרוק בחור מהישיבה זה עונש מוות [ורחמי], וצריך התראה דלה".

פעמים רבות מוציאים בחור מהישיבה מחמת מידות רעות
באחת הפעמים כאשר הגיעו ראשי ומנהלי ישיבה מפורסמת להתיעץ על בחור אחד שכל נהג כשרה בישיבה, ודנו באפשרויות לסלקו מהישיבה, הרגיש רבינו בחוסר איכפתיות מצד הנהלת הישיבה לבחור, ואמר לראשי הישיבה: "דעו לכם נאמנה, פעמים רבות ישנם בחורים שנזרקם מהישיבה רק מחמת מידות רעות של כחלי הישיבה שפשוט רוצים עבודה קלה, ומסתכלים על ישיבה כמו ביונס' רווח, ואם אין העסק כדאי משתדלים להיפטר ממנו. אולם דעו לכם שיישיבה איננה ביונס', ובחור שלא לומד לא זורקים אותו אלא משקיעים בו ועושים שהוא ילמד של משה צמדים לו חברותא או אבדן, ובאים אליו מירי יום לבדוק מה מצבו, דורשים במצבו כל יום, מעודדים אותו על לילמוד ונותנים לו להבין שראשי הישיבה מתעניינים בו יום יום אם הוא מגיע, ורק אם בכל זאת לא העלו מאומה בידם, אז יש מה לרדן להעבירו לישיבה אחרת.

החובה להתעסק עם כל בחור שכבר איקלע לידיו

וספר על כך את המעשה שהגיע לישיבת הגה"צ רבי משה שניידר זצ"ל בחור מיוון, כבן עשרים, ולא ידע אפילו אותיות א-ב, והגר"מ שניידר זצ"ל הורה לברר אם נכונים דבריו שהוא מחול, וכשמצאו שכן, הורה להשאירו בישיבה, ואף שהישיבה לא הייתה מקום מקלט לאלו וכיכיר, אבל כיון שלא מצא מקום עבורו לא רצה לשלחו, וביאר שדינו של בחור זה כאבירה, והיינו אבדות גופו ונשמתו, ואם לא בא לידיו ייתכן שהיינו פטורים מהלתעסק בו, אבל מצאנו שהגיע לידיו אסור לשלחו. והורה ללמוד א-ב, ולומר עמו ק"ש ולהניחו תפליין.

ואגב, בשעת שגשג ראש ישיבת תורה פתח הגאון רבי אביעזר פילץ שליט"א לביקור אצל רבינו, וביקש רבינו אודות נכדו כי ינסבנל ללמוד בישיבה בשבוער: א' "שים עיניך עלות", והוסיף שהוא מוסר לו פיקדון וישמרו לו רק שלמד אלא גם שלא ילמד באופן שיגרום לו לצאת מהלימוד, והיינו שלמד כפי כוחותיו, הראש ישיבה שאל איזה שומר אם שומר חינוס או שומר שוכח, והשיב לו בלא מחצית, הלא אדם דינו כקרקע ואין שמירה [ברקעות...]

שור נגה

כשלמדו בישיבה מסכת בבא קמא, אמר רבינו בשיעור הכללי בסוף הזמן, שיש מציאות שמתחר ב'ידיה' שור נוגח' בישיבה, אם אינו שומר על סדריה. ואם בחבורו לא הואו ממשיך, נהפך ל'שור מועד'. אבל צריך סדר התראה, ליעודי גברא בפני רבני הישיבה, והם יפסקו דינו.

לומדים עם לימודי חול? אין על זה תואר "ישיבה"!

בכנסו לרבינו תלמידי ישיבה מבולטימור, שאלם רבינו "אתם לומדים לימודי חול?" המשיב בהתחלה ש"לומדים קצת לימודי חול, אמר להם רבינו "אם כן אין אתם לומדים בישיבה" אלא במקום לימוד, שתשם ישיבה הוא שם קדוש למקום טהור בלא עירוב לימודי חול, ואין להשתמש בשם זה למקום שמעורבים קודש בחול.

משחק כדורגל אצל בני הישיבות יש לו מקום חמור יותר מעונן לשון הרע

סיפרו לרבינו אודות קבוצת בחורי ישיבות ששיחקו כדורגל, וכששאלום איך מעיזים הם לעשות כן, השיבו הלא גם בני ישיבות אחרים חוטאים בעונות אחרים וכמו לשון הרע, ומה תלוינו על עונותינו יותר משאר עונות, והגיב רבינו, ראשית מה שייכות יש בין עון אחד למשנהו, כל עון צריך להחריע עליו, עווד, וכדורגל הוא חילול ה' ומה גם שמוכיח על הרמה הרוחנית הירודה של החבורה שהוא מנהיגת במלומד בלימוד.

הטעם שלא נהגו ללמוד בישיבות ספרי נביאים וכתובים
הטעם שלא נהגו בישיבות ללמוד ספרי נ"ך, מפני שספר הנ"ך קשה מאוד להבין כמות שהוא וכפשוטו, ומי שלא לומד נכון הנ"ך יכול לצאת חלילה עקום בדעותיו, [הן אמת שיש את המגלים והמפרשים הידועים המכוונים נכונה את ביאורי הפסוקים, אולם מי שלא קולט זאת נכון הרי זה מסוכן עבורו ובפרט בחורים צעירים], ולכן בגיל צעיר אין ראוי עדיין לקבוע בכללות לבני הישיבה ללמוד בספרי נ"ך - שעלול לצאת מזה תקלה.

ומר"ה הגה"צ רבי משה שניידר זצ"ל היה מתריע מאוד נגד אותם שלומדים הנ"ך כספר מעשיות חז"י, שהם מפרשים מאורעות יוסף הגדיק ואחיו או מאורעות דוד המלך ושאלו ככאר סיפורי מעשיות חז"י, ולכן לא היה מניח לילדי ישראל ללמוד הנ"ך אלא אם לומדים אותם מפי תלמיד חכם וראש שמים המלמד את התורה בקדושתה עם פירושי רבותינו המפרשים כמו רש"י והרד"ק והמלבי"ם.

ובנותן טעם להעתיק בזה מכתב שכתב רבינו בעניין זה:
בס"ד אב תש"פ, אחי רועי תפרנס אנגליה שלו וברכה. בעודע רב שמעתי על חירוף גידוקן שפרסם ... כשפתח הרצונות לשלוח דבר עתק בנאות וכו' נגד אבותינו הקדושים והנביאים הקדושים, כמו יעקב אבינו, דוד המלך, שאול המלך, איוב, יונה ועוד מנהיגי ונביאי ישראל, בשרים אלא אפשר להעלות על הדעת, ובעוה"ר עדיין לא נשמע קול מחאה, ואף שדברי בטלים מצד עצמם, מ"מ מפני חילול השם חייבים למחות, ובפרט שרבים מתושבי המקום [אף בקרב הקהילות החרדיות] בנזכים ואינם יודעים להשיב בדעת תורה כבודה נגד דבריו, ואם נשתוק חלילה לעולמים ודברי הכפירה ודעות כחבות אלו להיתפס ולהקבע בתוכנו ה"י.

ונהג לך דבריו עם המשך דברי המשכילים שפירשו את כל מאורעות אבותינו הקדושים והנביאים הקדושים עפ"י מחשבות בני אדם פשוטים, ומתוך כך הגיע להיכן שהגיע - לפרסם דברים נוראים על האבות והנביאים הקדושים, איז לו לזרז שכן עלתה בימין. וקיבלנו מרבותינו שכדי ללמוד את המעשיות הכתובים בתורה על האבות הקדושים צריך לדעת תחילה שאין לנו שום השגה בגודל מעלת וקדושת האבות הקדושים אשר כל הנהגתם היא בלתי לה' לבדו בלא שום כוונה אחרת, וכל הכוונה כלה בהנהגה שנהגו בה, הכל נובע רק כדי לעשות נחת רוח לקב"ה, ואין לנו השגה בגודל עומק מחשבותם. והנהיג בה לקיים חובת מחאה - והחריע בזה כי הרב הג"ל אינו שייך לצביון החרדים לדבר ה', וכל דבריו בטלים ומבוטלים מצד עצמם, לא שרירים ולא קיימים. הנני המצפה לרחמי שמים מרובים, משה שרנבנד.

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

הראייה מחברת

הוא בן חורין, עומדים בעינים גם כאן במצבו הוא, תחת עבדות האדון הגוי.

כן ראיתי יסוד זה בספרו של הגאון ר' מיכל פיינשטיין זצ"ל, שהביא בשם חמיו הרב מבריסק זצ"ל ומהמשגיח דמיר ר' ירוחם זצ"ל: שבפרשת ניצבים כתוב שמשו רבינו אחרי ארבעים שנה במדבר, הוא מדבר אל כלל ישראל ואומר להם "ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמם פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלהינו ללכת לעבוד את אלהי הגוים ההם, פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה" (כט טז-יז). ולכאורה איך יש חשש שעם ישראל יפנה ליבו לעבוד עבודה זרה, הרי הם ראו בעצמם שהעבודה זרה היא משוקצת ומתועבת, וכפי שגם מעידה התורה, ומדוע התורה עדיין חוששת שמא 'אשר לבבו פונה היום'!! וכתב לבאר: ש"כאן למדנו עד כמה ראיית רע הוי שורש רע להשחית הנפש, שאע"פ שבשעת ראייה היה בעיניהם משוקץ ומתועב, מ"מ יכול לבוא מזה לשורש פורה ראש ולענה ואין הדרך לראות הרע ולשקצו, אלא שלא לראותו כלל, ומי שנסתכל פעם בספרים חיצוניים וספרות קלוקלת, אם איש אמת הוא הרי הוא סובל מזה רבות". **והלמד מזה: שאמנם אפשר לראות ולדעת הכל, אבל דוקא בגלל ש"אתם ראיתם" - ראיתם את השיקוצים, את הגילולים ואת כל הע"ז והתועבות. אז גם "פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה" - כי עצם הראייה כבר פוגמת ועושה רושם על האדם, זה מחבר את האדם, ועם כל התיעוב שיש בכם לע"ז, אבל "ראיתם" - זה עשה רושם, ואפי' שנים אח"כ יהיה קשה למחוק את זה. וזהו היסוד שאמרנו גם כאן, כי אותו אדם הנמכר לאדון הגוי אף פעם לא ראה חילול שבת וגילוי עריות וכו', ופתאום הוא נקלע לסביבה חדשה ושם מחללים את השבת ל"ע, וברגע זה הוא "ראה" - הוא ראה את הדבר שעד היום לא היה קיים ושייך אצלו כלל במציאות, ועכשיו הוא רואה שזה שייך, זה אפשרי. הוא חשב שעבירה זה לא מציאותי, והוא רואה ל"ע שזה כן מציאותי וזה פוגם, ולכך התורה הייתה צריכה לכתוב אזוהרה מחדשת של ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים לאותו העבד הרואה את האדון שלו מתנהג כך, כדי להרחיקו מלעשות עבירות כעין אלו. כיון שזהו כח הראייה המשפיע על האדם, והדרך להתמודד עם ראייה זו היא: לא "לראות את הרע, ולשקצו" - אלא "לא לראותו כלל".**

לא תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה כי אני ה' אלוהיכם" [כ"ו א']

בסוף הפרשה אחרי שהתורה מביאה את דיני העבדים וגאולת נחלה, התורה מוסיפה ומביאה עוד שתי דינים: "לא תעשו לכם אלילים" - עבודה זרה, "את שבתותי תשמורו" - שמירת שבת. ולכאורה שני הדינים הללו אינם קשורים לדינים הקודמים, ומהי הסיבה לכך שראתה התורה להביאם דוקא כאן?

וביאר בזה רש"י "לא תעשו לכם אלילים" - כנגד זה הנמכר לגוי, שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות אף אני כמותו הואיל ורבי עובד עבודה זרה אף אני כמותו הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכך נאמרו מקראות הללו". ולכאורה צריך להבין, מדוע ולמה שנחשוב כי עבד הרואה את אדונו הגוי מחלל את השבת או מגלה עריות וכו' יאמר 'אף אני כמותו' - איך התנהגות זו של האדון בכלל משפיעה וגורמת לו לנטות ולהגיד 'הואיל ורבי מגלה עריות אף אני כמותו', הרי הוא עדיין ככל כלל ישראל ומחויב בכל התרי"ג מצוות, ואיך זה קשור אליו שהאדון מתנהג כך? ועד כדי כך שהתורה צריכה עוד לחזור ולצוות שוב על העבירות החמורות הללו!!

אך ראינו ללמוד מכאן יסוד גדול שאמנם אותו העבד עד ליום הימכרו לאותו אדון גוי, מבחינתו לא היה קיים במציאות שום צד או ספק בכך - שגילוי עריות, עבודה זרה, וחילול שבת, הינם אסורים לו בתכלית האיסור ככל כלל ישראל. אך ברגע שנמכר אותו יהודי לעבדות לאדון גוי - הוא עבר לסביבה אחרת ולמציאות שונה מאשר איפה שגדל והתגורר כל השנים, הוא כבר 'רואה' דברים אחרים. אותו העבד רואה את התנהגות האדון הגוי וסביבתו החדשה, אשר עוברים על גילוי עריות, עבודה זרה, וחילולי שבת, ויחשוב העבד בליבו שהנה העבירות הללו שמבחינתו עד היום היו נמנעים מן המציאות ובלתי אפשריים - הינם גם מציאותיים ושייכים. ולכך התורה כל כך חששה לזה, עד שחזרה וציוותה כאן שוב על חילול שבת ועבודה זרה מיד לאחר שכתבה את דיני העבד עברי, וזאת כדי לחזור ולהבהיר לאותו עבד הנמכר לגוי כי אל לו ללמוד מ'הראייה' של הנהגות האדון וסביבתו, אלא עליו להתרחק מכל זה. כי אותם הציווים אשר נצטוו עם ישראל בעוד

הגמ' בסוטה (ב.) אומרת "למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה, לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". ולכאורה אם האדם רואה "סוטה בקלקולה" מדוע עליו ליהזר עצמו מן היין, האם יש יותר מוסר מזה והאם צריך משהו יותר מונע ומרחיק מזה? ולפי היסוד שאמרנו הדברים מבוארים היטב, כי אותו אדם הרואה את הסוטה בקלקולה – 'הוא ראה', הוא ראה ש"סוטה" זה אפשרי, זה יכול לקרות, הראייה מחברת והיא עושה את המצב וההתנהגות המסוימת שהאדם רואה כרלוונטים ומציאותיים, ולאדם ישנה פחות רתיעה מביצוע עבירה זו. ולכך אמרה התורה "כל הרואה סוטה בקלקולה" מיד "יזיר עצמו מן היין", כדי למנוע מהאדם להתחבר לראייה זו. רואים אנו שוב, כמה צריך לשמור על החושים ועדיף לא לראות את מה שלא צריך – לא "לראות ולתעב" אלא "לא לראות בכלל", כי הראייה מחברת ומשפיעה.

וזהו באמת עומק כוונתו של רש"י ז"ל עה"פ "אשר קרד בדרך". שהמשיל ותיאר את עמלק – ש"היו כל האומות יראים להלחם בכס ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים: משל לאמבטיה רותחת שאין כל בריה יכולה לירד לתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אע"פ שנכוה הקרה אותה בפני אחרים". ולכאורה יש להעיר על משל זה, הרי האמבטיה נשארה רותחת כמו תמיד ולא הספיקה להתקרר מאדם אחד שיקפץ וירד לתוכה. ומהו ה"אשר קרד" – מהי הפעולה של עמלק המוגדרת ש"קירר את האמבטיה"? ולפי דברינו משלו של רש"י מואר באור חדש, שאמנם ה'אמבטיה' עצמה אולי לא התקררה [וכפי שכתוב במשל 'שאע"פ שנכוה' – ז"א שהאמבטיה עצמה ודאי רותחת ולא התקררה], אך מה שאותו אדם כן עשה, הוא הפך את המציאות של האמבטיה מ"שאין כל בריה יכולה לירד לתוכה", למציאות של "הקרה אותה" – שאם עד עכשיו אף אדם לא העיז לנסות לקפוץ לאמבטיה – זה לא היה בכלל שייך במציאות להלחם עם ישראל, אז אותו "בן בליעל" שזה "עמלק", הפך את המצב לכך שישנה שייכות ומציאות "להלחם עם ישראל".

הרב דסלר זצ"ל כותב בספרו "מכתב מאליהו" (ח"ד עמ' 252) "מה היא העצה לתיקון המצב! רק עצה אחת יש 'ציורים', ציורי הלב. היינו, להרבות בכח הדמיון ציורים מוחשיים בעיני הקדושה, שנרגיש כמו חי את האושר הנפלא שבה". והרב דסלר מוסיף ומביא שאלה ששאל הסבא מקלם: "במה השיגו האבות הקדושים וכל גדולי העולם ז"ל את מדרגתם? במה היה כוחם יפה מכוחנו? והשיב: כי הם ידעו את הכח האדיר שבציורי הלב, והנה היצה"ר יודע היטב סוד זה, וכל מלחמתו היא תמיד בציורים ודמיונות שב הם לוכד את ליבנו ולוכד אותנו ברשתו, לא נוכל להלחם נגדו כי אם בנשקו – דהיינו להרבות ציורים לצד הקדושה כהני"ל, כן החזיקו הצדיקים ז"ל לנגד עיניהם תמיד את ציורי גן עדן והתענוג

הנפלא שבדרך ה', ובה נצחו את יצרם ועמדו כנגד כל הנסיונות". ואכן כששואלים אנו את עצמנו, אחרי כל הסכנות שראינו שטמונות בכח ה"ראייה" א"כ איך נתמודד אנו אל מול אותם "ראיות" שכבר ראינו, שהפכו את הדברים האסורים והלא מציאותיים – לשייכים וקיימים כבר?! אז בדברי הרב דסלר זצ"ל טמונה התשובה: שהדרך להתמודד עם ה"ראייה" שכבר ראינו היא, ע"י "כח הציור" – לצייר ולראות מול עינינו "ראייה" חדשה ואחרת, לצייר את "ציורי גן עדן והתענוג הנפלא שבדרך ה'", שזהו היה סוד כוחם של האבות וגדולי עולם להגיע אל המדרגות וההשגות הגבוהות שאליהם הם הגיעו. כי כל כוחו של היצה"ר ו"כל מלחמתו היא תמיד בציורים ודמיונות", ולכך עלינו להלחם בו חזרה בנשקו שלו "כח הציור", כך נזכה להנצל מ"ראיות" שכבר ראינו שחיברו אותנו אל מצב שבו עבירה היא מציאות קיימת, וכך נזכה להגיע אל המדרגות וההשגות של האבות וגדולי עולם.

הכח של ה"ציור" זה כח אדיר ביותר, וכשמשתמשים בו לצד הקדושה אז רואים את השכר המוכן ללומדי התורה, ורואים את הדברים האחרים פשוט פורחים באויר. האבות וגדולי עולם ראו את הכל בחוש את – "צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה" (אבות דר"נ פ"א), ואת ה"התענוג על ה'", הם ראו את זה ממש ככה, כחלק מהמציאות בצורה ברורה. הם השתמשו בכח זה של "ציור" לצד הקדושה וכך גברו על היצה"ר, אך עלינו להשתדל בכל זאת "לא לראות את הרע – ולשקצו", אלא "לא לראותו כלל", וכך כח הציור יוכל להשפיע על האדם הרבה יותר ולהביאו למדרגות נשגבות וגבוהות. ובמיוחד בימים אלו עת אנו מתקרבים אל עבר "חג שבועות" – לילה ארוך שבו אנחנו נשב בעז"ה ממש כמלאכים בגן עדן, הריתחא דאורייתא, הלימוד, העמילות. לילה שבו נשתמש בציורים הללו כדי להתגבר על "ציורי היצה"ר" ולהתרחק מכל מרחק מ"ראיות" שיכולים לפגוע בנו, וזאת ע"י שנשאר ספונים וטמונים בבית המדרש ויהי מה, והקב"ה יעזור שנגיע לחג מתן תורתנו בכל הברע' ובכל הפייע'ר, ובעז"ה שנקבל את התורה מתוך שמחה וטוב לב.

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון לחדש סיון

בעז"ה יצא בשבוע פרשת נשא

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעין החיים':

www.memayan.com

העלון מוקדש לרפואת האישה החשובה רייזל בת לאה שתחי'

לרפואתה והצלחתה בכל הענינים, ולכל משפחתה שיחי'

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, ולהפצה באזורים ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com

מערכי תורה

בהר

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה'

כתוב (כ"ה, ו) 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך וגו'. ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול. הכתוב מלמדנו בזה, שפירות שביעית אע"פ שיש בהם קדושת שביעית ניתנו לאכילה. ויש לדקדק מדוע חילק הכתוב בשתי פסוקים נפרדים, דין אכילת אדם בפ"ע, ודין אכילת בהמה בפני עצמו, ולמה לא כללם הכתוב ביחד. עוד צריך ביאור, סיום הכתוב תהיה כל תבואתה לאכול, מה הכונה שכל תבואתה הוא לאכול. והנראה לומר בזה, דהנה קיי"ל דאוכלין העומדין לאכילת אדם אסור להאכילן לבעלי חיים, וכמו שכתב הרמב"ם (פרק ה' מהל' שמיטה ויובל ה"ה) פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאכילין אותן לבהמה לחיה ולעופות. ואם כן נמצא דחלוק אכילת אדם מאכילת בהמה, דבעלי חיים אוכלים מה שאין אדם אוכל, וא"כ יש לומר דלכן חילקם הכתוב לשתי אכילות, ואמר כל אכילה בפני עצמה. והנה עוד כתב הרמב"ם שם, דאמנם אין מאכילין לבהמה חיה ועופות פירות המיוחדין למאכל אדם, מ"מ אם הלכה הבהמה מאליה לתחת התאנה ואכלה אין מחייבין אותו להחזירה שנא' ולבהמתך ולחיה וגו'. ולפי זה נראה דיש לומר, דזהו שסיים הכתוב תהיה כל תבואתה לאכול, דאמנם להאכיל את הבעלי חיים, אין מאכילין את כל התבואה, רק מה שאינו מיוחד לאכילת אדם, אבל מ"מ אם הבהמה הולכת מאליה ואוכלת מדברים המיוחדים לאכילת אדם, וא"כ באמת כל התבואה ראויה לאכילת הבהמה, היכא דאוכלת מעצמה, וזהו שאמר הכתוב, דגם באכילת בהמה תהיה כל תבואתה לאכול, והיינו כשאוכלת מעצמה.

'תהיה כל תבואתה לאכול'

כתוב (כ"ה, ז) 'ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול'. צריך ביאור מה הכונה שכל תבואתה תהיה לאכול, והרי קיי"ל דאוכלין העומדין לאכילת אדם אסור להאכילן לבעלי חיים, וכמו שכתב הרמב"ם (פרק ה' מהל' שמיטה ויובל ה"ה) פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאכילין אותן לבהמה לחיה ולעופות, וא"כ הרי רק האוכלין שאין עומדין לאכילת אדם הוא שאוכלין, ולמה כתוב שכל התבואה תהיה לאכול. [ועיין מה שביארנו בזה לעיל]. ויש לבאר בזה, דהנה הדין דפירות שביעית נאכלים רק כל זמן שאותו המין מצוי בשדה, אבל אם כלה מין זה לחיה שבשדה, חייב לבער אותו המין מן הבית, וזהו דין ביעור פירות שביעית. וא"כ נמצא דאכילת אדם תלויה באכילת החיה בשדה. מעתה יש לבאר, דזהו שאמר הכתוב 'ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול', ר"ל דע"י שיש לחיה אשר בארצך, ממילא כל תבואתה יהא נאכל, דזה שיש לחיה בשדה, גורם שכל תבואתה, גם מה שהוא בבית יהא נאכל.

'יובל היא תהיה לכם'

כתוב (כ"ה, י) 'יובל היא תהיה לכם'. ופירש רש"י שנה זאת מובדלת משאר שנים בנקיבת שם לה לבדה, ומה שמה יובל שמה. וצריך ביאור איזה דין והלכה נפיק מזה דיש לה שם בפני עצמה. [ואם נימא דר"ל דחלוקה משאר שנים בדין שביתה ואיסור מלאכה, א"כ אינה מובדלת משנת השמיטה, שגם בה יש דין שביתה ואיסור מלאכה]. ונראה לבאר בזה, דהנה בגמ' בנדרים דף ס"א ע"א איתא פלוגתא חכמים ור' יהודה אם שנת היובל עולה למנין שמיטה, ונמנית כשנה ראשונה לחשבון השמיטה, דדעת חכמים דשנת יובל לעצמה, ואינה עולה למנין שנות השמיטה, ודעת ר' יהודה דשנת היובל עולה גם לחשבון מנין שנות השמיטה. והנה באמת דעת חכמים צ"ב, דמאי טעמא אין שנת היובל עולה למנין חשבון שנות השמיטה, ואיזה סתירה יש בזה שתעלה גם לדין יובל וגם לחשבון השמיטה. ונראה דזהו הדין דשנת היובל מובדלת בנקיבת שם לה לבדה, וזהו דנאמר בזה ד'יובל היא' דזהו שמה, והוה שם בפ"ע המפקיע את שנת היובל מלעלות לחשבון שנות השמיטה, ומהכא הוא דילפינן הך דינא דהיובל אינו מכלל שנות השמיטה, דלענין זה היא מובדלת ויש לה שם לבדה, להוציאה מחשבון שנים של שמיטות.

'בשנת היובל הזאת'

כתוב (כ"ה, י"ג) 'בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו'. וצריך ביאור דהרי כבר אמר בריש הפרשה דין חזרה דיובל, ולמה חזר על זה עוד פעם הכא. ועיין ברש"י מה שדרשו מזה בתורת כהנים.

ויש לומר בזה, דהנה ביובל יש שתי עניינים נפרדים, חדא הוא דין חזרת שדות ועבדים, ועוד יש ביובל דין קדושת הארץ ודין שביתה ואיסור מלאכה, והנך תרי מיילי נתפרשו בפסוקים עד השתא דבתחילה אמר דין חזרה, ואח"כ אמר דיני קדושת הארץ. וי"ל דזהו שמסיים הכתוב 'בשנת היובל הזאת', דאע"פ דתרי עניינים נפרדים הם, מ"מ אי אפשר להבדילם ולחלקם לתרתי, שיהא יובל לענין אחד ולא לדין השני, אלא ב'שנת היובל הזאת', היינו בשנת היובל שבו נוהג דין קדושת הארץ, בו הוא דתשובו איש אל אחוזתו, היינו שבו יהא נוהג דין חזרה, ואי אפשר לחלקם זה מזה.

דין גאולה בבתי החצרים

כתוב (כ"ה, ל"ג) 'ובתי החצרים אשר אין להם חומה סביב על שדה הארץ יחשב גאולה תהיה לו וביובל יצא'. ופירש רש"י, ד'על שדה הארץ יחשב', היינו דהרי הן כשדות הנגאלים עד היובל, ו'גאולה תהיה לו', היינו דבזה יפה כוח בתי החצרים משדות, שהשדות אין נגאלות עד שתי שנים, ובתי החצרים נגאלים מיד. וכמבואר כל זה במשנה בערכין דף ל"ג ע"א.

ויש לדון, אם נגאל גם בשנה השנית, והיינו דבתי ערי חומה, נגאלים רק עד י"ב חודש, ושדות נגאלים רק לאחר שתי שנים, מעתה יש להסתפק אם בתי החצרים נגאלים לעולם, וגם לאחר י"ב חודש קודם מלאת שתי שנים הרי הם נגאלים, או דנימא דגאולתם היא רק או עד י"ב חודש כדין בתי ערי חומה, ולאחר שתי שנים כדין שדות.

אכן ברמב"ם פ"ב משמיטה ויובל ה"י כתב ז"ל 'המוכר בית בבתי החצרים וכו', הגיע שנים עשר חודש ולא גאל, הרי זה גואל עד שנת היובל כדין השדות', ומשמע דגם מיד אחר י"ב חודש יכול לגאול.

והנה במשנה בערכין שם תנן, בתי החצרים נותנין להם כח יפה שבבתי ערי חומה, וכח יפה שבשדות, ונגאלין מיד וכל שנים עשר חודש כבתים, ויוצאין ביבול ובגרעון כסף כשדות. ומבואר דהא דבתי החצרים יפה כוחם משדות ונגאלים מיד, הוא משום דלגבי דין זה, יהבינן ליה דין בתי ערי חומה, וכלשון המשנה דנותנין להם כח יפה שבבתי ערי חומה, והא דנגאלים לעולם ויוצאין ביובל, הוא משום דלגבי זה יהבינן להו דין שדות. וכן הוא גם לשון הרמב"ם פ"ב משמיטה ויובל ה"י המוכר בית בבתי החצרים, או בעיר שאינה מוקפת חומה כראוי, הרי זה נגאל בכח יפה שבדין השדות ושבדין הבתים המוקפין חומה, כיצד אם רצה לגאול מיד גואל כדין הבתים, הגיע שני עשר חודש ולא גאל, הרי זה גואל עד שנת היובל כדין השדות וכו', הגיע יובל ולא גאל חוזר הבית בלא דמים כדין השדות. הרי מבואר דמה שהם נגאלים מיד, הוא משום דנותנין להם כח יפה שבבתי ערי חומה, ומה שנגאלים לעולם ויוצאין ביובל, הוא משום דלגבי זה יהבינן להו דין שדות.

מעתה כיון דנתבאר דמה שנגאלים מיד, הוא רק משום דיהבינן להו דין בתי ערי חומה, ומבואר דבלא טעם זה, לא היו נגאלים מיד, ומה שנגאלים לעולם ויוצאין ביובל הוא רק משום דיהבינן להו דין שדות, ומבואר דבלא טעם זה, לא היו נגאלים לעולם ולא היו יוצאין ביובל, ומעתה צ"ע דא"כ אמאי נגאלים בשנה השנית, הרי ממה נפשך אין בהם דין גאולה, דאם מדין בתי ערי חומה, גאולתם היא רק עד י"ב חודש, ואם מדין שדות, גאולתם היא רק אחר שתי שנים, אבל בשנה השנית איזה כח יהא לה ליגאל, וצ"ע.

'ואשר יגאל מן הלויים'

כתוב (כ"ה, ל"ג) 'ואשר יגאל מן הלויים'. ופירש רש"י ואם יקנה בית או עיר מהם. והיינו דדין זה מיירי בקונה מהלויים. וצריך ביאור למה נקט הכתוב לשון גאולה ולא לשון מכירה, והרי גאולה הוא החזרת הדבר לקדמותו, ובכל דוכתי נקט לשון גאולה היכא שמחזיר הדבר לקדמותו, והכא הרי מיירי במכירה רגילה ואמאי נקט לשון גאולה.

ויש לבאר דהנה באמת הרי כל ערי הלויים מעיקרם היו של ישראל, אלא שנצטוו ליתן ערים ללויים, מעתה נמצא שכשישראל קונה בית או עיר מהלויים, הרי הוא מחזיר את הבית והעיר לידי ישראל שהם היו הבעלים מתחילה ע"ז, וא"כ נמצא דכל לקיחה וקנין מיד הלויים הוה כגאולה שמחזיר ליד ישראל את מה שנתנו הם ללויים, ולכן קורא הכתוב לכל קונה מיד הלויים בלשון גאולה.

'אל תקח מאתו נשך ותרבית'

כתוב (כ"ה, ל"ו) 'כי ימוך אחיך והחזקת בו וגו', אל תקח מאתו נשך ותרבית'. צריך ביאור מאי שיאטיה הכא במצות צדקה להביא איסור הלואה בריבית. ונראה דהנה באמת בכלל מצות 'והחזקת בו' שהוא מצות צדקה, נכלל גם מצות הלואה, וכמבואר להדיא בדברי הרמב"ם (פ"י ממתנות עניים הלכה ז') ז"ל המחזיק בידי ישראל שמך, ונותן לו מתנה או הלואה וכו' כדי לחזק את ידו, עד שלא יצטרך לבריות ולא ישאל, ועל זה נאמר והחזקת בו גר ותושב וחי עמך, כלומר החזק בו שלא יפול ולא יצטרך. מעתה מבואר היטב הא דאיסור ריבית שייך לכאן, דכיון דמצות הלואה הוא בכלל מצות והחזקת בו, על כן שייך להזהיר כאן שלא ילווהו בריבית.

מתן תורה - היציאה לדרך

והנה הוא שאל אותו אדעתא דגברא רבה מי קנדרת: ובתוסי' שם על המקום (סג, א) הקשו, והרי אין פותחין בנולד! ותימצו שזה לא נולד, **שדרך הוא בהולך ללמוד - שנעשה אדם גדול!** ומפה לימדו אותנו רבותינו בשיבות, שאם רואים אחד שהוא לא נהיה אדם גדול, זה בגלל שחסר בהולך ללמוד...! כי הרי התוסי' כתבו שכך היא הדרך, איך הולכים?... אם בחוקותי תלכו...!! - שתהיו עמלים בתורה! הרה"י רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל אמר, "תלכו" - זה להתקדם זה שטייגען! ושטייגען זה עם עמל התורה. בלי זה - אין שטייגען!!! שכן דרך הוא במי **שהולך**... הולך זה עם בחוקותי, **תלכו** - שתהיו עמלים בתורה.

עם עמל התורה מגיעים רחוק! עם עמל התורה אפשר לעשות מהפך כזה שכלבא שבוע לא האמין שהוא יודע אפי' משנה אחת - - - עד להיות גדול הדרך שמשא רבינו מתקנא בו! עד כדי כך! בעבור אבותינו שבטחו בך, יהודי שבא לקב"ה ומתחנן ומבקש - - -

מין רה"י זיע"א, כשהיה מונה לי את הסיבות למה היום לא מצליחים כמו פעם, אז הוא אמר לי, הרי אין אף מצוה שמבקשים שיהיה בה מתיקות, רק על תורה. והערב נא. לא ייתכן שיהודי יבקש ויבקש, ויום אחרי יום יגידו לו לא. אלא מה, באים מאוחר, והקרבת הראשון שעושים זה שממהרים בתחילת התפילה ובכללם ברכות התורה, ובגלל שצריך להגיע לחזן אז אומרים אותם מהר... וככה זה נראה. והקב"ה אומר למה אתה רוצה שאני יאמין לתפילות שלך יותר ממה שאתה מאמין בהם... אתה לא מאמין בזה, אז מה אתה רוצה ממני?...

אם היינו באים בזמן, ובאמת מבקשים ובאמת מתחננים, בודאי שהיתה מתיקות של תורה. מה השאלה בכלל... כשיהודי חי עם בורא עולם, בעבור אבותינו שבטחו בך - ותלמדם חוקי חיים! מבקשים, מתחננים, אתה חונן, וכך זוכים!

ידוע שהיערות דבש לרבי יהונתן אייבשיץ, (חלק א' דרוש ד') כותב ע"ע, או לי על שברי, בעת שאני מתפלל בכוונה כראוי, כל היום אין שמועתי בתורה מכוונת וקרעים אלביש, ולהיפך אם אזעק ואשוע לה' מקירות לבבי בתפילה לחונני דעה כי דלותי עד מאד בעו"ה, אף הוא ירחם עלי להאיר עיני בתורתו, וכו'. הנצי"ב היה אומר שביום שהוא לא בוכה ב'אהבה רבה' הוא לא היה יכול להגיד שיעור טוב!!! באים ליום הדין... בטחו בך! אתה יכול להשתנות, והיום זה הזמן! והיום יש סיוע להתקדש! אבל בא! בא תנצל את הימים האלו!

ללמוד ברציפות

השליה הקדוש מביא מהתולעת יעקב שבעצרת נדונים על פירות האילן, והוא מסביר שזה נקרא על ביטול תורה. כי האדם עץ השדה, והפירות זה הדיבורים שלו, הדין תורה על ביטול תורה, למשל, אם רוצים לתת משהו לשוטה לא נותנים לו דבר יקר ערך, כי שוטה הוא מאבד מה שנותנים לו. אם אתה מתבטל, אז בשביל מה לתת לך, לתת מליון דולר כדי שתשרוף אותם באש?... אבל יש עוד, מה שאנו מביאים מהגמ' בסנהדרין (צט, ב) כי דבר ה' בזה, זה מי שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק. אתה מבזה את התורה, אז איך יתנו לך את התורה אם אתה מבזה אותה... זה הזמן ללמוד בלי להתבטל! **ובלי לבזות את התורה, להשתדל כמה שיותר להיות שקוע בלימוד, ואז מקבלים באמת.**

מי נקרא תלמיד

ופה אנו רוצים לצאת לאיזה דרך מסוימת: אנחנו יודעים את הגמ' ביבמות (סב, ב), למה מתו תלמידי רבי עקיבא, בגלל שלא נהגו כבוד זה בזה.

בקהלת רבה (פ"א) כתוב שרבי עקיבא הוכיח את חמשה תלמידיו האחרונים ואמר להם, הראשונים שנפטרו משום שהיתה עיניהם צרה בתלמודם של האחרים. אתם - אל תנהגו כך.

למה באמת תלמידי רבי עקיבא התחייבו מיתה?... אנו רוצים להביא בזה ארבעה פשטים. ונראה אותם לאט לאט. אז ב' הפשטים הכי ידועים, פשט אחד ידוע ומפורסם, של רבי חיים שמואלביץ ואחריו

מעלת ימי הספירה

בשנה הזו שנה מעוברת, מתחילים את הזמן עם פרשת אמור. עם ספירת העומר, עם שבועות. עם הימים שבהם אנו שרויים כעת. דבר בעתו מה טוב.

ונעמוד קצת על משמעות הימים שלפנינו ואת חובת עבודתנו בה. תמיד אנו חוזרים על מה שמרן הרב שך היה רגיל להביא בשם ר' איסר זלמן בשם דרשות הר"ן שחג השבועות הוא יום דין של תורה. וממילא נבין ההכנה ליום הדין הזה הוא ימי ספירת העומר, שמבואר ברמב"ן שהם כימי חול המועד ארוך המקשר את הימים מפסח עד שבועות.

בספר "צבי לצדיק" על הגה"צ רבי הירש מיכל שפירא מובא שהוא היה רגיל להביא בימי הספירה את דברי הרש"י - רבי שלום שרעבי בנהר שלום, כשם שנראים ימי הספירה, ככה נראית כל השנה הרוחנית.

בספר האיש על החומה מסופר, שפעם הכתב סופר אמר לרבי יוסף חיים זוננפלד כשהוא היה בחור! ללכת להבראה, כיון שהוא מאומץ יותר מידי. והוא לא הלך. הכתב סופר הקפיד, ושאל אותו למה לא הלך?... אמר לו הגרי"ח, אין לי אף הו"א לא ללכת, אבל היום זה ימי ספירת העומר, וזה סכנה לכל השנה ללכת בכאלו ימים. מיד כשיעבור חג השבועות אני ילך... וקילסו הכת"ס.

המשגיח רבי דב יפה מצטט את ספר "חמדת הימים" (ומביא שהיסוד ושורש העבודה כותב עליו שהוא היה קדוש עליון). "כי הימים האלו אשר בין פסח לעצרת, נזכרים ונעשים להתקדש בקדושה עליונה, אשר בקרב הימים האלו הקדושה רבה והולכת, ובהם ימצא כל האדם סיוע לתקן את נפשו, ולקדשה ולטהרה, והמה **"ימים נוראים"** ועומדים ברומו של עולם!"

כשאומרים לנו ימים נוראים, אנחנו רגילים לר"ה ויום כיפור, כעת אלו ימים נוראים חדשים, ימי הספירה זה ימים נוראים. וכמו שלפני יום הדין הרגיל יש אלול, ואלול זה באמת נורא ואיום, הימים האלו, הם האלו שלפני יום הדין של תורה, של שבועות. והם ימים נוראים! צריך לדעת: אנחנו כולנו רוצים להתרומם, לעלות דרגה, ולהשתנות. אך צריך על זה סייעתא דשמיא. הימים האלו נזכרים ונעשים, זה הימים האלו, והוא מוסיף: ובהם ימצא כל האדם - סיוע! עוזרים לך! הבא ליטהר מסייעין בידו, **יש היום מיוחדת להשתנות לגמרי.**

רחמים להצליח בתורה

אנו אומרים כל יום בתפילה, בעבור אבותינו שבטחו בך, ותלמדם חוקי חיים. היה אומר מרן הרב שך, מה שזכינו לתורה - היה בשביל ש"בטחו בך". ומהו הקשר הפשוט בין תורה לבטחון?

פעם, שאלתי שאלה דומה את רבי אורי זוהר, והוא אמר לי, יש דברים שבאים מגאווה, למשל, בן אדם שלא מאמין שהוא יכול לקפוץ הרבה בבת אחת, זה בגלל שהוא חושב שהוא עושה את הכל לבד... הוא בעל גאווה! כי מי שיודע שהכל נתון בידיים של הקב"ה - הוא יודע שאין לו שום מניעה! אני רק צריך למצא חן בעיניו. וכשמוצאים חן בעיניו, הוא באמת מעלה ומשנה!

הג"ר שמואל בירנבוים זצ"ל ר"י מיר בארצות הברית - הביא את הגמרא בכתובות (סב, ב-סג, א) על רבי עקיבא שחזר עם כ"ד אלף תלמידים, ובא לפניו כלבא שבוע להתיר את הנדר שהדיר את בתו, (והוא לא הכיר בר"ע שהוא החתן שלו) שאל אותו רבי עקיבא אם היית יודע שהחתן הזה יהיה גברא רבה - היית נודר?! אמר לו, אפילו פרק א' אפי' משנה אחת (!!!) לא היית נודר... משנה אחת!!!

הוא אחז שהוא כ"כ מופקע, ואפילו משנה אחת הוא לא יידע ללמוד... רק אנשים מופקעים לגמרי לא יודעים ללמוד משנה אחת. הוא אחז שהוא כזה...! והוא נהיה לבסוף רבי עקיבא שמשא רבינו קינא בו, כמשי"כ במנחות (כט, ב) יש לך עקיבא בן יוסף כזה, ואתה נותן תורה על ידי...! תראו איזה מהפך!!! ואין כל הזכויות שמורות לרבי עקיבא...

מקפידים על כבוד התורה

הדבר השלישי - אומרים המהר"ל מפראג (נתיבות עולם נתיב התורה פ' י"ב). והמהרשי"א (בחי"א יבמות סב, ב), שזה היה פשוט בזיון לכבוד התורה, וזה גם לנו נוגע...

מה היה לו יצויר שהיו מודיעים לנו כעת שמגיע התורם הגדול של עולם הישיבות היה עובר רחש בין כולם, כולם היו רוצים לזכות לראות אותו, ולתת לו יד, (או לקבל מתת ד...), אבל, כולם היו רוצים לרוץ אליו... אך אם היה נכנס לפה הגאון רבי חיים ברמן, שהוא ה-מתמיד של פוניבז', אולי אלו שהיו נמצאים לידו - היו קמים בפניו... וכי יש פה דמיון בכלל!... הרי על רבי חיים ברמן - העולם עומד, ועליו העולם לא עומד!!! הוא אמנם חשוב... יש לו כבוד מלכים... אבל זה לא תלמיד חכם. זה לא רבי חיים ברמן... הוא בן תורה, והוא עושה את הכל בעין יפה, ואגב, גם ארחות תורה בחלק גדול בנויה עליו, אבל - - - זה לא רבי חיים ברמן. ועל הגר"ח ברמן העולם עומד!

לא נהגו כבוד זה בזה, זה בזיון לכבוד התורה. ובימים האלו שהולכים לקבל תורה, מקפידים יותר על בזיון בכבודה.

הביא לי פעם הגאון רבי ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל, את הגמרא במנחות (סח, ב) להראות שבימים האלו מקפידים בשמים יותר על כבוד התורה. הגמ' אומרת - יתיב רבי טרפון קא קשיא ליה. ישב רבי טרפון והיתה לו קושיא, אמר לפניו יהודה בר נחמיה, ענה לו תשובה, שתק רבי טרפון...! הוא צדק, וניצח את רבי טרפון... צהבו פניו של רבי יהודה בר נחמיה, הוא היה מאושר...! אמר לו רבי עקיבא יהודה! צהבו פניך שהשבת את הזקן! תמהני אם תאריך ימים. איך יהודה בר אילעאי, אותו הפרק פרס הפסח היה - דחינו שתי שבתות קודם הפסח. כשעליתי לעצרת, שאלתי אחריו, יהודה בן נחמיה היכן הוא? ואמר לי נפטר והלך לו...! ואת זה היה אומר הגאון רבי ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל, זה זמנים שמקפידים...! **היום מקפידים על כבוד התורה, לדעת מהו הערך של תלמיד חכם, לדעת מהו הערך של בן תורה, לדעת כמה בן תורה שווה...! לדעת מהו הערך של בחור בישיבה, כמה הוא שווה... עליו עומד העולם! ואם נדע להעריך, אז הכל ישתנה. אבל כאשר לא יודעים להעריך, כשאחד לא מכבד את השני ולא יודעים להעריך, אז זה ח"ו סכנה גדולה.**

חייד קודמין, גם ברוחניות!?

יש נושא מאד נרחב, על הפן ההיכלתי אני לא בא כעת לדבר, וכשזה נוגע הלכה למעשה כל אחד צריך לשאול - יש בזה כל מיני הוראות. **לכאורה** יש מחלוקת של מרנן החתם סופר והג"ר שמעון שקופ זצ"ל - אם מותר להציג את זה כד.

החת"ס סופר בפרשת קדושים על הפסוק (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, מביא רש"י אי"ר עקיבא, זה כלל גדול בתורה. אומר החת"ס סופר בספרו "תורת משה" על התורה, חידוש נורא! ר"ע עצמו הרי פוסק בתחילת פ' איזהו נשך (בי"מ סב, א) שנים שהיו מהלכים בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים, אם שותים שניהם מתים, ואם שותה א' מהן מגיע לישוב, דבן פטורא ס"ל מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד במיתתו של חברו, ור"ע פליג עליה וס"ל וחי אחיך עמך, חייד קודמים לחיי חבריך. ואמנם כ"ז בגשמיות - אבל ברוחניות זה כלל גדול **בתורה**, אכן על גבי תורה זה שונה, שם "ואהבת לרעך כמוך" ואין חייד קודמים. מאידך רבי שמעון כותב בהקדמה לשערי יושר: וודאי שחייד קודמין גם ברוחניות, והוא גם מדויק את זה. חז"ל מפרשים מהו "ואהבת לרעך כמוך", מאן דסני עלך לחברך לא תעביד. למה לא כתוב הפוך, מה שאתה אוהב - תן לחברך?... סימן שחייד קודמין. רק מה ששנוי עלך לא תעשה לחברך. וזה כולל גם ברוחניות.

(ושב) למעשה יש בזה הרבה הלכות וזה לא על רגל אחת).

אכן, אותה הקדמה של השערי יושר [אשר בטעלו אמרו שאם רוצים לדעת איך אפשר להגיע להיות כמו ר' שמעון על כל הגדלות שלו - צריך ללמוד את ההקדמה] מאלפת בינה כי כל החייד קודמים הוא כדי שאח"כ אוכל לתת ולהתחלק עם האחרים ולהטיב לכלל.

והאדם צריך להשריש בקרבו כי כל החכמה שהגיעה אינה שלו, רק מתנת שמים שבעצם שייכת לכלל, והוא רק בתפקיד של 'גזבר' וצריך לדעת לחלק כפי הראוי, ולטול לעצמו כפי חלקו הראוי.

והוסיף בזה הרבה דברים נפלאים עיי"ש בכל ההקדמה, ומסיים "וזהו למשך אחרי לב שומעי לקחי בכל המקומות של מרביצי תורה הנ"ל, אשר כל זה הוא לא לפי מעשי ולא לפי כשרונותי, רק בסגולת עשר תעשר כמש"כ, שמעודי עד היום עתותי מעושרים לעצמי ולשומעי לקחי. [וידועה התשובה של מרן רבי משה פיינשטיין בספרו אגרות משה, שכמו שיש מעשר כספים יש גם מעשר זמן - וזה **לפעמים** היה מביא מרן רה"י זיע"א כשנשאל שיש בחור מעולה שמבקשים שילמד עם בחור חלש שיכול הרבה לעזור לו ולקדמו ועוד היה אומר שיש גם תועלת כשבחור מתלמד להסביר לאחרים וזה מפתח גם את עצמו].

מרה"י זיע"א, בין אדם לבחירו זה אש ששורפת. זה פשוטו של מקרא. ואנו אוהבים להוסיף בזה דברים... בספר חוט המשולש מסופר, שהיה תלמיד של החת"ס, שחלה ונטה למות, והחתם סופר אמר, מתי שירגישו שזה הרגעים האחרונים - תקראו לי. קראו לחתם סופר, לא ידוע מה שהוא עשה שם, ואז הוא אומר לתלמיד שהתעורר, מה אתה ראתה?... אמר לו, ראיתי שאני בא לב"ד של מעלה, ודנים אותי שהגיע זמני, אבל פתאום יצא מלאך מליץ יושר, אמר: הוא הרי תלמיד של החת"ס סופר, ולחת"ס תהיה עגמת נפש אם הוא ימות ולא מגיעה כזו עגמת נפש לחתם סופר! והחתם סופר אמר - נכון, באמת יהיה לי צער גדול מזה! ואז התלמיד חזר לחיים...! (כ"כ בחוט המשולש, וזה א' מהספרים המקובלים שהם מוסמכים, אפי' בבריסק!...)

נשאלת השאלה: לרבי עקיבא מתו עשרים וארבע אלף תלמידים!... הצער שלו הוא הרי נורא ואיום! למה לא התחשבו בזה?...

אלא הפשט הפשוט: אני עובר ורואה מידי פעם מודעות של אבל שכותבים על הנפטר שהוא היה תלמיד של המשגיח ר' יחזקאל, או תלמיד של רבי חיים שמואלביץ ועוד כל מיני גדולי עולם וצ"ל. ואני מכיר אותם, אותו אחד בשיחות של ר' יחזקאל בכלל לא בא להשתתף או שהוא נרדם שם... אז בגלל שהוא למד בפוניבז' זה הופך אותו להיות "תלמיד של המשגיח"!... וכי כל מי שלומד פה יגידו עליו שהוא תלמיד של כל ראשי הישיבה!...

רבי עקיבא - - - ידוע שהשאלות מביא יש גמרא בשבת (קכו, ב) ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום שלש שנים, ערב יום הכפורים אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני, אמר לו אין לי מעות, אמר לו תן לי פירות, אמר לו אין לי, תן לי קרקע אין לי, תן לי בהמה אין לי, תן לי כרים וכסתות אין לי, הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש, לאחר הרגל נטל בעל הבית שכרו בידו ועמו משוי שלשה חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו, אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו. אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרת לי אין לי מעות במה חשדתני, ואת הכל הוא לימד אותו לכף זכות, שמא הקדיש כל נכסיו לשמים וכו'. כתוב בשאלות, שבעל הבית היה רבי אלעזר, והפועל היה רבי עקיבא שנים שהוא היה עם הארץ עוד לפני שהוא למד תורה. רבי עקיבא, הסתכל שלו היה "זה כלל גדול בתורה - ואהבת לרעך כמוך"! אתה - לא יכול להיות תלמיד שלו. דחינו, התלמידים שלא נהגו כבוד זה בזה, ועיניהן צרה בתורתן, לא יכולים להיות תלמידים של רבי עקיבא.

מספרים שפעם, היה אחד שעושה דברים משונים ולא מקובלים, ושאלו אותו למה הוא עושה זאת, ואמר אני כל דבר מתייעץ עם החזון איש. וזה היה תמוה, לא יכול להיות שהחזון איש אמר לעשות כאלו דברים... באו ושאלו את החזון איש, אמר החזון איש, אמת - כל דבר הוא בא לשאול אותי, אבל מה שאני אומר לו - הוא עושה הפוך...

תלמידים שלומדים אצל רבי עקיבא ועושים הפוך, זה לא נקרא תלמיד. למה שיקראו לך תלמיד? כי ישבת באותו בית מדרש?... זה לא תלמיד. תלמיד נקרא אחד שלומד אצל הרביה, ושומע לרביה, ונמצא אצל הרביה, זה נקרא תלמיד. הם לא זכו להיות תלמידים, ואין את הטענה הזו.

וסתם צריך לדעת, שאפשר כל כך הרבה לקבל מהר"ס, אפשר כ"כ הרבה לקבל מהם... כאשר נמצאים בישיבה, צריך לנצל, לנצל, לנצל! להיות תלמיד! אחרי זה, זה גם עוזר!... אם יהיה צער לתלמיד וזה יעשה צער לרביה - זה משפיע, כמו שמענו. עכ"פ זהו הפשט הפשוט, של בין אדם לבחירו.

פשט שני: (גם מקובל, וכותב זאת הג"ר אהרן קוטלר, וכך גם אחז מרן שר התורה זיע"א), תלמידי רבי עקיבא היו צריכים להיות המנהיגים של הדור הבא. אם המנהיג מקולקל זה אומר שמגדלים דור שלם שבנוי על צרות עין! זה נורא ואיום... הם הרי היו בביהמ"ד של רבי עקיבא, והם היו התלמידים שהיו צריכים להעביר את התורה לדור הבא, אי"כ אין ברירה...

הנתיבות שלום מסלונים היה אומר כתוב בגמ' בסנהדרין (כו, א) על שבטא וחזקיהו, שבטא - היה ראש ישיבה יותר גדול, כי לחזקיהו היו מאה ועשר אלף תלמידים, ולשבטא היו עשרים אלף נוספים, מאה ושלושים אלף תלמידים!!!

ושבטא נהרג במיתה משונה, וחז"ל מספרים את הכל באורך. ולמה? אומרת הגמרא בעמוד ב' - בעל הנאה היה, ורש"י מביא ב' פשטים, א. לעבירה. ב. כפשוטו. בעל הנאה, בעל תאוה... אז מה יש?... הוא עבר על 'קדושים תהיו'!... זה הבעיה!... אמר על זה הרבי מסלונים, **ראש ישיבה שמחנך ליהנות מן העולם הזה - אסור להשאיר אותו אפילו לרגע, כי הוא מקלקל מאה ושלושים אלף תלמידים!** אלו הם שני הפשטים הידועים והמפורסמים.

יותר על כן אומר רבי שמעון שם, שהרי כל יגזבר' שממונה על אוצרות המלוכה אם עושה תפקידו בעבודתו כראוי ורואים שהוא איש נאמן ומצליח, מעלים אותו להיות יגזבר' על אוצר יותר גדול, וח"ו בהיפוך, כי"ה גם ברוחניות שמי שיודע להטיב מאוצרו גם לאחרים יעלו אותו מעלה מעלה. והוא מה שאחז"ל: עשר בשביל שתתעשר.

ביטול תורה זה עינוי

וסיפר לנו מו"ר הגר"ה זאקס זצ"ל שפ"א בישיבת קמניץ, רצה הגאון רבי ברוך בער זצ"ל לעשות מינוי בישיבה שהיו חלק מהבחורים שהתנגדו לו. והתבטא ע"י איך אין להם הרגשה של הכרת הטוב, אני הרי מוסר נפשי עליהם, הרי אם לא הייתי מלמד בישיבה, אלא הייתי לומד לעצמי, הייתי יכול לדעת ללמוד בכל הש"ס כמו שאני יודע בנשים נזיקין, וזו היתה גם כן ההרגשה של ר' שמעון שקוף זצ"ל.

הגר"ח ברלין יש לו פירוש על ההגדה של פסח 'אמרי חיים', והוא שואל, הרי הקב"ה אמר ועבדו וענו אותם ארבע מאות שנה, איפה יש ארבע מאות שנה?! אמנם זה מחושב מלידת יצחק, אבל זה לא היה עינוי! וכתוב עבדו "ועינו אותם"? אומר רבי חיים ברלין: מאותו הזמן שנולד יצחק, התחילו המסעות של האבות הקדושים, אברהם ירד מצרימה, אח"כ יצחק ירד מצרימה, וכל דבר כזה גרם להם קצת ביטול תורה, וזה היה עינוי גדול בשבילם... אין עינוי גדול מזה! ואח"כ כאשר עם ישראל התקלקלו ולמדו מהמצרים, אז זה כבר לא היה עינוי בשבילם שהם לא לומדים... קצת תקבלו עינוי ממש! תקבלו את השוט של המצרים. אבל כל זמן שהם היו בדרגה שלהם, הם היו בעינוי גדול של ביטול תורה!!! הגאון ר' אברהם יעקב ווינר ביקש מהחזו"א שיחזק אותו לאהבת תורה. והוא סיפר לו שני סיפורים: סיפור אחד הוא סיפר לו, שהט"ז תבע את חותנו הב"ח, שהב"ח הבטיח לתת לו בשר, והוא נתן לו ריאות. והב"ד פסק שגם ריאות נקרא בשר, שאלו אח"כ את הט"ז, מה זה כ"כ משנה לו?!

אמר הט"ז זה באמת לא משנה ולא מעניין אותי, רק שהייתי רגיל לאכול את מה שהוא נתן לי, ובאותו היום שהוא נתן לי משהו אחר - זה הפריע לי קצת בלימוד, אז היה קטרוג גדול על הט"ז בשמים, ובאתי לתבוע אותו, שבית דין יפסקו שזה נקרא בשר, וממילא לא יהיה עליו קטרוג, כי הוא קיים את מה שהוא הבטיח לי. כך סיפר לו החזו"א. על כל פנים, יש כאלו אנשים שזה העינוי שלהם, נו... אז הם יוצאים ידי חובה בזה.

רבי ברוך בער הרגיש מסירות נפש! הוא לא עשה שטייגן כמו שהוא יכל... הוא מסר נפש למען התלמידים, ובלי זה הוא היה בקי בכל התורה כמו בנשים נזיקין (!) זה מסירות נפש, אז הוא תובע הכרת הטוב. מיירעדיג!

חייד קודמים - הלכה למעשה

קצת נראה קצת הלכה למעשה בחתם סופר:

היה מעשה בזמן השואה - רצו להרוג ת"ח גדול וחשוב, ועמד לידו יהודי בעל בית פשוט... והוא רצה למסור נפש בשביל שיהרגו אותו במקום את הת"ח...! האם מותר או אסור?... והביאו על זה שם "פולמוס הלכתי" מגדולי הדורות הקודמים. וכבר היעב"ץ דן בזה, ולמעשה רבי משה פיינשטיין אומר - **שאסור לו!** משום שחייד קודמין. זה חידוש גדול... אך חייד קודמין - זו הלכה! מאידך גיסא, יש גמרא בקידושין (כט, ב) ת"ר הוא ללמוד ובנו ללמוד - הוא קודם לבנו. רבי יהודה אומר, אם בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו - בנו קודמו. כך הרמב"ם פוסק. ומוכח שאין דין של חייד קודמין, אלא בנו קודמו. [שוב... יש ע"ז הרבה נידונים והרבה נפ"מ למעשה - ויש לדון כל מקרה לגופו - ולעשות שאלת חכם].

לראות את טובת הכלל

יש וורט של הג"ר יוסף חיים זוננפלד, כתוב בחז"ל אשרי איש ירא את ה', במצוותיו חפץ מאד. במצוותיו ולא בשכר מצוותיו. רבי יוסף חיים זוננפלד הסביר את זה, מה יש למשל, אם בא אלי גביר ואמר לי תקים ישיבה לשם ולתפארת, וכל החלק הגשמי עלי ועל צוארי... אבל אני יודע שיש אנשים הרבה יותר מוצלחים ממני... ואם אני יהיה ראש ישיבה הישיבה לא תצליח במאד מאד, אבל אם אקח ראשי ישיבה גדולי תורה הישיבה מאד תצליח אבל תחסר לי ההרצת תורה שלי... מה עדיף?... אומר רבי יוסף חיים, במצוותיו ולא בשכר מצוותיו, איפה יתרבה יותר "כבוד התורה", היכן יהיה יותר ריבוי כבוד שמים?... זה מה שצריך לחפש! ובדאי אם יהיה ראש ישיבה כרבי שמואל רוזובסקי זצ"ל זה בודאי עדיף לתת לו! כל העולם כולו יהיה אחרת...

סיפר מרן רה"י רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, שסיפר לו הגאון רבי שמעון מרקוביץ (רבה של רמת גן) שראש ישיבת מיר הג"ר אליעזר יהודה פינקל זצ"ל הגיע פעם לישיבת גרודנא, והוא כידוע היה להוט על דברי תורה, עד שהוא היה משלם כסף לכל מי שאומר לו חידוש או חבורה...

וכשהגיע ממיר לגרודנא, באו אליו הבחורים, אך הוא דחה את כולם ואמר אני לא מסוגל... אני לא מסוגל... ולא הבינו מה קרה, מעולם הוא לא אמר כזה דבר... לחצו עליו הרבה, ואמר אני אספר לכם: מה אני עושה בגרודנא?... הרה"י רבי שמעון שקוף קרא לי, באתי לרבי שמעון, והוא אמר לי - תראה, אני מכיר אותך שאתה לא תחניף לי, ותגיד לי את האמת. אני כבר מבוגר, ובחורים צריכים ראש ישיבה צעיר. אני כבר לא יכול לתת להם כפי מה שהם יכולים לקבל... אז הם צריכים משהו צעיר יותר. אני רוצה למנות את החתן שלי הג"ר שרגא פייבל הינדס - שהוא עילוי גדול (יש חבורה שלו בדין יכיר - בסוף מערכת הקניינים) אבל הבחורים צריכים לקבל את מי שהכי טוב בשבילם... אז אמור לי, אם אתה מכיר עוד אחד ולא משנה מאיפה, שהוא יותר טוב מרבי שרגא פייבל שלי, תגיד לי, ואני מיד ממנה אותו להיות ראש ישיבה, ואני יודע שאם אני אשאר פה זה יפריע לו, אז אני והחתן שלי נעזוב את המקום בשביל שהוא יהיה בעה"ב גמור, ולבחורים יהיה ר"י הכי טוב. אך אם אתה יודע שיש אחד שהוא רק **כמו** החתן שלי ר' שרגא פייבל, אז אני חושב שמותר לי לבקש שרבי שרגא פייבל יהיה ראש הישיבה, כיון שבכל זאת מסרתי נפש על המקום הזה... ורבי אליעזר יהודה היה מופתע לראות כזה בן אדם... רבי שמעון בנה ישיבה בכל כוחותיו, וכזו ישיבה, אבל הבחורים צריכים ראש ישיבה יותר טוב, ואם יש כזה דבר - אז אני עוזב את המקום...!

במצוותיו ולא בשכר מצוותיו. מה שיהיה יותר תועלת בדף גמרא. אך בגשמיות - ראינו שחייד קודמין כמו שפסקו היעב"ץ והגר"מ פיינשטיין.

צריך לשמוח בהצלחת השני

וכעת נמשיך לפשט הרביעי (והוא חידוש גדול!)

מה היה פה, מה היתה התביעה על תלמידי רבי עקיבא?... **עיניהם צרה זה בזה**. וצריך להקדים יסוד של הגרש"ש, וכן אמר לנו רבי מאיר חדש, **תורה ניתנה לכלל ישראל ולא ליחידים**. וכ"ה במכתב מאלוהו.

ולכן, הוסיף ר' מאיר, כתוב "ויתן שם ישראל נגד ההר", כאיש אחד בלב אחד, כי אם לא היה כזה מצב - לא היה אפשר לתת את התורה. תורה נותנים לכלל ישראל - יחד. ברגע וכל אחד עינו צרה בתורתו של חברו זה לא כלל ישראל, רק הרבה יחידים, אז זה לא מטבע של תורה.

אבל עדיין... למה הם התחייבו מיתה?... ויתכן והוא על פי המבואר בגמ' (יומא עב, ב) זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם מיתה. אכן יש דבר נורא. כתוב בפסוק (משלי ח, לו) משנאי - אהבו מוות. השערי תשובה (שער ג' אות ק"ט) כותב, עוד יש כתות שאין להם חלק לעולם הבא, ואחד מהם זה כת שונאי ה'. "ווענין שונאי ה' נמצא לפעמים גם באנשים שעושים את המצוות, ונזהרים מכל עבירה במעשה ולשון. נורא. **אם נפשם רעה, ובקרב לבם יקשה להם כשחבריהם עוסקים בתורה - והרע בעיניהם בהיות בני אדם עובדים את ה' ויראים מלפניו, קשה לו לראות איך השני מצליח**..."

"כאשר תאמר על האיש אשר לא יחפץ שיכבדו בני אדם את המלך ושיעבדוהו, כי הוא שונא את המלך. וכל שכן אם הוציאו מחשבתם אל הפועל שהם מניאים את לב בני אדם מעסק התורה ומן המצוות - **כי הם שונאי השם!** עכ"ל, וכבר אמר הכתוב משנאי אהבו מוות. ועיין באבות דר' נתן (טז, ה) שהוא מפורש להדיא.

לא להיות מזיק

כל אחד מהדברים שראינו היום מראה לנו - וזה פשוט ככה, שה'בין אדם לחבירו כל כך חשוב בימים האלו. אני רוצה להגיד לכם, יש שני סוגים, יש בין אדם לחבירו כמו שבי"ה הישיבה מצטיינת בזה להטיב עם השני בחסד ולשמוח בטובתו. אבל יש עוד דבר, שבלי כוונה רעה ובלי מחשבה לא טובה, והוא 'מזיק' ממש וצריך מאד להשתדל לא להיות מזיק. כי על מזיק - משלמים הרבה. אם אחד יכול לדבר במסדרון ולהפריע לאחרים לישון, ולמחרת בחור בא ומתאונן, לא יכלתי ללמוד, היה קשה לי להתרכז, כי דברו במסדרון. וכן לפעמים בחור בא מאוחר ומדליק את האור בחדר, ומפריע לחבריו לישון... או שבחורים לא נזהרים בניקיון הישיבה... זה מוציא את הטעם הטוב, ומחלל שם שמים, זה משנאי.

רובם ככולם מדברים אליהם על בין אדם לחבירו במדרגות הגבוהות, כמו שיודעים כולם שזה ה'מסורת' שהנחיל מרן רה"י זיע"א פה בישיבה - במסירת נפש. אבל יש להזהר לא להפריע... ולהפריע זה גם בחור שמאחר לסדר, כי אחרים לומדים ממנו להקל וזה גורם רפיון וזלזול בסדר. ובעיקר בימים האלו, וכמו שכולם יודעים שביאלולי נזהרים, גם באלול של שבועות - יום הדין של תורה - צריך להזהר יותר ויותר.

סוד ההצלחה בתורה

אנחנו יודעים תמיד שיש קשיים ונסיונות. הראו לי שני דברים בריטב"א שהם יסוד להצלחה! דברים יסודיים... הריטב"א בכתובות (ע"ה, א) מפרש את דברי הגמרא, שבני ארץ ישראל הם יותר מבני בבל, כמש"כ "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה

והוא יכולה להיות - פירוש, אורח מחכים ליה, (וכמשי"כ בבבא בתרא קנח, ב) וזוכה בה בשיבתה, והיינו דהדר אמר אביי, "וחד מינייהו עדיף כתרי מיני", משום זכות הארץ, אבל, אמר רבא, כי סליק חד מינן להתם, כאשר אחד מגיע מבבל לארץ ישראל, הוא שווה כמו שניים מבני ארץ ישראל. ולמה? אומר הריטב"א ב' פשטים: א. שיצא מטומאת ארץ הגויים, ונכנס תחת כנפי השכינה. ב. כשאדם לומד חוץ למקומו, הוא קובע תלמודו יותר, ומצליח לפי שאינו מתבטל.

ונראה את יסודות המהפך שכשהיו בבבל היו רק חצי מאלו שבא"י וכשהגיע לארץ נהיו כפול מהם, עד שמביא הריטב"א שר' ירמיה כשהיה בבבל לא ידע מאי קאמרי רבנן, וכשהגיע לא"י בזמן מועט הצליח בתלמודו עד שקרי לן בבלי טפשאי וכו', וזה ראייה דכי סליק חד מינן התם מצליח הרבה, ועדיף כתרי מיניהו.

ויסוד ראשון מביא הריטב"א, לפי שיצא מטומאת ארץ הגויים ונכנס תחת כנפי השכינה, ויסוד הדברים לכאן ככל שיותר קשה על האדם כך מקבל יותר ס"ד וכלים להצליח [והקושי הוא ע"ד מה שאחז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד ופי' בתומר דבורה לפי שהוא צריך הרבה לחוס כנגד יצרו טבעו ורצונותיו].

פעם המשגיח הרב וולבה אמר שיחה לאברכים צעירים והציב שאלה מקדימה, אם היו מעמידים לפניך שתי אפשרויות: או לקום בבוקר ולזכות למתיקות גדולה, אני זוכה להיות עבד ה'!... אתה רץ לתפילה, ואתה נהנה בסדר, ומרגיש ממש כמלאך ה' צבקות. או - להיות כמו שאנחנו היום, נאבקים על כל דבר... מה היית מעדיף?... שאל הרב וולבה. נו... ודאי להיות מלאך. אך הרב וולבה הביא את הזוהר, (רעיא מהימנא פרשת תולדות) שכאשר ביטלו את היצירה של עבודה זרה, אמר אחד לשני, בא ונבטל גם את היצר הרע של עריות, ואמר לו חס ושלום, דאם לא כן - חדוותא דשמעתא מנלן, ע"כ.

ויתכן לפרש שלכל מלחמה צריך כלי מלחמה וככל שהמלחמה קשה יותר צריך כלים יותר עוצמתיים. ולחוס כנגד יצרא דעריות הוא ה'חדוותא דשמעתא', ואם זה יפסק נפסיד את עיקר מתיקות התורה.

וכבר הביא פ"א הגר"א ווינטרויב זצ"ל - (כמדומה את סדר הדורות) שביום שהתבטל יצרא דע"ז נפסקה הנבואה, והיינו כהנ"ל.

ועיין כלי יקר בפרשתנו - פי' אמור (כג, טז) בקטע המתחיל והיו בבי הלחם החמץ אשר היצירה נמשל בו וכו' לפי שבמקום שהתורה מצויה שם אין היצירה יכול להזיק כארז"ל (קידושין ל, ב) אמר הקב"ה בראתי יצירה ובראתי לו תורה תבלין דהיינו התורה, ואלמלא היצירה לא היה הקב"ה מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים, כי בטענה זו נצח משה רבינו את המלאכים כשאמרו לפני הקב"ה חמדה גנוזה יש לך וכו' ואתה רוצה ליתנה לבני, והשיב להם משה כלום יש יצירה ביניכם (שבת פח, ב - פט, א) ור"ל שהיה צורך ליתן התורה אל התחתונים כדי ליתן להם תבלין על היצירה הכרוך בהם למלא חסרונם וכו', ע"כ.

וא"כ כל כמה שאדם יותר עומד מול קשיים וניסיונות, הנה הוא מקבל יותר כלים עוצמתיים שיהיה לו אפשרות לעמוד מולם, והם הם אשר מגדלים האדם, וכמו שמבאר בזוה"ק שנסיון הוא מל' נס להתנוסס.

והיסוד השני שהשריש בנו הריטב"א, אדם שנמצא ולומד ליד הבית - כאשר הכל סמוך ונראה... וגם יש לו אפשרות ליסוע מהר לביתו - יותר קשה להצליח. אך כאשר באים מבבל לארץ ישראל - אין לו פה שום דבר לעשות מלבד לשבת וללמוד. לכן הרבה ישיבות שהיו במקומות מרוחקים - שלא היה מה לעשות שם חוץ מללמוד - - -

הצליחו! כדי להצליח - צריך לעזוב את הכל. [נע"ע על דרך זה דברים נפלאים בתפארת ישראל עמ"ס אבות (פד, יד) 'הוי גולה למקום תורה' בבעז שם].

סיפר רבי משה קפלן שהוא היה לומד יחד עם הגר"צ פלמן, וסיפר כשהגר"צ הגיע לכולל, הוא הוציא מהכיסים שלו את כל מה שהיה שם, ארנק וכדו', ושם בצד. וכך התחיל ללמוד, בלי שום דבר בכיס. וכששאל אותו לפרש הענין, אמר לו רבי בן ציון, כשאני לומד אני צריך להרגיש מנותק מהעולם. אין לי שום דבר בכיס. רק אני והדף גמרא. ולכן הוא זכה להיות רבי בן ציון פלמן...!

וזה גם מה שהיה רבינו מרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, חוץ מדף גמרא אין כלום.

יצא כעת ספר של עץ חיים מבאבוב. והוא מספר על מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, שרבי חיים לפני עשרים שנה - נתן להם שש מאות שלושים שאלות (!) שנוגעות לגמרא מסוימת, אבל התשובה לזה נמצא במקומות אחרים ברחבי הש"ס, וצריך למצוא איפה זה... הם ישבו לכתוב את התשובות. ורבי חיים אמר להם מי שידוע לענות אפילו על חצי מהתשובות - הוא יהודי תלמיד חכם וצריך לקום בפניו...!

[אגב, יש בחינות של כולל ש"ס יידן, והם עושים זאת בכל מיני מקומות. באו פעם לשיבת "דעת אהרן" של הגר"ח ניסן קפלן, ויש שם את הגר"ח רפאל שמואלבין מראשי הישיבה, שהוא עילוי גדול. והוא שאל אותם איפה יש גמרא שנוגעת לפסח, ולא מופיעה אף פעם בפסחים ולא בכל מועד, רק בנשים ונזיקין?...? על כל השאלות - הם ענו מיד. פה הם הוצרכו לחשוב רגע... ולבסוף מצאו, הקדש, חמץ, ושחרור - מפקיעין מידי שעבוד...]

זה רגעים גדולים, ואספר עוד סיפור אחד:

שמעתי מהגאון רבי משה ברמן, (אחיין של הגר"ח זצ"ל) והוא סיפר לי בשם אומרו, שבאו אל רבי חיים מליקווד אברכים עם מחברות, במה העניין? יש סיפור ידוע שפעם רבי חיים מבריסק נסע עם החפץ חיים, ופתאום הגיע איזה משכיל ושאל בזלזול, למה רוב הבעיות שבש"ס לא נפשטו?

רבי חיים (מבריסק) חשב כמה דקות, ואמר - זה לא נכון. הרוב נפשט! והח"ח מאד התפעל מזה, איך שהוא ידע תוך כמה דקות. והאברכים הביאו לו את המחברות שהם כתבו שם את כל הספיקות בש"ס שנפשטו, ואת כל הספיקות בש"ס שלא נפשטו, ואלו שלא נפשטו יותר הרבה... ילמדנו רבינו, מה הפשט במעשה ההוא...?

רבי חיים חיך ונהנה... תביאו את המחברת של הספיקות שלא נפשטו, ביקש. הביאו לו והוא ישב איתם בחיך ואמר להם, הבעיה הזו - לא נפשטה במקום, אבל זה נפשט בגמ' אחרת. וזה - לא נפשט במקום, אבל כתוב בריטב"א שזה כן נפשט. וזה - גם כן, נפשט במקום אחר... כך הוא עבר איתם עד הסוף.

ולבסוף נשארו כמה ספיקות יותר שנפשטו מהספיקות שלא נפשטו...!!!

איך מגיעים לזה??? ... הוא עזב את הכל. לא היה לו בראש שום דבר אחר.

אחד מבבל - הוא חצי מבני ארץ ישראל, אך כשהוא מגיע לא"י - הוא נהיה כפליים! פי' ארבע!!! ולמה? אומר הריטב"א בפשט השני, כי אין לו מה לעשות פה חוץ מללמוד. "אחת" שאלתי ורק אותה אבקש... שבת...

וזה התפקיד בזמן הזה, כך זוכים לכתר תורה, וכך זוכים ליום דין של תורה, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים!!!

לע"נ

הרבנית רבקה מייטע ע"ה
בת הרה"ג ר' אברהם ישראל מרדכי ז"ל
א"ח להגה"צ רבי חיים טודרס הרשלר זצ"ל
נלב"ע ג' אייר
תנצב"ה

לע"נ

האשה הצדקנית מרת רחל גליס ע"ה
בת הרה"ג ר' יוסף סובל שיבדלחט"א
נלב"ע ג' אייר תשפ"ב
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרז ב"שיח"ק

אם אין דרך ארץ אין תורה

לו צורך להחזיר, ולא שהלווה מתחמק מהפרעון) הרי זה בכלל 'פן יהיה דבר עם לבבך בליעל... והיה בך חטא' - אמנם אמת נכון הדבר שתפסיד מן ההלוואה ובסופו של דבר הכסף לא יחזור אליך, אבל רצון התורה הוא שתתן בכל זאת, וזה דוקא מה שדרוש ממך. זהו החידוש שחידשה לנו התורה שלא כמו הגיונם של גויי הארצות.

'זה כל האדם לא לעצמו נברא'

מעתה פשוט מדוע ה'דרך ארץ' שיש לבריות בלי התורה הרי היא כפשוטה 'דרך ארץ', דרך ארצית וחומרית שמתאימה להיגיון של הגוף הגשמי שאין להעדיף את חברי על עצמי, ועל זה גופא נאמר במשנה לקמן 'שלי שלי ושליך שלך' - עם הארץ', כי 'עם הארץ' אינו דוקא מי שאינו לומד את תורת ה' אלא מי שאינו מבין את דעת התורה, וחושב כאילו אין אדם אומר לגעת במוכן לחברו וכל אחד צריך קודם כל לדאוג לעצמו שלא יחסר לו.

ועל ידי דעת בעלי בתים כגון זו אפשר להגיע אל ההפך הגמור ממצוות החסד, שהרי השכל הפשוט יכול להסביר לאדם שכל העולם מגיע לו, ויש בידו את הכח ליהנות מתבול ומלוואה וכל אשר בה, ומכיון שכן נמצא שכל דבר ולו הקל ביותר שלוקח השני מן העולם הרי זה גורע מחלקו וגורם שהוא עצמו יוכל ליהנות פחות ממה שהיה יכול, ואם כן עליו לתפוס כל דבר ראשית כל אל רשותו, ורק במקרים שהשני שרוי בצרה ובמצוקה אז יצא מגדרו כדי לסייע בעדו.

אולם כמובן לכל בר דעת זוהי מידת הקנאה התאוה והכבוד שמוציאה את האדם מן העולם, ודעת התורה היא שכל הממון שניתן לאדם הוא רק פקדון מאת ה' ושום דבר עלי אדמות אינו שייך לו, וממילא כאשר הוא נותן לשני ממה שבידו לא יצא לו מזה שום גרעון בשום אופן שבעולם, מאחר שזהו רצון השי"ת ואם כן מלכתחילה זוהי התכלית שעבורה ניתן לו הממון ואיזה הפסד יש כאן.

וכבר הבאנו בעבר את דברי הרמב"ם שהעיר מדוע לשון הגמ' הוא 'מאי דעלך סני לחברך לא תעביד' בלשון שלילה, ולא נאמר על דרך החיוב 'מה שאהוב עליך תעשה לחברך', וביאר הרמב"ם שצד טבע האדם תמיד הוא יאהב את עצמו יותר מחברו, אולם אף על פי כן ציוותה עליו התורה שעל כל פנים אליבא דעובדא לא יתנהג בדרך של העדפת עצמו על פי זולתו, ויתן לחברו לפחות כמו שהיה נותן לעצמו.

וידועים דברי בנו של הנפש החיים בהקדמת הספר, ש"כ"ה היה דברו (של אביו) אלי תמיד, שזה כל האדם לא לעצמו נברא, אלא רק להועיל לאחרים, ככל אשר ימצא בכוחו לעשות, וחזינו מהכא את עוצם גדלו של החידוש שחידשה לנו התורה, שאדרבה ואדרבה, 'זה כל האדם לא לעצמו נברא', וכל מטרתו להטיב לזולתו בלי לחשב את חשבון עצמו.

וכבר אצל אבינו אברהם מצינו שרדף אחרי המלכים להציל את סדום למרות שהם היו המפריעים שלו כל חייו, הם הרבו את המיזות הרעות בעולם והיוו הפיגון גמור לכל מה שהשתדל אברהם ללמד, ואעפ"כ רץ אברהם להצילם נגד כל הגיון, כיון שכך מידת החסד האמיתית האומרת - להיטיב ולתת משלי בלי קשר למה שיקרה לי מן הנתינה.

'אם אין דרך ארץ אין תורה'

כתב רבינו יונה ז"ל: "ר"ל שצריך תחילה לתקן את עצמו במידות, ובזה תשכון התורה עליו שאינה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מדות טובות, לא שילמוד התורה ואחר כך יקח לו המצוות כי אי אפשר, וזהו כענין שנאמר נעשה ונשמע וכמו שכתבנו".

התורה אינה יכולה לעולם לשכון בגוף שאינו בעל מידות טובות, וזאת משום שהתורה כל מציאותה היא 'פיקודי' ה' ישרים משמחי לב, ודבר ישר אינו יכול להכנס בדבר עקום, ורק אם האדם מתנהג בישרות בצורה ברורה ובנעימה אז הוא יכול להכניס את התורה בקרבו.

פ"ג משנה י"ז. רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה.

'אם אין תורה אין דרך ארץ'

בפשוט דברי המשנה יש לעיין דהחכמה מאין תמצא, הרי 'אם אין תורה אין דרך ארץ' ומאידך 'אם אין דרך ארץ אין תורה' וכן כיו"ב בשאר עניני המשנה, ואם כן מאין מוצא הדברים, מהו הדבר הראשון שהאדם יכול לעשות בשביל להשיג דרך ארץ ותורה וכו', והלא הא בלא הא לא סגי, וכל עוד שאין לו את הדבר השני לא יוכל להשיג את הראשון.

ויעויין ברבינו יונה שכתב לגבי 'אם אין תורה אין דרך ארץ' וז"ל: "כלומר מי שאינו יודע תורה אינו שלם במדות של דרך ארץ כי רוב מדות הטובות שיש בדרכי העולם בתורה הם כמו והעבט תעביטנו הענק תעניק לו מאזני צדק אבני צדק וכמה וכמה כיוצא בהם. אם כן בלא תורה לא יהיו דעותיו שלמות בדרך ארץ".

ומבואר בדברי רבינו יונה שתחילת ענין דרך ארץ יכול להמצא אצל האדם אף לפני שלומד תורה, אולם 'בלא תורה לא יהיו דעותיו שלמות בדרך ארץ', כיון שרוב המידות הטובות שיש בעולם נמצאות דוקא בתורה - 'כמו והעבט תעביטנו הענק תעניק לו' וכו'.

ויש להבין מה ראה רבינו יונה דוקא במצוות אלו של 'העבט תעביטנו' והענקת וכו' חידוש מיוחד של דרך ארץ שלא מצינו כמותו בעניני העולם אילולי התורה, הן לכאן' גם אצל אומות העולם יכולים אנו לראות מידות בסיסיות של חסד ושל נתינה לזולת, ומה התחדש במצוות כגון אלו מה שהאדם לא יכול להשיג מעצמו.

אך ביאור דבריו הוא, שכן הבדל גדול יש בין חסד לאומים לבין המידות הטובות שנתחדשו לנו בתורה, דאכן גם אלמלי התורה יכול היה האדם להשיג בשכלו שישנה כזו מציאות של 'חסד' - שאני נותן לשני, אולם כל זה היה דוקא במקרים שהחסד לא מגיע על חשבון עצמי - אני נותן לשני את מה שמגיע לו, ואילו משאיר לעצמי את מה שמגיע לי.

שהרי מצד השכל הגס והפשוט, מדוע שיזדקק האדם לוותר על שלו ולהחסי מממונו כדי שיהיה לשני יותר, ובשלמא במקרים שחברו נמצא במצב נחות ממנו ומשווע לעזרה אז עוד יתכן מסברא שיש לו להפחית משלו כדי שחברו לא יהיה במצב גרוע ומעורר רחמים, אך היכן שחברו עומד במצב דומה לו ואפילו שווה אליו לכאן' אין שום היגיון שבעולם שיתחסד איתו ויתן לו כדי צרכו.

אמנם על כך מחדשת לנו התורה שהמבט האמיתי הוא לא כן, אלא 'חסד' מטרתו לשם 'חסד', שהאדם יתן לשם נתינה גם במקרים שהוא מפסיד וגם היכן שאין לו שום סיבה שבעולם לתת, כי 'חסד' הוא לא רק היכן שטוב ושכך השכל מחייב אלא כי כך ציווה ה' יתברך, ועצם מציאות העולם היא מציאות של הטבה להפריש מחלקו וליתן לזולתו.

ועל זה הביא רבינו יונה דוקא מצוות כגון העבט תעביטנו והענקת לעבד עברי, שהן מצוות שלכאן' משוללות כל הגיון, דאי בסברא תליא מילתא - מדוע שיזדקק למשל האדון להעניק מתנות לעבדו, והלא כבר קיבל שכר חלף עבודתו, ועל כרחך שמידת התורה היא שהאדם יתן לא רק כאשר חסר לשני ולא רק כאשר הוא לא מפסיד - אלא יתן כיון שעליו לתת, וכל מה שיש לו הוא מתת שמים.

וכן לענין מצוות 'העבט תעביטנו' שנאמרה בפרשת השמיטה, "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחריך האביון" מצינו כאמור, דהנה אם למשל מגיע אדם ורוצה ללוות מחבירו חצי מליון שקלים, וזמן הפרעון נקבע לסוף שנת השמיטה (דאל"ה יהיה זה מלווה לעשר שנים דאינו משמט), והחבר יודע שכל רצונו של הלווה בקביעת זמן הפרעון הוא שלא להשיב לו את החוב כדי שהשמיטה תשמטנו (וכך יוצא שמן הדין אין

היא בלא יראה הרי העיקר חסר מן הספר ואין היא נקראת כלל חכמה, כי אכן 'חכמה' בעלמא תתכן גם אילו יהיה האדם כבהמה וכחיה, אבל חכמותה של תורה אינה נקראת חכמה אלא האדם הוא בעל יראה.

שכן הדברים ידועים ש'חכמה' בעלמא וחכמת התורה הם שני דברים שונים שאינם דומים זה לזה, מצד אחד האדם יכול להיות 'פרופסור לתלמוד' ולהשתלם בפקולטה לחכמת ישראל אבל לא יהיה שום הבדל בינו לבין מדען שעוסק בטכנולוגיה או במתמטיקה, שניהם מתעסקים עם חכמה מדעית ששייכת לגופו של אדם בלי שום קשר לרוחניות, מה שאין כן 'תלמיד חכם' נקרא רק מי שזכה לקנין של תורת ה', ועוסק בתורה כחכמת שמיים שניתנת לו מידו של הקב"ה.

וכפי שקבעו לנו חז"ל, לא יתכן שהאדם יקבל את חכמת התורה אלמלי שתקדם אצלו היראה שתכשיר אותו לקנות את תורת ה', ואם אינו ירא שמיים בידיע שתורתו אינה תורה לאו שום שייכות להשגה אמיתית בהבנת דברי חז"ל, אולי יש לו כשרון חיצוני או הבנה בעלמא, אבל תלמיד חכם הוא אינו נקרא בשום פנים.

והחילוק בין זה לזה הוא כרחוק שמיים וארץ, ולעיתיד לבוא כאשר יעלו שניהם למתיבתא דרקיעא - מי שלמד את החכמה בעלמא בלא יראה יתגלה חסר כל שאין בידו מאומה, כיון שהחכמה שלמד בהיותו בזה העולם לא היתה שייכת לנשמתו אלא לגופו, וגופו נשאר כאן להרעב באדמה, ורק התלמיד חכם שלמד את התורה כצורתה יזכה לעלות שם עוד יותר במה שכבר למד בעולם הזה.

ואולי י"ל בדרך דרש, אי בקידושין (לג:), "אמר ר' אלעזר כל ת"ח שאין עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח", ולכאורה יש לשאול מדוע הסדר הוא קודם 'אינו מאריך ימים' ואחר כך 'תלמודו משתכח', הן לכאורה לא שייך לשכוח את תלמודו כי אם לפני שימות, ויתכן, שבאמת 'תלמודו משתכח' דוקא לאחר מיתה - שמי שאינו מעריך את התורה כראוי לה בתור תורת ה' ואינו עומד מפני רבו, אזי לאחר שעוזב את עולם הגופות ועולה לשמיים, נותרת נשמתו בלא כלום וזכרונו נעלם כלא היה.

וכאמור, ככל שהאדם ירבה לקנות את היראה בנפשו ולהוסיף עוד ועוד דעת במידות טובות ובתיקון הנפש, כך יוכל יותר ויותר להכיל את דברי התורה בליבו ולזכות אל החכמה.

ואמרו חז"ל שהתורה ניתנת במתנה דוקא למי שעושה את עצמו הפקר כמדבר, בהיות שהאדם מבין שהוא מעצמו אינו כלום ונותן את עצמו ואת כל כולו עבור כל אותם שסיבותיו, ואם אכן זוכה למידה זו אזי הוא נהיה כלי קיבול ראוי לקבלת התורה.

ומצינו לבעל הנפש החיים שכתב בתחילת ספרו רוח חיים על אבות שכל מה שזכה משה רבינו לרום דרגתו ש'בכל ביתי נאמן הוא', לפניו לא היה כמוהו ואחריו לא יהיה כן, היינו דוקא בגלל ש'האיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', ואילו היה גם בדורנו אנו אדם עניו כמשה, ודאי שהיה זוכה לתורה בשלימות כמשה רבינו.

ולפי דברי הנפש החיים נראה פשוט שהכל לפי מדרגת האדם, ואף אם אין לנו את הכח לזכות לרום המדרגה של משה רבינו, מכל מקום ככל שהיה האדם עניו יותר ובעל מידות טובות יותר כך יוכל לזכות יותר ויותר להכניס את התורה אל ליבו ולגדול עוד ועוד בחכמותה.

'אם אין יראה אין חכמה'

גם לענין 'אם אין חכמה אין יראה' כתב רבינו יונה שהשגת היראה בשלימות שייכת דוקא על פי החכמה שתאיר לו הדרך, ועל המילים 'אם אין יראה אין חכמה' כתב ר"י בתוך דבריו "מאחר שאין לו תיקון המדות תחלה ואינו ירא את ה' למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין להקים את דבר ה', כי היראה צריכה להיות קודם החכמה".

ומכאן יש להעיר הלכה למעשה, שכל ענינו של 'סדר מוסר' אינו להתעסק בספרי מחשבה כפי העולה ביד, אלא הוא זמן המיועד להכשיר את הנפש להיות כלי קיבול להקים את דבר ה', על ידי עבודה פנימית אמיתית כיצד לקנות את המידות הטובות המוחייבות לכל אחד ואחד, ורק על ידי זה שהאדם עובד על עצמו בצורה קבועה ונכונה אז יוכל לגדול לאישיות שמקבלת את דברי התורה.

והדברים ידועים לכל בר בי רב שהחכמה והיראה הינם תרי רעים דלא מתפרשין, כל מטרת החכמה היא להביא ליראה והיראה עצמה מסייעת לחכמה, והגרא"מ שך זצ"ל העיד שמעולם לא ראה תלמיד חכם שאינו ירא שמיים, ואף אם היו כאלו שנראו כלפי חוץ כחכמים - אליבא דאמת לא יתכן לחכמה שתתקיים בלא יראה.

ויש מקום איתנו לבאר עומקם של דברים וכפי שכבר באנו בזה בעבר, שלא זו בלבד שהחכמה אינה יכולה להתקיים בלא יראה אלא שכאשר

שיחת של"ס

"ואתה תמשול בו" - כח השליטה בתאוות היצר

אלא הוא תאוות ומידות רעות, שהם רצונות ותכונות של האדם עצמו. ופעמים ההרגשה היא תחושה של יאוש וחדלון, הכיצד אוכל לעמוד מול היצר, הרי הוא בשר מבשרי, זה אני, איך אצליח להשתנות.

אך יש לדעת על זה תשובה אחת וברורה. האדם, גם האדם בעצמו, מורכב משני חלקים, חלק הנשמה וחלק הגוף. בה' דברים אדם דומה למלאך ובה' לבהמה, ככתוב בגמ' בחגיגה (טז). והאדם יכול להשליט את החלק העליון שבו על החלק הנמוך, הבהמי, שלא הוא מי שיוביל אותו אלא הנשמה, החלק העליון - שבו הוא דומה למלאך.

כאשר האדם עומד מול היצר, צורת המלחמה צריכה להיות מאבק על השליטה. מי הוא באמת ה'אני' האמיתי, מי הבעל הבית. האם החלק הגשמי שמוביל אל העבירות, או שמה להפך, החלק הרוחני והמצוות. הנצחון על היצר בגבורה הוא כאשר האדם פשוט מראה לו שלא הוא הבעל הבית, הנשמה שלו היא הבעל הבית.

הדרך הטובה ביותר להתגבר על היצר היא לומר לו רשע, זוז ממני, אני הוא הבעל הבית. לכל אדם יש את כוח השליטה. השליטה לכשעצמה היא דבר חיובי, שכל אדם מוכרח לו. בלי זה אי אפשר להתגבר על היצר, ועם זה האדם יכול לרום את עצמו למעלה למעלה, להפוך את האני שבו לרוחני ואת היצר לעבד נשלט. וכך הוא לשון הפסוק במשלי (כ"ט, כ'): 'מפקד מנוער עבדו ואחריתו יהיה מנון', ופשוט הפסוק כפי שפירשו חז"ל שמי שמענג את יצרו סופו שיצרו ישלוט בו, ועל כל פנים רואים מכאן שהמצב הטבעי הוא שהיצר הוא 'עבדו' של האדם, האדם שולט בו ואסור לו לתת לו לשלוט עליו.

השליטה פירושה להכיר בפחיתותו של היצר ולהפוך אותו לעבד לכל דבר, ובשעה שהיחס ליצר יהיה יחס אדון לעבד אין דבר שיוכל לגרום לאדם להכשל במלכותו. כמו שאין אדם שיש לו תאוות להתנהג ולהראות כבהמה, כך לא יהיה אדם שיהיה לו רצון לשמוע ליצר כאשר הוא יודע שאין הוא אלא עבד נבזה.

מחמת ערכה של מידת השליטה, במובן החיובי שלה, התורה אינה שוללת אותה מכל וכל אלא אדרבה, דואגת לפתח אותה ולמצוא לה מקום ביטוי, 'מהם תקנו עבד ואמה'. צריך שיהיה לאדם גם את התכונה הזו, תכונה של שליטה גמורה, להיות בעלים שיוכל לנהוג בעבד ככל שיחפץ, וכך הוא יוכל למשול ביצרו. 'ואתה תמשול בו'.

בפרשתו, "לא תרדה בו בפרך ויראת מאלוקיך, ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגויים אשר סיביתם מהם תקנו עבד ואמה".

כתב רש"י: "אל תאמר לו החם לי את הכוס הזה והוא אינו צריך, עדור תחת הגפן עד שאבוא, שמה תאמר אין מכיר בדבר אם לצורך אם לאו ואומר אני לו שהוא לצורך, הרי הדבר הזה מסור ללב לכך נאמר ויראת".

ובפסוק שלאחריו כתב רש"י: "עבדך ואמתך אשר יהיו לך - אם תאמר אם כן במה אשתמש, בעבדי איני מושל, באומות איני נוהל, שהרי הזהרתי לא תחיה כל נשמה, אלא מי ישמשני, מאת הגויים - הם יהיו לך לעבדים".

לכאן יש להבין מה ביאור הדברים, שבתחילה כתב רש"י שעבודת פרך פירושה מלאכה שאינה לצורך - ורק את זאת אוסרת התורה, ואילו לאחר מכן ממשין רש"י וכותב שיכולה להיות טענה 'אם כן במה אשתמש' ועל כך התורה משיבה ואומרת 'מאת הגויים תקנו עבד ואמה', וכי אם באמת המלאכה היא לא לצורך לכאן אין כאן אלא תאוות שליטה בעלמא, לשלוט בעבד שיהיה משועבד לו לגמרי ויעשה את כל רצונו, ולגבורה זה המתגבר ביצרו, וכתב שם רש"י: המקום היחיד שמצינו כביכול שהתורה מתירה לאדם לילך אחרי תאוותו היא באשת יפת תואר, ולא נראה כלל שגם כאן יש כעין אותו היתר. ובהכרח מתבאר שאמנם אין פה תאוות שליטה ותו לא, אך שליטה זו טובה היא. הכיצד?

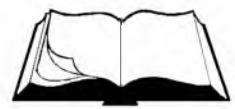
על הפסוק בבראשית 'הלא אם תיטיב שאת וגו' ואתה תמשול בו', כתב רש"י שאם תרצה תתגבר עליו. ובפשוטו להתגבר על היצר הרע היינו להמנע מלעשות את מה שהוא מנסה להפילו בו. אולם בגמ' בסנהדרין (קיא): דרשין ש'רוח משפט' זה הרוחה ביצרו, ו'לגבורה' זה המתגבר ביצרו, וכתב שם רש"י: "שוררה ביצרו - שבוטע ביצרו וחוזר בתשובה מן העבירה שעבר, ומתגבר ביצרו - מרגיז יצר טוב על יצר הרע, אם היצה"ר אמר לו עשה עבירה זו לא דיו שנמנע מן העבירה אלא הולך ועושה מצוה, ומתגבר עדיף מרודה".

הרי לנו ש'מתגבר' על היצר הרע אינו מי שרק הצליח לעמוד למולו ולא להכשל בפח שהציב לו, אלא מי שהוסיף ועשה גם מצוה. והדבר צריך מובן, מה יש בעשיית המצוה משום התגברות על היצר ועמידה כנגדו בגבורה, הרי לכאן אין זה אלא דבר נוסף שאינו קשור לעבירה.

אך עלינו לדעת, שיש לכל אדם שני סוגי יצרים רעים. סוג אחד הוא 'מלאכי', 'הוא היצר הרע הוא מלאך המוות', שכולנו יודעים שהוא דבר נפרד מהאדם וכעין כוח חיצוני שהאדם צריך לעמוד מולו. ויש סוג שני שהוא אינו דבר נפרד,

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

4

אייר תשפ"ב

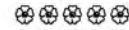
הלכות ספירת העומר

גליון 468

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן שר התורה

רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוקללה
נלב"ע, ט"ו אדר שני, תשפ"ב

זמן ספירה

לכתחילה יש להתפלל ערבית מיד כשהגיע הזמן ולא לאחר, כדי שיספור העומר בתחילת הלילה ויש בזה "תמימות" (משנ"ב ס"ק ב'). אולם אם יש לו מניין קבוע בשעה מאוחרת, כגון אחרי הלימוד וכו', אין להקדים לספור קודם ערבית ביחידות, וכן אין צורך להקדים להתפלל ערבית מקודם, אלא יכול להתפלל בזמנו הקבוע ("אגרות משה" או"ח ח"ד סי' צ"ט, הגר"ש אלישיב זצ"ל, "שבט הלוי" ח"ו סי' נ"ג).

אכילה לפני ספירת העומר

אסור לאכול פת או מזונות קודם ספירת העומר אבל טעימה מותר, והאיסור הוא מצאת הכוכבים ולא מבין השמשות (שו"ע סי' תפ"ט ס"ד, ומשנ"ב ס"ק כ"ג, ושע"צ ס"ק כ"ט). וכן אסור חצי שעה קודם, וכמבואר לענין מעריב (שו"ע סי' רל"ה, משנ"ב סי' תפ"ט ס"ק כ"ג), והיינו משקיעת החמה שזה חצי שעה קודם צאת הכוכבים בארץ ישראל, ואין צריך להחמיר כחצי שעה לפני שקיעת החמה (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

התחיל לאכול ונזכר שלא ספר

אם התחיל לאכול תוך חצי שעה לפני צאת הכוכבים בלי שומר, יש להפסיק מלאכול ולספור, אע"ג דק"ל שבמצוה דרבנן א"צ להפסיק באמצע אפילו התחיל באיסור מ"מ כיון שאין בו טורח כלל, לכתחילה חוששין לסוברים שספירה בזה"ז מדאורייתא, ולכן יפסיק באמצע, אבל אם התחיל לאכול קודם החצי שעה יגמור האכילה ויספור אח"כ (רמ"א שם ומשנ"ב ס"ק כ"ה).

השומר שמוטר לסמוך לכתחילה

אם יש לו שומר, היינו שביקש מחברו להזכירו אח"כ לספור, מותר להתחיל לאכול אפילו כבר הגיע הזמן לספור, דהיינו צאת הכוכבים (ע"י משנ"ב סי' רל"ה ס"ק י"ח, שכי"כ לענין מעריב). אבל אם אין לו שומר פרטי רק סומך על שומר כללי, דהיינו במקום שהמנהג שהשמש קורא לספור ספירה, יכול לסמוך על זה לענין התחלת אכילה בתוך בין השמשות (משנ"ב סי' תפ"ט ס"ק כ"ג). אבל לאחר צאת הכוכבים אין לסמוך רק על שומר פרטי ("חוט שני" שבת ח"ד עמ' שע"ו, ומיושב בזה הסתירה לדברי המשנ"ב סי' רל"ה ס"ק י"ח).

ספירה עם הציבור

שאלה: הגיע מאוחר למעריב והתפלל שמו"ע עם הציבור (ע"מ לומר ק"ש וברכותיה אח"כ), ועכשיו הציבור אומרים ספירת העומר, האם יש לספור עמם?

ישוד השאלה הוא, דהטעם דסופרים לאחר מעריב, משום תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם, ועוד ק"ש שהוא דאורייתא קודמת לספירת העומר (שהוא מדרבנן לרוב הפוסקים), וכמבואר ב"ביאור הלכה" (ריש סי' תפ"ט). אי"כ בנד"ד כיון שעדיין לא קרא ק"ש, לפי שני הטעמים הנ"ל היו צריכים קודם לומר ק"ש וברכותיה, ואח"כ לספור העומר.

תשובה: הורה בזה מרן ה"חזון איש" זצ"ל שיספור עם הציבור משום מעלת ברוב עם, ועוד מכיון שאם יחכה לספור לבד לאחר שאמר ק"ש וברכותיה, עלול לשכוח לספור, ולכן יש לספור מיד ואמר אח"כ ק"ש וברכותיה.

"הנני מוכן"

יש נוהגים לומר קודם הספירה "הנני מוכן וכו'" כמו שכתוב בתורה... יש נמנעים לומר כן היות שדעת רוב הפוסקים שמצוות ספירת העומר בזה"ז הוא רק דרבנן. וכתב הרמב"ם (הל' ממרים פ"ב ה"ט) האומר על איסור דרבנן שהוא איסור מן התורה עובר באיסור "בל תוסיף" ע"י שם, ועדיף לומר "הנני מוכן... וכתוב בתורה..." (שו"ת "דברי יציב" לאדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל והגר"ש אלישיב זצ"ל). אולם מנהג העולם שאין חוששים לזה משום שעיקר הכוונה "מצות עשה" לשם קיום מצוה, וגם בדרבנן שייך לומר כן. והא דאומרים "כמו שכתוב בתורה", ר"ל חכמים תקנו מצוה זו כעין מש"כ בתורה, משום זכר למקדש (הגר"ש איערבך זצ"ל בספר "הליכות שלמה").

וע"י "ביכורי יעקב" (סי' תרנ"ח סוס"ק א') שפליגי הראשונים אם בירושלים בזה"ז יש מצוה דאורייתא של לולב, ולכן מי שגר שם צריך לכוון או לשם דאורייתא או דרבנן, דלפי הרמב"ם אם מכוון למצוה דרבנן הרי עובר ב'בל תגרע' אלא יכוון בכונת ספק ומסיים שם: "בודאי חכמי ירושלים אין צריכים לי ולהוראתי מכ"מ הנלענ"ד כתבתי להלכה" ע"י שם.

אמירת "הנני מוכן" בזמן שהציבור התחילו לספור

הנוהג לומר "הנני מוכן וגו'", אפילו אם ע"י יתאחר קצת לאחר ספירתם של הציבור, עדיין יש מעלה של הספירה בציבור, דסו"ס הוי באותו מעמד ("הליכות שלמה" סי' טו-י"ט). ומה"ט גם השי"צ שמברך קודם, ג"כ נחשב שמברך ברוב עם.

"היום וכו' לעומר"

י"א היום יום וכו' "בעומר" כנוסח השו"ע ("מעשה רב" להגר"א), וי"א "לעומר" (משנ"ב סי' תפ"ט ס"ק ח') בשם רוב הפוסקים וכו"ה עפ"י האר"י ז"ל. וכל אחד יעשה כמנהגו, כיון דבלא"ה תיבה זו לא מעכבת, ומן הדין יוצאים אף אם אומרים "היום יום פלוני" בלבד (ע"י משנ"ב שם ס"ק כ"א).

נשים במצות ספירת העומר

נשים פטורות מספירת העומר, כיון שהוא מ"ע שהזמן גרמא. וכתב המשנ"ב (סי' תפ"ט ס"ק ג') שאפילו לפי מנהג האשכנזים שנשים רשאיות לברך על מ"ע שהזמן גרמא, בכל זאת על ספירת העומר לא יברכו, כיון שהן בודאי יטעו יום אחד וישכחו מלבדך. אולם אשה שמדקדקת במעשיה, ויודעת בעצמה שלא תשכח, יכולה לברך על ספירת העומר, ומן הראוי שתעשה סימנים בביתה לזכור לספור בכל לילה ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' צ"ד, וספר "הל' חג בחג" בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל), ואמר לי אאמור"ר זצ"ל שכן נהגו במדינות אשכנז.

אילם בספירת העומר

אילם חייב במצוות, והוי פיקח לכל דבר (ב"י סי' נ"ה ד"ה מצאתי כתוב), לכן יבקש מאחר להוציאו. ולפי הפוסקים דלא שייך שומע כעונה בספירת העומר (ע"י משנ"ב סי' תפ"ט ס"ק ה') שמא ממ"נ פטור, כיון שלא יכול לקיימו, ואולי עכ"פ יספור ע"י כתיבה מדיון כתיבה כדיבור (ע"י שו"ת רע"א סי' כ"ט ול', וב"שערי תשובה" שם ס"ק ו').

מי שלא מבין את הספירה האם יכול לברך?

שאלה: בשכונתי גר עולה חדש, ואני מלמדו להתפלל ולברך לפני האוכל ולפני קיום המצוות, האם עלי ללמדו גם לספור ספירת העומר בברכה?

תשובה: מצות ספירת העומר שונה מכל שאר המצוות הנעשות ע"י דיבור, כגון: קידוש, תפילה והבדלה. שבשאר המצוות, אפילו מי שאינו מבין כלל את פירוש המילים יכול להתפלל ולקדש (ע"י שו"ע או"ח סי' קצ"ג ס"א, משנ"ב סי' ה' ושע"צ ס"ק ג'), כי סוף סוף הוא אומר את הברכה. מה שאין כן בספירת העומר, שהמצווה היא למנות הימים, אי"כ אין די באמירת הספירה אלא צריך להבין מה שאומרים כדי שיחשב סופר, וכמו שכתב המשנ"ב (סי' תפ"ט ס"ק ג') בשם "שולחן שלמה". שנשים שאינן יודעות פירוש המילים אינן יכולות לספור. והטעם מפני שישוד מצוות ספירת העומר הוא למנות את היום, ומי שאינו יודע מה הוא אומר הרי אין הוא מונה כלל (וכ"כ המשנ"ב שם ס"ק ה', ושע"צ ס"ק ו').

מסופק איזה יום

כעין זה מצינו לגבי מי שנמצא בדרך ואינו יודע את יום הספירה, ואומר: "היום או שמונה ימים או תשעה". דנו האחרונים האם יכול לברך על ספירה זו כיוון שממה נפשך יאמר את הספירה הנכונה, או שעל ספירת ספק אין מברכין?

וכתב בספר "דבר אברהם" (ח"א סי' ל"ד) שכיוון שישוד מצוות ספירת העומר הוא לספור ולמנות את אותו היום, אם כן, מי שמסופק איזה מנין היום, אין זו ספירה כלל.

ספירה בלב

אם ספר בלבו לא יצא, שאין זה נחשב לספירה, ויחזור ויספור בברכה. אולם אם ספר בכתבה יחזור ויספור בלי ברכה (ע"י שו"ת רע"א תשי"כ ול', ו"שערי תשובה" סי' תפ"ט ס"ק ו').

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א'-ה'):

אח"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

ספירה דרך שאלה

◀ מי ששאל חברו "היום כך וכך" וענה לו "הן" ולא התכוון לצאת, יכול לחזור ולספור בברכה דרך שאלה, דאין זה ספירה ("כף החיים" סי' תפ"ט ס"ק ס"א).

עד מתי אפשר לחזור על הספירה

◀ בדרך על הספירה וספר בטעות של יום אחר, כל זמן שהוא עדיין באמצע הספירה ונזכר שטעה, או אפילו גמר לספור והוא עדיין תוכ"ד מהספירה, אפשר לספור את הספירה הנכונה על סמך הברכה הראשונה, אבל אם כבר עבר שיעור כד"ד, כבר נתבטלה ברכה ראשונה וצריך לחזור ולברך פעם שניה.

ספר וחזר בו תוכ"ד

◀ מי שספר, וחשב שטעה ומיד תוכ"ד חזר וספר מספר אחר, ונודע לו שהספירה הראשונה היתה נכונה, יצא ידי חובתו, משום דתוכ"ד זה רק כדי לתקן דבריו ולא לקלקל (וכמו שמשמע במשנ"ב סי' מ"ו ס"ק כ'), והגרי"ז איוערבך זצ"ל, והגרי"ש אלישיב זצ"ל, ועי' "דעת תורה" סי' קי"ד בהג"ה שדן בזה ומביא דברי הרמב"ן שמפ' שזה גופא ספיקת הגמ' ברכות י"ב).

ועוד, מכיון שהתגלה לו שחזר בו בטעות, נמצא שהתבטל חזרתו ונשארה הספירה הראשונה (הגר"ש איוערבך זצ"ל).

ועדיין יש להסתפק היכא ששאלוהו ביום החמישי כמה הספירה היום, ואמר "היום הוא חמישה ימים", ומיד נזכר שעדיין לא ספר, והוסיף "ועוד עשרים יום", האם כיון שאמר מספר חמישה כבר יצא, או שמא כיון שתוכ"ד הוסיף עוד עשרים התבטלה הספירה הראשונה, דכאילו אמר עשרים וחמישה יום, והדעת יותר נוטה שכבר יצא מיד ולא יכול לבטלו (הגרי"ל שטינמן זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל).

הנוסע מעבר "קו התאריך"

◀ מי שספר עשרה ימים, ונסע אל מעבר "קו התאריך", ושם צריכים לספור עשרה ימים, אין צריך לספור שוב אותו יום, מכיון שכבר ספר מאתמול ספירת יום זה, ולמחרת ימשיך לספור כרגיל. אבל אם בא לכיוון השני, ומחמת כן חיסר יום אחד, הרי זה כחיסר יום אחד וימשיך לספור בלי ברכה (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

יום ראשון או יום אחרון

◀ האומר "היום יום ראשון בעומר" לא יצא, שאין במשמעותו אלא שזוהי התחלה של ספירת העומר, אבל אין בזה מספר ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' צ"ד, בשם "חזון איש" זצ"ל).

ש"ץ שטעה והציבור צעקו את המספר

◀ שאלה: מעשה בש"ץ שספר ספירת העומר בקול, וטעה ואמר את המספר של אתמול, וכמה מהציבור צעקו את המספר הנכון, האם הם יכולים עדיין לספור עם ברכה?

תשובה: כתוב בשו"ע (סי' תפ"ט ס"ד) "מי ששאל אותו חברו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה", וכתב המשנ"ב (סי' כ') שדוקא אם אמר "היום", אבל אם אמר המספר ולא אמר היום, לית לן בה עיי"ש. ולפי"ז אלו שרק צעקו המספר לחוד, עדיין יכולים לספור עם ברכה, אבל אלו שצעקו "היום כך וכך" לא יכולים לספור בברכה, היות שיש כאן ספק אם יצאו או לא (דאולי לא רצו לצאת בזה), ויבקשו מאחר להוציאם בברכה.

וכל זה בשבוע הראשון, שעדיין לא הגיעו לשבועות. אבל אם זה ימים שיש בהם גם שבועות, אפילו אמר "היום כך וכך ימים", עדיין יכול לספור בברכה, אפילו באותו יום, דכיון שלא הזכיר השבועות, מוכח שאין בדעתו לצאת בזה (משנ"ב סי' תפ"ט כ"ב, ושעה"צ שם).

ספירת העומר באמצע קדיש

◀ שאלה: לאחר שמונה עשרה הש"ץ אמר קדיש "תתקבל" ובטעות כשהגיע ל"דאמירן בעלמא ואמרו אמן" הפסיק והתחיל ברכת ספירת העומר, מה עליו לעשות?

תשובה: יש לגמור את הברכה והספירה, ויאמר "עלינו", ולאחר מכן יאמר קדיש "תתקבל" (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

ספר ספירת העומר באמצע שמו"ע

◀ שאלה: באמצע "שמע קולנו" של ערבית שכח שהוא באמצע התפילה וספר עם הציבור (ואח"כ תפס שהוא באמצע שמו"ע והמשיך), ושוב לא ספר פעם נוספת, האם יצא יד"ח או לא?

תשובה: עשה שלא כדין אבל בדיעבד יצא, ויכול למחרת להמשיך לספור עם ברכה (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

"הלילה הזה" בספירת העומר

◀ שאלה: בחוה"מ פסח בליל שני לעומר היה עסוק בעניני הגדה של פסח וכשבא לספור ספירת העומר אמר "הלילה הזה שני ימים לעומר", האם יצא יד"ח או לא?

יסוד השאלה הוא, הרי כשאומר "היום" סופר בזה את כל המעלי"ע, משא"כ כשאומר "הלילה הזה" כאילו סופר רק הלילה לבד בלי היום, וא"כ שמה לא יצא יד"ח.

תשובה: מכיון שאצלו הלילה והיום שלאחריו הוא אחד כמפורש בפסוק: "ויהי ערב ויהי בקר" זה נחשב שספר את כל המעלי"ע, ויצא (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

עניית אמן באמצע הספירה

◀ שאלה: באמצע ספירת העומר, האם אפשר לענות 'אמן' על ברכת חברו או קדיש וכד'?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תפ"ט ס"ק ט') שאם באמצע השבוע ספר ימים בלי שבועות נמי יצא, אבל ביומא דמשלים שבועות, אם ספר ימים לבד י"א שיצא וי"א שלא יצא (משנ"ב ס"ק ז' ושעה"צ שם).

ולפי"ז באמצע השבוע שכבר יצא בזה, מעיקר הדין יכול לענות אמן אבל ביומא דמשלים שבוע כיון שיש סוברים שבשבועות עדיין מעכב, א"כ הברכה היא גם על השבועות, ואין לענות 'אמן' עד שגמר לספור (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ילד שכח לספור

◀ שאלה: ילד שכח לספור יום אחד, האם לחנכו למחרת לספור עם ברכה?

יסוד השאלה הוא, כיון שמחנכים ילד איך לעשות כשהוא יגדל, ועיקר ספירתו אז הוא לספור עם ברכה, אולי צריך לחנכו לספור עם ברכה.

תשובה: כיון שעכשיו שכח יום אחד, יש לספור בלי ברכה, ואדרבה, מחנכו לדעת שאם לא ספר יום אחד הדין הוא שיספור בלי ברכה (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

נזכר שאתמול טעה בספירה

◀ שאלה: מי שנזכר בליל ז' לעומר שאתמול כשספר עם הציבור ספר 'חמישה ימים' במקום שישה ימים, האם יכול לסמוך על מה ששמע משליח הציבור שספר שישה ימים ולהמשיך לספור בברכה?

תשובה: בשו"ת "שואל ומשיב" מצדד כך שיכול לסמוך על מה ששמע מהש"ץ, כי אנו סהדי שדעתו לצאת יד"ח מהש"ץ, אם לא יספור כהוגן, אבל להלכה אי אפשר להקל בזה כי בספירת העומר צריך לספור את היום, ואם אינו יודע את המספר הנכון חסר במעשה ספירה, ולא שייך ע"ז ברירה שיתברר למפרע שספר טוב כי חסר בכל מהות הספירה (הגרי"ל שטינמן זצ"ל).

היום חמישה תפוחים

◀ שאלה: מי ששאלוהו כמה ימים לעומר היום, וענה היום חמישה "תפוחים", האם יכול לספור אח"כ בברכה או לא?

יסוד השאלה הוא, דמבואר במשנ"ב (סי' תפ"ט כ') שאם אמר "היום כך וכך" יצא, אפילו לא אמר "לעומר", ואפילו אם הוסיף מילת "תפוחים", ברור שכוונתו הוא לפרש מספר העומר. ויש לדון שמה יצא זה יד"ח ולא יכול שוב לספור בברכה.

תשובה: עי' ט"ז שכבר העיר באומר לחברו היום כך לעומר, שהרי בעצם הוא לא רוצה לצאת כלל בזה רק לומר לחברו המספר, ומה"ת שיצא בזה, ומה"ט כתב השעה"צ (סי' כ"ח) שאם אמר הימים בלי השבועות כיון שמוכחא מילתא שאינו רוצה לצאת בזה בודאי הוא לא יצא. ולכן בנד"כ שאמר "תפוחים" אין לך גילוי דעת יותר מזה שאינו רוצה לצאת ידי ספירה, ובודאי יכול אח"כ לברך ולספור.

רגיל לשכוח לספור

◀ שאלה: בשלוש שנים אחרונות שכח באמצע הספירה לספור יום אחד ולכן המשיך בשאר הימים בלא ברכה, האם להתחיל השנה לספור עם ברכה?

תשובה: בודאי יש להתחיל לספור עם ברכה, ולהיזהר ולחזק (ואולי גם לקנוס) את עצמו בכל מיני השתדלויות (הגר"נ קרליץ זצ"ל), והא דכתב המשנ"ב (סי' תפ"ט ס"ק ג'), בשם ה"שולחן שלמה" שנים לא יספרו ברכה משום דבודאי יטעו ביום אחד, עי' שם, היינו החשש שישכחו לספור יום אחד וימשיכו לספור אח"כ עם ברכה (וכמבואר בספר "שולחן שלמה"), אבל עצם הדבר שעד התם ספרו בברכה אין בזה חשש משום כך.

כלה אשכנזיה והחתן בן ספרד

◀ שאלה: בחורה אשכנזית ספרה כל יום ספירת העומר עם ברכה, בל"ג בעומר היא התחתנה עם בן ספרד, האם יכולה להמשיך לספור עם ברכה או שתמשיך בספירה בלי ברכה?

תשובה: יש סוברים שתמשיך לספור, אבל אסורה לברך דכיון שהיא נשואה עכשיו לבן ספרד שנוהגים כשיטת השו"ע (סי' תקפ"ט סעיף ו') שאשה לא מברכת על מצוות עשה שהזמן גרמא, ועיי' הנישואין היא חייבת לנהוג ככל מנהגי בעלה, לכן אסורה לברך (הגרי"ל שטינמן זצ"ל). ויש סוברים שאם הבעל מסכים, תמשיך לספור עם ברכה (שהגדר הוא שאשה משועבדת לבעלה לפי מנהגיו, ואם הוא מסכים שתמשיך עם ברכה יכולה לעשות כן, הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

ש"ץ ששכח

◀ שאלה: ש"ץ שאינו יכול לברך מחמת ששכח יום אחד ומתבייש לבקש מאחר לברך, האם יכול לבקש מאחד מהציבור החייב בברכה שלא יברך והש"ץ יכוון להוציא?

תשובה: אינו יכול לעשות כן, דשמה הוא נחשב לאו בר חיובא, ביום שאינו יכול לספור לעצמו, וממילא אינו יכול להוציא את האחר ("שערי תשובה" סו"ס תפ"ט בשם פר"ח, ועי' "אבי עזרי"א" ה"ל ברכות).

כרטיס ספירה לשבת הבאה

◀ בית כנסת שמתפללים שם רק בליל שבת ויש להם כרטיסים לספירת העומר, אסור להוציא כרטיס עבור שבת הבאה שיש בזה איסור בורר, והוי כבורר אוכל מפסולת לאחר זמן.

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בני ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

זו תורה וזו שכרה

דברי חיזוק לקראת יום השנה להסתלקות נ"ה קדושי מירון

כאשר מתכוננים לשמחת הילולת רבי שמעון בר יוחאי במירון, המהולה באבל כבד על הסתלקותם בחטף אשתקד של ארבעים וחמשה הקדושים אשר "כשלו איש באחיו" ונהפכה ההילולה משמחה לגיון ומיום טוב לאבל, "אין מילה בלשוני הן ה' ידעת כולה" (תהלים קל"ט, ד) ואין בנו הדרך להביע צערנו עם קרובי הנפטרים באבלם הכבד. אך עלינו לשנן ולזכור שהקב"ה - כפי שאנו מברכים בכל ערב - "אוהב עמו ישראל" (בלשון הוה) ומאד עמוק מחשבותיו, והוא המכין מצעדי גבר כיוון כל אחד ואחד מאלו בדרכו האחרונה בעולותו השמימה מתוך אהבתו לכל אחד ואחד מהם.

כאשר הוציאו את רבי עקיבא למיתה איומה, כאשר סרקו את בשרו במסדקות של ברזל "שרפי מעלה צעקו במרה, זו תורה וזו שכרה, עוטה כשלמה אורה, אויב מנאץ שמך הגדול והנורא ומחרף ומגדף על דברי תורה". ותמהו היאך ייתכן שקדוש עליון כרבי עקיבא ייהרג באופן אכזרי, ועל ידי כן כביכול יהא חילול ה' שהרשע שולח ידו בקדושי קל. "ענתה בת קול משמים, אם אשמע קול, אהפוך את העולם למים, לתוהו ובוהו אשית הדומיים" (פיוט 'אלה אוכרה').

ביאר הגר"א במשל נפלא למלך שהפקיד בידי חייט אריג בד יקר ערך על מנת לתפור ממנו בגד מלכותי מפואר, והזהירו לשמור מאוד על האריג. כשהציג החייט את הבגד לפני המלך, שאלו המלך כיצד אדע שלא לקחת כלום מהבד המשובח לעצמי. השיבו החייט שהדרך היחידה בה יוכל להוכיח, על ידי שיפדום הבגד ויפרוש את חתיכות הבד אחת ליד חברתה ויראה כמו עיניו שכל האריג מגולל בבגד בשלמותו, אך כשהבגד מוכן אין אפשרות לראות את הגליל בשלמותו ולהבין שלא נחסר ממנו מאומה.

כך המשיל הגר"א את תשובת הקב"ה למלאכים. כיון שאתם המלאכים והשרפים לא נבראתם בתחילת הבריאה ביום הראשון אלא רק ביום השני (רש"י בראשית א, א), לאחר שהעולם כבר נוהג ופועל, אינכם יכולים להבין את מהלך הבריאה כולה, ואתם תמהים מדוע פושטים את עורו של רבי ישמעאל כהן גדול מעל פניו ואת רבי עקיבא סורקים במסדקות של ברזל. רק אם אחזיר את העולם לתוהו ובוהו ותראו את כל חשבונות העולם משעה הראשונה, תבינו זאת.

וזו אף התשובה שהשיב הקב"ה לאויב לאחר שסבל ייסורי גוף ונפש בצורה שאי אפשר לתאר, בנטילת הבנים, הממון וכל אשר לו עד מציאות שבה, "אך את נפשו שמור" (איוב ב, 1). לאחר שקרא תגר על ייסוריו הנוראים ואמר "מי יתן ואמצאנו, אבוא עד תכונתו אערכה לפני משפט ופי אמלא תוכחותי" (שם כג, א),

אמרו חז"ל (שמות רבה מ, א) "הקב"ה משיבו אתה מבקש להתנווכח עמי, איפה היית ביסדי ארץ". כיון שלא היית מהתחלת הבריאה כשהעולם עוד היה עוד תוהו ובוהו, אינך יכול להבין הכל.

רק מי שזוכה בעין הבדולח לצפות מסוף העולם ועד סופו, יודע מדוע פלוני סובל ואלמוני נאנח. בימי האינקוויזיציה היהודים סבלו מאוד; מהם נהרגו, מהם עונו, ומהם שהיו בגזירת גירוש ספרד. האר"י הקדוש שבעיניו המאירות ראה את כל הבריאה מתחילת העולם ועד סופו, גילה שכולם היו גלגלי נשמות שעבדו עבודה זרה בימי בית ראשון והיו צריכים לתקן. לכל אחד היה צורך בתיקון אחר כפי חטאו, חלקם היו חייבי מיתה, אחרים חייבי ייסורים, ואחרים חייבי גירוש ועתה באו על תיקונם.

ואין נכון לבחון ולחשב את הפרט לפי שעה, משום שבשורש הבריאה ותחילתה קיימת מחשבה עמוקה שבה מנהיג הקב"ה את הבריאה כולה מתחילתה ועד סופה. הפנמת הידיעה הזו מסירה את כל תמיהות ההנהגה שבעולם.

רק שני אנשים זכו שהראה להם הקב"ה את כל מהלך התנהלות העולם מתחילתו ועד סופו. לאדם הראשון (שמות רבה שם) ולמשה רבינו (ויראהו ה' את כל הארץ עד הים האחרון) (דברים לה, א) ודרשו בספרי (ראת הברכה שם) "אל תקרי הים האחרון אלא היום האחרון, הראהו הקב"ה את כל המאורעות שעתידין לאירע לישראל עד שיחיו המתים".

אדם הראשון חיבר "מזמור שיר ליום השבת" (תהלים צב) כשראה את כוחה של תשובת הרשעים. "אמר רבי לוי: אדם הראשון אמרו ונשתכח מדורו, ובא משה וחדשו" (בראשית רבה כב, יג). משום שרק שניהם שראו את מרקם הבריאה בשלמותה, יכלו להעיד ולזמר מדוע צדיק ורע לו "בפרות רשעים כמו עשב". חובת הלבבות בפתיחת שער הבחינה מביא משל לאדם שנכנס למקום חשוך מלא ברהיטים יפים ומנורות נאות, אך בחושך לא הבחין ונתקע בהם, והתפלא מי עשה בית מבוכל שכזה שבכל מקום נחבלים בו. עד שהודלק האור והבחין שהכל מסודר ביפוי להפליא, ורק הוא זה שלא ידע איך להשתמש בבית עם כל שכלולו. כך הם חיי האדם הבוהן כל מאורע כאירוע פרטי בלי שהואווי חייו והואר העולם, לבחון את מהלכיו מסוף העולם ועד סופו.

מעולם לא נתמעך אדם

בגמרא בפסחים (סד, ב) "תנו רבנן מעולם לא נתמעך אדם בעזרה, חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל שנתמעך בו זקן אחד והיו קוראין אותו פסח מעוקץ".

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה
במשנת מורן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

דמי שדכנות לגומר השידוך

שאלה ראובן ושמעון שוחחו בשבתו של אברהם להצעת שידוך. לפנייהם ישב לוי ושאל שמא אברהם יכול להתאים לאחותו. ראובן (השדכן) השיב כי אברהם לא מתאים למשפחתכם, אך אבקש מהבחור יצחק המלצה על בחור משיבתו עבור האחות. נענה לוי ואמר: שמא יצחק עצמו מתאים לאחותי. ואכן בס"ד ראובן המשיך וניהל את הצעת יצחק לאחותו והשידוך נסגר למול"ט.

האם ע"פ דין ראובן יקבל את כל דמי השדכנות, או שמא כיון שהרעיון של אח הכלה, הוא 'מתחיל' השידוך ויקבל שלישי, וממילא השדכן רק נחשב 'לגומר' ויקבל חלקו.

תשובה ראובן הוא השדכן ויקבל תשלום מלא. למרות שבדרך כלל 'מתחיל' שהעלה רעיון מקבל שלישי, והגומר מקבל את השאר (ציוני הלכה - נישואין שם), אך שונה מקרה זה שהאח לא העלה 'רעיון' כלל, שהרי אינו מכיר כלל את המדובר, אלא רק סיפר שיש לו אחות והתעניין שמא השם ששמע זה עתה יכול להתאים. וכפי שלא יעלה על הדעת שאב המספר לרבני הישיבה שיש לו בת ומבקש להציע לה שידוך, ייחשב 'מתחיל'.

וכל עוד שלא הציע לאחד מהמדוברים לא נחשב כמתחיל, קל וחומר ממה שכתב הנודע ביהודה (חושן משפט תנ"א לו) שמתחיל לא נקרא אלא כשהשווה אותם ככל העניינים. ואף שאין המנהג כן, אך בוודאי כשלא דיבר עם הצדדים מאומה, לא נחשב 'מתחיל'.

ומלבד זאת אף אילו היה נחשב בזה למתחיל, כיון שהוא אח המדוברת ומנהג העולם שאינו מקבל שדכנות (הרחבנו שם שהקובע בזה הוא 'מנהג העולם'), הרי שכל דמי השדכנות מגיעים לגומר.

כמבואר בפתחי תשובה (חושן משפט קפה, א) כשהקדושים גמרו את השידוך "אין לקרובים כלום בשדכנות... וייתנו גם חלקם למתחילים".

נדר להגיע למירון ונאנס לבוא

שאלה מי שלא נפקד בילדים שנים רבות ובעת תפילה בציון הרשב"י במירון קיבל על עצמו שבאם ייפקד יערוך חלאק'ה לבנו בל"ג בעומר במירון בהודאה קבל עם ועדה. כעת בנו

שו"ת הלכה למעשה

«««

דירת חתן וכלה

שאלה חתן שבא לגור בדירתו החדשה רק בליל הנישואין, האם יכול לקבוע את המזווה כבר בשעה שמסדר את חפציו בדירה.

תשובה עדיף לקבוע בשעה שנכנס לדור בה בליל הכלולות (כמג"א ה"ל). אמנם אם טרחה היא לקבוע בשעה מאוחרת כששכב מהתנונה, יכול לאכול שם ארוחה בזמן שמכניס חפציו, ובה ייחשב כמקום מגורים ויקבע המזווה מיד.

מחסן לשימוש פעמיים בשנה

שאלה מחסן שמניחים בו רק את דפנות הסוכה וכו"ב דברים שמוציאים ממנו רק פעמים בודדות בשנה, האם חייב במזווה. ומה דין פתח המוביל למעבר למחסנים אלו, כאשר אחד השכנים משתמש במחסן למגורים.

תשובה שמעתי ממרן הגר"ש אלישיב שפטור ממזווה כמבואר לעיל שאינו נידון כבית האוצר. אמנם אם נכנסים ויוצאים פעם בחודש מתחייב במזווה.

ובאשר לפתח המוביל למעבר למחסנים מעין אלו, רק השכן שמשמש בו לדירה חייב במזווה, ואילו שאר השכנים פטורים כיון שאצלם אין זה "מזווה ביתך".

וכעין זה אף בגג שכל השכנים רקמניחים בו דוד שמש ושכן אחד משתמש בו, רק הוא מחויב במזווה, משום שהמחייב במזווה הוא אם נידון כ"ביתך" ולשכנים אין זה בית. אמנם במעקה כולם חייבים, כיון שהמחייב הוא "מעקה לגג" אך אם לא משתמשים בגג אינו מקום סכנה ופטור, אך כשיש מי שמשמש בו, שוב נידון כמקום סכנה וכולם חייבים בבניית המעקה.

בית הוראה

שאלה האם בפתח 'בית הוראה' יש לקבוע מזווה בברכה.

תשובה אין לברך בקביעתה, משום שדווקא בבית המדרש יש אומרים שהחייב (יורה דעה רפ"ו, ו) ובית הש"ך שהוא משום התלמידים האוכלים וישנים שם (ואף בזה מסיק השלחן ערוך שלא לברך עליה), בשונה מבית הוראה שאין בו תשמיש דירה.

וכעין זה כתב הגר"מ שטרנבוך (תשובות והנהגות א, תכח) "בחנות או משרד שאין ישנים שם בלילה אין לקבוע מזווה בברכה. ודלא כמו שנהגים היום כשפותחים משרד, מזמינים ציבור לקביעת המזווה ומברכים עליה".

נעשה בן שלש ונמנע מלקיים את נדרו, עקב הגבלת מספר המבקרים.

תשובה לכאורה הטוב ביותר להישאל על נדרו, להתחרט על מה שנדר מעיקרא ולומר 'מחמת שאין אפשרות להגיע השנה לציון בל"ג בעומר, הנני מתחרט על שנדרתי מעיקרא וכל מה שנדרתי היה בטעות. ואילו הייתי יודע שאתחרט לא הייתי נודר כלל'. אך לא יאמר 'אילו ידעתי שיתרחש האסון הנורא והשלכותיו לא הייתי נודר' משום שהוא בכלל 'פתח' לנדר ואינו מתחרט על עצם הנדר ואין פותחין בנולד (מציאות שנוצרה לאחר קבלת הנדר) כמבואר בשו"ע (יורה דעה רכח, יג ובש"ך שם).

אכן מאחר שצריך להתחרט באמת ובלב שלם "יזהר הנודר שלא יאמר שמתחרט מעיקרו אלא אם כן ברור לו שהיה רוצה שלא נדר מעולם, שאם לא כן אין ההתרה התרה והוא באיסור נדר כל ימיו" (שם) וכיון שהנודר סבור שנפקד בכן בזכות נדרו, מסתבר שאינו מתחרט באמת. וצריך לפעול בנפשו להתחרט מהנדר באמת, שהרי החרטה אינה פוגמת כלל בסגולה, וברור שהישועה איננה בזכות נדר שעבר באיסור אף לא באונס. ואם יודע שאינו מתחרט באמת יסמוך על כך שהוא אנוס מלקיים נדרו ואונס רחמנא פטריה.

זמן קביעת מזווה בהעברת דירה

שאלה מתי הוא הזמן היותר נכון לקביעת מזווה: מיד לאחר שהכניס את החפץ הראשון, או רק לאחר שסיים להכניס כל חפציו. ומה הדין כאשר מכניס חפציו ביום א', ובא לדור רק למחרת.

תשובה יקבע מזווה רק לאחר שהכניס את כליו ובא לגור. כמבואר במג"א (י"ב, א) "חובת הדר היא, וכל זמן שאינו דר בתוכה, פטור ממזווה". וכל זמן שעוסקים בהכנסת החפצים, נחשב שרק מבשרים את הדירה למגורים.

ושמעתי ממר"ר מרן הגר"ש אלישיב שמיד עם סיום הכנסת החפצים עד למחרת שבא לגור, אין הבית נידון 'בית האוצר' החייב במזווה, משום שדווקא כשעשו להכניס ולהוציא ממנו חפצים נידון כבית האוצר, כפי שבזמנם אחסנו בו עצים, שמן ויין לימן ממושך ולא כשמכניס בו ריהוט וכדו' לצורך קבע בלא כוונה להוציא או משם.

אמנם אם קבע את המזווה קודם שבא לגור, אינו צריך לשוב ולקבעה בברכה, בהסתמך על המבואר במסכת מזווה (ב, א) "בית חדש כיון שגמרו חייב במזווה" אף שאין פוסקים כמותו.

«««

מבארת הגמרא כמה היה מספר האנשים שעמדו בעזרה בהקרכת קרבן הפסח בי"ד בניסן "תנו רבנן פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלוסי ישראל (ולדעת כמה מנינים), אמר ליה לכהן גדול תן עיניך בפסחים. נטל כוליא מכל אחד, ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות, כפליים כיוצאי מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה. ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם והיו קוראין אותו פסח מעובין".

היו שם כשנים עשר מיליון בני אדם, והוא נס עצום שבכל שנה מחדש העזרה הכילה את כולם ולא נתמעך אף אדם, חוץ מפסח אחד בימי הלל הזקן. הברייתא הקדימה שמעולם לא נתמעך אדם, כדי שנבין שאם פעם אחת נתמעך, לא היה זה מחמת הדוחק אלא היתה לזה סיבה שמימית.

כבר קודם לכן הוזכר (מלכים ב' ז, ט) שרמסו אדם חי ומת. כשהתנבא אלישע בשעה שהיה רעב גדול בשומרון: "ויאמר אלישע, שמעו דבר ה' כעת מחר סאה סולת בשקל". כלומר ייפסק הרעב בירידת שפע אדיר והסחורה תימכר זול. השליש אשר למלך ששמע זאת תמה: "הנה ה' עושה ארובות בשמים, יהיה כדבר הזה". ויאמר אלישע: אתה תראה זאת בעיניך, אבל לא תאכל מכל הטוב הזה. ולמחרת אחרי שכבשו את מחנה ארם, ירד מחיר האוכל וכולם יצאו לקחת שלל מהאויבים, "וירמסו אותו העם בשער וימות".

וכמה נורא הדבר שכתב השל"ה (שער האותיות ק) "אמר החכם ר' אברהם הלוי שראה במדרש כתיבת יד בארץ המערב שהשליש שנענש, משום שאמר ודאי יכול ה' לעשות שיפתחו ארובות השמים, אך רק לבני הדור כדור המבול ראוי היה שיעשו ארובות בשמים דכתיב (בראשית ז, יא) 'וארובות השמים נפתחו' ואיך אפשר שלדור רע כזה יהיה נס גדול כזה. השיבו אלישע שלפי שלימד קטגוריה על ישראל יראה ולא יאכל. ולמרות שצדק בדבריו, אך כיון שקטרג על ישראל לפיכך נענש וירמסו אותו העם בשער וימות".

וכתב האש דת (פרשת קדושים וארבת לרעך) שכתב הרמ"ע מפאנו בגלגלי נשמות שהזקן שנתמעך בפסח מעוכין היה גלגול השליש, ומת כיון שלא סר מעינו הרעה על ישראל, שהיתה עינו רעה בהם לראות ריבוי אוכלוסין כל כך גדול. ודווקא בימי הלל הזקן שהיה ענוותן וראה את כולם בעין טובה, נענש אותו אחד שראה בעין רעה.

גם לאחר מאות שנים לא בא על תיקונו עוון השליש בגלל קטרוגו על ישראל שאינם בעלי זכויות שיעשה להם נס, ומחמת כן אף בגלגול השני נרמס. נראה מזה כמה רצון ה' תובע שילמדו זכות על בניו, ויראו את מעשיהם בעין טובה.

רשב"י מקפיד מאוד על הלבנת פנים

"אמר רבי יוחנן משום רשב"י, נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" (בבא מציעא נ"ט, א). בעיני רשב"י, אסון יותר גדול ממזות זו הלבנת פני חברו, והוא בוודאי מקפיד על כך מאוד.

ביום הילולא דרשב"י יורדת סיעתא דשמיא מיוחדת לאחוז בשיתו, נתחזק בדרכו, נברח כמטחוני קשת לא רק מהלבנת פנים אלא מכל זלזול בזולת, ובקניית לב טוב לאהבת ישראל. ועל ידי כן זכותו תעמוד לנו להיוושע בכל מייל דמיטב.

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

לתרומה להנצחה בגיליון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

אם בשביעית הפקר כמתנה לר' יוסי

א. נדרים מ"ג א' "היו מהלכים בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחד לשום מתנה והלה מותר בה, אם אין עמהם אחר מניח ע"ג הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקדים לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל, ור' יוסי אוסר, ובגמ' "א"ר יוחנן מ"ט דר' יוסי קסבר הפקר כמתנה, מה מתנה עד דאתיא מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאי לרשות זוכה". והנה נסתפקתי אם גם בהפקר דשביעית אמרי' הפקר כמתנה, **וכבוד רבנו הגר"ח קניבסקי זלה"ה** השיב ע"ז **"אין מסתבר"**, ושור'ר בחת"ס בסוגיין שכ' להדיא שד' ר' יוסי שהפקר כמתנה לא נאמרו בשביעית וכ"ה בס' נדרי זרוזין. ונ' להוכיח כן שבשביעית לא אמרי' הפקר כמתנה, דהנה ר' יוסי ס"ל שאם הפקיר אסור למודר הנאה ליטול דחשיב שנהנה ממנו, ולעיל מ"ב א' תנן "המודר הנאה מחבירו לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות, ובשביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנטיעות הנוטות", ובגמ' פ"ר יוחנן ור"ל שאף שהדירו קודם שביעית מ"מ כשבאה שביעית מותר לאכול מן הנטיעות הנוטות משום שאין אוסר דבר שלו לכשיצא מרשותו, ולמסקנא פי' בגמ' שאם אמר נכסי מותר בשביעית משום שאין זה נכסיו, וק' דכמו דר' יוסי פליג בסיפא גבי מודר הנאה דלא מהני הפקר, ה"נ היה לו לחלוק על משנה זו, והרי ר' יוחנן קאמר בדף מ"ג שלר' יוסי הפקר כמתנה, ואמנם למסקנא דר' ר' יוחנן ור"ל אינם על המשנה אלא מימרא בפנ"ע, אבל לההו"א שפי' כן את המשנה למה לא פליג ר' יוסי גם כאן דהפקר כמתנה ואסור ליטול ממנו, ומוכח שבשביעית לא אמר ר' יוסי הפקר כמתנה אלא יצא מרשותו לגמרי. וע"ע צה"ל שביעית סי' יח.

-מתוך מכתב-

בס"ד ז' תשרי תשס"ז
לכב' רבנו הגר"ח

א. בקדושין נ"ב א' ש"מ המקדש בפירות שביעית מקודשת ופרש"י ולא אמרי' לאו ממנו דזוכה בהן נינהו אלא כיון דזכה בהן ממנו הוא לכל דבר, ומשמע דקס"ד דפירות שביעית נשארים לעולם הפקר ואף שיכול לאכלם אבל אין יכול לזכות בהם, וצ"ע מאי קס"ד הרי משנה בסוכה ל"ט א' שאפשר לצאת י"ח אתרוג באתרוג של שביעית ומבואר שזוכה בזה.

ב. בדרך אמונה פ"ז משמיטה בצה"ל אות ל"ו כ' וע' מנ"ח מצוה שכ"ח שכ' דפירות שביעית לאחר הביעור אפרן נאסר וצ"ע דהא רבינו כ' שיכול לאבדן בכל דבר המאבדן.

ולכא' כוונת הקו' דהרי נשרפין אפרן מותר ונקברין אפרן אסור, ומבואר בתו' סוף תמורה שהחילוק הוא דנשרפין נעשה מצותו משא"כ נקברין שאינו אלא שלא יבא לידי תקלה לא חשיב נעשה מצותו, והשתא הואיל וד' הרמב"ם שמצות הביעור היא בכל דבר א"כ חשיב נעשה מצותו גם בביעור בכל דבר, וביותר שהרי נקברין לא ישרפו משום שנקברין אפרן אסור ויכול לבא לתקלה, וא"כ איך מותר לשרוף פירות שביעית וע"כ שאפרן מותר, כמדומ' שזו כוונת הקו'.

אבל הרי כע"ז ק' בד' הרמב"ם בפ"ג מהל' חמץ הי"א ביעור חמץ או בשריפה או בכל דבר, ובאבנ"מ בתשו' י"ט הביא שבבית הלל יו"ד רצ"ד הק' איך מותר לשרוף והרי אפרו אסור וא"כ יכול לבוא לתקלה באפרו, ובאבנ"מ כ' דאפרו מותר דכיון שביעורו בכל דבר חשיב ג"כ נעשה מצותו,

וכ"כ במקו"ח סי' תמ"ה, אבל במג"א סי' תמ"ה ס"ק א' נקט ג"כ שחמץ אפרו אסור, ומה שאמרו נקברים לא ישרפו היינו שלא ישרפו כדי להנות אבל מותר לשרפן, וכן מבואר גם בחלקת מחוקק סי' כ"ח ס"ק ל"ט שלפי רבנו שביעור חמץ בכל דבר אפרו אסור.
וא"כ שוב אפ"ל כן גם בפירות שביעית שאפרן אסור ואף שביעורן בכל דבר.

צבי אליהו הלוי שטינברג בלא"ה הג"ר שרגא פיבל ז"ל
תשובה: א. **אולי על שאר ימים שא"צ לכם**
ב. **יפה העיר**

-מתוך מכתב-

בס"ד כ"ח תמוז תשס"ו

בקדושין כ"א א' תד"ה אבקה של שביעית פ' איסור קל שבה דעיקר איסור שביעית אינו אלא בעבודת קרקע כגון חרישה וזריעה אבל משא ומתן אינו אלא עשה בעלמא לאכלה ולא לסחורה, צ"ע שגם בחרישה אין לאו ויש בה רק עשה או איסור דרבנן, ובציון ההלכה פ"א משמיטה ויובל ס"ק ט' הביא הרבה שי' אם יש בזה עשה או רק דרבנן, אבל לא מצינו שיהא יותר מעשה.
תשובה: כמ"ד לוקים על החרישה במו"ק ג' א'.

-מתוך מכתב-

בס"ד אלול תשע"ה
לכב' רבנו הגר"ח

הנה רבנו אמר לי לשלוח הערות בעניני שביעית.

א. בדרך אמונה פ"ט משמיטה ס"ק ד' "ואפי' אם השני לא שילם לו עובר על לאו ואין לוקין על לאו זה אפי' נטל לפי שנתן להשבון". וצ"ב שאם עובר את הלאו גם אם לא פרע הלוה נמצא שהלאו הוא בנגישה עצמה וד"ל לא ניתן להשבון.

ב. ביראים במצוה קס"ד ששביעית אינה משמטת בעצמה אלא צריך שהמלוה ישמט וכ"ז שאינו משמט הלוה חייב לפרוע, ואם אינו משמט כופין אותו ב"ד כדין כפי' על המצות, וכ' ביראים דדוקא ב"ד של א"י כופין אבל ב"ד של חו"ל אין כופין וע"פ הגמ' בגיטין שב"ד שאינם סמוכים אין יכולים לדון אלא משום שליחותייהו וזה דוקא במיד' דשכיחא ואיכא חסרון כיס, והובא בדרך אמונה פ"ט משמיטה ס"ק ד', וצ"ע למה ד"ז לא חשיב שכיחא והרי נוהג כל שבע שנים.

[שור'ר של' היראים הא שהכפיה היא כמו דיני קנס שאין דנין בבבל, אך סיום דבריו הוא דלא שכיחא וצ"ע].

ג. והנה ד' הנתה"מ סי' ג' שלכפי' על המצות א"צ ב"ד אלא כמו אפרושי מאיסורא שכל א' מפרישו מאיסור ה"נ במצוות, וד' מהמשובב שם שרק בלאו כל א' מפרישו, אבל בעשה רק ב"ד יכולים לכופו, ומד' היראים מוכח להדי' כד' המשובב, דאילו לד' הנתה"מ דאין צריך ב"ד הרי א"צ שליחותייהו.

ד. וצ"ע שהרי שבחולין פ' כל הבשר אי' דכל מ"ע שמתן שכרה בצידה אין

צבי אליהו

מרמ"ק ופולללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שטינברג
של"מ

העצרות והקבלת גיליון "שיעורי צבא הלוי" בעריכת חגי'ר זלמן דובדבני ניתן לפנות למייל zalmen747@gmail.com

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 59

התרבות היהודית – צו אלוקי

אייר תשפ"ב

ורואים שאין שום השוואה ופרופורציה בין חלקם המועט של הערבים באוכלוסיה לחלקם הגדול בגניבות ובפשע.

ושוש הדבר תלוי בחינוך, שהערבים מרשים לעצמם לגנוב בלי גבולות, משום שאין להם חינוך, ולהיפך נהוג אצלם שאם ילד הצליח לגנוב, אומרים לו ההורים כל הכבוד שהצלחת, איזה יופי, מפני שאם אין איסור לגנוב, אין שום סיבה למה לא לעשות כך, ולמה לא לחנך את הילדים לזה. [ואף שיש מקומות בעולם שהערבים לא גונבים, ובסעודיה אדם משאיר את חנותו פתוחה ולא חושש שיגנבו לו, מפני שהחוקים שם נוקשים, ומי שגונב קוטעים את ידו, ומהפחד אינם מעיזים לגנוב].

וכן לפני שניתנה התורה לא היה שום מניעה מלגנוב, ורק מאז שירדה התורה בעולם קיבלנו את התרבות הזו שלא לגנוב את השני, והתורה האירה את העולם מהי ההתנהגות הנכונה. ואף האומות שנראים כלפי חוץ שהם מוסריים, ויש להם ערכים, ואינם רגילים בגניבה כל כך, זה ג"כ מחמת התורה שהביאה את הערכים האלו לעולם.

משא ומתן בישרות - בלי מרמה

ג) עוד מחנכת אותנו התורה, שגם בענייני מסחר, שיהיה לאדם ישרות והירות לא לרמות, ולכן הוזהרו לא תעשו עוול במשפט במידה ובמשקל ובמשורה, ומידה היינו מידת אורך, ומשקל שלא יהיו המשקלות חסרים, ומשורה היא מידת לח, וכן אמרה תורה איפת צדק והין צדק יהיה לך, איפה זה מידת היבש, והין זה מידת הלח, ובכל אלו הוזהרו שלא יהיה שום רמייה ועוול, אלא הכל יהיה בישרות.

ואמרו בבבא בתרא (דף פח:) קשה עונשם של מידות יותר מעונשם של עריות, דהיינו שהעונש על הונאה במידות קשה יותר מהעונש של עריות, ורואים מהו חומר העוון לרמות במסחר. [ואין הכוונה מידות למידות רעות, כגון כעס וגאווה, כמו שעמי הארצות מפרשים, אלא מדובר על המידות שבהם מודד את הסחורה שמוכר בחנותו].

והנה אין בעולם מי שלא מרמה במסחר, ובנוהג שבעולם מי שמצליח יותר לרמות הוא סוחר יותר טוב ומרוויח יותר, ויש לדעת שמי שלא קיבל חינוך מהתורה מאה אחוז הוא מרמה במסחר, שאין לו שום סיבה להימנע מכך. כאשר באים לעיר העתיקה רואים ערבים מוכרים תאנים ושקדים, והכל ארוז יפה בתוך קרטון, והם נראים יפים וטובים, אבל אם רק מרימים את השכבה העליונה, מגלים שכל התאנים מתחת רקובים, וכן השקדים שהם מוכרים, הרבה פעמים הם שקדים המרים, והם השקדים שיש בתוך גרעין של המישימש, ולא שייך לאוכלם.

וגם יהודים חילוניים שלא התחנכו עפ"י התורה יש אצלם רמייה, וזכורני שהייתי פעם בתחנה המרכזית, והיו שם רוכלים שמכרו תפוחים בזיל הזול, וקניתי מהם שלוש קילו תפוחים, ואחרי התשלום הרמתי את השקית והרגשתי שזה לא שלוש קילו, אמרתי להם אין כאן שלוש קילו, ואז מיד הוסיפו לי עוד שני תפוחים, כיון שהסכימו איתי שהמשקל לא נכון, ולכן הסכימו לפצות אותי, ומאז כאב לי הלב לראות יהודים שמרמים בכל יום המוני בני אדם, ומוכרים להם שלשת רבעי קילו כאילו זה קילו, והרי חטאם חמור מנשוא, שמי שגזל הרבים בידו לא יכול לעשות תשובה.

עוד זכורני שהייתי פעם בתל אביב בחנות שמוכרים שם ספות, ובעל החנות היה מחייב את הקונה ספה לשלם לספק של הבדים לפי הכמות שהיה נצרך לספה, וראיתי אדם שנכנס לקנות ספה והמוכר דרש ממנו שש מטר בד, ואח"כ ניגש לספק של הבדים ואמר לו מספיק לי שלוש

סוד קיום תרבות ישראל

א) ראיתי לאחרונה במוסף שבת, שהגאון הרב יצחק יוסף שליט"א ביקר ברוסיה והזמינו אותו לדבר בקרמלין, ונשיא רוסיה פוטין דיבר בשבח התרבות היהודית, שכל תרבויות העולם נכחדו ואין לנו מהם היום זכר, ואילו התרבות היהודית היא היחידה שמשתמרת כבר במשך אלפי שנים עד היום. ופוטין הסביר את הסיבה לכך, שהרבנים בעם ישראל אינם מנותקים מהעם ותמיד היו יורדים אל העם ומקשיבים להם, ולכן התרבות היהודית נשמרת ללא הפסקה. והרב יצחק יוסף אמר שהוא נדהם לשמוע אותו מדבר כך.

אולם האמת היא שהסיבה האמיתית למה רק התרבות היהודית נשמרת היא פשוטה מאד, מפני ששאר תרבויות העולם, אלו שהמציאו אותם היו בני אדם, שבדו תאוריות מליבם, ועל פי זה ביססו את התרבות שלהם, ביון פיתחו את תרבות הספורט וטיפוח הגוף, ובמצרים היה תרבות של מדע, וכל מדינה בחרה את מה שהיא מאמינה בו, וכיון שזה נבנה עפ"י בני אדם, כשעבר אותו דור, באו חכמים אחרים וסתרו את דבריהם ושינו את התרבות לכיוון אחר כפי הבנתם, וכן בכל דור סתרו את מה שהוחלט בדור שלפניו, ולכן כל התרבויות של העמים לא החזיקו מעמד שנים רבות.

אבל התרבות היהודית אינה כך, שהרי מי הגה אותה ומי המציא אותה, לא אנחנו, אלא היא ציווי אלוקי, שהקב"ה נתן לנו את התורה ובה התווה לנו דרך חיים כיצד לחיות ולנהוג בכל מקום ובכל זמן, והתורה היא מקור התרבות של העם היהודי, וכיון שהתרבות הזו היא מאת ה', לא שייך לעשות בה שינוי, ולא יכול לבוא שום אדם ולסותרת, ולכן היא לא התבטלה ולא יכולה להתבטל לנצח, כי צו אלוקי קיים לעולם.

התורה מעצבת את כל תרבות החיים שלנו

ב) והנה התורה איננה ספר חוקים בלבד, אלא התורה היא ספר תרבות וחינוך שמחנכת אותנו, ומעצבת את ההתנהגות שלנו בכל שטחי החיים.

ולמשל אם נביט בפרשת קדושים נראה הרבה מצוות שכל עניינם הוא לתת לנו את היחס הנכון בין אדם לחבירו, איך לכבד את השני ולא לצער, איך לזהר בממונו של השני ולא לגנוב, וכיצד לשמור על הפה שלא לקלל ולא לילך רכיל, ותכלית כל מצוות אלו לתת לנו את ההנהגה הנכונה בין הבריות, וזו התרבות שקיבלנו מהתורה.

ויש לדעת שכל מה שאנחנו לא גנבים, הוא רק בגלל שיש לנו את התורה שאסרה עלינו לגנוב, ולולי התורה כולנו היינו גנבים שפלים, שהרי לולי ציווי התורה לא לגנוב, כל מי שיכול היה גונב כמה שמתאפשר לו, שהרי זה טבע אנושי שאם אני יכול לקחת לעצמי את ממון של השני, למה שלא אעשה זאת, ואיזה סיבה או נימוק יש להימנע מזה, ורק הצו האלוקי שאומר לא תגנוב, הוא נותן לנו את ההסתכלות הנכונה, ואת התרבות הנפלאה הזו שמחממת אנחנו לא גנבים שפלים.

ובואו נראה את הגויים שאין להם תורה, שהם מלומדים בגניבה, וזכורני ממרוקו שהערבים שם גנבו המון, וגם כאן בארץ הערבים גונבים בשפע רב [ודודי יצחק ז"ל היה לו חנות בפריז והוא סיפר לי כמה ערבים היו גונבים מחנותו] וכן שמעתי מאדם שיצא לו להיות נוכח בבתי המשפט בצרפת, ושם לב ש 80% מהדיונים הם על גניבה ופשע של ערבים, למרות שחלקם באוכלוסיה הוא באזור ה 5%

מטר, ואת הקלוק הוא חייב לפי שש מטר, וזה הרי רמייה וגניבה, ומי שלא התחנך על פי תורה, כמה שהוא יכול - הוא מרמה. ובפרשת קדושים התורה כותבת פעמיים את האזהרה "לא תעשו עוול במשפט" שתי פעמים, ומבאר רש"י בשם חז"ל שהפסוק הראשון מדבר על דינים, והפסוק השני מדבר על מסחר שאסור לעשות בו עוול, ולמדו מזה חז"ל, שכל מה שנאמר בדין שעושה עוול, נאמר גם במי שמרמה במסחר, והוא נקרא שנאו משוק ומתועב, וגורם לשכינה שתסתלק מ ישראל.

ובמה שעוול במסחר דומה לעוול במשפט, הוא משום שהמוכר סחורה הרי הוא כמו דיין שמחליט על הסחורה מה הכמות שלה וכמה משקלה, ועפ"י הכרעתו נקבע כמה כסף מגיע לו, ולכן אם הוא מטעה את הקונים ומשקר בכמות הסחורה או במשקלה, הרי זה כדין שדן דיין שקר, ולכן עונו גדול כל כך.

ומזה אנחנו רואים איך התורה נתנה אור בעולם, והתוותה לנו דרך איך להתנהג, וככתוב כי נר מצוה ותורה אור. שהתורה מאירה את דרכינו, ומעצבת את ההתנהגות והתרבות שלנו בכל תחום, וכל מי שהתחנך על פי התורה יודע כיצד לעשות מסחר ביושר בלא רמייה. וגם באיסור לא תרצח, יש לדעת שבלי תורה כולנו היינו יכולים להיות רוצחים שפלים [וכבר אמרו חז"ל אלמלי מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו]. צא וראה כמה הבדואים הורגים בלי שום מצפון, וכן כל הערבים יש להם תאוות רציחה, הם אוהבים לראות דם, ויש להם צימאון לזה. ולכן אנו נצרכים לתורה בכדי להיות נכון ולקבל את החינוך ואת התרבות הנעלה הזו, וכבר הסברנו שגם הגויים שיש להם מוסריות לא לרצוח, זה ג'כ מכח התורה.

תרבות התורה – תועלת עצומה לבריות

ז' והנה עוד לימדה אותנו התורה כמה חמור לצער אחרים או לפגוע בהם, והזהרנו לא תונו איש את עמיתו, דהיינו לא להונות ולצער אחרים, וכן לא תלך רכיל בעמך, לא תקלל חרש, לפני עיור לא תיתן מכשול, וכמה טוב היה לעולם אם כולם היו שומעים להקב"ה להיזהר בכבוד חבריהם ולא לצערם, כמה זה היה מועיל לעולם, כמה זה טוב לחברה, וזו התרבות של התורה.

והנה ההנהגה הזו לקדש את הפה ולשמור עליו, שלא לקלל, ולא לילך רכיל, זה בא רק מהתורה, ולצערנו ניתן לראות משפחות שאינם מחונכים כל כך עפ"י תורה, והקללה לא משה מתוך פיהם, וגם בעיר מקנס הכרתי משפחות כאלו, וזכורני שמור אבי זצ"ל היה מרחיק מזה מאד, וכשהיה שומע איזה ילד מוציא קללה מפיו היה מיד מכה אותו, בכדי שלא יוציא עוד קללות מפיו.

ובעבר היה לנו הצעות שידוך לכמה מבנותינו, ושמעתי שלמשפחת החתן לא היתה לשון נקייה, והורדתי את השידוך, ואחד הפעמים הוצע לנו בחור מתמיד ולמדן לאחת מבנותינו, ולאחר בירור נודע שיש במשפחתו מי שלא שומר את פיו מקללות, והורדתי את השידוך.

כל האיסורים הללו הם ציווי אלוקי להיטיב לנו, שכן נחיה נכון יותר, והיא תרבות אלוקית שאין לה תחליף, וזה סוד קיומה לנצח.

חיים ללא תורה הם אומללים

ה) פעם הייתי אצל רופא שמכיר כמה מהילדים שלנו, וראה שהם מתנהגים בדרך ארץ, ובכבוד להורים, בחסד ובעזרה לזולת, והוא אמר שהוא גם רוצה לחנך את ילדיו כך, וביקש לשמוע ממני שיעור בחינוך כיצד מחנכים לזה.

עניתי לו, אני אין לי הבנה בחינוך, וסוד החינוך של ילדי הוא מכוח התורה ולא מכוחי, אני שולח את ילדי ללמוד תורה, הם לומדים את מצוות התורה ומקבלים ממנה הדרכה כיצד להתנהג בעולם, וממילא התוצאות ניכרים על פניהם, כיון שהם למדו את התורה והיא מכוונת אותם כיצד להתנהג לכל אדם, איך לכבד הורים, ומחנכת אותם לעשות טוב בעולם.

ואנו רואים שאנשים שלא חיים עפ"י תורה סובלים עם הילדים שלהם, שאין להם כבוד ודרך ארץ להוריהם, וזה הפסד שאינם מחנכים לפי התורה, וכמה התורה מאירה לנו את ענין כיבוד אב ואם, גם במורא אב ואם, לא ישב במקומו ולא יסתור את דבריו, גם בכבוד מאכילו ומשקהו. וכך אמרתי לאותו רופא, אם אתה מעוניין שילדיך יקבלו חינוך טוב, תשלח אותם ללימוד תורה, וזה יעניק להם את התרבות הטובה והמושלמת ביותר.

[ואגב, לא מספיק לשלוח את הבנים לתורה, מפני שאם האדם עצמו לא מתנהג בדרך התורה, איך הן שלו יוכל לאמץ אותה, שהרי הטבע של הן שאוהב לחקות את אביו, וכמו שראיתי אצל נכדי, שאחר שראה את אביו מתכופף לרצפה להרים משהו, הוא עשה כמוהו והתכופף ג'כ לרצפה, ולכן אם האבא חלילה אינו שומר שבת אי אפשר להסביר לבן שזה אסור, שהרי מאביו הוא לומד שזה מותר, ולכן החינוך של התורה יכול להועיל, רק אם האבא ילך עימו].

וראו עד היכן הדברים מגיעים, שזכורני מפעם שהייתי במקסיקו ובא אליי יהודי וביקש שאברך אותו לרפואה שלימה, - שהוא סובל מכאבים בגלגלים, ואמרתי לו את הפסוק עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשתי רגלי, וישא עיניו אל ה' ואז ה' יושיע אותו, והתחייב ליתן סכום גדול מאד לכולל, וביכרתי אותו לרפואה שלימה, ואח"כ נודע לי שהוא הגיע לבית חולים לרפא את רגלו שנשברה, והחלים ממהכות שברגליו, ואחר שהרגל חזרה לעצמה, בא אחד מבניו ושבר לו אותה שוב, ונזדקק שוב לטיפול בב"ח.

והנה אנחנו רואים לאיזה שפלות יכול האדם להגיע כשאין לו חינוך ותרבות של תורה, שהילדים מזיקים לאבא באופן מודע ומכוון, כיון שהאבא עשיר ויש לו נכסים רבים, והם רוצים לזרז את מיתתו ולירש אותו, רחמנא ליצלן. ואמנם אנחנו זכינו שיש לנו את הדרכת התורה כיצד ראוי לנהוג באב ואם, ומי שמתחנך כך זוכה לחיות נכון, לטוב לו כל הימים.

אחאב הרשע ידע להעריך מה זה תורה

מחמד עיניו, והלך אחאב לשאול את הזקנים האם להביא את מחמד עיניו, וייעצו לו הזקנים וכל העם עימו שלא להסכים לו, וכך עשה ושלח למלך ארם כל מה שתרצה אני מוכן לתת לך חוץ מאת מחמד עיניו.

והנה לא התפרש בנביא מהו אותו מחמד עיניו שלא הסכימו לתת לארם, ובגמ' בסנהדרין (דף קב:) אמרו שהכוונה לספר תורה, שהוא מחמד עיניהם של ישראל, וכמו שכתוב בתהילים (ט) שדברי התורה הם נחמדים מזהב ומפז רב, והטעם שלא החליט בזה אחאב לבד, משום שהבין שהספר תורה הוא לא רכוש פרטי שלו, אלא הוא של כלל ישראל, ואינו יכול להכריע בזה בעצמו, ולכן הלך להתייעץ עם זקני שומרון, ואמרו לו הזקנים וכל העם שלא ליתן את הספר תורה למלך ארם.

והנה אמרו בגמ' (שם) שאותם הזקנים שנתייעץ איתם לא היו כשרים אלא זקני בהתא היו, כלומר זקנים שפלים עובדי עבודה זרה, ובכל אופן הם הבינו שלא למסור את הספר תורה למלך ארם, וכן אחאב עצמו שהיה עובד ע"ז, הסכים עם הזקנים, וסיכן את כל ישראל במלחמה עם מלך ארם, והעיקר לא למסור לו את ספר התורה.

בגמ' סנהדרין (דף קב:) אמר ר' יוחנן מפני מה זכה אחאב לכ"ב שנות מלוכה מפני שכיבד את התורה שניתנה בכ"ב אותיות. ורואים מזה שאחאב הרשע למרות רשעותו המופלגת, היה לו נקודה חיובית שהוא ידע מה הערך של התורה, ולכן זכה למלוך כ"ב שנה.

והיכן מצינו שהוא כיבד את התורה, כתוב בספר מלכים (א כ) שמלך ארם בא להילחם עם ישראל [וארם הכוונה ארם נהריים, ונקרא נהריים כיון שהוא בין שני נהרות חידקל ופרת, וכיום הוא בדרום מזרח טורקיה, וארם צובא הוא בסוריה] ובנביא מסופר שמלך ארם הצטייד במיליוני חיילים והביא להם מים ומזון, בכדי שיבואו להילחם עימו בישראל, וכאשר הוא בא לארץ ישראל עשה מצור על שומרון, ושלח לאחאב המלך בנין לי הם נשיך לי הם כספיק לי הם, וכוונתו היתה שהרי בין כה אני יכול לפתוח במלחמה ולנצח אותך בנקל, ואז אוכל לקחת את נשיך ילדיך וכספיק, ואם כן למה לנו להילחם, ותביא לי מעתה את כל אשר לך, ובכך נמנע את כל המלחמה.

שלח לו אחאב וענה לו אני מוכן לכל אשר יאמר אדוני המלך, והסיבה שהוא נכנע מיד למלך ארם, כי פחד שיפתח עימו במלחמה, ולמחרת שלח לו מלך ארם שליחים אחרים, וביקש ממנו שיביא לו את כל

אליהו הנביא את המעמד הגדול בהר הכרמל, והוכיח לכולם שה' הוא האלוקים, ואח"כ ביקש אליהו שיחזור הגשם, וכתוב בספר מלכים (א' י"ח מ"ו) ויד ה' היתה אל אליהו, וישנס מתניו, וירץ לפני אחאב עד בואכה יזרעאלה.

והנה אליהו באותו זמן היה זקן מופלג כבן שבע מאות שנה, שהרי פנחס הוא אליהו, ולמרות גילו בא לכבד את אחאב, ואף שכבר התחילו הגשמים, רץ דרך כ"כ ארוכה מהר הכרמל עד עמק יזרעאל, [הר הכרמל הוא ליד חיפה, ועמק יזרעאל כפי הידוע כיום הוא ליד העיר עמנואל] והטעם בזה מפני שנצטוו בתורה לנהוג כבוד במלכות. ורואים מזה את גודל הכניעה שיש לבני ישראל למלך, מכח ציווי התורה.

אבל עדיין יש להבין על הזקני בהתאם שעבדו ע"ז, מה היה איכפת להם שימסרו את התורה למלך ארם, וכי התורה מעניינת אותם?

ונראה ששורש הסיבה שאחאב והזקנים לא רצו למסור את התורה לגויים כיון שגם הם ידעו שהסיבה שעם ישראל הוא יותר מתורבת ואנושי ומוסרי, זה רק בגלל התורה, והתרבות של האומה כולה יונקת את כוחה מהתורה, שהיא האור של העולם, ובה יש את החינוך וההדרכה כיצד להתנהג, ולולי התורה עם ישראל יהיו עם נבער כשאר העמים, ולא יהיו לו חיי חברה ומשפחה, וכבוד הבריות, ובעבור זה הם שמרו על התורה, והיו מוכנים להילחם עם מלך ארם.

[וזה גם הסיבה שמלך ארם כל כך רצה את התורה, שאינו מובן מה ענין אותו תורת ישראל, והתשובה היא מפני שהוא הכיר שהסיבה שעם ישראל הוא מתורבת הוא בגלל התורה, ולכן הוא רצה את התורה חפץ שגם לעמו יהיה את התרבות הזו.]

שורש שנאת האומות לישראל

וראוי לידע עוד, שזהו שורש שנאת הגויים לבני ישראל שהם רואים שיש לנו ספר חוקים משפטים צדיקים, אשר מלמדים אותנו ארחות חיים, ומחנכים אותנו איך להתנהג, והגויים מכירים את האמת הזו שרק מכת התורה הגיעה המוסריות לעולם, וכשרואים הגויים איזה אוצר בלום יש בידינו, הם מקנאים בנו וממילא הם שונאים אותנו. וכמו שהזקני בהתאם העובדי עבודה זרה ראו את ערך התורה, ואיך היא משפיעה על התנהגות האדם ותרבותו.

וכידוע שזה היה אחד המניעים של היטלר ימ"ש להילחם ביהודים, שהאשים את היהודים שהם הביאו את המצפון לעולם, וטען שבגלל היהודים נזהרים לא להרוג זקנים, ובלעדיהם היינו חיים בחופשיות בלי מצפון מוסרי. כלומר שאף הוא הבין שהתורה היא מקור המוסר והצדק בעולם, ובלעדיה הכל אפשרי, וניתן לגנוב ולרצוח בלא גבול, וכמו שהארכנו למעלה. [א.ה. והענין הזה שאומות העולם מכירים בחוקים הנעלים של התורה, הוא מקרא מלא בתורה בספר דברים פרשת ואתחנן, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלו ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה.]

וההסבר בזה נראה, שעיקר המטרה של מלך ארם לקבל את ספר התורה, היה בשביל לעשות שינויים בתורה, ולתקן את החוקים והמצוות של התורה לפי שיקול דעתו, וכמו שעשו ראשי הדתות של הגויים מוחמד וישו, שלקחו מהתורה חלקים כפי ראות עיניהם, וזה היה החשש של זקני שומרון, והסכים עימם אחאב, שזה מעשה אשר לא ייעשה, ולא הסכים לתיתה לו אף במחיר של מלחמה.

וזהו חיוב התורה שהיה אצל אחאב, שהוא הכיר בערך התורה ובחשיבותה שלא הסכים למוסרה לגויים שיכולים לשנותה, למרות הסיכון שיש במלחמה.

ואולם אינו מובן כלל, שהרי אחאב היה רשע מרושע, עד כדי כך שמעיד עליו הכתוב בספר מלכים (א טז ל) ויעש אחאב הרע בעיני ה' מכל אשר לפניו, ואמרין שם בגמ' שלא הניח שום מקום בארץ ישראל ללא עבודה זרה, וא"כ מה היה האינטרס שלו להתמסר כל כך למען התורה שלא תימסר למלך ארם.

ויש לפרש שאחאב ידע שכל מה שבני ישראל נאמנים למלוכה שלו הוא מכח התורה, ולכן הוא רצה שתישאר התורה כמות שהיא ולא יעשו בה שינוי, כיון שהתורה היא זו שנותנת את הסמכות למלוכה בישראל, ומכח ציווי התורה אנו מחוייבים לקבל עלינו את מלכותו, ואם יעשו בה שינויים יתכן שיפגעו בשלטון שלו.

וכידוע שכל מנהיגי העולם חוששים מאד שמא ימרדו בהם או יערערו את שלטונם, ואפילו העריצים והדיקטטורים הגדולים חוששים מכך, וכמו פוטין ששולט בארצו לגמרי, בכל זאת הוא חושש מיריבים פוליטיים ונאלץ להשתיק אותם בכדי שלא יסכנו את מעמדו.

וגם סטאלין שהיה עריץ גדול וחזק מאד, חשש ממי שיכול להאפיל עליו ולהתמודד נגדו, והיה בצבא הקומניסטי גנרל יהודי בשם לייבל טרוסקי שהיה נואם בחסד, ואנשים רבים היו נמשכים לשמוע את הנאומים שלו, וסטאלין חשש ממנו שיתמודד נגדו, ושלח אחריו שליחים בזמן שהותו במקסיקו, והתנקשו בחייו. וזהו מצבו של כל מנהיג שהוא חי בפרט מתמיד שמא יצליח מאן דהו למרוד בו, ולהדיח אותו מהשלטון.

אבל אצל עם ישראל אין הדבר כן, כיון שיש לנו צו אלוהי המורה לנו לשים עלינו מלך, ולקבל על עצמינו את מרותו, ממילא המלך יכול לישוב ברוגע על ממלכתו, וכמו שאמר דוד עליו השלום בתהילים (קמ"ד) במזמור לדוד ה' ברוך צורי, הרודד עמי תחתיו, והיינו שדוד מודה להקב"ה על זה שעם ישראל סר למרותו, ומקבלים על עצמם את מלכותו. וא"כ מובן מדוע אחאב לא רצה לתת את התורה למלך גוי שיעשה בה שינויים, כיון שזה עלול לערער את מעמדו במלוכה.

ומצינו דבר נפלא אצל אליהו הנביא בהר הכרמל, שלאחר שגזר אליהו שלא יהיו גשמים פגש אותו אחאב ואמר לו האתה הוא עוכר ישראל, וענה לו אליהו, אתה ובית אביך הם עוכרי ישראל, ואחר כך עשה

בגדר איסור קירבה לעריות

שבכל ערוה יש שם איסור בפני עצמו. ונפקא מינה כגון בביתו שהיא גם נידה, האם עובר בה ב' איסורים של לא תקרבו, אחד משום שהיא ערוה של בתו ואחד משום שהיא ערוה של נידה, ולוקה שמונים, או שנאמר שעובר בה רק איסור אחד של קירבה לעריות. והנה בת אשתו אסורה עליו אף אם אינה ביתו, וכמו כן בתו אסורה עליו אף שאינה בת אשתו, ובאופן שהיא גם בתו וגם בת אשתו, נראה פשוט דלא עבר אלא באיסור אחד, כיון דשם הערוה שלה אחת היא, דשניהם משום קירבה, והרי היא קרובה אליו משני סיבות, משום ביתו וגם משום בת אשתו, ועבר רק באיסור אחד של לא תקרבו לגלות ערוה.

אבל בביתו שהיא נידה כיון שאיסור נידה לאו משום קורבא הוא, בזה שייך הספק הנ"ל אם עובר ב"פ על איסור לא תקרבו לגלות ערוה ולוקה שמונים, או שאינו אלא איסור אחד בכל העריות ואינו לוקה אלא ארבעים. [ואמנם לענין חטאות אף בביתו ובת אשתו הרי הוא מביא בשוגג שתי חטאות, דלענין חטאת כל שם ערוה בפ"ע מחייבת אותו בקרבן.]

הנה לשון התורה לא תקרבו לגלות ערוה, לא תקרבו לשון רבים שגם האשה מוזהרת כפירוש רש"י, ודעת הרמב"ם (ריש פכ"א מאיסור"ב) דכוונת התורה כאן לאיסור חיבוק ונישוק לעריות, שאף קירוב לערוה הרי זה גם בכלל איסור תורה [ולוקה מלקות על זה]. ואמנם דעת הרמב"ן שאין בזה איסור רק מדרבנן.

ויש לדעת שאיסור נישוק או חיבוק לשם הנאת קירוב הוא נאסר גם בביתו גדולה, או בנכדתו או אחותו, ולפי"ד הרמב"ם הרי זה אסור מהתורה, ולא כמו שאמר איזה חכם שבבתו אין איסור, ולא יתכן לומר כן שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב אל כל שאר בשרו לא תקרבו, ולהרמב"ם נכלל בזה כל קירוב בשר שיש בו הנאה, וממילא גם בתו נאסרה בזה. [א.ה. ומלשון הרמב"ם (פכ"א ה"ו) דרך טיפשים הוא להתקרב לאחותו וכיו"ב לבד מביתו, ומשמע שאין בזה איסור, שם מדובר היכן שאין זה לשם תאוה וחיבת אישות, וזה אסור רק מדרבנן.]

ויש לדון בגדר איסור זה להרמב"ם, האם זה שם איסור אחד בכל העריות כולן, לא לעשות מעשים של קירבה לכל ערוה שהיא, או

טומאת העריות מטמטמת את האדם

אם נתבונן במצוות התורה נראה, שכולם הם רק לטובתנו, והם נועדו בכדי שנחיה חיים טובים ומאושרים, הנה הזהירה אותנו התורה להתרחק מכל העריות, מפני שהקב"ה אינו סובל את התועבות הללו, וכמו שאומרת התורה בסו"פ קדושים על העריות, ולא תלכו בחוקות הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקוץ בם, ולכן נצטוונו בשבעה אומות לא תחיה כל נשמה, וזה כולל זקנים טף ונשים, שכולם נידונים למיתה, וכל זה מפני שהאומות הללו עשו את כל התועבות האלה, ואסור להשאירם בחיים. ובהרבה מקומות בעולם כמו אינדונזיה, יש באופן קבוע הרבה אסונות טבע כמו צונאמי וכדומה, וזה מפני שבמקומות אלו יש תועבות וטומאה, והקב"ה קץ בזה ומעניש אותם.

והנה צא וראה גם כיום בזמננו, איך נראה הרחוב שמנוער מחינוך של תורה ומצוות, איך הם שקועים במכשירים טמאים, והראש שלהם עסוק תמיד בענייני תועבה, ולכן אין המוח שלהם פנוי ללמוד ולהצליח, ורק מי שמרחיק את עצמו מטומאות אלו, ראשו נשאר פנוי ושפוי, ויכול ללמוד ולהצליח, וזהו החינוך של התורה להיות קדושים לה', ולהשאיר את הראש פנוי מתאוות ועריות.

סיפר לי דודי רבי יעקב זצ"ל שהקים מוסדות חרדים בפריז, גם ביי"ס לבנים וגם לבנות, והיה שם כאלף בנים וכאלף בנות, ומשרד החינוך בצרפת היה עושה מבחנים לתיכונים לפני שעלו לאוניברסיטה, והביי"ס שהשיג ציונים הכי טובים בכל האזור של פריז, היה הביי"ס החרדי שהקים, והנה לא חסר בפריז ובגליליותה נערים ונערות מוכשרים, ויש שם הרבה כאלו, ואיך יתכן שדוקא הביי"ס החרדי הצטיין יותר מכולם, והסיבה היא נראה לי, מפני שהנוער של היום כולו שקוע במכשירים המלאים בליכלוד ותועבה, וזה תופס את הראש של הנערים והנערות והמחשבה שלהם כרוכה בזה כל היום, וזה הסיבה לחוסר ההצלחה שלהם בלימודים, ורק הנערים השמורים שנשארים בקדושה, מוחם פנוי להשיג ולרכוש ידע, ולכן ההישגים שלהם גבוהים יותר.

וכמו כן רואים כאן בארץ, ולפני תקופה הגיעו נציגים מהצבא לסמינר וולף בבני ברק, והם רצו שהבנות שלמדו בוולף יעבדו עם הצבא בעבודות של תיקנות, ומי שתסכים לזה תזכה למילגות והרבה הטבות, ולא מובן מה הם צריכים את וולף? וכי חסר להם את מי להעסיק בתיכנות? אבל האמת היא שהם יודעים שמי שהראש שלו נקי יותר מהליכלוד והטומאה, ממילא הוא פנוי יותר ללמוד ולהגיע להישגים ולהצליח, ולכן הם מחזרים דוקא אחרי בנות חרדיות שמורות, שהם יכולות יותר להצליח.

עוד שמעתי מהרב סודרי שהקים בית ספר יהודי במרטיניק [היא טריטוריה של צרפת, וממוקמת מזרחית לארה"ב] ואמר לי שלא הצליח שם עם הנוער, מפני שכל היום מוחם עסוק בפלאפונים, והטומאה שיש שם מלפפת אותם כל היום, וקשה להכניס בהם ידידישקייט, כיון שהם כבר לא כלי לקבל תורה, מחמת השקיעות שלהם בטומאה.

השי"ת לוחם איתנו ומכריח אותנו שנהיה קדושים, שנהיה ראויים לו ונהיה אומה נבחרת לה', כי קדוש אני ה', וזה מאיר לנו את החיים, שעיי"ז אנו יודעים להתנהל נכון, אשרי מי שרואה את האור שבתורה ומתחנך ממנה, וזוכה לטוב כל הימים.

מצוות התורה בונים את חיי החברה והמשפחה

הנה צא וראה איזה חיי משפחה יש לאנשים שהתחנכו בלי תורה, וכן היא התרבות של הגויים, שאין להם חשק ורצון להקים משפחה, ובקושי מביאים ילד אחד לעולם, והם נשארים גלמודים בלי נחת, בלי חיי משפחה בריאים.

ויש מהגויים והחילונים, שחוששים שלא יהיה להם מהיכן לפרנס את ילדיהם ולכן הם ממעיטים בילודה, אבל אנחנו מאמינים בה' שהוא קל זון ומפרנס לכל, ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא, ואם כן אין מה לדאוג ובטוחים אנו שלכולם יהיה פרנסה ויקבלו את מזונם. וזכורני מהעבר, לא תקום פעמיים צרה, שהוצרכתי להתאשפז בבית חולים בצרפת סמוך להרי האלפים, וראיתי שם הרבה רופאים ואחיות מבוגרים רווקים, וכן שכב לידי אדם וראיתי שאין לו שום מבקרים, ושאלתי למה, וענה לי שאין לו ילדים, ואחים ואחיות, ויש לו רק אמה שבאה לבקר אותו פעם בשבועיים.

ורחמתי עליהם באיזה מסכנות הם חיים, שהם גם נמנעים מלהתחתן מוקדם, כיון שאין להם ענין בילדים, וגם אינם מולידים כמעט ילדים, וכך כשהם נמצאים בבי"ח או מזדקנים, הרי הם חיים כבודדים וגלמודים בלא משפחה, ואף כשהם מתים אין איש יודע על כך, והמוסד מחפש כתובת כדי לדעת למי להודיע על כך.

ואמנם מי שהתחנך עפ"י התורה יודע שמן הראוי להתחתן בגילאי עשרים, שאז הטבע האנושי מרגיש צורך לזה, וכך זוכים לילדים בגיל מוקדם, ולחתן אותם בשנים צעירות, ויכולים לרוות מהם נחת.

וכך יש לרחם על כל מי שלא מתחנך בדרך התורה, כמו החינוך הממלכתי, וכן החינוך הממלכתי דתי, שאין להם חינוך של תורה, הכל שם שטויות, בלי שום הערכה נכונה לתורה, וכמו בנט עם הכיפה הקטנה שלו, וכי הוא שווה משהו, הרי אין להם חינוך לחיות על פי התורה, ועל זה היה הרב שך זצ"ל בוכה ומצטער על הדור הצעיר שגדל ללא חיבור לחיים של תורה, ומאבד את כל התרבות היהודית, ומפסיד בכך את החיים המאושרים שנתן לנו השי"ת.

מחמד עיניך – זהו ספר תורה

מה שאמרו בגמ' בסנהדרין (שם) שהס"ת נקרא מחמד עיניים הוא כמו שאמר דוד המלך בתהילים, הנחמדים מזהב ומפז רב, והביאור שזהב הוא דבר נחמד בעיני אנשים, שיש לבני אדם חמדה לזהב, ופז הוא סוג מעולה יותר של זהב, שהוא מבריק יותר, שתכונת הזהב שיש בו ברק, ואף במקום חשוך יש לו קרן אור, והפז מבריק יותר ממנו, ויש אליו חמדה גדולה יותר בעיני בנ"א, ועל זה אמר דוד, שדברי תורה הם נחמדים יותר מזהב, ויותר מפז רב, ולכן ספר התורה נקרא מחמד עיניך, שהתורה היא מחמד לעיניים יותר מכל חפץ שבעולם.

וכן מצינו בשיר השירים (פ"ה פ"ט) כשנשאלת הרעיה מה מיוחד בדוד שלך, שאת כה משתוקקת אליו, עונה להם הרעיה ומתארת את מראה פני הדוד, דודי צח ואדום דגול מרבבה, שהעור שלו צח וחלק ללא כתם, וכן ראשו כתם פז, שהוא מבריק כמו זהב פז שמבריק ביותר, ולבסוף אמרה הרעיה חיכו מחמדים וכולו ממתקים, זה דודי וזה רעי, בנות ירושלים. כלומר שהדוד שלה הוא מלא מתיקות וכולו חמדה, וזה הוא משל על היחס של כנסת ישראל כלפי הקב"ה, שהקב"ה הוא מלא מתיקות וחמדה לישראל, ונמצא שגם התורה היא נחמדת יותר מזהב ומפז רב, וכן הקב"ה עצמו כולו מחמדים.

בעבר היה לי רצון לקרוא בספר הקוראן, כיון ששמעתי פעם שכתוב שם שיש להם מצוה להרוג את היהודים, ופעם אחרת שמעתי שכתוב שם שאסור להם להרוג את היהודים, והסתקרנתי לידע מהו הנכון. וכמו שאמרו הכר את האוייב, אבל לבסוף נמנעתי, ולא קראתי בקוראן בכלל, והטעם מפני שהוא ספר מינות, כיון שהם לקחו חלקים מהתורה וסילפו את הדברים, וכגון שנכתב שם כל המעשה של עקדת יצחק, אבל לא על יצחק אלא על ישמעאל, ועוד הרבה סילופים, וכל מי שמסלף את התורה הרי זה מינות, ולכן אסור לקרוא בספר זה.

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר
טל' 054-8520936
או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עושה אור', או באמצעות
הטל' 03-7630585 שלוחה 6465

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממויינים וזרב שלום"א במערכת "קול
יהודי מרוקן" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הכנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 20:30
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

והיה העולם שמם

אפשר לקחת מאורע טראגי, ולשקוע לתוכו ובחוסר אונים, להתכנס לתוך החידלון ולא לעשות כלום. ואפשר גם לייצר עולם חדש, דווקא מתוך העולם השמם, דווקא מתוך החידלון

שהיה עד עכשיו. מפסיקים את מנהגי האבלות, נושאים נשים וחוזרים לשגרה.

מוכח מדבריו שאין כאן רק חזרה למצב הקודם, אלא יש תוספת שמחה.

ואם יש תוספת שמחה, זאת שומה עלינו להבין, מה התוספת בשמחה הזו, אם אנחנו מסתכלים רק מזווית הראייה של 'פסקו מלמות'.

והם העמידו תורה באותה שעה

ורגע לפני שנבאר את הדברים, עוד הערה אחת באותם תלמידים חדשים שנכנסו לשיבתו של רבי עקיבא, אחר שמתו הוותיקים. רבותינו מציינים תוספת שמעונה ביאור, 'והם העמידו תורה אותה שעה'.

הלא עדיין לא העמידו תורה באותה שעה. חמשת התלמידים היו נערים צעירים, רק כעת נכנסו לעולמה של תורה, עדיין לא שנו ולא שילשו, לא העמידו תלמידים ולא הרביצו תורה בשיבות, לא ישבו על מדין ולא הורו הוראות. היכן העמידו תורה באותה שעה?

היו לו תלמידים בילדותו

הורגלנו להתפעל מרבי עקיבא ששינה את כל עולמו בגיל כה מבוגר. התפעלנו מכך ששבר את מבעיו והתיישב ללמוד בין פעוטות את אותיות הא' ב', התפעלנו גם מכך שעבור זאת היה מוכן להפסיד את שולחן הזהב של חותנו, לוותר על ארוחות מלכים ומגדלי שן, לטובת אורוות קש ותבן ורעב מציק ובלתי פוסק.

אשריך רבי עקיבא ואשרי אשתך רחל.

ועדיין לא התפעלנו מהקושי הגדול של חייו, מהטרגדיה הנוראה שפקדה אותו לעת זקנה.

במשך עשרות שנים מסר את נפשו על תלמידיו. עבורם הפקיד את ביתו ולא פקד את נווהו עשרים וארבע שנה, שיקע עצמו במצולות התורה ושכח כל הוויות העולם. כדי עמל העמיד עשרים וארבע אלף תלמידים הגונים, עולמו ראה בחייו!

קשה לדמות מאורע אחר, מעשרות השנים האחרונות, הדומה לאשר התרחש על אדמת הציון הקדוש בשנה שעברה. אסון בקנה מידה שנגע לכל אחד מיראי השם, שהשפיע באופן פיזי על מאות אלפי יהודים, ובאופן נפשי על כל יהודי בכל העולם כולו. ובעיניים של בני תורה, יש כאן מבט נוקב יותר מעילא לתתא.

☆☆☆

יום ל"ג לעומר, ממועד ישראל הוא. אלה מועדי השם אשר תקראו אותם במועד, יום אשר מקרין ומשפיע על בית ישראל, בכל מקומות מושבותם.

וכיון שכך, יש להבין את העבודה שלנו לקראת יום זה, ולזכות לקבל את השפע והאורות הגנוזים בו.

הרבה בחינות נאמרו בהאי יומא דכל רוגזין וזעפין אישתככו ומתכפין קמיה. לא הרי ראי בחור שטעם במן טעם פלוני לזקן שטעם במן טעם פלוני, בחורים כפי כוחם וזקנים כפי כוחם, וכפטיש יפוצץ סלע, מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצים, אף דברי תורה מתחלקים לכמה ניצוצות. אשרינו מה טוב חלקנו בהילולא דבר יוחאי.

ומרבים בו קצת שמחה

היום הזה לא מוזכר בשולחן ערוך כיום פטירת רבי שמעון בר יוחאי. אלא זאת ש'נוהגים שלא לישא אשה מפסח ועד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא' (תצג, א). רק בדברי הרמ"א מוזכר שיש מרבים בו קצת שמחה.

מהות אותה שמחה, לא התבארה די בדברי השולחן ערוך. רק זאת אשר תלמידיו רבי עקיבא פסקו מלמות (סעיף ב'), לא מצאנו בדבריו התייחסות להסתלקות רבי שמעון, כמו שלא הוזכרה הסתלקות משה רבינו או דוד המלך.

האמנם נצטרך לומר, כי השמחה ביום זה – אליבא דהשולחן ערוך – היא רק משום שבו פסקו תלמידי רבי עקיבא מלמות?

יתרה מכך. אם ביום זה פסקו מלמות, אזי לא צריך לכתוב ש'מרבים בשמחה', אלא ממילא אם פסקה אבלות, חוזרים למצב

נכתב ונערך ע"י הרב אביאל חיים חורי שליט"א

בכל ענייני הגיליון – 054-854-4298 לקבלת השיחה בדוא"ל: 8544298@gmail.com

והנה שבר נורא מאין כמותו. כל העולם הפורח הזה, נמוג בתכריכים בשבועות אחדים, לעת זקנה!

יהיו לו בזקנותו

ונתפעל הלאה –

היו אנשים גדולים שחוו משברים ונגדעו חייהם. אבל אצל רבי עקיבא המשבר בכלל לא גדע את חייו, מתוך השבעה קם רבי עקיבא לחפש את עולמו הבא. הוא עצמו דרש לדורות, 'היו לו תלמידים בילדותו, יהיו לו בזקנותו' (יבמות סב.).

יש דברים שמתישים ודורסים את הנפש, אדם כמעט לא מוצא טעם בהמשך פעולותיו, אבל דווקא שם מתנשא האדם הגדול. החל מרבי יוחנן בן זכאי שקבר עשרה מבניו והיה מוצא לנכון לבוא ולנחם משפחות שכולות עם העצם של בנו העשירי (ב"מ פג:). ועד רבי חיים פלאג'י שגשרף ביתו עם עשרות ספרים שחיבר ועדיין הם בכתב יד ולא נדפסו, משם התעורר והתעורר וכתב מחדש עוד עשרות ספרים ובידינו נותרו שישים ושמונה ספרים ידועים, והוא עצמו מעיד שהם למחצה ולשליש ולרביע ממה שהיה בידו.

ומסתברא מילתא, אם נדע מה חיזק את רבי עקיבא, יהיו הדברים יאים ונאים גם עבורנו.

חמשה נערים

ואם התפעלנו מרבי עקיבא, נמשיך ונתפעל הלאה מתלמידיו –

הלא גם התלמידים החדשים הם צד בעניין, הם אלו שהעמידו מחדש את הישיבה ומהם נפוצה התורה לכל הדורות הבאים.

יכולים היו לבוא בראש שפוף ופנים חתומות, לומר לעצמם, נו, למרות שהעולם שמם מן התורה, אנחנו נתאמץ ונלמד תורה לבדנו. למרות שאנחנו בודדים בעולם וכל תלמידי החכמים הסתלקו, נמלא את חובתנו ונלמד, לצאת ידי חובת 'התנערי מעפר קומי'.

ההרגשה המדכדכת הזו הייתה מופקעת מהם.

חמשת הנערים ניגשו לתלמודם בתחושה שכעת הם אלו שמעמידים את התורה. לא בדיעבד, לא למרות. אלא בגלל. בגלל שאין אנשים, אני אשתדל ואהיה איש. בגלל שהעולם שמם והסתלקו תלמידי החכמים, אנחנו נמלא את העולם כולו בתורה!

התחושה של 'היה העולם שמם' הפיחה רוח חיות בלבבות הצעירים, אותה רוח שהדריכה את רבי עקיבא, אותה רוח פיעמה גם בלבבותיהם, רוח של 'לא עת לחשות', רוח של 'העמידו תורה באותה שעה', כבר בשעה הראשונה לתלמודם בישיבה החדשה, כבר העמידו תורה, כי זו הצורה של מסירת התורה והנחלתה, בחיל וברוח!

הרוגי מירון ובית ישראל

להרוגי מירון יש שותפות של כלל ישראל. אין עוד מקום שבו מתאספים מאות אלפי יראים לדבר השם כמו בציון הקדוש, ומיתתם נחשבת כנוגעת להדיא לכל יחיד ויחיד. אין זה אסון מארץ מרחקים, אלא לפנינו מוטל ההרוג, בשלנו הסער הזה.

לכל אחד יש את התחושה היכן דיבר אליו האסון, ולא בכדי. הקריאה נוקבת מדי, בשביל שתעבור הלאה. קריאה נאמרה לנו, תעשה משהו עם השממון שנכפה עלינו, תעשה משהו עם זה שהעולם לקה כעת!

יש ביום ל"ג את השמחה, שמחה של התחלה, כי זו הבחינה בכל מקום של שקיעה, היצירה החדשה. בכל מקום של 'היה העולם שמם', יש את 'העמידו תורה באותה שעה'.

תתחיל לייצר עולם חדש

לא חסרות מחשבות דכדוך ודריכה במקום, בכל שלבי החיים, בכל גל העובר ובכל דמות גל העובר. יכלו הנערים החדשים של רבי עקיבא לתהות, וכי אנו יכולים להחליף את הצבא נורא ההוד שלמד כאן עד לפני חודשיים.

יכלו לחשוב ולא הניחו למחשבות כאלה להתכנס בהם. כי רק מי ששומע את בת הקול שמכרזת מדי יום 'אוי להם לבירות מעלבונה של תורה', הוא איך להרים את פרוכת המסך, כפרץ ועוזה שמיהרו לאחוז בארון ברית ה'.

יום ל"ג לעומר אינו סתירה בכך שמרבים בו שמחה בזה שהעולם שמם. העובדה שהעולם שמם אמורה לגרום לנו לתפוס את הרגע הזה, יש באוויר – ביום ל"ג לעומר – בחינה של 'היה העולם שמם'.

☆☆☆

יש כעת הארה של תלמידיו החדשים של רבי עקיבא, תפוס את היום, תפוס את הרגע!
תתחיל לייצר עולם חדש!

מוקדש להצלחת

חתן המצוות הבחור היקר, יניק וחכים
שמעון נ"י
לרגל היכנסו בנועם עול תורה ומצוות
בן ידידנו הדגול, איש אשר רוח בו
הרה"ג רבי יעקב מויאל שליט"א
בית שמש

לעילוי נשמת

הגאון הגדול רבי אליהו אבא שאול זצוק"ל
ראש ישיבת אור לציון
בנו יחידו של רבינו הגדול
רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת בהר

הימים שלאחר פסח שני - ימי רצון

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן ולעיין בענייני דיומא.

בספר הזוהר הקדוש כתוב (דק"ג ע"א), שהשבוע הזה שאחרי פסח שני - ימים י"ד עד כ"א באייר - הם ימי רצון, ימים ששערי שמים פתוחים בהם.

הגמרא במסכת יבמות (ע"ב) אומרת, 'עת רצון - מלאת היא'. כלומר, עת רצון זה דבר חשוב וטוב, שצריכים לדעת עליו ולנצל אותו. כי אמנם תמיד שומעים בשמים את תפילותיהם של כלל ישראל, אבל זמן שהוא עת רצון הוא משובח ומעולה יותר.

מלכותא דרקינא ענין מלכותא דארעא (מכרות נח). כמו שמלך בשד ודם אף על פי שתמיד צריך הוא לשמוע את מה שצריכים האזרחים שלו ותמיד עליו לדאוג להם, מכל מקום יש זמנים מיוחדים שבהם יש למלך עת רצון, כגון כשיש לו שעת שמחה. מהי שעת שמחה אצל מלך? כל אחד לפי מה שהוא. יש מלך ששמח אחרי שהוא אוכל, ויש מלך ששמח אחרי שמנצח במשחק ש... אבל מכל מקום בזמן הזה שהמלך שמח אם נכנס משהו ומבקש איוו בקשה, המלך מיד ממלא את בקשתו לאלתר. מדוע? - כי האיש הגיע בשעה הנכונה, בזמן שלב המלך טוב עליו.

כך היא הבחינה הזו גם במלכותא דרקינא. ולכן טוב לדעת מתי הם זמני רצון אצל ה' יתברך, ואם עכשיו גלו לנו רבותינו בזוהר הקדוש שהימים האלו הם ימי רצון, ימים שהתפילה בהם נשמעת ביתר קלות, כדאי לנו לנצל את הימים האלו ולהתפלל בזמן ששערי שמים פתוחים.

וכאשר אנחנו מבקשים ומתפללים, הדבר הראשון שאנחנו צריכים לבקש עליו זה על ענייני דיומא. הלא עכשיו אנחנו נמצאים בימי ספירת העומר, ימי ההכנה למתן תורה, ועל זה צריכה להיות עיקר בקשתו של האדם, שיזכה שתהיה לו אהבת התורה ויזכה תמיד לשבת ולעסוק בתורה בשלווה ובנחת, הוא ובניו ואחריו.

ולא לחגג יומא דהלולא של התנא האלוף רבי שמעון בר יוחאי, ל"ג בעומר, יוצא דוחקא בשבוע הזה, שבוע ששערי שמים פתוחים בו ויש עת רצון לפני הקב"ה.

כשאדם שומע שמתקרב ל"ג בעומר, הוא כבר שמח... רבים כבר קנו כרטיסים לצורך הנסיעה, ושומעתי כמה שכבר מדברים על הנסיעה ומתכננים מתי בדיוק יסעו, אם יצאו באשמורת הבוקר אם בערב וכיוצא... ובאמת זהו מנהג של ישראל, ומו"ז הגאון ז"ל בכף החיים (סימן תצ"א אות כ"ז) מביא שהאריז"ל היה נוסע למירון ושמח בשמחת החלאקה של בנו.

ואמנם שמעתי על כמה מגדולי רבני ירושלים שלא נסעו למירון. סיפר לי תלמיד ותיק של הגאון רבי פנחס עפשטיין זצ"ל, שהוא נסע רק פעם אחת למירון. מדוע? - מפני שבהיותו רב בירושלים היה עמוס תמיד בענייני תשובות לשואלים ובמסירת שיעורים לתלמידים, ולא היה לו פנאי לנסוע. פעם אחת הוצרך לנסוע לשפרעם לצורך איזה ענין, וכיון שכבר היה שם אמרו לו שמירון זה קרוב ואכן נסע וביקר שם פעם אחת.

אנחנו לא נהגנו כך. אנחנו נוסעים ביום ראשון למירון לרבי שמעון בר יוחאי וביום השני אנחנו נוסעים לחברון, שהרי גם שם טמונים אבותינו אבות העולם אברהם יצחק ויעקב, וכן על זה הדרך... אבל כל אחד לפני שנוסע למירון צריך לשאול את עצמו, האם אני יודע לומר מימרא אחת של רבי שמעון בר יוחאי מן התלמוד? ואם אדם לא יודע, איך יבוא ככה לרבי שמעון בר יוחאי? הוא יבוא אליו ויאמר לו 'שלום עליכם אדוני רבי שמעון בר יוחאי, שלום לך ושלום לתורתך'. יאמר לו רבי שמעון, 'איזה מהתורה שלי אתה יודע? תאמר איזה הלכה...'

בספר כוכבי יצחק מספר על הגאון רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל, רבה של לבוב ובעל השר' שואל ומשיב, שהיה לו מנהג מעניין בל"ג בעומר. הוא היה יוצא לבקר בתלמודי התורה שבעיר, שהרי גם בל"ג בעומר מצוה ללמוד תורה, ואין זה יום פגרא... אחר כך היו יוצאים כולם יחד אתו לאחת השדות שם, ואז הוא

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmeil.com

היה עומד וחוזה על כל המימרות של רבי שמעון בר יוחאי שיש בידו, אם מש"ס בבלי ואם מש"ס ירושלמי ושאר מדרשי חז"ל. באמת שמעתי מרבותי על השואל ומשיב שהוא חזר על הש"ס כולו ארבעים פעם, ואכן אדם כזה שלמד ש"ס ארבעים פעם יש לו את כל תורת רשב"י בכיסו, והוא יודע ויכול לחזור על כל המימרות של רבי שמעון בר יוחאי.

תורה נקנית על ידי יסורין

אנחנו לפי ערכנו לא יכולים לזאת, אבל לפחות עלינו לבוא אל רבי שמעון בר יוחאי מצויידיים במימרא אחת. נזכיר מימרא אחת של רבי שמעון בר יוחאי, המימרא הראשונה שלו שקבעו רבותינו בתלמוד במסכת ברכות (ה).

תניא, שנינו בברייתא, רבי שמעון בר יוחאי אומר שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, ה' יתברך באהבתו את בניו, את ישראל, נתן להם מתנות טובות. וכולם לא נתנו אלא על ידי יסורין. ואלו הן, תורה וארץ ישראל ועולם הבא. תורה מנין שנאמר (תהלים צד, יב) אשרי הגבר אשר תיסרטנו יה ומתורתך תלמדנו.

זו המימרא הראשונה של רבי שמעון בתלמוד, והוא היה נאה דורש ונאה מקיים, שהרי מי עוד כמוהו התיישר יסורי שאלו על התורה. וכך מספרת הגמרא (שבת לג) על רבי שמעון בשעה שברח יחד עם בנו ממלכות רומי הרשעה שחיפשה אותו להריגה וישב במערה שלוש עשרה שנה, והיו הוא ובנו רבי אלעזר יושבים בתוך החול עד הצוואר ועוסקים כך בתורה, ורק בעת התפילה היו יוצאים לזבשים את בגדיהם ומתפללים. לשבת כל היום כולו בתוך חול? אם תאמר לאדם שישב שעה אחת בתוך חול ויעסוק בתורה, מה הוא יאמר לך? - שאני אשב בחול? מתים נמצאים בחול... שהשכן שלי ילך לשם, למה אני?... רבי שמעון ובנו ישבו בחול לא שעה אחת ולא יום אחד אלא שלוש עשרה שנה רצופות, ואלו הם יסורים נוראים. ואכן כל הגוף שלו נעשה בקעים בקעים וכמו שמספרת שם הגמרא על רבי פנחס בן יאיר שבכה כשראה אחר כך את מצבו של רבי שמעון.

זו היא מסירות נפש לתורה, וכך רבי שמעון עסק בתורה. מדוע? - מפני שאי אפשר לקנות את התורה בלי יסורים, וכמו שאמר כאן רבי שמעון בעצמו.

אין יסורין בלא עוון - היסורים באים למרק עוונותיו של אדם

הסטייפלער זצ"ל מביא בספרו (ברכת פרץ פרשת מקץ) מאמר מעניין מהמדרש (בראשית רבה צב), אומר רבי אלעזר, אין לך אדם בלא יסורין. אם תלך ותחפש בכל הבריאה אדם שאין לו יסורים, לא תמצא אחד כזה. אין מציאות כזו של אדם שיחיה בזה העולם שבעים ושמונים שנה ולא יהיו לו יסורים, שכן העולם הזה הוא 'נוה התלאות' כלשון הקדמונים (ספר הישר המיוחס לדבנא תם). ו'יסורים' אין הכוונה דוקא לחולי, שהרי יש הרבה סוגים של יסורים, אם בגוף ואם בנפש. אומרים רבותינו, אשרי לאדם שהיסורים באין עליו מן התורה, שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרטנו יה ומתורתך תלמדנו.

אלו שני המימרות, שנוגעות וקשורות וכרוכות זו בזו. אי אפשר לקנות תורה בלי יסורים, ואי אפשר לאדם שיהיה בלי יסורים. אשרי ואשרי חלקו של האדם שהיסורין שלו הם כאלו שעל ידם הוא קונה את התורה.

מה באמת הסיבה שאי אפשר לאדם שיהיה בלא יסורים? מבאר הסטייפלער, וביאור הדברים הוא, שהאדם מוכרח ליסורים למען מצבו הרוחני למרק עוונותיו. כל אחד ואחד יש לו את העונות שהוא עשה, ובמה יתרחק עבד אל אדוניו? - ביסורים. הם אלו שממקרים ומצחצחים את עוונותיו של אדם, וכמו שאומרת הגמרא (שבת נה) 'אין יסורים בלא עוון', כי כל תכלית היסורים הם למרק את עוונות האדם.

רק יחיד סגולה זוכים ליסורים גם ללא עוון, בבחינת יסורין של אהבה, והיו מחכמי ישראל שאף היו מזמינים על עצמם יסורים וכמו שמספרת הגמרא (בבא מציעא פד) על רבי אלעזר, בנו של רבי שמעון בר יוחאי, וגם חבירו של רבי אלעזר רבי שמעון, רבינו הקדוש, סבל במשך שלש עשרה שנה מכאבי שיניים

נוראים, וכשהיה רוצה להפנות לקטנים לא היה יכול מחמת אבן שהיתה בו. ולרוב גדל היסורים שלו היה צועק צעקות גדולות ומרות עד שהמלחים בים היו שומעים את קולו שבא מצפורי. היסורים האלו על ידי מעשה באו ועל ידי מעשה הלכו, וכמו שמספרת הגמרא (שם).

אלו היה תנאים קדושי עליון שאין לנו בהם השגה כל דהו, והם הזמינו ושמוחו ביסורים שבאו עליהם. הם בדרגתם העצומה יכולים היו להזמין יסורים לכפרת הדור וכיצא בזה, אבל בנוהג שבעולם ובדרך הכלל, אין יסורין בלא עוון. ולכן באים על האדם יסורים, כדי למדק את עוונותיו ולצמצם נפשו לעולם הבא, שייבא לשם כשהוא זך ונקי.

זו מטרה אחת שיש ליסורין. ועוד ענין יש ביסורין, במה שראינו קודם את מאמר רבי שמעון בר יוחאי, 'שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל ולא נתן אלא על ידי יסורין', והדבר הראשון הוא תורה.

לכל אחד ואחד יש חלק ונחלה בתורה, ועכשיו שאנחנו נמצאים בימי הספירה – ימי ההכנה לקבלת התורה, כל אחד רוצה לדעת איך לקנות את התורה ואיך לזכות לה, ואחד האופנים שבהם קונים את התורה הוא על ידי היסורים.

היכי דמי יסורין

וכשאנו מדברים על יסורים שהקב"ה מביא על האדם, אם בשביל לכפר על עוונותיו ואם בשביל לתת לו קנין בתורה, עלינו לדעת שכל היסורים באים על האדם בחשבון ובדקדוק עצום. ובגמרא (ערכין טז:) אמרו רבותינו 'היכי דמי יסורין', כגון אדם שהכניס את היד שלו להוציא שלש מטבעות מכיסו, ויצאו לו רק שני מטבעות. ולכאורה, הכי זה נקרא יסורין? הרי יש כאלו אנשים שזה מה שהם עושים כל היום, ממשימים בכיסם או בכיסים של חבריהם... וסופרים שוב ושוב את המטבעות. אבל כיון שיהיה לאדם טורח נוסף להושיט שוב את ידו אל הכיס ולהוציא ממנה את המטבע, גם זה נחשב יסורין וגם זה עולה לחשבון בשמים לכפר ולטהר אותו מעוונותיו.

ואת כל אלו היסורים הקב"ה מביא על האדם בחסד וברחמים. אמרו רבותינו בגמרא בפסחים (קח:), מאי דכתיב הודו לה' כי טוב, הודו לה' שגובה חובתו של אדם בטובתו. וכונת רבותינו, שבאותה הטובה שהקב"ה השפיע ונתן לאדם, בטובה הזו בעצמה הקב"ה מייסר אותו ביסורין שיעלו לו לכפרה. איך יתכן? – אומרת הגמרא, עשיר בשורו יתום בביצתו אלמנה בתרגולתה. העשיר הוא בעל ממון ובעל נכסים, ויש לו כמה וכמה שוורים. כשמת לו שור הוא מצטער, וזה נחשב לו ליסורים שמכפרים את עוונותיו. ולכאורה זה פלא, שהרי השור הזה מניין הוא לעשיר? וכי הוא הוליד אותו? לא ולא. הוא קיבל את השור הזה במתנת חנם מהקב"ה. אם כן, למה סילוקו של השור נחשב לו ליסורים ולכפרה? אם אתה נותן משהו לאדם ולוקח ממנו לאחר מכן את מה שנתת, זה יחשב ליסורין ולכפרה? ואכן אנחנו רואים שהקב"ה ברוב חסדו מחשיב את זה ליסורים המכפרים עוונותיו של אדם.

אצל העשיר זה בשורו, ואצל היתום שאין לו הרבה ממון, היסורים והכפרה הם בביצתו. הגם שהוא לא הטיל את הביצה בעצמו אלא הקב"ה שלח אותה אליו באיזו דרך, עכשיו כשהביצה שלו נשברת ונאבדת זה נחשב לו ליסורין המכפרים עוונותיו, וכך הוא גם אצל האלמנה בתרגולתה.

הוא שאמרו רבותינו, שגובה הקב"ה חובתו של אדם בטובתו. הקב"ה נותן טובה לאדם, ולאחר שקיבל את הטובה מהקב"ה, קיבל את השור ואת הביצה, אז הקב"ה מביא עליו את היסורין במה שהוא לוקח ממנו את הטובה הזו. וגם המעט הזה עולה לו לאדם לחשבון גדול, ומכפר לו הרבה ממה שהיה אמור לבוא עליו לעתיד לבוא.

יסורין של תורה

אומר הסטייפלער זצ"ל, אין לך אדם שאין לו יסורין, וכמו שראינו בדברי רבותינו, כל אחד ואחד צריכים לבוא עליו יסורים כדי לכפר על עוונותיו. אבל אשרי האדם שהיסורין שלו באים עליו מן התורה. יש אחד שהיסורים באים עליו על ידי עסק התורה והמצוות, וכמו שאמר התנא (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה, פת במלה תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן והיי צער תחיה ובתורה אתה עמל. ואם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. וכשאדם מקמץ בפתו ובמאכלו לצורך התורה, אלו הם יסורים שבאים על האדם מן התורה, בגלל עסק התורה.

עוד דוגמא מביא הסטייפלער, באחד שמגדד שינה מעיניו למען שקידת התורה. שהרי אחד מקניני התורה הוא מיעוט שינה, ואחד כזה שהוא עייף ורוצה לישון אבל הוא מתגבר כארי בשביל לימוד התורה, הצער הזה שיש לו שהוא עייף נחשב לו ליסורים שבאים לו מן התורה, יסורים שבאים עליו בגלל הקרבתו

למען עסק התורה, והיסורים האלו מכפרים ומטהרים אותו מכל חטא ואשם. גם מי שמתייגע על עצם הלימוד, גם זה ליסורים יחשב. אחד שלא לומד במהירות ובחפזון אלא מעיין היטב כדי להבין כל דבר וכל פרט על גדרו ועל בוריו, וחוחר ומשנן שוב ושוב כדי לעמוד על עומק כוונת רבותינו, העמל הזה בעצמו בשם יסורים יקרא, וכמו שפירש רש"י את דברי הגמרא (ברכות ו:) 'אגרא דשמעתא סברא', 'שהוא יגע וטורח ומחשב להבין טעמו של דבר'. ובפרט, מוסיף הסטייפלער, כשהוא יגע בתורה כשאין לו חשק ורצון לזה. הרבה פעמים יש שאין לאדם חשק לעסוק בתורה, וכמו שמצוי בשבת קדש שאין לאדם כל כך חשק ללמוד, כיון שיש לו חשק אחר – לישון... והלא מימרא מפורשת מסייעת בעד, 'שבת' ראשי תיבות שינה בשבת תענוג, ומי יחלוק על מימרה כזו?!! אחד פעם תיאר לי איך נראית אצלו השבת, ועלו מספר השעות שהוא ישן בה לחשבון של שבע עשרה שעות שינה... ועשה בזה שיא עולמי חדש... היו כאלו מחכמי ישראל ששבע עשרה שעות שינה יכלו להספיק להם לשלושה חודשים, אבל אצלו זה היה בשבת אחת... למה לא תשב ותלמד? הוא אומר שקשה לו אחרי הסעודה. אבל אם אדם בעת הזו כופה את עצמו והולך לעסוק בתורה, אלו הם יסורין שמטהרים אותו ומכפרים לו על כל עוונותיו.

אנחנו לפי מיעוט ערכנו לא יכולים להיות עדים כל השבת וכן ישנים בשבת, אבל עדיין צריך לראות שלא תצא כל השבת בשינה ושאר הבליים, אלא לעסוק בה בתורה בקדושה וטהרה. ואם קשה הדבר? אנחנו כופים את עצמנו ומייסרים את עצמנו בזה, והם הם יסורין של תורה. ופשיטא, אומר הסטייפלער, שכל אלו היסורין שבאין לו על ידי עסק התורה והמצוות נלקחים בבית דין של מעלה בחשבון היסורים שלו ומנכים לו בערכם יסורים אחרים שהיו עתידין ומוזמנין לבוא עליו.

היסורים האלו שאדם כופה את עצמו ללימוד התורה, אלו הם גם יסורין ככל היסורין ומסלקים ממנו יסורים אחרים שהיו צריכים לבוא עליו כדי לכפר על עוונותיו. ועוד מעלה יש בזה, שעל ידי היסורים האלו הוא זוכה לתורה, כמו שראינו שהתורה נקנית על ידי יסורין. ונמצא אם כן שביסורים האלו אדם מרוויח שני דברים, גם הם עולים לו כשאר יסורין לכפר על עוונותיו, וגם נותנים לו את הקנין בתורה.

יש עוד אופן של יסורין, כשאדם בא וחושב לעצמו שהוא מפסיד בגלל שהולך ללמוד, וכיצא בזה. אדם אומר: 'אם לא הייתי מגיע לשיעור תורה כל יום, הייתי יכול בזמן הזה לעבוד באיזו עבודה ולהרוויח כסף'. באמת זה לא הפסד בכלל, כי הדבר היחיד שהוא יקח אתו לעולם הבא ויהיה בשבילו קנין לנצח, זו השעה הזו של לימוד התורה שלו, וההפסדים הם דווקא שעות העבודה הנספות שהוא עובד ומוציא בהם זמן לבטלה יותר מכפי שנצרך לו לצורך קיומו.

מכל מקום כשנדמה לאדם שהוא מפסיד בגלל עסק התורה והמצוות שלו, אומר הסטייפלער זצ"ל, גם זה נחשב יסורין של תורה, ואשרי מי שאלו הם היסורין שלו ולא נזקק ליסורי גוף ונפש אחרים, כאלו שאינם על התורה.

וחזו מה שאמר רבי שמעון בר יוחאי. שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתן אלא על ידי יסורין, ואתה צריך להיות חכם ופקח ולבחור לקחת לעצמך את היסורין הללו, היסורים של התורה, שהם יהיו בשבילך גם סיבה לקניית התורה, וגם יעלו לך לחשבון היסורים שאתה צריך להם כדי לכפר על עוונותיך.

אומר הסטייפלער, היסורים האלו שבאים לאדם בגלל עסק התורה והמצוות, מלבד שהם מזכר כפרה כמו שאר היסורים וכמו שהזכרנו, עוד הם זכות נורא ואיום בעצמותם ונחשב לו כאילו הקריב נפש לפני הקב"ה. וגם אמרו רבותינו (אבות דרבי נתן פ"ד) יפה אחד בצער ממאה שלא בצער, ושינוי במשנה (אבות ה, כג) לפום צערא אגרא. אם כן התבונן ותראה, כי נמצא שהיסורים האלו גם פוטרם אותו מיסורים אחרים וגם נותנים לו רווח עצום שאין אנחנו יכולים לפי ערכנו להשיג בזה בכלל.

עלינו תמיד לזכור את הכלל הזה, שייסורי תורה הם תחליף ליסורים אחרים שצריכים לבוא על האדם. וכך כותב החזון איש זצ"ל באגרותיו, ש'טרדת מצוה פוטרת טרדת רשות'. כלומר, מה שאדם טרוד כל הזמן בעסקי מצוות, זה גורם שיפטרו אותו מטרדות אחרות של רשות. ואם אדם הולך לשיעורי תורה, הולך לבקר חולים ועושה בזה חסד עם גופו, נותן מממנו ועושה חסד בהונתו, באמת זה גורם לו טרדות שכן הוא הולך ממקום למקום וטורח, אבל ידע האדם הזה באופן ברור, כי הטרדות האלו פוטרות אותו מטרדות רשות.

והוא מעין מה שאמרו רבותינו (מדרש במדבר רבה פ"ט ס"ה) שבית שפתוח לצדקה וחסד, אינו פתוח לרופא. ומאידך כך הוא גם להיפך, בית שלא פתוח לחסד, ואין בו טרדות של מצוה, יבואו בו טרדות של רשות. וה' יהיה בעזרתו שזוכה תמיד להיות מן העמלים בתורה ולא נתייסר ביסורים וטרדות של רשות.

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ישן במלון בניגוד לרצונו, האם חייב לשלם?

שאלה

במסיבה שהתקיימה במוסד עם פנימיה, אחד מהחברים השתכר כלוט ולא ידע מה נעשה עמו. שני חבריו חמדו לצון, ובמקום להביאו לחדרו שבפנימיה להשכיבו על מיטתו, לקחו אותו לבית מלון סמוך, ושילמו עם כרטיס האשראי שלקחו מהארנק של חברים השיכור, ועזבו את המקום.

למחרת בבוקר כשהתעורר החבר, הוא הופתע לראות היכן הוא נמצא, וכשפנה לברר בקבלה איך הגיע לשם, סיפרו לו את העובדות, והראו לו במצלמות המלון מי הם חבריו שהביאו אותו, וכן סיפרו לו שחוייב בכרטיס האשראי שבע מאות שקלים עבור לינת הלילה.

כעת הוא שואל:

א. האם הוא חייב לשלם למלון עבור לינת הלילה. או שמאחר ויכל לישון בחינם בחדרו שבפנימיה, לא נגרמה לו שום הנאה מהשינה במלון?

ב. האם הוא יכול לחייב את שני חבריו לשלם לו את השבע מאות שקלים שהזיקו לו?

ג. במקרה שיצליח לשכנע את בעל המלון לפטור אותו מתשלום בגלל הנסיבות שהיו, האם רשאי בעל המלון לחייב את שני חבריו בשבע מאות שקלים?

תשובה

במקרה זה הבחור שהשתכר פטור מלשלם לבעל המלון שבע מאות שקלים עבור הלינה, ורק שני חבריו שהביאוהו חייבים בתשלום לבעל המלון.

לפיכך במציאות שנוצרה, חייבים שני החברים להחזיר לבחור שהשתכר את שבע מאות השקלים שחייבו את כרטיס האשראי שלו שלא כדין.

מקורות

כתוב בגמ' בב"ק (כ.) שאם אדם נהנה מממון חברו כגון, שאין לו היכן לגור, ולכן גר בדירת חברו העומדת להשכרה מבלי לבקש ממנו רשות - חייב הנהנה לשלם לבעל הדירה דמי שכירות כמקובל באותו מקום. ומעשהו מוגדר: זה נהנה [הגר], וזה חסר [בעל הדירה].

אולם במקרה דומה, אם הדירה שגר בה לא היתה עומדת להשכרה, בדיעבד עבור הימים שגר בהם ללא ידיעת חברו, אם לא נגרם מחמת מגוריו כל נזק לדירה - פטור המתגורר מלשלם כסף.

ומעשהו מוגדר: זה נהנה [הגר], וזה לא חסר [בעל הדירה] שקימ"ל שבאופן הזה פטור הנהנה מלשלם על הנאתו, ואדרבה זוהי מידת סדום לחייבו לשלם, כאשר בעל הממון לא נחסר ממנו מאומה, וכך גם נפסק בשו"ע חו"מ (סי' שסג, ו) וע"ש.

והנה כתב שם התוס' (בד"ה זה נהנה וכו') שאפילו בחצר או בבית שעומד להשכרה, אם למי שגר שם היה מקום אחר לגור ללא תמורה - גם באופן זה פטור בדיני אדם מלשלם לבעל הדירה עבור השימוש בדירתו. מאחר והוא לא נחשב "נהנה", כי היה לו מקום אחר לגור בו בחינם, לפיכך אע"פ שבעל הדירה נחסר מחמת מגוריו שם, כי אינו יכול להשכיר בימים אלו את דירתו שעומדת להשכרה, אולם מעשהו נחשב כגרמא בלבד, שפטור בדיני אדם וחייב רק בדיני שמים.

אמנם כבר ציין שם הגר"א בגמ' (ס"ק א) שכל הראשונים והפוסקים חלקו על התוס', כמבואר שם ברא"ש (פ"ב, סי' ו') בשם הרי"ף, וטוענים שאע"פ שקימ"ל שגרמא בנוזקין פטור בדיני אדם, ולכן אם אדם נעל ברשותו את דירת חברו שעומדת להשכרה, ומחמת כך נמנע מבעל הדירה להשכירה, דינו כמזיק בגרמא שפטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים. אולם בנידון דנן מכיון שאותו אדם גר בפועל בדירה, הוא נחשב כאוכל חסרונו של השני במעשיו, ולפיכך אפילו אם הוא לא נהנה ממונית מכך, כיון שהיה לו מקום אחר לגור בחינם, בכל זאת חייב לשלם לבעל הדירה את דמי השכירות מדין "אדם המזיק" בגופו, וכך נפסק להלכה בשו"ע חו"מ (סי' שסג, ו), וכפי שביאר זאת שם הסמ"ע (ס"ק ז') וע"ש.

מדוע חייבים לשלם לבעל המלון מדין אדם המזיק

לאור האמור, בנידון דנן שהשיכור השתמש בפועל בחדר המלון שעמד להשכרה, מעשהו נחשב כאוכל חסרונו של בעל המלון בגופו, שמחמתו אינו יכול להשכיר את החדר לאחרים. לפיכך אע"פ שהיה לו מקום אחר לגור בו דהיינו בפנימיית המוסד, בכל זאת מאחר וחייבו הוא מדין מזיק, ולא מדין נהנה, מגיע לבעל המלון דמי שכירות חדר, שבמלון זה מחירו - שבע מאות שקלים ללילה. וטענת המשתמש שהדבר נעשה בעת שהיה שיכור, וממילא נחשב כשוטה שהזיק שפטור כמבואר במשנה בב"ק (פו.) - אינה טענה. כי כבר פסק הרמב"ם בהל' חובל ומזיק (א, יא) שדין זה נאמר רק במי שהינו שוטה מעצם טבעו, או ילד קטן שהזיק, משא"כ אדם שפוי שהכניס את עצמו למצב של שיכרות - חייב לשלם, כי פשע בכך שגרם לעצמו להיות במצב שיוכל להזיק לאחרים, ונחשב כעין תחילתו בפשיעה וסופו באונס שחייב לשלם גם בדיני אדם.

למה רק שני החברים חייבים לשלם

אולם לדינא, אע"פ שודאי שמדין מזיק חייבים לשלם לבעל המלון עבור ההשתמשות בחדר שעומד להשכרה, אולם רק שני חבריו שהביאו את השיכור למלון נחשבים המזיקים ולא השיכור. ואין הנידון דנן דומה כלל לדברי הרמב"ם שחייב את השיכור לשלם על ניזקו.

והחילוק הוא, שבנידון הרמב"ם השיכור הזיק מחמת עצמו כלומר, שבעת שכרותו שבר והזיק לממון הזולת, ולכן דינו כאדם המזיק הרגיל. ואע"פ שכשהזיק לא ידע מה עושה, בכל זאת איננו נחשב כשוטה שהזיק, מאחר והוא אשם בכך שהכניס את עצמו בפשיעתו למצב שיהיה חסר דעת, ויוכל להזיק לממון אחרים ללא כל אחריות ושמירה על עצמו.

מה שאין כן בנידון דנן, שני חבריו שלקחוהו בידם והניחוהו בניגוד לדעתו ולרצונו במיטת המלון - הם בלבד המזיקים, ומעשיהם נחשב כמו שלקחו קורה או אבן גדולה מהרחוב ושמם אותה במיטה שבמלון. וכשם שאם היו לוקחים את השיכור וזורקים אותו בכח על חלון הראווה של המלון וכתוצאה מכך החלון היה נשבר, ברור שרק הזורקים חייבים לשלם עבור החלון, והשיכור שלא ידע כלל מה נעשה עמו נחשב כאבן עמה הזיק לחלון הראווה. כך בדיוק בנידון דנן כשלקחו את גוף השיכור, והניחוהו על המיטה העומדת להשכרה, שהתבאר בפוסקים שמעשה זה נחשב כאדם המזיק, וכאוכל חסרונו של חברו בפועל. ולכן ברור שרק שני חבריו חייבים מדין אדם המזיק.

ומאחר ובפועל הם שילמו זאת שלא מכספם הפרטי אלא באמצעות כרטיס האשראי של חברים השיכור, אותו לקחו מארנקו שלא כדין, חייבים הם להחזיר לו את שבע מאות השקלים שהוציאו ממנו שלא כדין.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

חומרת אונאת דברים

כתוב בפרשה (כח, יז) "לא תונו איש את עמיתו, ויראת מאלוקיך" ופי' רש"י וז"ל: כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט את חברו, ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת, לפי דרכו והנאותו של היועץ [ולענ"ד במקרה זה, יעבור המייעץ גם על איסור "לפני עיור לא תתן מכשול"]. ואם תאמר - מי יודע אם התכוונתי לרעה? לכך נאמר "ויראת מאלוקיך" שיודע מחשבות הוא וכו' עכ"ל רש"י שם.

ההגדרה ההלכתית ל"גזל זמן" או "לגזל שינה"

המשנה, והגמ' בב"מ (נח, טז) והשו"ע חו"מ (סי' רכח) האריכו לבאר את גדרי הלכות איסור אונאת דברים, והאופנים השונים בהם עוברים על איסור זה. והצד השווה שבהם הוא - גרימת צער לזולת שלא כדין. ולכן גם מה שמציין בספר מסילת ישרים אופנים שיש

בהם "גזל שינה" או "גזל זמן הזולת" כוונתו היא - לאיסור תורה של אונאת דברים, שגורם צער לזולת שלא כדין. כי איסורי גזל או גניבת ממון שנלמדים מהפסוקים "לא תגזול" או מהפסוק "לא תגנובו" הינם רק כאשר הגזל מוציא ממון מרשות בעלי שלא כדין, ואינם קיימים באופנים שלא לוקחים ממון מהזולת.

הסיבה לחומרה המיוחדת שבאונאת דברים

והוסיפה שם הגמ' בשם רבי אלעזר, שיותר חמור האיסור של אונאת דברים, מהאיסור של גניבת ממון. מאחר ובלקיחת ממון - הגנב לא פוגע בנגב עצמו אלא רק מחסר את ממונו. משא"כ באונאת דברים המאנה - פוגע, מצער, ומבייש את האדם עצמו, למרות שלא לוקח ממנו את ממונו. ולכן אמר רב חסדא שם בגמ': שלאחר חורבן בית המקדש - כל השערים שבשמים ננעלו, חוץ משערי אונאה. ולכן כשאדם מצער בדבריו או במעשיו את זולתו, אם יצעק המתאנה לקב"ה מחמת שציערו אותו - הקב"ה נענה לו מיד. ולרוב חומרת הדבר, במקרים אלו הקב"ה מעניש בעצמו את המצער במלוא החומרה, ואינו מסתפק להענישו ע"י שליח, שאז העונש היה קל יותר וע"ש בגמ'.

והנה דברי רבי אלעזר, ורב חסדא, למרות שנראה כאילו הם רק בגדר הנהגות ראויות ומוסריות בלבד, אולם הם נפסקו להלכה ולמעשה עם כל חומרת לשונות הגמ' דלעיל, הן ברמב"ם בהל' מכירה (יד, יב-ג), והן בטור, ובשו"ע חו"מ (סי' רכח, א-ג) וללא כל חולק. לפיכך אשרי מי שנוהר בכך. אולם אם חלילה קרה שאדם פגע בזולתו בשגגה, וכ"ש במזיד - חייב הפוגע מיד לבקש מהנפגע מחילה וללא כל דיחוי, למרות הקושי שבדבר. כי עונשי שמים במקרים אלו חמורים במיוחד, והם ממהרים להגיע ר"ל, וכפי העובדות הרבות שקרו בהקשר לכך גם בזמן הזה.

והנה לימדו אותנו חז"ל עד כמה יש לחשב מראש כל אפשרות שלא לגרום צער לזולת, ואפילו באותם המקרים שיש מצוה, וגם חובה הלכתית לנהוג באופן שונה מהכרעתו של אחד מגדולי התלמידי חכמים שבדור, אולם אסור לגרום לו לחלילה צער נוסף מעבר לכך, וכדלהלן.

ביאור המעשה הידוע עם רבי אליעזר הגדול בתנור של עכנאי

ידוע המעשה שמובא במסכת ברכות (טז, ו) ובב"מ (טז): לגבי תנור - שנבנה מחוליות ששרפו אותן בתנור, שרבי אליעזר בן הורקנוס הגדול סובר - שאין לו דין של כלי חרס, אלא נחשב כמו בנין שאינו מקבל טומאה. וחלקו עליו שאר חכמי ישראל שבדורו והם סוברים, שדינו ככלי חרס שמקבל טומאה. ומאחר וכתוב בתורה בספר שמות (כג, ט) "אחרי רבים להטות", נפסקה ההלכה כחכמים שתנור זה טמא. אולם רבי אליעזר נשאר איתן בדעתו ולא נכנע להכרעת חכמים. ולכן שרפו החכמים את כל הטהרות שטיהר ר"א בתנור זה, ונידו אותו על כך שלא ביטל את דעתו לחכמים, וגרם להרבות מחלוקות בישראל שלא כדין. ומבואר בגמ' בב"מ שם, שמחמת צערו של ר"א, נפטר רבן גמליאל שהיה נשיא ישראל בדורו, והיה

גם גיסו, וכן כל על העולם לקה, כאשר שליש מכל גידולי החיטה, השעורה, והזיתים נבלו מיידית באותו היום.

ולכאורה קשה, מכיון שחכמי ישראל עשו כדין, וכך גם היו מחויבים לנהוג כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל, וגם הקב"ה הסכים עמם כמבואר שם בגמ', שאלוהי הנביא אמר לרבי נתן שהקב"ה אמר: "נצחוני בני" וכו', א"כ למה מגיע עונש כזה גדול לישראל, ולכל העולם? ואדרבה לכאורה ר"א הוא זה שנהג שלא כדין, בכך שלא נכנע להכרעת התורה שאמרה - אחרי רבים להטות, ולכן מגיע לו בלבד הצער מחמת מה שגרם לעצמו?

והנה קושיא חמורה זו שואל הירושלמי במסכת מועד קטן (פ"ג, הל' א) וז"ל: ולית רבי אליעזר ידע שאחרי רבים להטות? ופי' הקרבן העדה: הרי כתוב בפסוק אחרי רבים להטות, וא"כ למה חלק ועשה מעשה כדבריו עד שנידחו? ומתרץ הירושלמי: אלא שהקפיד ר"א על ששרפו טהרותיו - בפניו. ופי' קרבן העדה: אלא בגלל ששרפו טהרותיו בפניו, חשב ר"א שמעשיהם - לא לשם שמים אלא להכעיסו. שהיה להם לחוש לכבודו שהוא זקן [כלומר - ת"ח מופלג, וזקן] ולשורפו שלא בפניו - לכן לא חש למנינם [שהם רבים] עכ"ל.

חומרת גרימת צער נוסף גם למי שצריך להוכיח

נמצאנו למדים, עד כמה צריך לדקדק שלא לגרום צער מיותר לאף אדם מישראל, וכל שכן שלא לתלמיד חכם. שאע"פ שצדקו חכמי ישראל שהכריעו את ההלכה כמו רובם, וטימאו את טהרותיו של ר"א, והיו מחויבים לשרפם. וכן היו חייבים ע"פ דין לנדות את ר"א שנשאר בדעתו, כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל, וגם הקב"ה הסכים להם. אם היו שורפים את טהרותיו של ר"א שלא בפניו - לא היה קורה שום נזק בעולם למרות צערו הרב של ר"א, כי הוא הפסיד לעצמו בכך שלא ביטל את דעתו לחכמים כהכרעת התורה. וברור שמקום ההלכה כדין - לא יקרה חלילה שום נזק. אבל מכיון שהצער הנוסף שגרמו לר"א בכך ששרפו את טהרותיו בפניו, לא הגיע לר"א, וצער זה לא הועיל כלל לצורך קביעת ההלכה, לפיכך על הצער הנוסף שגרמו לר"א - לא הסכים עמם הקב"ה, ולכן היה כח לר"א להעניש את רבן גמליאל שנתן רשות לחכמי ישראל לעשות את מעשיהם כמבואר ברש"י בב"מ שם, ולגרום צער ונזק ממוני רב לכל העולם.

והנה חז"ל כתבו לנו זאת כדי שנלמד מכך הוראה מעשית, הן כהורים ביחס לחינוך ילדינו, והן כמורים לגבי חינוך התלמידים או כלפי התנהלות של מורה מסוים וכו'. וכן בכל מקום שישנה הצדקה וחובה הלכתית לרב, לבית הדין, לגבאי ביהכ"ס, מנהלים ולכל אדם אחר להעיר, ואפילו לפעמים גם לגעור בעושה העוולה. אולם חייבים לחשוב תחילה, אולי ניתן לעשות זאת בצנעה מבלי שהדבר יתפרסם ברבים, ואפילו אם צריך למחות ברבים, אולם אם עדיין ניתן לעשות זאת באופן שיגרם לעושה העוולה פחות צער או בושה - אסור בשום אופן להוסיף לו צער ובושה למרות שנוהג שלא כראוי. ובכל הוספת צער שלא מגיע לו - עוברים על

איסור תורה של אונאת דברים, וחל על המאנה כל האמור בתחילת המאמר, וכפי שפסק השו"ע בחו"מ (ס' רכת, א), ואע"פ שהמתאנה היה ראוי לנזיפה.

כל זה חוץ ממה שעובר על האיסור של: הוכח תוכיח את עמיתך "ולא תשא עליו חטא" שפירש"י שם דהיינו שלא ילבין פניו ברבים, ועיין בתו"כ בהרחבה שפירשו שלא יוסיף חטא ע"י תוכחתו, והוא כמו שהתבאר.

ואע"פ שכתב שם הרמ"א (בסעיף א) בשם הנמוקי יוסף: שאין מצווים על אונאת דברים אלא ליראי השם ע"כ. ופי' שם הסמ"ע (ס"ק ג) שהדבר נלמד מלשון הפסוק "לא תונו איש את עמיתו". כלומר - עם שאתך בתורה ובמצוות, ע"כ. אולם ההיתר לאונות קיים, רק באדם שהפקיע את עצמו מלשמור תורה ומצוות. משא"כ אם נחשב שומר תו"מ כמקובל, אלא שביחס לדבר מסוים אינו נוהג כראוי - לגבי נשאים כל האיסורים האמורים באונאת דברים. כי למרות מעשיו החמורים, לא הוציא את עצמו מהגדר של "עמיתך" שנאמר לגבי שומרי תו"מ, אלא שחוטא בשגגה או במזיד בפרט או בהלכה מסוימת.

הליכות והלכות בדף היומי

יבמות סט:

פתיין לתפיסת גנב

שאלה

מנהל מוסד תורני מעוניין באדם אמין שומר תו"מ שישמש כעוזרו לצורך מטלות שונות בתחום הכספים. ולכן הוא מעוניין לבדוק את המתראיינים ע"י שבזמן שהמתראיין יבוא למשרדו לראיון, המנהל יצא מהחדר בתואנה מסוימת לחמש דקות, וישאיר את מגירתו פתוחה כשבתוכה שטרות כסף רבים, וכשיחזור לחדרו יבדוק האם המרואיין לקח מהכסף.

ושאלתו היא, האם מותר לו לעשות כך או שיעבור על איסור לפני עיוור לא תתן מכשול?

תשובה

בנידון השאלה - אין לעשות את ניסיון זה, אפילו אם לפני שינסה את המרואיין בעל המוסד יפקיר את הכסף שנמצא שם בפני ידידיו.

אולם אם ממילא יש בחדרו או במגירתו כסף או רכוש אחר - רשאי המנהל לכתחילה לעזוב את חדרו למספר דקות כדי לנסותו, ואינו צריך לנעול את המגירה או להפקיר את כספו לפני כן. וכמו כן, אם ישנן מצלמות נסתרות בחדרו - אינו צריך לכבותן לפני הראיון.

מקורות

שאלה דומה נשאל בשו"ת תורה לשמה (ס' תז) המיוחס לבן איש חי זצ"ל, והביא שם בתשובתו מספר ראיות לאיסור. ואחת מראיותיו הינה, מהגמ' ביבמות (סט): לגבי כהן נשוי שלא נולדו לו ילדים,

וחשש שימות ואשתו תזדקק להתייבם לאחיו. ולכן נתן לה גט ואמר לה: הרי זה גיטך, אלא שהגירושין יחולו בפועל שעה קודם פטירתך. נמצא ששעה לפני מותו - אשתו כבר התגרשה ממנו, ותהיה פטורה מלהתייבם כי איננה אלמנה.

החילוק שבין הנידון בגמ' ביבמות, לאיסור לפני עיוור

המקור לאסור את הנסיון בנידון השאלה

והקשו שם התוס' (בד"ה ומחיל) והריטב"א, למרות שרב הונא מחל על כבודו, אבל הבן לא ידע מכך, א"כ אביו מכשילו באיסור המבואר בקידושין (פא:): לגבי מי שהתכוון לאכול בשר חזיר והתברר לו שאכל בשר שהיה כשר, שמדין תורה צריך החוטא לעשות תשובה, ולבקש מה' מחילה על מעשהו, וא"כ רב הונא הכשילו באיסור זה? ותירצו התוס', שרב הונא הודיע לבנו לפני כן שמוחל על כבודו. ולדעת הריטב"א - לא צריך להודיע על כך לבן, משום שהלאו של לפני עיוור נקרא - "לאו כולל", ולא מחמירים בו כל כך, ומותר היה לרב הונא לעשות את הניסיון כאשר מטרתו היתה לצורך חינוכו של הבן.

מעייני החיזוק

גליון 56 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

זה היפך הרפואה הטבעית אבל אם אדם מאמין שהעון של מצורע זה מחמת לשה"ר ויתודה על חטאיו ויחזור בתשובה אז הרפואה של התורה בדד ישב זה הרפואה האמיתית. ומש"ה פרשת מצורע נקראת דווקא ביום טהרתו ללמד לאדם שהעיקר הרפואה מה שכתוב בתורה וכן אפ"ל בפרשת בהר שנאמרה פרשת שמיטה יעויין בכלי יקר שע"י שאדם שומר שמיטה עם כל הכללים והפרטים שזה היפך הטבע לפרנסה ומתחזק בזה כי ארץ ישראל של הקב"ה והוא שומר שמיטה לא לשם תוספת כוח בארץ כי אם לשם ה' אז מתקיים הברכה וצויתי ברכתי וכו', וידוע הגמ' בקידושין בדף כ"א שמדברת אודות כמה קשה אבקה של שביעית עד שנופל לדיוטא תחתונה ואכמ"ל.

וזכינו השנה שפרשת בהר יוצא בשבת שלפני ל"ג בעומר וראיתי בספר זרע שמשון דידוע דכמו שבשנת השמיטה אם שומרים כראוי זוכים ל'צויתי את ברכתי לשלש השנים' וזה מראה לאדם שהכל בידי שמים היפך הטבע שבטבע אם לא עובדים אין ברכה וכוח שמירת השמיטה שהיא היפך הטבע מביא הברכה לשלוש השנים כך האדם שכשלומד תורה ומקיים מצוות זוכה שמלאכתו נעשית ע"י אחרים וזה כל הכוח של רשב"י כמבואר בגמ' [בברכות דף ל"ה] ר' שמעון בר יוחאי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, וזה הכוח של שמיטה דאם שומרים שמיטה כראוי מלאכתן נעשית ע"י אחרים.

ועוד ראיתי בספר זרע שמשון על הפרשה דכתב בשם הילקוט שמעוני פרשת יתרו למה התורה ניתנה במדבר לומר התורה היא מופקרת לכל ולכן התורה כתבה מצוות שמיטה בהר סיני דכמו דשמיטה היא הפקר לכל כך התורה היא הפקר לכל, ונמצא דהצד השווה של סיני ושמיטה מגלה לנו שכל הגשמיות של האדם זה מאת הקב"ה ואין אדם יכול לנקוף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה.

פרשת בהר סמוך לו פרשת שמיטה, וכתב רש"י מה ענין שמיטה אצל הר סיני אלא מה שמיטה נאמרו כללותיהם וכו' והקשו המפרשים מ"ט דווקא במצוות שמיטה נאמרו הכללים והפרטים מסיני יותר מכל המצוות.

ושמעתי לומר דהקשר בין שמיטה לסיני הוא כדי לחזק את האדם, דכמו דקבלת התורה היתה בסיני וכל השפע שבעולם מגיע מהקב"ה כך מצוות שמיטה מגלה לנו דאע"ג שהארץ מושבתת ואין כל היכי תמצוי דיגדל בקרקע כלום מ"מ זה גילוי שכל הגשמיות שבעולם מגיע מלמעלה.

וזה כוח החיזוק של מידת הביטחון, דהכל משמים ואין שום דבר שמשופע מלמטה וזה הקשר בין שמיטה להר סיני ללמד אותנו דהכל בידי שמים וכו'. וידוע מה דאחז"ל [הובא ברש"י ויקרא כ"ו ל"ה] דכל הכוח של ישוב ארץ ישראל הוא מכוח השמיטה וכל גלות בבל הוא כנגד שבעים שמיטות שבטלו וזה הכוח של הר סיני דבסיני ששם היה קבלת התורה קבלו את החירות האמיתית של יציאת מצרים שאע"ג דהחירות היה ביציאת מצרים מ"מ עיקר החירות היה בחג השבועות כמו שאומרים אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה. וכל התכלית של יציאת מצרים היה כדי להגיע למתן תורה וגם ספירת העומר שאנו סופרים מט"ז ניסן עד שבועות יש בזה ענין של הכנה לקבלת התורה. ואפשר להוסיף ע"פ מה שכתבנו בפרשת מצורע דברי האוה"ח הק' דקשה מדוע פרשת מצורע נקראת ע"ש טהרת מצורע כמו שכתוב זאת תורה המצורע ביום טהרתו ולא בפרשת תזריע ששם נאמר עיקר פרשת נגעים, וכתב האוה"ח הק' דהתורה באה ללמד אותנו היפך מהרפואה הטבעית, שמצד הרפואה הטבעית הרפואה של המצורע הוא להסתובב בין אנשים כמו שכתב האוה"ח שהצרעת כפי הטבע תכונתו תתהווה מעפשות וזיהום הגוף ותגבורת המרה אשר תתגבר באדם ודבר זה יסובבנו העצבון וצרות הלב ושממון השכל והרפואה הטבעית היא הרחקת העצבון והרפואה של התורה בדד ישב

וידוע הקושיא מדוע כתוב באבות 'משה קיבל תורה מסיני' הרי קבלת התורה היתה מהקב"ה ומדוע כתוב מסיני, והתירוץ הפשוט מבואר בספר רוח חיים למרן הגר"ח מוולאזין זצוק"ל על פרקי אבות דהביא את דברי הגמ' בסוטה בדף ה' דהכוח של סיני זה 'ואת דכא ושפל רוח', ונחלקו ר"ה ור"ח חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא, ובהמשך כל הסוגיה אומרת הגמ' דהקב"ה עזב את כל ההרים והגבעות והשרה שכינתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה.

וכתב ברוח חיים שכל הכוח של משה שזכה שקבלת התורה היתה ע"י זה מחמת מידת הענוה שהיתה בו עד כדי כך דיהושע אומר למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה ונבואתם דמשה מת ויהושע יורש אותו ומשה רבנו אומר מי יתן כל עם ה' נביאים, והסביר ברוח חיים שההבדל בין משה ליהושע כי משה רבנו ס"ל דאפשר דשני מלכים משתמשים בכתר אחד ויהושע ס"ל שאין שני מלכים משתמשים בכתר אחד ומש"ה פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, דמשה רבנו דס"ל דשני מלכים משתמשים בכתר אחד כמו חמה שאין בה שום פגם ופני יהושע כפני לבנה ובלבנה יש פגימת הלבנה.

והוסיף הרוח חיים מה שכתוב וממדבר מתנה אם משים אדם עצמו כמדבר דהכל דשין בו ואין מקפיד על תורתו נתנה לו התורה במתנה וזה הביאור משה קבל תורה מסיני דכל המידות של משה שעשה עצמו כעניו קיבל מסיני.

ובודאי יש פה חיזוק גדול להראות לעולם שיום חתונתו של הקב"ה שזה קבלת התורה היה בסיני במקום הכי נמוך ומה נענה אנן בתרייהו האם אדם עושה את יום חתונתו באולם הכי פשוט, וכמה צריך האדם ללמוד ממשה רבנו שלמד מסיני שכל ההצלחה שלו זה רק במקום שיש ענוה כמו שאומרים ונפשי כעפר לכל תהיה וע"ז נאמר מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון להושיבי עם נדיבים וכו'.

ובעמדנו לפני ל"ג בעומר דהוא יום התגלות של רשב"י כמו שמבואר בכל הספרים ורואים את האסון הנורא שהיה בל"ג בעומר אשתקד שנהרגו מ"ה הרוגים ביום שפסקו תלמידי ר"ע למות. וידוע שמספר זה מתפרש או מידת הענוה או

מדת הגאווה ומשה רבנו השתמש עם מ"ה במידת הענוה כמו שכתוב ונחנו מה כי תלינו עלינו ואם הולכים בדרכו של משה ומשתמשים עם מידת הענוה אפשר להצטופף במקומות צפופים ולא להינזק כמו שידוע שבביהמ"ק עומדים צפופים ומשתחוים רווחים ובדורו של ר' יהודה ב"ר אלעאי ששה מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה ובכל המקומות שנתנו כבוד אחד לשני היה מקום לכולם. וצריכים ללמוד ממשה רבנו שקיבל תורה מסיני להתחזק בלנהוג כבוד זב"ז ולתקן פגמים של תלמידי ר"ע שלא נהגו כבוד זב"ז ומתו בין פסח לעצרת ובגמ' ביבמות מבואר דהמיתה היה עד עצרת אבל במאירי כתב שקבלה היתה בידו שתלמידי ר"ע פסקו למות ביום ל"ג בעומר.

וכתב המהר"ל שכבוד זה בגימטריא ל"ב דהיינו שמתו בל"ב ימים וכמה צריך ללמוד מזה לקיים את המ"ה בדרכו של משה שאמר ונחנו מה וע"ז יהיה לע"נ כל קדושי מירון שנהרגו בשנת תשפ"א והשנה תשפ"ב יהיה מ"ה שזה גימטריא גאול"ה. וכמה צריך ללמוד בתקופה זו שרואים שמצד אחד עושים שמחה ביום הילולת הרשב"י ע"פ מה שכתוב בספרי מקובלים שבל"ג בעומר היה יום ההסתלקות של רשב"י ועושים מזה יום שמחה ותופים ומחולות ואילו בין פסח לעצרת שמתו תלמידי ר"ע זה נהפך לשבועות של אבלות ואין נושאים נשים ואין מסתפרים ואסור לזמר בכלים ואף שמצד התורה שבהם לא היה חסר כלום וכל החסרון שלהם זה רק מחמת שלא נהגו כבוד זב"ז וכמה משניות ומימרות הפסדנו מזה לדורות וכמה צאצאים היו יכולים לצאת מזה אבל לא נשאר לנו מתורתם כלום, ומצד אחד מה שיש לעם ישראל מתורת הרשב"י גם בנגלה וגם בנסתר וכמה ישועות רואים מכוחו של רשב"י שאמר שיכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין וכדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק כמה צריך להתחזק בימים אלה אפילו עמלי התורה לכבד את השני ולהרגיש את השני ולהאמין שהכבוד של השני זה הכבוד שלנו כאיש אחד בלב אחד. וזה יתקן את שורש החטא שלא נהגו כבוד זה בזה. ויה"ר שיתקיים בנו מה שאומרים שאדרבה שנזכה לראות כל אחד במעלת חברינו ולא בחסרוננו ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

**לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה
הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו ע"י ידידו
משה בן שרה ומשפחתו**

**לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן
להצלחה בכל העניינים ולע"נ אביהם הרב
יהושע בן מרים ז"ל**

"והשבות אל לבבך"

חיובנו בעת הזאת לחיזוק היראה ולהחזיר למרן על השפעתו לנו – קביעות יום יומית בספרי מוסר שמעניינים דברי מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א בהספדו על להבחל"ח מרן הגר"ח קנייבסקי זצוקללה"ה

פטירת צדיקים מביאה ליראת שמים

יש גמרא [זבחים קט"ו: הובא ברש"י פרשת שמיני] "כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס, שנאמר 'נורא אלוקים ממקדשיך' – אל תיקרי ממקדשיך אלא ממקדושיך". כשיש מידת הדין בצדיקים, זה לא עונש לצדיקים, אלא רווח בשבילם, שע"י זה הקב"ה מתיירא מתעלה ומתקלס. ונתעכב על העניין הראשון שמוזכר כאן: 'מתיירא', מה זה מתיירא? להוסיף יראת שמים! כשרואים מידת הדין בצדיקים, זה מעורר להוסיף יראת שמים.

העצה היחידה לזה – קביעות בספרי מוסר

אמנם לזה צריכים מדרגה, ולא כל אחד הוא במדרגה הזו, לדאבוננו הגדול אנחנו דור עני, דור יתום, וחסרים לנו בעלי מדרגה שנרגיש, שכל הדור ירגיש את חסרון ההשפעה של 'מתיירא' – להוסיף יראת שמים, כל אחד ואחד יש לו צורך ביראת שמים, ויש הרבה מדרגות ביראת שמים, אין סוף למדרגות, אבל לכל הפחות משהו, להוסיף עוד משהו ועוד משהו.

ואיך מוסיפים יראת שמים הרי יש באדם לב האבן, כי יש יצר הרע, ולב האבן אינו מקבל השפעה, ומה אפשר לעשות, כיצד אפשר להשפיע על לב האבן? העצה היא כמו שכתוב [איוב י"ד, י"ט ועיין אבדר"נ פ"ו]: "אבנים שחקו מים", טיפה ועוד טיפה ועוד טיפה, ועל ידי זה 'אבנים שחקו' – האבנים נשחקו מהמים, כך המציאות, והעצה היחידה לזה היא עסק המוסר, לעסוק בספרי מוסר, שהאדם יהיה עם ביקורת עצמית – ביקורת עצמית לפשפש במעשיו, כי היצר הרע חזק מאוד וצריך פיקוח תמידי, ובכל רגע ורגע צריך שתהיה השגחה והשפעה עם סייעתא דשמיא שלא להכשל, שזהו הדבר הראשון – לא להכשל, וגם לעלות.

השפעת היראה – דווקא בספרי מוסר המעניינים אותו

וזהו החיוב של יראת שמים כמו שכתוב [דברים י', כ']: "את ה' אלוהיך תירא", והרבה פעמים כתוב בתורה המצווה של יראת שמים, שאין זה דבר פשוט, כי היראה היא נגד הטבע, וצריכים חיזוק תמיד ליראת שמים, והחיזוק הוא רק על ידי קביעות יום יומית בספרי מוסר! וצריך לעסוק בספרי מוסר שמשפיעים, שמעניינים, וברוך ה' יש הרבה ספרי מוסר – מן השמים מזכים את כלל ישראל באפשרויות לזכות להצלחה

ברוחניות, ויש ספרי מוסר כאלה שמשפיעים, כל אחד לפי מה שמעניין אותו, ואם לומדים בספר שמשעמם זה לא משפיע, אבל יש ספרי מוסר שמעניינים, או פרק שמעניין, וכשעוסקים בקביעות יום יומית בדברי מוסר שמעניינים זה משפיע, וזהו העצה היחידה שאנו חייבים כדי להתגבר נגד היצר הרע.

להוסיף למרן זכויות ע"י חיזוק היראה בלימוד המוסר... אנחנו חייבים לו הרבה, וזהו הדבר היחיד שאנו יכולים להחזיר לו – להתעורר! להתעורר ולהתעורר ולהוסיף עוד זכויות ועוד זכויות, שגם בשבילנו זה הצלה רוחנית, לזכות לחיי הנצח, וגם זה חסד גדול וחיוב גדול לעשות חסד עם המתים – שאנו חייבים לו הרבה, לתת מה שאנו חייבים לו, ואין שיעור למה שאנו חייבים לו – כל הציבור וכל העולם חייב לו, וחייבים לתת לו זכויות, וכאמור אין גבול לזכויות ולתענוגי העוה"ב, ויש ראיות לזה.

אם כן למעשה זהו הדבר שאנו חייבים וזהו העצה היחידה, קביעות יום יומית בספרי מוסר שמעניינים, והדבר הזה יעזור וישפיע, כי כל אחד שלומד מוסר מקבל השפעה עצומה, וידוע מעשים שהיו באנשים שהתחילו ללמוד מוסר בכל יום וקבלו השפעה, והבית נהיה מאושר, לימוד מוסר אינו עצבות אלא נותן חיים מאושרים, ועיד"ז הבית נהיה בית עם חיים מאושרים. וכאמור זה גם בשבילנו תענוגים רוחניים – אשריך בעולם הזה, וזו גם זכות גדולה מאוד שאנחנו חייבים לעשות בשביל הנפטר הגדול שאנו חייבים לו, ומן השמים ירחמו עלינו שנוכח לכל מה שצריך, ובלע המוות לנצח ומחה השם דמעה מעל כל פנים.

למלא את ההשפעה שנחסרה לנו

כשרבי חיים היה חי... הייתה השפעה, כולנו קיבלנו השפעה, ועכשיו חסרה ההשפעה, של תורה, עבודה, אמונה, חסד ומידות טובות, כל זה חסר לנו!

ומה אנו עושים למעשה למלא את ההשפעה שחסרה לנו? ...העצה היחידה לזה, היא רק לימוד המוסר, ללמוד ספרי מוסר נגד היצר הרע. כמובן זהו בתנאי שיהיה בספר מוסר שמעניין, כי אם זה משעמם זה לא משפיע, וספר מוסר שמעניין – משפיע! אם זה כל יום בקביעות, כמו שיש בישיבות בכל יום סדר מוסר – אזי זה משפיע, וזו העצה היחידה. [מתוך 'דרכי החיזוק']

דרכי ההשבה אל הלב

האופן ללימוד המוסר בשמחה ושביעות רצון ע"י היחס הנכון לחטאים וחסרונות מתוך דברי רבותינו זצ"ל

דקדק זאת באופן נפלא מלשון הפסוק: 'שבע יפול צדיק וקס', לא נאמר 'צדיק יפול שבע וקס', כי קודם שיש מצב של 'שבע יפול', אין כלל את ההיכר תימצי להיות צדיק. כי על כן 'צדיק' הוא רק אחרי שנפל שבע פעמים וקס.

עיקר תפקיד האדם הוא לבקר עצמו

כשאדם מבקר עצמו ונוכח בחסרונותיו, עליו להכיר שזה הלכתחילה של העבודה כמ"ש הגר"ד יפה זצ"ל [ספר 'פרקי גבורה' עמ' נ"ז]: "פעם אמר משהו בשם הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, כי אינו זוכר יום שהיה בו עצוב. אחד השומעים מאד התפלא לשמוע זאת, דהרי ה'מוסר' של המשגיח היה ידוע בתביעותיו הנוקבות עד תוככי הנפש, וכיצד לא היה עצוב מעולם. עניתי לו: עיקר תפקיד האדם אינו דוקא להצליח לעולם בכל עניני עבודת ה' בלא כל מכשול אף פעם, אלא עיקר תפקידו לבקר ולהוכיח את עצמו, ואם זאת הוא עושה הרי אין כל מקום לעצבות. הן אמת כי ודאי יש צער כאשר נכשלים חלילה, וידועים דברי חזו"א באגרת כי אין לו צער כמו צער של כשלון בחטא, אך יחד עם זאת הרי יש בזאת גופא את שורש השמחה על כך שאנו עושים תפקידנו להצטער ולבקר את עצמנו."

על אף כל חטאיו וחסרונותיו הוא אהוב אצל ה'

עוד יש על האדם לשנן לעצמו שהקב"ה אוהבו בכל מצב כמ"ש הגר"א זצ"ל שטיינמן [ספר 'הולכי נתיבות' - שמח בני בחלק' עמ' קכ"ז]: "בן אדם שמרגיש חסרון הוא לא מעריך את עצמו, ובתוככי לבו יש קצת יאוש או שהוא שבור וחושב מה יהיה ממני, אבל זה טעות! כי צריך לדעת שהקב"ה אוהב כל יהודי! ואפילו בזמן שעושה משגה, אבל בכל זאת הוא יהודי והקב"ה אוהב כל יהודי, ואם אדם היה יודע כמה שהקב"ה אוהב אותו, לא היה נשבר ולא היה מתייאש, והיה מאוד שמח."

אחר גילוי חסרון - מיד להעביר הטיפול בו לשכל

הגר"ש וולבה [עלי שור ח"ב עמ' קס"א - קס"ב] מעמיד יסוד עיקרי בדרך לימוד המוסר - שיתוף נכון של התפעלות ושכל: "כשהתפעלות גילתה את המידה הרעה, היא צריכה מיד למסור את התגלית לשכל שהוא יטפל בתיקון המגרעת. כשהידעה על מידות רעות נשארת בידי הרגש - שם התגובה עצבות ויאוש... כאשר מתגלות נטיות רעות ותעלומות יצרים, צריכים לקבל הכרה זאת בשכל מפוכח, בלי כל התפעלות. ההתפעלות גילתה את הליקויים, אבל אין לה לטפל בהם... כאשר הלומד מוסר הולך בדרך זה, אין הלימוד גורם עצבות אלא שמחה. הרי מתגלים לנו פגעי נפשנו ואנו יודעים שיכול נוכל להם בעז"ה, וכל גילוי כזה מקרב אותנו יותר לשלימות נפשנו, ואין שמחה גדולה מזו!"

בעז"ה נביא את דברי רבותינו על הגישה והיחס הנכון לחטאים ולחסרונות, באופן שעיד"ז יהיה האדם במצב של שמחה ושביעות רצון ממצבו, ולא יבוא לעצבות ואי שביעות רצון חלילה. [שעל מצב זה אמר הגרמ"ל לפקוביץ [הובא ב'דובב שפתיים' אייר תשע"ד]: "להסתובב עם תחושה של אי שביעות רצון. הוא הדבר הכי גרוע בעולם, צריך להיות תמיד בשביעות רצון."]

טבע העבודה - שבע יפול צדיק וקס

על האדם להחדיר לעצמו את ההכרה שמכשולות וחסרונות זה המציאות של כל עובד ה' כמ"ש הגר"ח מוואלז'ין [רוח חיים אבות פ"ב מ"א]: "והנה האדם הוא תמיד עולה ויורד... וזה ידוע הרבה להולך בדרך התורה". והרחיב בזה הגר"י הוטנר [פחד יצחק אגרות וכתבים עמ' ר"ז]: "רעה חולה היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות של גדולינו, הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחור שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע - משל אחד מני אלף."

וכן עלינו לחזק בלבנו את היסוד העיקרי של המוסר - שלכל רע יש תיקון, כמ"ש הגר"ש וולבה [עלי שור ח"ב עמ' קס"א]: "יסוד היסודות של חכמת המוסר הוא שאין רע שאין לו תקנה - הקב"ה לא ברא אפשרות לרע שאין לו תקנה: 'יוצר אור ובורא חשך עושה שלום ובורא רע' [ישעיה מ"ה ז'] - כמו שהקדים יצירת האור לבריאת החשך, כך הקדים עשיית שלום לבריאת הרע, הקב"ה הקדים רפואה למכה, הקדים דרך יציאה לכל רע שבעולם. המגלה בעצמו נטייה רעה עד להשחית, ידע נאמנה כי יש דרך מוצא ותיקון."

רק על ידי 'שבע יפול' - נהיה 'צדיק'

וביותר עלינו להכיר שרק ע"י הכשלונות מצליחים בעבודת ה' כמ"ש הגר"י הוטנר [פחד יצחק שם]: "החכם מכל אדם אמר: 'שבע יפול צדיק וקס' [משלי כ"ד, ט"ז], והטפשים חושבים כי כוונתו בדרך רבותא - אע"פ ששבע יפול צדיק מ"מ הוא קס. אבל החכמים יודעים היטב שהכוונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה'שבע נפילות' שלו. 'וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד. טוב זה יצר טוב, מאד זה יצר הרע'. [בר"ר ט"ז]. [הגה"צ רבי דן סגל שליט"א [ספר 'פרקי גבורה' עמ' נ"ח]

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

גליון מס' 322
אייר תשס"ב

ב. הרב שליט"א עורך שיש ענין של הפסד מאכל הראוי לבהמה. ויש להאריך בזה אם יש קדושה לכל צמח שראוי לבהמה, אם כן יהיה אסור לדרוך וללכת בקוצים, ועל כרחך שאם אינו עומד לכך אינו מקבל קדושה. ואכמ"ל.

גיוזום הצמחים ביישוב חזון יחזקאל

מכיון שבישוב קוממיות לא התאפשר לסדר להדר את העירוב בענין זה, נסענו ליישוב חזון יחזקאל, שנמצא סמוך ונראה לקוממיות, ומסתמא גם שם גדלו הצמחים. אך בעירוב של חזון יחזקאל רוב ההיקף הוא ע"י גדר ממש, שבה אין לנו את הבעיות הנ"ל של עמוד שמוקף במחיצה וכו', ויש רק מעט צורות הפתח שנמצאות בשטח אדמה שיכול לצמות. הגענו לשם ובדקנו, ובאמת גדלו שם צמחי בר רבים, אבל שם לא גדלו צמחים גבוהים כל כך, וגם לא קוצניים כל כך, ובכל זאת הם הגיעו לגובה יותר ממטר. אלא שכאן האחראי על העירוב כבר ניסה לפתור את הבעיה בעצמו, ופנה למי שמתעסק בגינות שבמושב, והוא הציע שירסס את המקומות שסביב לעמודים, וכן לאורך קו חוטי העירוב, והריסוס ימעט את הצמחים. והנה יש מקרים שהריסוס אוכל את הצמחים ומרסק אותם כעבור שבוע או שבועיים מהריסוס, אבל יש צמחים שאינם נפסדים מהריסוס, והריסוס רק מונע שלא ימשיכו לצמות, ובמקרה זה עדיין היתה בעיה שהצמחים עמדו לגובה מחיצה תחת צורת הפתח.

במקום הזה עשינו את הגיוזום לאורך כל החוטים והעמודים, באמצעות מכשיר מיוחד שקיבלנו מאברך שמייעץ הרבה למוקד העירוב, והשאירו מעט על פני הקרקע [כי העיקר שלא יהיה גובה י' טפחים]. וגם הצמחים לא נפסדו, כי הם בסה"כ נשכבו ונעדרו בגובה נמוך בצד שמחוץ לקו העירוב, [וגם ביישוב זה אינם עומדים להאכילם לבהמה], ובכך זכינו לסייע לאחראי המסור, לסדר את העירוב שהיה מהודר ברמת הכשרות הנהוגה בעירובים השכונתיים, כראוי לציבור בני התורה.

סיוור בעירוב בדרום עם הנציגים בקמפיין עירובין זה לזה

במקביל לעבודות בהידור העירובים הטובים, עסקנו בשבוע האחרון גם בעירובי הערים שכשרותם ברמה פחותה, אבל גם בהם צריך שיתקיימו כללי ההלכה לפחות לפי השיטות המקילות, אבל אם גם זה אינו תקין, הרי אין כלל על מה לסמוך, וכל הוצאת חפץ בעיר היא איסור לכל הדעות. לפני שבוע יצאנו לסיור בשטח באחת הערים בדרום, יחד עם קבוצה של אברכים שהשתתפו וסייעו בקמפיין הגדול "עירובין זה לזה", ונתנו להם את ההזדמנות לראות בעצמם את הפעילות בשטח. יצאנו בשעת בוקר, הסתובבנו שעות רבות סביב עיר אחת עד שהקפנו את רוב העיר, וראינו מגוון דינים והלכות מעשיות האברכים שהיו כבר במסגרת השיעורים, ידעו מעצמם לשים לב להרבה דינים, ושאלו וחקרו על מה מקפידים מעיקר הדין ובמה מקילים, מה הטעם לכל דבר, והסיוור היה כמו בית מדרש מהלך בשדות.

היישוב השיטות המתירות את העירוב בנחל

בשלב מסוים הגענו אל נחל ארוך שעובר סמוך לעיר, וגבול העירוב חצה מעליו. האברכים ניגשו אל הנחל והתבוננו בו, כמה התעלה עמוקה, וכמה היא תלולה, וכמה מים עוברים בנחל בעת הזאת ובשאר השנה. הם לא התעניינו סתם כמה מים יש בו, אלא כל דבר היה נוגע להלכה, אם השיפוע תלול בשיעור תל המתלקט, האם הוא פוסל את העירוב שעובר מעליו,

הזכות של השותפים בתיקון העירובים והצללת רבים מהחילול שבת הפעם נשתף את הקוראים בסיפוק ובשמחה שהיתה לצוות מוקד העירוב בשבוע האחרון, בעקבות הפעילות הגדולה שאתם שותפים בה, כל התורמים לקמפיין "עירובין זה לזה" זוכים לעשות שעור אלפי יהודים ישמרו שבת, זה לא יהודי אחד, זה לא משפחה אחת, אלא אלפים רבים. בשבוע זה עסקנו בטיפול בכמה עירובים, מתוכם היו שני עירובים ששינו את מצבם, אמנם יש הבדל גדול ביניהם, וכל מקום זו זכות לעצמה. בתקופה זו אנשי העירובים המהודרים מתמודדים עם צמיחה גדולה של קוצים, רק בחודש האחרון הצמחים הכפילו את עצמם, ולא זו בלבד אלא שנהיה קשה יותר לטפל בהם מחמת שהם התקשו. בראש חודש ניסן הכל היה ירוק ויפה, וגם כך שאפשר ללכת עליו, וגם במקומות שהצמחים הגיעו לגובה מטר, לא היה קשה לעבור בהם למי שרצה לפלס דרך. אבל כעת שהסתיימו הגשמים והשמש יצאה במלוא עוצמתה, החלו הצמחים והקוצים להתייבש ולהתקשות, והם נראים צהובים עם תסבוכת קוצנית, שגם אם רוצים לפלס דרך, זה כבר דורש מאמץ גדול, צריך למעוך אותם מכל הכיוונים, ולהידקר מהקוצים היבשים. נוסף על כך בשנה זו במיוחד, שיש מקומות שהקוצים הגיעו לגובה שני מטרים ואפילו יותר, שגם למעוך אות זה דבר לא קל. לדוגמא ביישוב קוממיות, היינו בחודש אדר שכבר צמחו צמחי בר לגובה כשמונים ס"מ, אבל היה אפשר לעבור בהם בקלות, היה אפשר לגשת לעמודים ולבדוק את הלחיים, אבל כעת הגענו שוב בשבוע האחרון, והצמחים היו יבשים וקוצניים, והגיעו לגובה שני מטרים ויותר, והקיפו את העמודים באופן שקשה מאוד להגיע אל העמוד, ולא רואים את הלחיים כלל, רק חצי עמוד מבצבץ מעל ראשי הקוצים.

דיני שמיטה בגיוזום הקוצים שימפריעים לעירוב

במקרה זה פנינו אל הרב המרא דאתרא שליט"א ביישוב לשאול מה אפשר לעשות, והרב אמר שאמנם אנו רוצים שהעירוב יהיה מהודר, אבל מן הראוי גם להדר בשמיטה ולא לקצוץ את הצמחים, ומי אמר שההידור בעירוב יותר מההידור בשמיטה.

והנה לגבי הבעיה של הקוצים כלפי דיני העירוב היא, שכאשר הצמחים גבוהים י' טפחים [ואינם מתנדנדים ברוח אחרי שהתיבשו, ולפעמים גם לפני כן], הם יוצרים מחיצה תחת צורת הפתח, שע"ז מקפידים בעירובי השכונות שלא תהיה מחיצה תחת צורת הפתח, ע"פ דברי החזו"א (סי' ע"ו ס"ק י"ח).

ובנוסף כאשר הצמחים הנ"ל מקיפים את העמוד מכל הצדדים, יוצא שהעמוד נמצא כביכול במקום בפני עצמו, ואינו כשר גם לדעת המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג). לכן בעירובי השכונות מקפידים לסלק את כל הצמחים שתחת צורת הפתח, באופן שלא יהיה בהם גובה י' טפחים. אבל בעירובי הערים והיישובים שאי אפשר להשגיח על כך, מקילים לומר שהצמחים אינם חשובים למחיצה במקרים אלו, כיון שלא רוצים אותם, ולא העמידו אותם לשם מחיצה, והם כמו כלי שהונח בפתח. ואע"פ שאם נצטרך אותם הם כשרים לשמש מחיצה אף כשלא התכוונו לכך מראש, כעת שלא רוצים שישמשו מחיצה אינם חשובים להפסיק. אך סברא זו לא נזכרה בפוסקים, וכאמור לא מקילים בה בעירובי השכונות, וחוששים לכך לפסול מעיקר הדין.

לעומת זאת מצד דיני השמיטה, יש שתי נושאים, א. עצם הקצירה של הקוצים, וזה לא מצד איסור קצירה, כי אין בהם מלאכת קצירה כשאנו לשם מאכל, ואינם עומדים למאכל, ורק רוצה לסלק אותם. ולגבי זה יש להתיר כאשר הגיוזום נעשה מחמת צורך אחר, כמו שכתב החזו"א לגבי מקום שיש חשש לנחשים.

מבקשים שיבדקו אותם, כי לפעמים מגלים טעות שאף אחד לא שם לב ולא ישים לב אליה, הבדק עובר ורואה ולא מבחין בבעיה, ואין עוד מישור שיבדוק אחריו ועיור אותם, וכך העירוב נשאר פסול במשך זמן רב רח"ל.

בקצה אזור התעשייה היתה צורת הפתח שמחברת מהמפעל אל גדר

הרכבת שממשיכה את גבול העירוב, מרחוק ראינו שני עמודים וחוט מעליהם, אבל כשהתקרבו ראינו שהעמוד אינו מתחיל מהקרקע, אלא מחובר על קיר בטון יותר מי טפחים, וגם נמצא מאחורי גדר הרכבת, דהיינו מחוץ לעירוב. אלא שמקביל אליו במרחק שלשה מטרים היה עמוד

חדש תקין שמתחיל מהקרקע, כשר טוב, הבעיה היא רק שהחוט מחובר לעמוד הישן שאינו כשר. כאן כבר גדלה הפליאה, הרי ראו את הבעיה, ועשו עמוד חדש, ואיך האחראי לקשירת החוטים טועה כל כך וקושר לעמוד שאינו כשר, הרי זה חוסר הבנה מינימלי. איננו יודעים להסביר איך אירע טעות כזו, אבל למדנו מכאן כמה צריך להכשיר מפקחים ראויים שילמדו את הדברים הפוסלים, ויגלו עירנות נכונה, ולא כל מי שעובד במועצה הדתית בבית הקברות, או יודע לקשור חוטים, ראוי לתפקיד אחראי זה של פיקוח העירוב, שיש בו הרבה פרטי הלכות שאינם פשוטים.

חצי שנה הוא לא בדק את הלחי והתברר שהחברת חשמל הורידה דבר נוסף שהתגלה בבדיקה זו, בצד המזרחי של העיר ראינו קו ארוך שמסתמכים על גדרות הרכבת, נכנסו עם הרכב בין הרי החול ועקבו אחרי החיבור אל הגדר, ומהגדר לעמודי העירוב הממשיכים להקיף את העיר. בשלב מסוים הגענו למקום שלא מצאנו את ההמשך, למרות ההדרכה שקיבלנו, נכנסו לשדות לחפש את השלמת סגירת העירוב, אך לא מצאנו. התקשרנו לאחראי לשאול, והוא אמר שיש בשדה איזה עמוד חשמל עם לחי, שהוא העירוב לפי התשובה הבנו שמשוה לא כשורה, וביקנו להיפגש איתו לראות היכן העמוד. הגענו במיוחד למחנה, והוא הכניס אותנו לשדות והראה את עמודי החשמל עם הלחיים, בעוד השישי הוא כבר הראה רק מרחוק, וציין שבעמוד הזה יש חיבור אל הגדר שממשיכה את העירוב. ביקשנו להתקרב אל העמוד כדי לראות אם יש לחי כהלכה, אך הוא סירב ואמר שאינו יכול כי יש שם הרכב קוצים, והוסיף שכבר חצי שנה הוא לא הגיע לבדוק שם. נחרדנו לשמוע את הדברים כמסיה לפי תומו, כיון שגם אם עשו את העירוב בהתחלה, חייבם לבדוק שהוא לא השתנה. אלא שאנשים נוטים לומר שאין חשש שמשוה יזוז, הרי אנשים לא ילכו לשם. בכל זאת ידוע שבמציאות יש הרבה מקרים שאירע שינוי, וזה מחייב בדיקה. אמרנו לאחראי אנו ניכנס בקוצים ונבדוק. נכנסנו ופילסנו דרך בקוצים, עד שהגענו לעמוד החשמל, ולצערנו גילינו שאכן העירוב השתנה, הלחי היה זרוק בצד, ובמקומו היה ארון חשמל תלוי על העמוד [בצורה שהארון

אינו כשר ללחי], וכפי הנראה חברת חשמל כן הגיעה גם לקוצים, ועשתה ארון חשמל והסירה את הלחי, ולא היה עירוב כלל מאז שהותקן הארון. לאחר שאספנו את מגוון הבעיות הקרסיות של העירוב בעיר, העברנו את הדברים לרב המועצה, ולמועצה, וכן הצטרף אחד מהתושבים שזעק מרה על המכשול הגדול, עד שהם אמרו למוקד העירוב שיתקן את הדברים בדחיפות לפני שבת יצאנו אל העיר ביום חמישי בבוקר, ועבדנו במשך שעות רבות להתקין עמודים חדשים, לחיים במקומות הנכונים, לגזום הרבה ענפים שמנעו את קשירת החוטים בשני מקומות, וקשרנו את החוטים כראוי. לאחר עבודה מאומצת, יצאנו בשמחה מהעיר, עם זכות שמירת השבת של עשרות אלפי יחידים, שנמנע מהם חילול שבת גדול שהיה מחוסר ידיעה במשך התקופה האחרונה, בכל הוצאת חפץ קטן, ובכל טיול עם עגלה.

אנו מציינים כאן גם את השותפות העצומה של המסייעים לנו להתרחב ולהגיע למקומות רבים, להביא את ידיעת ההלכות ושמירת השבת לעוד אלפי יהודים. זכות השבת תברך את כולנו בבנים צדיקים תלמידי חכמים, ובבריאות ונחת כל הימים.

כמה פעמים כבר ראית את המודעות, רצית להצטרף, ו...פספסת נצל את ההזדמנות המיוחדת והצטרף לסידרת השיעורים שמתחילה בימים אלו הזדרזו ושימור את מקומך - 055-678-3323

ואם יש זמנים בשנה שהמים שבו עמוקים י טפחים, האם הוא פוסל את צורת הפתח שעוברת מעליו. לפי החשבון זה תלוי בשתי שיטות בראשונים, ולכאורה נראה שבזה נחלקו המש"ב (סי שני) שסובר שתלוי בעומק המים ולא בתלילות, והחז"ר"א שסובר שתלוי בתלילות של דופן התעלה גם בלי המים. כעת אם מקילים שהתלילות לבד לא פוסלת, אבל אם יהיה מים עמוקים י טפחים, יהיה אסור ממה נפשך. [אמנם יש שיטות נוספות בחת"ס ועוד, שיש עוד קולא באופנים מסוימים ואכמ"ל].

דיני השיחים המשמשים מחיצה

בפינה אחרת בעיר ראינו שורה של עמודי עירוב, ופתאום נפסק רצף העמודים, והמשיך לאחר כמאה מטרים. בשלב זה היה שיח ארוך כעין גדר חי, באורך כל המאה מטרים, והוא שימש את גבול העירוב. האברכים עברו לארכו ודנו מתי אפשר להכשיר את השיח, ומתי לא, מה הדין כאשר יש לו "פטירה", שנקרא גם בשם "מדרגה הפוכה", דהיינו שפני השיח גבוהים מהקרקע יותר מג' טפחים, אלא שבעומק השיח הוא מגיע עד הקרקע, האם מצרפים את החלק העליון הבולט בגובה, עם החלק התחתון השוקע בפנים, כאשר ההפרש [שהחלק התחתון שוקע משפת החלק העליון] יותר מג' טפחים. בד"ן זה יש אריכות בחז"ר, ואין הדברים מוכרעים כ"כ, הגאון רבי מנדל לובין שליט"א חושש בזה להחמיר, אולם יש מרבני זמנינו שמתירים.

עוד ביארנו שם שיש לדון כאשר יש גדר רשת שסוגרת את גבול העיר או החצר, אבל צמח סמוך לגדר שיח צפוף וחזק, שמכסה אותה לגמרי, האם אפשר לומר שלא מתחשבים בשיחים כלל, ורק הגדר הפנימית היא המחיצה, או שמא בהכרח צריך להתחשב בצורת השיחים, כיון שהם קבועים עליה, ויש לשיחים דין מחיצה, א"כ מה שקבור בתוך השיח אין לו משמעות וגם בזה דעת הגר"מ שליט"א להחמיר, ויש מרבני זמנינו שמקילים לומר שהשיחים לא משנים את הגדר. [וכן המנהג להתיר להתחשב בגדר שבפנים, אלא שכיון שלא נדפסו דברי המתירים, איננו יכולים לציין כאן].

כמו כן התעורר נידון קשה יותר באמצע אורך השיח, שבו היה קטע קטן באורך מטר אחד, שהשיח היה נמוך מאוד פחות מי טפחים, ואין בו דין מחיצה, אלא שכיון שהפירצה קטנה, היה ראוי להתיר אותה מדין עומד מרובה על הפירץ. אבל במסגרת השיעורים למדנו באריכות את דיני עומד מרובה, והמחשנו את הבעיה המצויה במצבים אלו בשיחים, שקשה מאוד לומר שהעמוד יכול להמשיך בקו ישר, כי בצד אחד השיח בולט פנימה, ובצד השני נדחף לכיוון חוץ, ואין המחיצות מכוונות זה כנגד זה. ואע"פ שהשיח גדול ועבה, אבל לא בכל צד נחשבים פניו למחיצה, ויש דין שעומד מרובה צריך להמשיך בזוית ישרה עד המחיצה שכנגדה. הדינים האלו אינם מובנים למי שלא התעמק בפרקטיקה של ההלכות האלו, כפי שהיא מובאת במסגרת השיעורים, כי הציור והחשבון אינו דבר פשוט, אבל אברכים אלו שהשתתפו בשיעורים שמו לב מיד לחשבון ההלכתי, עד שהוכרע שצריכים לתקן ולהשלים גדר, כדי למנוע מהעיר חשש בכשרות בדיני פירצה בקרן זוית העברנו את הדברים לאחד מהעיר, שאמר שידאג להשלים את הפירצה בגדר.

גם כשיש בודק כל שבוע יתכן שאין עירוב

עד כאן היו דברים שיש בהם שיטות המתירות, או לפחות מובן מה התכוון מי שעשה אותם, אבל בהמשך היו דברים מצערים מאוד, שעוררו אותנו לחשוב שלא כל אחראי ידע מה לעשות, וגם כשיש אדם מסור שבודק כל שבוע יתכן שהעירוב איננו. עירוב זה לא דבר פשוט כלל, ההבנה הפשוטה של העוסקים יכולה לטעות בדברים הפוסלים ממש.

באחד מהרחובות היוצאים מהעיר אל אזור התעשייה, עשו צורת הפתח משני עמודים וחוט, אבל אחד העמודים העמיד בגובה ארבעה מטרים מעל הקיר של המפעל הסמוך. בתחילה היה נראה שהעמוד נמצא בתוך המפעל בקרקע ורק מציץ מלמעלה, ובה כידוע כתב החת"ס להתיר אם יש בראשו המבצבץ מעל המחיצה שיעור י טפחים, וסבר שכיון שהעמוד ניכר לרחוב, משתייך לרחוב וכשר לצורת הפתח. אבל המש"ב (סי שט"ג ס"ק קי"ג) שאם העמיד את אחד מהעמודים בתוך חצר המוקף מד' רוחותיו, לא עשה כלום. ולא הביא כלל שיטה המתירה. [וכן החז"ר"א פסק שאינו מועיל]. א"כ העירוב במצב הזה אינו כלום לדעת המש"ב. האברכים תפלאו מה ראה העובד להכניס עמוד בתוך המפעל, לאחר מכן התברר שהעמוד אינו בתוך המפעל אלא מדובר בחתיכה קטנה שחוברת מעל הקיר. בדבר זה יתכן שגם החת"ס אינו מתיר, כי נמצא על גבי מקום אחר, ויתכן גם שאין בקיר רוחב ד' טפחים ואינו חשוב קרקע כלל, וא"כ העמוד אינו כשר כלל.

ברחוב הסמוך היה עוד מקום שלימד אותנו כמה חשוב הפעילות של מוקד העירוב בבדיקת העירובים בערים ובתושבים, למרות שהם לא

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת בהר תשפ"ב

גרים ותושבים

אך לא היו אלו רק העבדים שיצאו לחפשי - חלק גדול מהאדמה השתחררה אף היא, וכמאמר הפסוק, "וְהָאֶרֶץ לֹא תִמָּכַר לְצִמְתָּת" (ויקרא כה, כג). כל מי שמכר את אחוזת אבותיו כשהיה זקוק לכסף, קיבל את הקרקע בחזרה כאשר הגיעה שנה ייחודית זו.

נוכל לתאר לעצמנו איזו המולה הורגשה בארץ ישראל כולה! אנשים שחיו על אדמתם במשך עשרות שנים נאלצו לוותר כעת עליה, וברחבי הארץ כולה ניתן היה לראות מעברי דירה, משפחות מתיישבות מחדש. וכך, מלבד העובדה שנאסר על האומה כולה לעבוד בשדותיהם, אנשים רבים איבדו לגמרי את אדמתם. הארץ כולה היתה כמרקחה!

אין ספק שתהפוכה כזו של אומה שלמה היושבת בטח על אדמתה, עם שלם שמפסיק את תפקודו הרגיל ונקלע לסחרור שכזה, לא היתה לחינם - חייבת להיות כאן מטרה גדולה ביותר. עלינו לשאול את עצמנו: מהי תכליתה של מצוה זו, ושל ההפרעה לשגרת החיים שבאה בעקבותיה?

כי לי הארץ

ואמנם, לקב"ה היתה כאן כוונה גדולה, וכדי להבינה, עלינו להאזין היטב לדבריה של התורה הקדושה בטעמה של מצוה זו: "כִּי לִי הָאֶרֶץ" - 'הארץ הזו שייכת לי' אומר ה'. והמילים החשובות ביותר הן אלו המופיעות בהמשך להסבר זה: "כִּי גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אַתֶּם עַמִּי" - אינכם אלא תושבים ארעיים, אורחים המבקרים בארצי. זו המשמעות הפשוטה של הפסוק. אחת לשבע שנים, כאשר הגיעה שנת השמיטה, ובוודאי כאשר בעקבותיה באה שנת היובל, ה' מבקש להכריז לעמו: "רצוני שתזכרו תמיד שאתם דיירים זמניים בעולמי".

זוהי נקודה חשובה ביותר, וכאשר אנו לומדים על ענין היובל, לעתים אנו מתעלמים ממנה - שהיובל נועד להזכיר לנו שיש בעל הבית לעולם, ואנחנו אורחיו. כל חמישים שנה, העם כולו נטל חלק

מצוה מיוחדת במינה

בהיותו שרוי על אדמתו, זכה עם ישראל למצוה מיוחדת במינה - הלא היא מצות השמיטה. אצל שאר גויי הארץ לא ניתן היה להעלות על הדעת מושג הדומה לזה אפילו במעט - שאחת לשבע שנים יהיה אסור לעבד את השדות והפרדסים, ובפרט בחברה המבוססת על חקלאות. בימים עברו כאשר לא היו מפעלים, רוב העבודה היתה עבודה חקלאית, ופירושו של מצות השמיטה היה, שפעם בשבע שנים המשק עמד מלכת - לא יכולת לחרוש, לזרוע או לקצור; השדות היו מחוץ לתחום - הם כבר לא היו שלך. היתה זו דרך חיים מיוחדת שנבחרה על ידי הקב"ה עבור עמו המיוחד.

ואז, אחת לחמישים שנה, מחזור השמיטה הביא בכנפיו עוד שנה ייחודית, הלא היא שנת היובל. כאשר הגיעה שנה זו, שוב נאסרה עבודת האדמה, ובהיותה באה מיד לאחר השמיטה, היתה זו השנה השניה ברציפות שבה השדות עמדו שוממים.

דרור בארץ

אך למען האמת, היה כאן הרבה יותר מאשר האיסור לעבוד בשדה, שכן היובל היתה שנה של תהפוכות עצומות בארץ ישראל כולה. ראשית, כל העבדים העבריים, אשר נמכרו לשעבוד של שש שנים, יצאו לחופשי. ביום הכפורים, עשרה ימים לאחר כניסת יובל, נשמע קול השופר, ויחד עמו נשמע קולו של החופש. אפילו עבד נרצע, שעליו אומרת התורה "וְעָבְדוּ לְעֶלְם" - גם הוא יצא לחפשי.

בעוד העבד פוסע אל חירותו, פונה אליו אדונו - לשעבר וטוען בפניו: "הלא כתוב בתורה 'וְעָבְדוּ לְעֶלְם'!"

והעבד עונה כנגדו: "מדוע לא למדת את דברי חז"ל שם על הפסוק?" אמנם באותם הימים לא היה להם פירוש רש"י, אולם בדברי חז"ל כבר מפורש ש"לעולם" פירושו "עולמו של יובל" (קידושין טו, א).

אותה! כולם זזים מכאן לשם, העבדים יוצאים לחופשי, והיתה להם שנה שלמה לחשוב על הדברים. העם כולו התבונן ולמד, הבין והפנים, שיש בעל הבית לעולם. כולם עברו סדרה של שיעורי חינוך באמונה.

לימודים נשכחים

אולם מה ארע בסופו של דבר? הגיע זמן שבו עם ישראל הפסיק ללמוד את הלקחים - אין ספק שרבים עדיין עשו זאת, אך האומה כולה החלה להיחלש. הקב"ה ניסה ללמד אותנו ש"גרים ותושבים את עמדי", אבל אנחנו התיישבנו והסתדרנו כל כך, עד שהפסקנו להקשיב!

ולבסוף הגיע היום המר והנמהר, היום שבו אמר ה', "וְאַתֶּכֶם אֶזְכֶּה בְּגוֹיִם" (כו, לג). פירוש, "כעת אגלה אתכם לבין הגויים, כדי להזכיר לכם. כאשר תהיו בגלות, אזי תזכרו היטב שהעולם הזה אינו שלכם". הדבר דומה לדייר שלא הבין את הרמז כאשר בעל הבית שלח לו מכתבים שבהם הוא דורש את תשלום שכר הדירה - הוא פשוט השליך את המכתבים לסל האשפה, עד שלבסוף החליט בעל הבית לגרש אותו, כדי שיבין טוב יותר את המסר.

כך ארע לבסוף לעם ישראל - גלינו מארצנו כדי ללמוד את הלקח אותו היה עלינו ללמוד ממצוות השמיטה והיובל. זהו שאמרה התורה, "אֲזַ תִּרְצָה הָאָרֶץ אֶת שְׁבַת־תִּיָּהּ" (שם פסוק לד) - ורש"י מביא מחז"ל ששבעים שנות גלות בבל היו כנגד שבעים השמיטות שעם ישראל לא שמר בארץ ישראל. והנה אין כוונת חז"ל שהם עברו על דיני השמיטה והיובל, כי אם כן, כיצד שבעים שנות הגלות מהוות עונש מדה כנגד מדה? אלא הכוונה היא שהם הפסיקו ללמוד את היסודות אותם ביקש השי"ת שיילמדו על יד מצוות אלו! ולכן בא להם עונש זה של גלות, מדה כנגד מדה, כי בעודם משוטטים בין העמים, חיים כאורחים באדמה שאינה שייכת להם, נזכרו ישראל באמת החשובה ביותר של העולם הזה - כעת הם הבינו שהעולם הזה אינו שלהם, אלא "לי כל הארץ", ואנחנו רק אורחים. באנו לביקור קצר, שיסתיים לאחר מאה ועשרים.

גולה אחר גולה

הן אמנם, גם בגלות קיימת סכנה, כי האדם עלול להתיישב במקומו ולהרגיש כאילו הוא שייך לכאן, לעולם הזה. וכך, בסופו של דבר נאלצו היהודים לעזוב גם את בבל. הקב"ה שלח את צבאותיו של מוחמד וכן צבאות נוספים, והעם הגולה נאלץ להתפזר שוב.

בתזכורת הגדולה הזו, המזכירה לנו מיהו בעל הבית, ומהו מקומנו בעולם.

תזכורת זו הינה הכרחית, כי כח ההרגל גורם לאדם לשכוח שיש בעל הבית. טבע האדם הוא, שכאשר הוא מתיישב במקום והופך לתושב-קבע, לאחר זמן לא רב מתחיל הוא לשכוח את היסוד הגדול הזה - הוא מרגיש שהעולם הזה שייך לו, ושהוא יהיה שלו לנצח.

משל למה הדבר דומה - נניח שעברת להתגורר בדירה שכורה. לאחר זמן מה אתה מגלה שחלומי של כל שוכר מתגשם אצלך: בעל הבית אינו מטריד אותך כלל. הוא אינו מגיע בראשון לחודש כדי לגבות את דמי השכירות, וכך גם בתחילת החודש הבא. אה, איזה תענוג! במקום לשלם שכירות, אתה יכול להפקיד עוד כסף בבנק. חולפות להן שנה ושנתיים, ואתה שוכח לגמרי מהמשכיר.

והנה לאחר מספר שנים, מחליט המשכיר להגיע ולגבות את שלו. הוא דופק בדלת ואתה שואל, "מי שם?"

"באתי לגבות את דמי השכירות" הוא מגיב.

"שכירות?! מה פירוש?! איזו חוצפה!" ואתה כמעט משליך אותו מכל המדרגות.

אולם נניח ובעל הבית מגיע פעם בשנה ומחליט לערוך מספר שינויים. "אתה, גולדברג, תעבור לדירה 12 במקום דירה 5, ואתה, קליין, תעבור להתגורר בדירה 5" הוא אומר. הוא מעביר את דייריו מכאן לשם כדי שאף אחד לא יתרגל מדי לדירה שלו.

בפעם הבאה, כשהוא יבוא לדרוש את שכר הדירה, אתה לא תעז לזרוק אותו מהמדרגות - אתה מאושר מכך שהוא אינו זורק אותך לגמרי מהדירה. אתה כבר מבין שיש כאן בעל הבית.

יובל של חינוך

כאשר יהודים שמרו שמיטה ויובל באופן הראוי, באופן של לימוד והתבוננות, ולא קיימו את הדינים כמצוות אנשים מלומדה, נמצא שבכל שבע שנים, ואפילו יותר מכך, בכל חמישים שנה, זכה עם ישראל לשיעור נפלא באמונה. הם היו זקוקים לזמן כדי ללמוד שיעורים אלו, וזו אחת הסיבות שאסור לעבוד בשמיטה. כל העם היה בחופשה, אך לא היתה זו חופשה כמו חופשה אמריקאית, שבה אנשים מכלים את חייהם לריק, אלא היתה זו חופשה של תורה.

מדי כמה שנים עסק עם ישראל כולו בלימוד סוגית "כי לי כל הארץ". הם לא רק למדו סוגיא זו - הם חיו

כמובן, נועדנו להיות בארץ ישראל למשך תקופה מסוימת, אך גם בהיותנו בארץ ישראל, מוטל עלינו לזכור שחיינו בעולם הזה הינם זמניים וארעיים, ושלא נישאר בעולם הזה לעד. ובמשך שאר ההיסטוריה שלנו, עד אחרית הימים, משימתנו היא להיות ולהרגיש בגלות.

כל מקום אליו אנו מגיעים הוא זמני בלבד, והוא אתר שבו אנו עתידים לבקר לזמן מה, כי זוהי התכנית של הקב"ה. הוא נותן לנו את "טיפול היובל" - זוהי זכות גדולה, שהוא מזכיר לנו תדיר שהמקום בו אנו נמצאים אינו המקום בו נישאר. לא נישאר לנצח בספרד! לא נישאר לנצח בגרמניה! לא נישאר לנצח באמריקה! איננו אלא אורחים כאן בעולם.

יסורים מכפרים

לאור הדברים הללו נוכל להבין טוב יותר את דברי הגמרא בסנהדרין (לז, ב), שמתחילה נראים כבלתי מובנים בעליל. ידוע מה שמבואר בחז"ל שיסורים מכפרים על עוונותיו של האדם, ובדברי הגמרא שם מבואר שכל מין של יסורים מכפר על ענין אחר. לדוגמא, אדם הסובל מכאב בשיניו, עליו להבין שזהו דבר טוב עבורו. יתכן מאד שכאב שיניים זה בא לכפר על כך שדיבר יותר מדי. פתחת את הפה כשלא היית צריך, אז כעת אתה יושב אצל רופא השיניים, שמבקש ממך, "אדוני, נא לפתוח את הפה". מידה כנגד מידה - לו היית סוגר את פך, היית יכול להשאיר אותו סגור גם עכשיו.

אדם מפסיד כסף, זה גם כן דבר טוב. אולי הוא לא הוזיל מספיק מממונו לצדקה. הוא שמר את כל הכסף לעצמו, מוחבא היטב בחשבון הבנק, ולפיכך גרם הקב"ה לכספו ללכת לאיבוד, וצרה זו מכפרת לו על עונו.

כל אופני היסורים, כל צער וכאב, הם בעצם לטובתך. כמובן שאינך אוהב את זה; אתה מעדיף שזה לא יקרה, אבל אין ספק שזה מביא לך תועלת עצומה.

גלות מכפרת

כפי שאמרנו, כל סוג של יסורים מכפר על ענין מסוים. אולם בגמרא בסנהדרין הנ"ל מבואר שישנו סוג אחד של יסורים שהוא יוצא דופן: "ר' יוחנן אמר גלות מכפרת על הכל". השומעים אתם? שאר הייסורים אינם מכפרים אלא על דברים מסוימים, אך ר' יוחנן מלמד אותנו שישנה תרופה אחת שמועילה לכל ענין, ומכפרת על כל מיני שגיאות ומעשים

רבים מאוד נסעו לספרד, אבל עד מהרה הם גורשו גם מספרד - שוב הם נטלו לידם את מקל הנדודים ונסעו לאיטליה, לצפון אפריקה ולגרמניה. מגרמניה הם עברו לפולין, ומפולין לרוסיה.

מאוחר יותר הם הגיעו לאמריקה. "אה! אמריקה! הנה ארץ שבה נישאר לנצח!" כך הם חשבו. אך כאשר ראה זאת הקב"ה, הוא החל שוב ללמד אותנו את סוגית היובל. היהודים שהתקבצו בשכונות המאוכלסות בצפיפות, החלו להרגיש את הלחץ מצד קבוצות המהגרים - האיטלקים, האירים והשחורים באו להתגורר בשכונות אלו. אני אומר "באו" - אך הם לא באו; הקב"ה שלח אותם כדי לגרום לנו להמשיך ולנוע, וללמד אותנו כי "גרים ותושבים אתם עמדי".

הגירה מודרכת

מקובל לחשוב שהכושים הובאו לארה"ב מאפריקה בגלל מטעי הכותנה שהחלו להתפתח בארה"ב, אולם זו טעות. מטעים כאלו ואחרים אינם סיבה מספקת שבגללה יעקור הקב"ה שבטים שלמים ממקום מושבם ויעבירם למדינה אחרת. הכושים הובאו לארה"ב בגלל היהודים! כך גם לגבי גלי ההגירה הגדולים - ההגירה מאיטליה עקב העוני ששרר שם, ההגירה מאירלנד כתוצאה מרעב תפוחי האדמה הגדול [רעב המוני ששרר באירלנד בין השנים תר"ו-תר"ט, והביא למותם של מאות אלפים ולהגירתם של מאות אלפים לארה"ב ולעוד מדינות]; וכן ממדינות אמריקה הלטינית - מפורטו ריקו ומעוד מדינות, הכל נועד כדי לשחרר את היהודים מהרגשת הקביעות שלהם, וכדי ללמד אותנו את לקחי היובל.

אני עברתי את כל זה כאן בארה"ב, שכן אני מבוגר מספיק כדי להביט אחורה ולהבחין בהשתלשלות הדברים. מאז החלה הנהירה הגדולה של המהגרים היהודים בשנות תרע"ה-תרע"ו, שלאחריה התיישבו היהודים בעיקר ברבעים המזרחיים של ערים מסוימות, הם המשיכו לנוע ולעבור משכונה לחברתה, והם עדיין ממשיכים לנוע. יהודי חי על גלגלים; הוא תמיד עומד הכן לעבור למקום אחר.

היהודי הנווד

מן הסתם תתפלאו לשמוע את החידוש הבא, אותו אני עומד לחדש בפניכם כעת: ייעודו של העם היהודי הוא להיות בגלות. אל נא תחשבו שנבראנו כדי להיות בארץ ישראל, בשלווה ובנחת, כמו כל עם אחר החי במדינתו. טעות גדולה היא לחשוב שתכניתו של הקב"ה השתבשה ח"ו. עם ישראל נברא עבור הגלות!

השלושים, חשבון האדם עם נפשו בתנאי הגרות בעולם הזה" - פירוש, שעל כל אחד ואחד מאיתנו מוטל להקדיש זמן מה להתבוננות, בינו לבין עצמו, מהי משמעותה של עובדה זו, שכולנו רק תושבים ארעיים בעולם הזה.

לשנות את הגישה

שימו לב שהחובות הלבבות אינו אומר לנו רק לקרוא מילים אלו, וגם לא רק לחזור עליהן. הוא מפציר בנו להשקיע זמן **בחשיבה** - לחשוב על עצמנו כעל מבקרים, שלעולם אינם חשים לגמרי בנוח, ואינם מרגישים מיושבים וקבועים במקומם. כך צריכה להיראות מציאות קיומנו בעולם הזה בעיני עצמנו. איננו באמת שייכים לכאן, אנחנו לא יותר מעוברי אורח, ולכן אין לנו להרגיש בטוחים לחלוטין בחיינו.

אל נא תחשבו שקל לרכוש גישה הזו - אין זה פשוט כל כך לשכנע את עצמך שהעולם הזה הוא לא המקום שלך. אולם כאשר אדם מקדיש זמן למחשבה על נושא זה - גם אם זה רק מספר דקות ביום - לאט לאט הוא מתחיל להשתכנע שהוא רק אורח בעולם. וברגע שהשתכנע האדם שימיו ספורים - בין אם המספר יהיה 80,70 או 120 שנה, במוקדם או במאוחר זה עומד להיגמר. זו כבר דרך חשיבה חדשה לגמרי.

לא ידע האדם את עתו

בכלל גישה זו היא הידיעה, שלא תמיד מקבל האדם הודעה מראש שחיי עומדים להסתיים; פעמים רבות מאוד זה בא בפתע פתאום - ל"ע, אנשים מסתלקים מהעולם בפתאומיות. ישנם אנשים שנפטרים בשנתם ללא שקיבלו כל אזהרה מוקדמת שהסוף קרב, ויש גם דרכים אחרות. היה יהודי צעיר שכולנו הכרנו שנהג ברכבו, ובעודו עובר מתחת לגשר, התנתק לפתע גוש בטון ענקי ונפל לכביש, בדיוק ברגע שהוא עבר שם, וכך נגדע פתיל חייו בשניה אחת. אף אחד אינו יכול לדעת - "כי גם לא ידע האדם את עתו" (קהלת ט, יב).

ולכן חשוב מאוד שהמבקרים בעולם הזה יהיו מוכנים לסיומו של הביקור. אורח תמיד מוכן למסע, הוא חושב תמיד מה הוא יכול לקחת איתו. הוא אינו יכול להשקיע את כל כספו בנדל"ן, כי הוא עלול לקבל פקודה מיידית לעזוב - ולכן הוא תמיד בודק אם הוא מצויד במזומנים, ומוודא שיש לו את האספקה וכל האמצעים הדרושים למסע שהוא עומד לקראתו.

שאינם טובים. ומהי כפרה זו? גלות! הגלות היא תרופת הפלא לכל המחלות הרוחניות.

והנה, מושג אדיר כל כך שכזה, הוא משהו שעלינו ללמוד היטב. כי יש כאן שאלה גדולה - מדוע הגלות מכפרת על הכל? מה מיוחד בה כל כך?

והתשובה היא היסוד עליו אנו מדברים כעת - כל חטאי האדם מושרשים בכך שהוא שוכח שהוא גר ותושב בעולם הזה; שהוא מתארח כאן למשך מאה שנה, ושיש לו הרבה מה להספיק בביקורו הקצר.

כאשר אדם מתחבר יותר מדי למקום מסוים, לאחר זמן מה הוא מתחיל לחשוב שהוא עתיד לחיות כאן במיליון השנים הבאות. איני מגזים - זה **בדיוק** מה שחושב האדם! כמובן שאם תשאלו אותו, הוא יגתך למשמע טענה זו, אולם בסתר ליבו, הוא מקווה שאולי אולי הוא יגיע ליעד זה. לכל הפחות כך הוא חי את חייו.

ואז מגיעה הגלות ומזכירה לאדם שהוא אינו מושרש במקום אחד, והרגשה זו, שאינך שייך לעולם הזה, היא שלמות כה גדולה, עד שהיא מכפרת על הכל, שכן היא משנה את האדם, את כל גישתו לחיים ואת דרך חשיבתו. הגלות גורמת לאדם תחושה של חוסר בטחון - שכן היא מזכירה לו שיש בעל בית לעולם הזה, ושהאדם הוא רק דייר ארעי. הכרה זו היא יסוד היסודות של עבודת האדם בעולמו - כאשר אדם מתחיל לקנות הכרה זו, הוא מפתח דרך חשיבה שתסייע לו להצליח בגלות בת מאה השנים הזו.

חשבוננו של עולם

גישה זו לחיים, לדעת שאנחנו רק מתארחים בעולם הזה, כוללת כמה וכמה עניינים, ולא נוכל לעמוד על כולם במסגרת זו, אולם כן נעסוק בכמה מהם, על פי דבריו של בעל החובות הלבבות, שכמו תמיד עלינו ללומדם בשימת לב יתירה.

בשער חשבון הנפש מציג החובות הלבבות שלושים התבוננויות שראוי לכל אדם להקדיש להם זמן, אם חפץ הוא לעלות ולהתקדם בחייו. אין ספק שתוכל להיות יהודי טוב גם אם לא תאמץ את שכלך יותר מדי, אבל אם אתה חפץ להשיג משהו גדול יותר, אם אתה מבקש להצליח בעולם הזה, יהיה עליך להקדיש זמן להתבוננות בעניינים מסוימים.

בסופה של הרשימה הארוכה בת שלושים החשבונות, כותב החובות הלבבות את היסוד שהוא אולי החשוב ביותר מבין כולם, שבו יש לנו להתבונן ושעליו צריכים אנו לחשוב, וזה לשונו: "המשלים

כי לא יכלו להתמהמה

האורח המרוצה

עוד גישה חשובה שמתפתחת אצל האדם המבין שהוא רק אורח זמני היא, שהוא מרוצה ממה שיש לו, גם אם זה לא המשובח ביותר. אדם זר שנמצא כאן רק לתקופה קצרה, אינו מחפש לחיות בתוך ארמון, ולא כל כך מעוניין להחזיק אחוזה רחבת ממדים. הוא מרוצה מכך שיש לו חדר לדור בו. הוא יכול לנעול את הדלת? טוב מאוד! יש לו ספה לשכב עליה? מצוין! יש לו שירותים פרטיים בחדר? תענוג של ממש! גם כשזה מגיע לאוכל, האורח מרוצה מכל ארוחה שתקרה בדרכו. מי שמרגיל עצמו בזה, הופך לאדם שמסתפק במינימום. אתה מתנהל בכל ענייניך רק כפי הצורך.

אין כוונתי לומר שאין צורך לחסוך מעט כסף כדי להתקיים בימי הזקנה, אך מי שנוקט בגישה בלתי הגיונית לגבי הסכומים אותם הוא חוסך לימי זקנתו, מוכיח שהוא עוד לא הפנים את המסר אותו למדנו כאן. כאשר אתה מבין שהחיים הללו לא ימשכו לנצח, ושממתינים לך חיים ארוכים לאחר שתיפרד מהעולם הזה, ממילא אתה שבע רצון גם מרמת חיים צנועה יותר, ואינך מגזים בהכנות הכספיות לימי הזקנה.

מודים אנחנו לך

לא רק שאתה נעשה מרוצה, בלב אתה גם מודה על כל מה שניתן לך. החובות הלבבות מוסיף ומסביר שכל טובה הניתנת לאורח זה, אפילו הקטנה ביותר, הוא ממנה להכיר בה ולהודות למטיבו. האורח מרגיש גל של הכרת הטוב על כל דבר שניתן לו, ולכן הוא אינו ברוך ואנין טעם, אלא הוא מרוצה ושמח מכל מה שהוא מקבל, ומודה לבעל הבית על כך.

אל נא תמתינו עד שיהיה לכם הרבה על מה להודות. כל מעט טוב שיש לך, עליך להודות עליו. אם אתה נשוי, תודה לה' על כך. ישנם אנשים רבים שלא זכו להינשא. אם אתה נורמלי - תודה לה' גם על כך! יש אנשים רבים שאינם נורמליים. הם יושבים מדוכדכים בדירות שלהם, אינם יכולים לצאת מהבית. אז הבה נאמר בפה מלא: "ברוך ה', אני נורמלי". כמה אנשים יש שאינם מסוגלים ללכת! והנה רגליך נושאות אותך ללא כל קושי! "ברוך ה', המכין מצעדי גבר - אני מסוגל ללכת!"

היודעים אתם איזה מין שיעור הוא זה, להצליח בעולם הזה - השיעור הזה הוא **הכל!** פירושו של דבר הוא שאסור לך להתמהמה! גם אם תזכו לחיות מאה ועשרים שנה, גם זה אינו זמן ארוך כל כך, ולכן כל המעשים הטובים צריכים להיעשות בהקדם האפשרי. יש כל כך הרבה דברים להספיק בעולם הזה, כל כך הרבה הישגים חשובים שתמצא להגיע אליהם, ודברים טובים שיעלו בדעתך, אז עשה זאת מהר ככל האפשר. כאשר אדם מבין שהוא אינו אלא אורח שהגיע לביקור קצר בעולם הזה, הגישה שלו משתנה לגמרי. הוא מבין שאי אפשר לחכות! אי אפשר לדחות את הדברים לזמן מאוחר יותר, כי מי יודע אם הזמן ההוא יגיע.

הנה לנו יהודי שמתפלל במהירות וללא כוונה. הוא יודע שצריך להתפלל בכוונה, אבל הוא חושב לעצמו, "אני אגיע לזה מתישהו". ובכן, אם תמשיך לדחות את זה, לעולם לא תגיע לזה. מי שדוחה דברים טובים, לוקח סיכון גדול, כי בדרך כלל קורה משהו פתאומי, והדברים הטובים לא קורים. היה פעם איש צעיר, ממתפללי בית מדרשו, ששאלתי אותו, "מדוע אינך משתתף בשיעורים שלנו?" היה זה לפני כשלושים שנה. הוא ענה לי, "אני אבוא, אבל לא עכשיו. קודם כל אני רוצה 'להצליח בגדול' בבורסה. עד יום הולדתי הארבעים אהיה עשיר מספיק כדי להפסיק לעבוד, ואז אוכל לשבת וללמוד כל היום". מה אומר ומה אדבר, אדם זה לא זכה להגיע ליום הולדתו הארבעים.

הידיעה שאנחנו כאן רק באופן זמני תגרום לנו להרגיש את הכורח לעשות, ולהפסיק לדחות דברים. נניח שיש אדם שמרגיש הכרת הטוב גדולה כלפי רעייתו עבור כל מה שהיא עושה למענו, אבל הוא אף פעם לא אמר לה תודה על כך. הוא יאמר לה את זה מתישהו - יום אחד, כך הוא חושב. ואכן, היום המיוחל מגיע סוף סוף, אלא שאז הוא מוצא את עצמו בבית ההלוויות, עומד ללוות את רעייתו בדרכה האחרונה. האיש יושב וחושב לעצמו, "האם כעת אומר לה תודה? עכשיו זה כבר מאוחר מדי". אז תודה לאשתך בזמן שהיא עדיין כאן, בזמן שאתה עדיין כאן. תודה להורים שלך כל עוד יש לך אותם. אף אחד לא יהיה כאן לנצח.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שיערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

ציורים של גלות

לכן, על אף שאינך יוצא לגלות כמו זו שעברנו כאשר הוגלינו מספרד - שם חשו היהודים את טעמה המר של הגלות; הם אולצו לשלם עבור הנסיעה בספינות שהיו להן קברניטים מרושעים שניצלו את הנוסעים והתעמרו בהם. לפעמים הם אפילו השליכו אותם אל הים; כל מיני צרות סבלו היהודים שגורשו מספרד. אולם אנו לומדים כעת שגם כאשר אדם אינו עובר שום תהפוכות, אלא רק גלות של מעבר מרחוב אחד למשנהו לבדה, גם זוהי כפרה - אם רק ינצל האדם את ההזדמנות כדי ללמוד הלקחים אותם חפצה התורה ללמדנו.

משכך, והיה והוחלט על ידכם לעבור דירה - דעו לכם כי יום המעבר הוא יום של הזדמנויות. כידוע, מדובר ביום קדחתני ועמוס מטלות; קדמו לו ימים רבים של אריזה, והחיים אינם מתנהלים כסדרם. אינך מצליח למצוא כלום - הכל כבר ארוז. ולבסוף מופיעה המשאית הגדולה, ואל ביתך נכנסים הסבלים ומתחילים לשאת את חפציה החוצה, אל המשאית. אתה מרגיש מנותק - אתה לא כאן ולא שם, אין לך מקום משלך. זוהי הזדמנות נפלאה! בזמן המעבר, חשוב לעצמך, "זכיתי לשיעור מן השמים שהעולם הזה כולו הוא כמו מעבר דירה אחד גדול". אל תשכח לחשוב מחשבות אלו. זכור את ארבעת המילים הבאות: "גלות מכפרת על הכל". כה גדולה היא השלמות המושגת ממעבר זה, עד שהוא מכפר על הכל.

גם אם התמזל מזלך לחיות במשך חמישים שנה בבית אחד - דבר יוצא דופן בהחלט בארה"ב, אבל זה קורה לפעמים - היזהר לא לטעות! אל תשכח שכל החיים הם יום מעבר אחד גדול, ואתה אורח בלבד. אתה יושב בביתך ומרגיש קבוע ומיושב? זו כבר מתכונת לבעיות. אז הנה עצה טובה עבורך: **צייר במחשבותיך** את מעבר הדירה. קח כמה דקות ודמיון כיצד הסבלים נכנסים פנימה ונושאים את הרהיטים שלך. צייר את הציור הזה במחשבתך, כי זה מה שמתרחש במציאות. העולם הזה אינו שלך - אתה רק אורח.

קפיצה קטנה אל הגלות

דוגמא נוספת כיצד נוכל להנות מהלקח החשוב של הגלות, גם בזמן שאיננו נמצאים בעיצומו של מעבר ממקום למקום, מוצאים אנו בדברי הגמרא (סנהדרין צד, א): "האי מאן דמבעית אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי" - הגמרא מתארת מצב שבו יש

עליך להודות לה' על כך. בין כך אנחנו רק אורחים כאן, אנו נמצאים כאן לזמן מוגבל ביותר, אז הבה נהיה מרוצים מכל מה שה' נותן לנו, ונודה לו על כך. אין לך כאבי ראש? אשריך! אין לך בעיות לב? אשריך! אתה מסוגל לשמוע? אשריך! אתה מסוגל לראות? אשריך! בכל בוקר אנו פונים לה' ואומרים "מודה אני" על כך שהוא עורר אותנו משינתנו. לא כולם מתעוררים בבוקר.

זוהי צורת חשיבתו של אורח, ובכך נצליח אנחנו, האורחים בעולם הזה, במשימת חיינו. וזו הסיבה שגלות מכפרת על הכל - גלות היא הכפרה היקרה ביותר, כי אין דומה לה ביכולת להביא את אדם לידי הכרה אמיתית שהוא אינו אלא אורח בעולם הזה. אין מדובר כאן במשל בעלמא; זוהי עובדה ממשית, שאנחנו רק מבקרים בעולם הזה, ולכן ככל שאדם מרגיש שהוא בתנועה, שהוא בגלות, בכך הוא יצליח לנצל את העולם הזה בצורה טובה יותר.

גלות בזעיר אנפין

בדברים הנ"ל אין כוונתי לומר שכל אחד מחוייב לעבור דירה כדי להרגיש את תחושת הארעיות שבעולם הזה, להביא את עצמו לידי גלות ולהמחיש את העובדה שכולנו אורחים כאן. אבל אם החלטת כן לעבור דירה - גם אם לא מדובר במעבר משמעותי, אלא לדירה הנמצאת ברחוב הסמוך - עליך לדעת שזוהי גלות, ועליך לנצל הזדמנות זו כדי להזכיר לעצמך את התכלית של מעבר הדירה; את כל הלקחים הגדולים הכלולים בהשקפת התורה שאנחנו מתארחים בעולם הזה באופן זמני בלבד.

ומניין לי שמעבר מרחוב אחד למשנהו נחשב גלות? זו משנה מפורשת. ידוע שההורג נפש בשגגה חייב לגלות אל עיר מקלט, וגלות זו היא כפרתו על רשלנותו. אמנם הוא לא התכוון להרוג, אולם היתה כאן רשלנות מסוימת מצידו, שעליה הוא מכפר בגלותו.

ומה יעשה אדם המתגורר בעיר מקלט, שהרג נפש בשגגה? לאן עליו לפנות? על כך אומרת המשנה (מכות יב, ב): "הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה" - הוא עובר דירה אל מעבר לפינת הרחוב. מעבר קטן שכזה? הלזה ייקרא גלות? כן, גם זוהי גלות. כי כשאתה נאלץ לעבור ממקום למקום, זוהי תזכורת עבורך שאינך כזה "מאכער" גדול כשחשבת. אינך קבוע כפי שאהבת לדמיין עד כה. אתה מכיר בכך שיש בורא לעולם, שהוא בעל הבית, ושאתה אורח זמני בלבד.

חירום שנועד כדי להזכיר לך שאתה רק נמצא בביקור בעולם הזה, ושיש לך מה להספיק בחייך הקצרים. מחשבה זו, גישה זו - קטנה ככל שתהיה כאשר אתה הולך ארבע אמות - מקנה שלמות בנפשך. על ידי פעולה קטנה זו אתה משיב אל לבבך מעט מההכרה שאינך קבוע כל כך בזה העולם.

אז בפעם הבאה שאתה מרגיש דאגה, גם אם אתה נמצא במטבח ביתך, ואינך יודע מה לעשות, כי יש לך תחושה מבשרת רעות, זכור נא את דברי הגמרא הזו; זו ארבע אמות ממקומך, וחשוב לעצמך, "איני בעל הבית כאן. אני אדם זר במקום הזה, והקב"ה הוא הבעל הבית". זוהי תרופה המכפרת על הכל. גם הגלות המזערית הזו מועילה, משום שהיא גורמת לאדם לזכור את החשוב מבין כל לימודי התורה - זהו הלימוד של פרשתנו, שיש בעל הבית לעולם, שלו כל הארץ, ואיננו אלא גרים ותושבים עמו.

בשורות טובות

והנה יש כאלו שנעשים מדוכדכים מעט כאשר הם שומעים שהעולם הזה אינו המנוחה והנחלה שבה הם עתידים להישאר לעד. הם היו שמחים אם מאן דהו היה מניח את דעתם ומבטיח שכאן יהיה מקומם באלף השנים הבאות. הם היו מעדיפים להמשיך בשגרת יומם המבורכת, וכל הדיבורים על עולם הבא רק מדכאים אותם. אולם התעודדו יְדִידֵי - המצב אינו גרוע כל כך!

מי שמגיע לבית מדרשו יודע את מה שאנו אומרים תמיד, שהעולם הזה הוא מסע תענוגות - באנו לכאן רק כדי להנות. לעולם איננו משוחחים כאן אודות עניינים מדכאים, ולכן הנושא הזה הוא חלק ממסע התענוגות שלנו, והוא יסייע לנו להנות משהייתנו בעולם הזה, משום שאנו מבינים שאנחנו הולכים לקראת מקום טוב יותר. הלוואי שהיה לי יותר זמן לדבר על ענין זה, כיצד אדרבה, המודעות לעולם הבא דווקא ממתיקה את שהותנו בעולם הזה והופכת אותה להרבה יותר שמחה, הרבה יותר מענגת. אי"ה עוד נשוחח על כך יום אחד.

האושר האמיתי של היהודי הוא להיות מודע תמיד להשי"ת, ולהיות מודע לעובדה שיום אחד אנחנו נפגוש אותו פנים אל פנים. זהו האושר הגדול של החיים. אם אנשים היו מכירים בכך שהחיים קצרים ושלכן צריך לחטוף את כל מה שאפשר מהחיים, הם היו עסוקים בלהגיע להישגים, ואדם שמגיע להישגים הוא אדם מאושר.

לאדם תחושה מסוימת, שדבר מה שאינו טוב עומד לקרות לו. אמנם יתכן שאין כלום בהרגשה זו - אולי זו עצבנות או אובססיה, אולם יתכן שאכן יש כאן מסר מן השמים, אזהרה מפני קטסטרופה העומדת להתרגש ולבוא על האדם ח"ו, שמזלו של האדם מרגיש.

הגמרא מספקת לנו הוראות לשעת חירום - מה לעשות במצב שכזה. כמובן שהאדם יכול לקבל על עצמו לתרום עשרה דולר לצדקה, או להחליט שמכאן ואילך הוא קם לתפילת שחרית בציבור ויהי מה. ישנן כמה וכמה מחשבות וקבלות טובות שיוכל האדם לקבל על עצמו בשעה זו, אולם לפעמים לוקח זמן עד שהאדם מצליח להביא את עצמו לנקוט בצעד שכזה, ולכן הגמרא מורה לנו על קפסולה מיוחדת, תרופת חירום שאולי תציל את האדם מהאסון: "לינשוף מדוכתיה ארבעה גרמידי" - יקפוץ ממקומו מרחק ארבע אמות. אין ספק שעצה זו לא היתה עולה בדעתנו כלל וכלל - שיזוז האדם מהמקום בו הוא עומד או יושב.

כיצד עלינו להבין עצה זו? האם זוהי אמונה תפלה ח"ו? בוודאי שלא! בתורתנו הקדושה אין כלל מושג של אמונות תפלות, ועל כן צריכים אנו להבין את משמעותה של עצה זו - ואכן, ביכולתנו להבינה.

הענין בזה הוא, שזוהי גלות מינימלית ביותר. להתרחק אפילו ארבע אמות מהמקום בו עמדת, זו גם כן גלות. כמובן, לאחר שהלכת ארבע אמות, עדיין כדאי לך לקבל על עצמך את הקבלה הטובה, ולהרים את תרומתך לצדקה או לבא לתפילת שחרית במנין, אבל התזוזה ממקום למקום היא ההתחלה. גם בזה יש כפרה.

פסיכולוגיה של תורה

גם הישיבה במקום אחד מקנה לאדם תחושת בטחון, וגורמת לו לשכוח שהעולם הזה אינו מקומו - שהוא רק אורח. זהו יסוד בפסיכולוגיה - אם אתה יושב במקום אחד, אפילו לזמן קצר, הבטחון שצברת באותו הזמן ובאותו המקום, גורם לך לשכוח מה'. אני אומר "פסיכולוגיה" - אך כוונתי לפסיכולוגיה של התורה. אם נביט עמוק אל תוך נשמת האדם נבחין שכל מצב נתון שבו נמצא האדם - גורם לו להיות בטוח שכך ישאר לנצח.

וכדי לצאת מה"ראש" הזה ולהזכיר לעצמך שאתה אורח בלבד, אתה קם והולך מעט הצידה. זהו אמצעי

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

וחי בהם!

שאלה:

האם בחור ישיבה שעוסק בתורה צריך להקדיש זמן ללימוד והתבוננות בנפלאות הבורא?

תשובה:

בחור ישיבה צריך ללמוד את שער הבחינה בספר חובות הלבבות, ושם הוא שבועה יראה שמוטל עליו ללמוד את נפלאות הבורא - אין כלל ספק בכך.

אכן, איך ללמוד ומתי ללמוד, זו כבר שאלה אחרת. אחד המקומות הוא מדברי החובות הלבבות בעצמו. מקום נוסף הוא מהשכל הישר שלך. ברגע שאדם לומד את שער הבחינה, עיניו נפתחות והוא מתחיל לראות כי העולם מלא בדברים מופלאים, אשר נמצאים ממש מול העיניים שלנו. אין צורך בשום ספר. לא צריך ללכת לספרייה. ברגע שאתה מוכן לפתוח את עיניך ולהשתמש בשכל שנתן לך ה', תוכל כבר לכתוב ספר משלך. אבל לא תוכל להצליח אם תניח לשכל שלך להיות עצלן.

עבודה זו אינה צריכה לבוא על חשבון הלימוד כלל וכלל, שכן ישנן הזדמנויות רבות כל כך להתבוננות זו בזמן שאינך לומד. אם תנצל את זמנך בתבונה, תראה שההזדמנויות הן אינסופיות. בזמן שאתה הולך, בזמן שאתה אוכל - תמיד אפשר להתבונן בבריאה ולראות את נפלאות הבורא. דרושים לכך רק שכל ישר, והנכונות להרגיל את השכל להבחין בה' יתברך בבריאה. ולכן, כאמור, אין כאן כלל שאלה של ביטול תורה, שכן אינך צריך להחסיר מלימודך לשם כך.

רק מי שבתת-מודע שלו קיימת ההנחה שמצבו הנוכחי יימשך לעד, מתחיל להשתעמם מהחיים. אנחנו, לעומת זאת איננו משועממים כלל מהחיים הללו; אנחנו משתדלים תמיד לנצל אותם עד תום משום שאנו יודעים שיש תכלית לחיים, והיא, להכין אותנו לחיים האמיתיים הממתינים לנו בעולם הבא. ידיעה זו היא הממריצה אותנו להספיק כמה שיותר בעולם הזה, אך לא רק שאנו מספיקים יותר בחיינו, אלא שאנחנו גם נהנים מהחיים יותר מכל אומה אחרת אשר על פני האדמה.

כך אומרת לנו התורה הקדושה (לעיל יח, ה), "וְשִׁמְרֶתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הָאֱלֹהִים וְחִי בָהֶם אֲנִי ה'" - אנו חיים על ידי המצוות, על ידי לימוד תורה, חסד ומדות טובות. כאשר אדם זוכר שהוא אינו אלא אורח זמני בזה העולם, שהוא רק "גר ותושב עמדי", אזי הוא מנצל את ביקורו כאן באופן הטוב ביותר, ו"חי בהם" - הוא חי חיים מאושרים בעולם הזה, והוא יזכה לשמחת עולמים בעולם הבא!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מפנימים את השקפת היוכל

אחד מיסודות ההצלחה בעולם הזה הוא לזכור שאנחנו רק אורחים כאן. בלי נדר, השבוע נזכיר לעצמנו פעמיים ביום שאיננו עתידים להיות כאן לנצח, ובכל פעם נתבונן באחד היישומים המעשיים של השקפת היוכל, אותם למדנו מדברי החובות הלבבות:

א. שאין להתמהמה בכל מה שקשור להישגים בעבודת ה'.

ב. להרגיל את עצמנו להיות מרוצים גם מהמינימום, ולהרגיש הכרת הטוב אמיתית עבור המינימום הזה, בדיוק כפי שהיה מרגיש אורח.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לזבין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

שלנו! הר"מ הסביר זאת בכך שהבחור המפטפט אינו מחובר לשיבה ולאווירה שלה, ועל אותו משקל, וממש בגלל אותה סיבה, גם האיסור לדבר בשעת התפילה הוא לא הפוינט המרכזי; יהודי שמגיע לבית הכנסת צריך להחליט בשביל מה הוא הגיע; אם כדי להתפלל, מה טוב; אם לא, תישאר בבית!

עיקרם של דברים הוא, שגם אם נאזין לדרשות רבות שתיאמרנה על ידי גדולי הדרשנים, ובהן נשמע על השכר הגדול הצפוי למי שמייחד את בית הכנסת רק לתפילה ולתורה, ומאידך נשמע על העונש הממתין למי שאינו עושה כך - אם לא נפנים אנחנו עצמנו את הדברים ונחדרים עמוק-עמוק אל תוך הלב במטרה ובשאיפה להגיע למצב שבו נדע שבית הכנסת משמש אך ורק לתפילה ולתורה, אם לא נעשה זאת, מן-הסתם המשימה לא תצלח בידינו.

הבה לא נתעלם מהמציאות. חיזוקים רבים נעשו בכל בית כנסת על פני תבל לאחר הקורונה, ורובם נסבו סביב דיבורי החולין, והשימוש בטלפונים הניידים שהפכו את בית הכנסת לשוק אחד גדול, רח"ל. איננו רוצים להיות בבחינת קטגוריה חלילה, אבל מלבד מתפללים בודדים, הנחשבים כ'עובדי השם', החיזוקים הללו התפוגגו בהדרגה.

כי החיזוקים בנושא הדברים-הבטלים בבתי הכנסות אינם יכולים להתממש רק באמצעות דרשות ושלטים הנתלים לאורכם ולרוחבם של בתי הכנסות. **אם האדם לא יישב עם עצמו ויחשוב מחשבות על מעמדו וייחודו, קדושתו וטהרתו, של בית הכנסת, ואז - ורק אז - יגיע למסקנות עצמיות ואישיות על חובת הזהירות מדיבורי חול, הקבלה שלו על 'לא לדבר בעת התפילה' לא תחזיק זמן רב. וזה פשוט. הנסיון מלמד על כך.**

האיסור לדבר בשעת התפילה, הוא לא הפוינט המרכזי. זה אולי טוב לתיירים שמגיעים לכותל ויש שם הוראה משולטת 'לא לדבר'... זו גם הסיבה שמי שמקבל על עצמו סתם-כך לא לדבר בשעת התפילה, אינו מחזיק בכך זמן רב. כי לא לדבר, זה כמו תענית דיבור, ותענית זה משהו שבסוף צריך לשבור את הצום... אי אפשר להתענות מע"ש לע"ש...

אדם שמגיע לבית הכנסת בשביל... לא לדבר, לא תופס את העיקר! האם המשימה היא - לא לדבר? אדרבה, תתפלל! תתחזק בענין התפילה עצמה! תקבל משהו שיהפוך את התפילה לרצינית יותר, תחליט על מקום קבוע, על מנין קבוע, ואז ממילא יהפוך הדיבור בתפילה להיות 'נישט-שייך' בכלל. כל זה באשר לציבור, להנהגת הכלל. אולם, כאשר מדובר בהנהגת האישית של כל אדם, בוודאי יש לו לחפש עצות טובות ומועילות שתסייענה לו לשמור על פיו ולשוננו בהיותו בבית הכנסת.

שונים הם בני האדם זה מזה, בתכונותיהם ובאופיים, וכמו בכל דבר בעבודת השם, שצריך כל אחד להתגבר על יצרו שלו (כלשון המשנה 'איזהו גיבור הכובש את יצרו, "יצרו" בדווקא, ולא סתם יצר הרע) - כך גם בענין השיחות המיותרות בבית הכנסת, צריך כל אחד לאמץ לו שיטות ודרכי עבודה סגוליים, המתאימים לו ולאופיו, ולהשתדל בכך בכל מאודו. יש אדם המוגדר כחברה'מן גדול, כזה שיש לו הרבה חברים, וכשהוא נכנס לבית הכנסת יש לו יצר מיוחד לדחוף מילה לזה, והלצה לזה, להתעניין בנעשה ובנשמע בקהילה ובחיי הכלל והפרט. אדם כזה בוודאי צריך דרך משלו שתסייע לו 'לסגור קצת את הפה', בניגוד גמור לאדם שאין לו כל יצר הרע בענין זה.

מה שברור, שבתקופה כשלנו חייב כל אחד הרוצה להתחזק בענין הנ"ל לשבת עם עצמו ולהצטייד בפנטזים משלו, על מנת שיעלה בידו להיגמל מההרגל הרע הזה של דיבורים בטלים בבית הכנסת.

החפץ חיים, כידוע, היה הדב"ר והדב"ר הראשי בדורו. איפה שרק הגיע, דיבר ודיבר ודיבר. אבל במקביל ידע גם לנצור את פיו ולשוננו, ולנווט את דיבורו, ולא לדבר היכן שלא צריכים. דהיינו, שהחוכמה הגדולה היא לא

לפני שנתיים בתקופה זאת, לצערינו עדיין היינו ללא בתי כנסיות. ברצוננו להביא דברי חיזוק בעניין זה מאת הבטאון החשוב 'קול ברמה' (גליון 363 שבת הגדול תשפ"ב):

שנתיים עברו-חלפו, ולא ביעף, מאז הגיחה הקורונה לעולמנו... והציבור החל להאמין שלא מדובר בתופעה חולפת. וכמה שהנגיף הזה שינה את אורחות חיינו! עד שיסודות-עולם נהפכו לבלי הכר...

ברם, הכל יודו שגם לאחר כל הטראומות שעברו עלינו, האירוע הכי-משמעותי מבחינת יהודים יראים-ושלמים היה - סגירת בתי הכנסיות. היום, לאחר תקופה כה ארוכה של סבל ויסורים שעברו עלינו, ובבואנו לערוך איזשהו 'סיכום ביניים', אי אפשר כמעט להאמין שבמשך תקופה של

חודשים ארוכים היו בתי הכנסת סגורים על מסגר וברית.

בעיצומם של הימים הנוראים ההם, כאשר הכניסה לבתי הכנסת נאסרה עלינו באופן מוחלט, 'חדרנו' פעם בחשאי לבית הכנסת המרכזי, מרכז-חיינו והשראתנו, ולמראה האבק והשממה ששררה בכל - פרצנו בבכי... הספסלים והשולחנות היו מונחים בצורה לא מסודרת, הספרים שהיו בחוץ העלו גרגרי-אבק ולכלוך, שממה מוחלטת... ממש כמו בתקופות הכי-קשות שעברו על העם היהודי בגלויותיו השונות!

התקופה ההיא מצטיירת בעינינו כמשהו שהתרחש לפני שנים רבות... ימים שהיינו רוצים לא להיזכר בהם... והנה אנחנו נמצאים כבר שנתיים לאחר-מכן, וה'סיכום' שברצוננו לעשות איננו מתמקד כמו כן בתחום הרפואי בו אין לנו הבנה, אלא דווקא מהפן הערכי-אמוני, זה הקשור ל...בתי הכנסת.

לא תהיה זו גוזמא אם נאמר שמלבד כמה יהודים בודדים, איש אינו זוכר כבר את הימים שבהם התפללנו בחוץ! לא ניכנס כאן לסיבות ולהסברים מדוע אנחנו מעדיפים לא לזכור, אבל זו המציאות. בתי הכנסת פתוחים - ברוך השם!!! - התפילות והשיעורים מתנהלים כסדרם, וכאילו לא קרה דבר!!! כאילו לא נסתתמו בעדנו הכתלים המקודשים במשך תקופה של חודשים ארוכים!!!

אבל יש עוד משהו שמתנהל 'כסדר', כאילו לא התגעש עולם, כמו לא היה כאן נגיף שכופף והשפיל אותנו עד דכא. **לדבר הזה קוראים 'שיחות ודיבורים בבתי הכנסת'. הדבר היה 'צפוי', שהרי טבעו של אדם שהוא שוכח מהר את כל מה שקרה לו, במיוחד את הדברים והאירועים הלא-טובים... אבל שזה יקרה כל-כך מהר?! שהדיבורים המיותרים ושיחות-ההבאי יציפו שוב, במהירות-שיא, את בתי-מקדש-המעט?!**

התעוררות גדולה עד מאוד בענין הדיבורים בבתי הכנסות היתה בתקופת איסור-הכניסה. כתבי-העת הוצפו במאמרים ובדרשות, בהצעות לקבלות טובות, עד שניתן היה לחשוב, ולקוות, שאולי-אולי בבוא העת תשתנה הגישה ותוחלף ההבנה, ונבין אחת-ולתמיד שבית הכנסת איננו הבית הפרטי שלנו.

אבל להוותנו זה לא קרה. וכפי שהכל רואים ומרגישים... השי"ת סייע בעדנו לחזור לבתי הכנסת, אבל ההנהגה שלנו וההתייחסות לקדושת המקום, נותרה בעינה.

והאמת, שבמאמר מיוחד שפרסמנו בתקופה ההיא בבטאון זה (קול ברמה), ובו דיברנו על שמירת קדושתם של בתי הכנסת, עוררנו על כך שאם רוצים באמת ובתמים להתקדם בנושא זה, ולו בכה-זה, צריך לצרף משהו אל ההחלטה 'לא לדבר בבית הכנסת'. דהיינו, אם לא נבין, נדע ונרגיש חשיבותו ויוקרתו של בית הכנסת... ההחלטה לא לדבר בבית הכנסת לא תחזיק זמן רב.

כי הדבר דומה לילד שמדבר בעת השיעור בחיידר, שהמלמד נותן לו עונש לכתוב 300 פעם 'לא לדבר בשיעור', וכשהוא עולה לשיבה-קטנה וממשיך לדבר בשיעורים, הר"מ אינו נותן לו עונש, אלא לאחר כמה התראות הוא מבקש מהנער לחפש לעצמו ישיבה אחרת, 'כי אין לך מה לעשות בישיבה

מקודש', ועוד כזה שהתקדש על ידיו, ביוזמתו ובחפצו, דבריו רצויים יותר ומתקבלים לפני אדון העולמים...
הבעיה היא, שהמצב כל-כך נפרץ בנושא זה, שגם אם האדם עצמו לא עושה צחוק מעצמו, אבל יש כאלה המלעיגים עליו! וכאן צריך לשנן את הסעיף הראשון בשו"ע הכותב שלא יתבייש מפני המלעיגים עליו! ואם כן צריך לקיים את הסעיף הזה, שנכתב כהקדמה לכל דברי השו"ע, כדי ללמדנו שמדובר באחד היסודות הגדולים לשמירת המצוות כולן. חזק, חזק ונתחזק!

בירורי הלכה

תיקון טעות: בבירורי הלכה פרשת תצוה תשפ"ב, שעסק בארוכה בעניין כפית בני העיר לבנות בית הכנסת וקניית ס"ת ונביאים וכתובים ואוצר הספרים (ע"ש). **נתבקשנו לתקן,** דאין הדברים אמורים על התקנת עמדת 'אוצר החכמה' דבזה אין דין כפיה, ובפרט שאין דעת רבותינו נוחה בהכנסת מכשירים אלו לבתי המדרש.

האחד שהוא נקנה מכספי בית הכנסת, ולכאורה הוא ממון השותפים, ובוזה עובר בב"י וב"י דהוא ממון של כולם, האופן השני שהוא ממון של הפקר, דהחמץ ניתן קודם הפסח לכל הרוצה לבוא וליטול, וכגוונא שזרקו סוכריות שיש בהם חמץ קודם הפסח ושהו כל ימי הפסח בביהכ"נ ונמצאו אחר הפסח, וכן באופן שנקנה ונתרם לצורך הציבור ונשכח תקופה קודם פסח דאין לו בעלות, והוא חמץ של הפקר (שלא מחמת האיסור ב"י וב"י), והאופן השלישי שהוא היה ממון קטנים, באופן שחילקו לילדים בבית הכנסת ממתקים שיש בהם חמץ, וילד אחד הטמין אותם באחד המקומות לשמירה ושכח ולא נמצאו בבדיקה, דיש לדון אם יש קנס בכה"ג, והלום מצאתי שב'מקראי קודש' פסח א' ס' עג, הביא סתירה בדברי הפמ"ג אם בחמץ של קטן שעבר עליו הפסח קנסו רבנן או לא, ותורף דבריו לחלק, דקטן שלא הגיע לחינוך כיון שאין בו דעת לאו בר קנסא הוא כלל, אבל בהגיע לעונת הפעוטות ובר זכייה הוא, יש לומר דקנסוהו דהא הוא ממון ויש בו דעת ומצות חינוך, עיי"ש, ולפ"ז אם החמץ נשכח ע"י קטן שהגיע לעונת הפעוטות נידון כממון של ישראל שעבר עליו הפסח ואסור, ואם נשכח ע"י קטן יותר, שלא הגיע לעונת הפעוטות אין בזה קנס. ומעתה כל שנמצא לאחר הפסח החמץ בבית הכנסת, אם הוא חמץ שהוא של הפקר אזי מותר לאחר הפסח, ואם הוא חמץ של בעלים שנשכח בזה לכאורה הוי ככל דין חמץ שעבר עליו הפסח דקנסוהו, ואם הוא חמץ של קטן לכאורה תליא בהכרעת המקראי קודש. ומעתה כל שיש לתלות בו ספק איזה חמץ הוא, באנו לדון בדין ספק חמץ שעבר עליו הפסח, דהביא המשנ"ב ס' תמ"ט סק"ה מחלוקת האם מותר בין באכילה ובין בהנאה, או דמותר בהנאה ואסור באכילה, ומיהו במשנ"ב שם ובס' תמ"ח סק"ט נקט העיקר לדינא דמותר לגמרי, וממילא כל שנמצא חמץ בביהכ"נ שיש לדון בו ספק מהנ"ל, הרי זה מותר ואין נידון בו איסור של חמץ ועבר עליו הפסח, מיהו בנמצא החמץ מוחבא מאחורי הספרים וכדו', לכאורה מקומו מוכיח דמיירי בקטן שיש לו דעת ובאומדן הדעת הוי של קטן שהגיע לעונת הפעוטות, וממילא הרי אסור. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר] **ומור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב:** יש לדון אי ממון ציבור דומה לממון שותפין דהרי ממון של שבט הכהונה כתוב במשנה (פסחים דף מ"ו) 'לא זהו חמץ שמוזהרין עליו'.

סיפור השבוע

המתפללים ועורר אותם מאוד בגודל סגולת השתיקה בבית המדרש, וקרא לכולם להצטרף ולקבל על עצמם שלא לדבר כלל בשעת התפילה וקריאת התורה, ושיאמרו שזה לזכות אותו נכד החבוש ונמק בכלא הרוסי. דברי אבי עשו רושם רב ובמוצאי שבת ניגשו כולם לחתום ולהצטרף לקבלה טובה זו. **וראו זה פלא!! לא עברו רק שבועיים מאותו מעמד, ובית המשפט ברוסיה קבע באופן תקדימי לדון שוב במשפטו של הנ"ל וזיכו אותו מכל אשמה ושחרורו מכלאו עוד באותו היום,** דבר כזה ברוסיה הוא למעלה מדרך הטבע, ובניגוד לכל הגיון. נתנו לליבנו שזהו בזכות זאת שקיבלנו על עצמינו שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה וכן מאז הרבה מתפללים מספרים על ישועות ורפואות שיש להם בזכות השתיקה בתפילה וקריאת התורה. (שתקתי ונושעת)

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

לשתוק. אדרבה, צריך לדבר, ובדורנו על אחת כמה וכמה שצריך להשמיע את דבר-השם בכל מקום שרק אפשר.
אבל, כשצריך 'לא לדבר', צריך לדעת לעשות גם את זה, ולשים מחסום לפה. הדבר דורש חיזוק מיוחד, מאחר וכיום כמעט ולא ניתן להעיר לאנשים המדברים, וכידוע...וממילא החובה מוטלת על כל יחיד ויחיד לדאוג לעצמו, ולהביא לכך שהוא לא ידבר, ואולי-אולי ממנו ילמדו אחרים. **לא נגלה את אמריקה אם נאמר שהאדם המתאמץ לא לדבר בבית הכנסת, גם תפילתו נשמעת שם הרבה-הרבה יותר טוב. כי כשאדם מתפלל ב'מקום**

בדין חמץ שנמצא בבית הכנסת לאחר פסח אם אסור באכילה או מותר באכילה מדין חמץ שעבר עליו הפסח

הנה בדין חמץ שעבר עליו הפסח, יש לדון בחמץ שנמצא לאחר הפסח בבית הכנסת, והוא באופן שנמצא חבילת של ממתק שיש בו חמץ שילדים החביאו ונמצא אחר הפסח, וכן נמי באופן שנמצא החמץ שנשכח בביהכ"נ, או בגוונא דנזרק חמץ בביהכ"נ ומצאוהו לאחר הפסח. ולהמבואר בשו"ע תמ"ח סעי' ה' והוא דינא דגמ', דחמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אע"פ שביטלו, ובס' תל"ה דחמץ שנמצא אחר הפסח צריך לבערו. יש לדון בחמץ זו אם מחוייב ביעור, ומקום הספק הוא דכיון שיש חיוב בדיקה על חמץ בבית הכנסת, כמבואר בשו"ע ס' תל"ג סעי' י', א"כ לכאורה יש לדון בו מצד חמץ שעבר עליו הפסח שאסור באכילה ובהנאה.

ואולם יש לדון בכמה צדדי היתר וכדלהלן, דהנה איתא בס' תמ"ח סעי' א' חמץ של אינו יהודי שעבר עליו הפסח מותר אפילו באכילה, וכתב המשנ"ב של אינו יהודי וה"ה של הפקר, והיינו דחמץ של הפקר שאין עוברים עליו בב"י וב"י, אין בו איסור חמץ שעבר עליו הפסח, ואף דבסעי' ה' מבואר דחמץ של ישראל הנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור באכילה, וכתב בשו"ע ואפילו ביטלו, ובמשנ"ב הוסיף ואפילו הפקירו, מיהו חלוקים הם, דהא דקונסים אפילו בחמץ של הפקר, היינו בחמץ שהוא של בעלים שעובר עליו בב"י וב"י, והפקירו בכדי שלא יעבור בב"י וב"י, ודומיא דביטול שעושה בער"פ בכדי שלא יעבור בב"י וב"י, ובזה קנסו חז"ל מטעמא דשמא יניח חמצו לאחר הפסח ע"י הפקר, אולם באופן שהפקירו לא מחמת האיסור ב"י וב"י אלא הוא חמץ שהפקירו מחמת שאין לו חשיבות בו, והוא הפקר שלא נעשה בער"פ, אלא עצם המאכל הפקירו קודם הפסח, בזה לא קנסו דאין זה חמץ שעוברים בו בב"י וב"י.

ובחמץ הנמצא בבית הכנסת, הגם שחמץ של בית הכנסת מחוייב בבדיקת חמץ כמבואר בס' תל"ג, מיהו אין זה משום שהוא חמץ שעוברים בו בב"י וב"י, אלא חיוב בדיקה משום שמא יבוא לאוכלו, וכמבואר שם שלאחר שבדקו את בית הכנסת אין צריך לבטל דהא אינו יכול לבטל דאין זה חמץ שלו, ועיקר הנידון הוא בבעלות החמץ, ומינה לדון האם נכלל אותו חמץ בקנסא דחמץ שעבר עליו הפסח.

דהנה החמץ שנמצא בבית הכנסת יש בו כמה אופנים במציאות החמץ,

שבע שנים בכלא הרוסי

ברצוני לשתף אתכם במעשה שאירע בבית המדרש בשכונתנו. אבי שליט"א, מכהן כרב באחד מבתי המדרש שבעיר, ולאחד ממתפללי ביהמ"ד, יש נכד שישב בכלא הרוסי בגין עבירה חמורה ביותר של "הברחת גבולות", שע"פ החוק הרוסי עונשו הוא ישיבה ממושכת של שנים ארוכות בבית הסוהר, ובדרך הטבע הוא היה אמור לשבת שם עוד שנים רבות... כמובן, אנו כחברי וכמתפללי ביהמ"ד, עשינו ככל שביכולתנו לעשות למענו, סגולות, קבלות טובות וכו' וכבר חלפו להם שבע שנים מאז שהוא נמק בכלא הרוסי, אך ללא הועיל.

באחד הימים, אבי שליט"א קרא ושמע על המעלה הגדולה של מי שמקבל על עצמו שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה. אבי דרש בפני כל

גליון זה נתנדב ע"י ר.ב. ע.י.
לע"נ בעל לב העברי ז"ל
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב

בהר תשפ"ב גליון ק"א שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמה רבא
מן שמיא ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי ויתם סביב
לשולחנכם, החכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומחיוני טב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אריה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מליובלין ז"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת היבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אחיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימינים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איזה מזמורי תהלים
נ"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוהה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ה"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארענשטערן זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסיע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיך הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נזר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספר, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי זכה לירוש',
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסעולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הנ"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלילה הכריז:
נצטוונו מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבות אפרים אר"ה ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך בפי' פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען

וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הגה"ר יוסף ב"ר שמחה בונם זצ"ל יא"צ כ' אייר

בהר סיני לאמר. ברש"י: מה ענין שמיטה אצל הר סיני וכו'. נראה הטעם שכתב מצות שמיטה אצל הר סיני, משום דיש דמיון בשמיטה למה
שהיה בהר סיני, דבשניהם מצונו ענין ההגבלה, דבשמיטה נאסרה עבודת הקרקע במה שמועיל להצמיח ולגדל גידולין, והרמז הוא דיש לנו
להסתפק ממה שצומח מאליו, ולא להשתדל להרבות ביגוי כפיו. וכן היה כענין הזה בהר סיני שהיו ישראל נגבלים נגד ההר, שאע"פ שירד ה'
לעיני כל העם, לא היו רשאים להתקרב יותר כדי ליהנות יותר מאורו הגדול. ולכן ניתנה התורה בהר סיני באש, שכמו שהאש מחמם ומאיר,
אך מי שמתקרב אצלו יותר מדי נשרף, כך בתורה צריך להיזהר שלא יהיה לו עסק בנסתרות אם אינו ראוי, אלא יהיה שמח בחלקו שנתנו לו
מן השמים, וכדכתיב (קהלת ז:טז) "אל תתחכם יותר".

ויש עוד פרטים בשמיטה שדומים להר סיני, שע"י שמירת שמיטה זוכים לחירות, ואם לא היו מבטלים שמיטה לא היו גולים, כפי שמצינו
דשבעים שנה של גלות בבל היה כנגד השנים שלא שמרו שמיטה. וכשקברו להר סיני זכו לחירות, וכדכתיב "חרות על הלוחות", ודרשו חז"ל
"חירות" משעבוד מלכיות, והיינו שאע"פ שיצאו ממצרים, עדיין לא נעשו בני חורין גמורים, מפני שעדיין לא נטהרה כנסת ישראל לגמרי
מטומאתה שקבלה במצרים, והיתה צריכה למנות שבעה נקיים, שזה כוונת השבע שבועות שסופרים ספירת העומר, וביום החמשים
שנתקברו לסיני אז נטהרו לגמרי. וכנגד זה הזכיר הר סיני במצות השמיטה והיובל, שהם חמשים שנה כנגד אותם חמשים יום שאז קנו חירות
עולם ונטהרו מזהמתם, כדאיתא בשבת (קמז). ישראל כשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן, דלפי שיעקר הזהומא באה מחטא אדם הראשון
שעשה פירוד בעולם העליון, ובהר סיני כתיב "ויחן שם ישראל" כאיש אחד בלב אחד, וזה היה יחוד גדול ועצום מששים רבוא שהיו שם ומכל
הנשמות העתידות לבוא. ולכן ביובל כתיב "דרור בארץ לכל יושביה", ודרשו (ערכין לב). שאין היובל נוהג בזמן שאין כל יושביה עליה, שאין
יכולה להתקיים יובל אם אין שם יחוד גמור כמו בהר סיני. אמנם השמיטה נוהגת אף בזמנ"ז כשאין כל יושביה עליה, לפי שהזהומא לא
חזרה למקומה. ועוד שהשמיטה היא הכנה לקדושת היובל, דמהרה יבנה בית המקדש ויתקבצו הגליות ויהיו יכולים לקדש את היובל.

את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך. איתא בספרים טעמא למה מלוה בריבית אינו עומד בתחיית המתים (שמ"ר ל"א), כי תחיית המתים הוא משום ריבית, כי האדם הוא "עפר מן האדמה", וכתוב (בראשית יט:): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", ונמצא שהעפר נלקח בהלוואה מן הארץ, ואיתא במקובלים שהתחיה הוא מן "גרמיה דהבלא" (הבל עצמות) הנשאר בעצמות ודבוק עם הגוף בקבר, אף דכל הגוף נרקב, נשאר עצם אחד באדם שמו "לוח" של שדרה, אשר זה העצם אי אפשר לכלותו מן העולם, כדאיתא במדרש (ב"ר כ"ח ג') שנתנו על הסך ולא נבקע, ומזה נצמח כל הגוף לזמן התחיה ויתפשטו אבריו וגידיו כשאר בעיסה, עד אשר ישוב לחיות ויזכה לגופא קדישא רוחני. והנה זה הוא 'ריבית' אצל האדמה, כי לא נתנה רק אדמה בלי שום רוח חיים, ולקחה ריוח הגוף עם ההבלא דגרמי, וריבית קצוצה יוצא בדיינים, לכן צריכה להחזיר ההבלא דגרמיה עם הגוף, [ועומד בתחיית המתים]. ולכן מלוה בריבית נידון מדה כנגד מדה [ואינו עומד בתחיית המתים], שאצלו היתה לקיחה יותר ממה שהלוה, [וכיון שלא החזיר הריבית להלוה, לכן גם האדמה אינו מחזיר הגוף].

אך צ"ב דא"כ איך הותר לארץ לכתחילה ליקח הגוף עם ההבלא דגרמי, דלכתחילה אין ליקח ריבית [אפי' אם מחזירו אח"כ]. אך כבר כתבו דליכא "תרבית" בלא "נשך" שמחסר חבירו, דאם לא מחסר חבירו ליכא איסור ריבית. והרי

הבלא דגרמי אינו מספיק ליתן חיות בגוף, וא"כ אינו חסר בכך [להגוף במה שהאדמה לוקח ההבלא דגרמי, דזה] אינו מספיק להחיות הגוף, ולכן מוטל הגוף כאבן דומם, ואין בשר המת מרגיש באיזמל (שבת יג:). אבל לעתיד לבוא יסיפיק התפשטות ההבל דגרמי ליתן בו חיות גמור, [ואז חשיב ריבית, כי חסר להגוף במה שהאדמה לקח ההבלא דגרמי], לכן אז הארץ מחזרת הגוף עם ההבלא דגרמי, ומשם נצמח תחיית כל הגוף, שמתלבש בעפר אחר רוחני כמו אדם הראשון קודם החטא. (קומץ המנחה קרח).

גאולת קרובים בבתי ערי חומה. כתיב "כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו, ובא גואלו הקרוב אליו וגאל את ממכר אחיו", והיינו כאשר אדם מוכר את שדה אחוזתו, יכול קרובו לגאול את השדה בעל כרחו של הקונה. אך במוכר בתי ערי חומה, דנה הגמ' בקידושין (דף כא.) אם קרוב יכול לגאול בעל כרחו של הקונה, כדאמרו שם: בעי רב הונא המוכר בית בערי חומה נגאל לקרובים, או אין נגאל לקרובים, גאולה משדה אחוזתו גמר ונגאל לקרובים, או דלמא וכו', ע"כ.

והנה בערכין (פ"ט מ"ג) תנן: המוכר בית בבתי ערי חומה, הרי זה גואל וכו', מת המוכר - יגאל בנו. והביא האבני נזר (י"ד סימן תנ"ט) קושית השואל, דמה הספק של רב הונא אם במוכר בתי ערי חומה נגאל לקרובים, תפשוט לה מדתנן "מת המוכר יגאל בנו", ואם איתא דנגאל לקרובים אף מחיים, אמאי הזכיר התנא גאולת בנו רק ב"מת" המוכר, והרי אף בחייו - בנו גואל מדין גאולת קרובים. ולכאוי מוכח מזה דאין גאולת קרובים נוגת מחיים.

^א ו"ל אוצרות חיים (שער רפ"ח ניצוצין): גוף האדם התחתון בעוה"ז כשנקבר בקבר נשאר בו אותה הבחינה של רוחניות על עצמותיו הנקראת בזהר הבל דגרמי, [ועל ידו מדברים המתים זה עם זה, ומספרים עם החיים], וגם תועיל כדי שיהיה לו איזה חיות כדי שיוכלו להתקיים עד זמן התחיה, כי אם לא היה נשאר בהם שום לחלוות לא היו קמים בתחית המתים, וזהו ענין מה שאמרו ו"ל כי יש מי שאינם קמים בתחית המתים לסיבת עון, כמו עון ריבית ועון הכופר בתחית המתים וכיוצא בזה, כי אותו זמן גורם להסתלק הרוחניות ההוא המלחלה העצמות ההם בקבר ונשארים יבשים, ושכן אינם יכולים לחיות, אשר זהו סוד "והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ כגן רוח וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו" (ישעיהו נח"א), כי ע"י לחלוות מימי האורה אשר נכנס בעצמות, לא יכזבו מימיו ויקום בתחיה. וזה ג"כ סוד מה שנאמר ביחזקאל בענין העצמות היבשות ההם, שאמרו ו"ל שהיה איש אחד שנשכר נתן ובתריבית לקח, ולכן נתייבשו עצמותיו בלתי שום לחלוות מצוה ולא קם בתחיה ההיא, וגם לא יקום בתחית המתים, וזהו "חיה לא יחיה" (יחזקאל יח:כא).

סיפור

שמעתי מידיד נפשי הרה"ח הישיש ר' משה בויס מפרשיסחא, שסיפר לו זקיניו שהיה בן בית אצל הרבי ר' בונם זצ"ל, שפעם אחת נאנח הרבי ר' בונם, ואמר שטוב היה לו בימים הראשונים כשהיה רוקח (-אפטייקער), והיה יושב לפני החנות על הספסל עם אשתו הרבנית רבקה'לע, שאז היה בכל העולמות יותר בניקל ממה שעתה בהנהגת הרבנות.

עוד שמעתי מחכמת הרבנית רבקה'לע, שהיה דרך החסידים החשובים לבשל בעצמם אצל הרבנית, והיו קורין אותו תבשיל "יאכיל", ובישלו כל אחד בקדירה מיוחדת. פעם אחת נכנס הרה"ק מקאצק ולקח יאכיל אחד והלך לו, הלכה אחריו הרבנית ואמרה לו: טעית! לקחת יאכיל של הרבי. והחזיר הרה"ק מקאצק היאכיל. אמנם היא לא הסתפקה בהחזרה לבדה, כי אם גילתה למוסר אונן שזה מעשה רעבתן ליקח בעצמו קדירה מהכירה, ועיד"ו עבירה גוררת עבירה וכדומה ביטויים קשים, עד שהרה"ק מקאצק לא היה יכול לסבול, והשיב לה: לא בחנם אמר שלמה המלך "ואשה בכל אלה לא מצאתי", כלומר שגם היא איננה מהטובות. אז פיה פתחה בחכמה ואמרה: אמא, שהנשים לא אמרו "אלה אלקין ישראל", כי הן התנגדו לעשיית העגל כידוע, וזה "ואשה בכל אלה לא מצאתי", ודפח"ח. (בן לאשרי ח"ג אות כ"ו).

וכתב האבני נזר דאין זה ראייה, דבאמת גם בחייו - בנו גואל מדין גאולת קרובים, אלא המשנה "מת המוכר יגאל בנו", בא לאשמעין דאחר דמת המוכר, בנו פודה בתורת ירושה, ולא בתורת גאולה. וכמה נפ"מ איכא אם פודה הבית בתורת ירושה, או משום גאולת קרובים:

(א) אם פודה הבית בתורת ירושה, אז בכור נוטל פי שנים. אבל משום גאולת קרובים, אין נפ"מ בין בכור לפשוט.

(ב) אם פודה הבית בתורת ירושה, אז אחיו השני מוציא אותו מחצה בתורת ירושה, אבל אם פודה אותו משום גאולת קרובים, פשוט דאין אחיו השני בזה כלום.

(ג) אם פודה הבית בתורת ירושה, אז גם בן בתו יכול לגאול, אבל משום גאולת קרובים אין בן בתו יכול לגאול, דכתיב גבי נמכר לנכרי "ממשפחתו", ומסתמא גם כאן הדין כן, לכן בן בתו שאביה ממשפחה אחרת, לא חשיב קרוב לענין זה.

והנה בסימן ת"ס הביא האבני נזר דנחלקו הראשונים אם שדה אחוזה שנגאלה לקרובים חוזרת מיד לבעליה, או שנשארת תחת יד הגואל עד היובל. דרבינו בחיי בפרשתינו כתב וז"ל: ובא גואלו, צוונה התורה דרך רחמנות במכר שדהו מתוך דוחק ועוני, שיוכל לגאול אותו לזמן קצוב הוא בעצמו אם השיגה ידו ומצא כד גאולתו, או אחד מקרוביו כדי שישב לאחוזתו קודם היובל. ואם לא מצא ידו ואין לו גואל קרוב שיוכל לגאול, אז יצטרך להמתין עד היובל ויצא ביובל בחנם ושב לאחוזתו עכ"ל. הרי מפורש מדבריו כי גאולת קרובים הוא שתחזור השדה להמוכר. וכן

מפורש באברבנאל וז"ל: וכי ימוך אחיך, אבל קודם היובל יכול גואלו הקרוב אליו, רוצה לומר אחד מקרוביו שיהיה עשיר לגאול גאולתו, ויפרע לקונה מה שנתן בעד האחוזה ההוא ויוציאנה מתחת ידו להושיבה אל המוכר, עכ"ל. אך המהרי"ט (קידושין שם) כתב, דשדה אחוזה הוא תחת הגואל עד היובל.

וכתב האבני נזר דלפי הראשונים שסוברים דבגאולת קרובים השדה חוזרת להמוכר, לא קשה מידי, דלעולם י"ל דבית בעיר חומה נגאל לקרובים אף מחיים, ומה שלא הזכיר התנא גאולת קרובים מחיים, הוא משום דמחיים פשיטא דנוהגת גאולת קרובים, דהא מגז"ש ילפינן לה "גאולתו" "גאולתו" משדה אחוזה ולא הוצרך התנא לאשמעין לה כלל, אבל לאחר מיתה הוצרך התנא לחדש דבנו גואל, דהו"א דאין גאולת קרובים נהגת אלא באופן שיחזור הבית לבעליו - דומיא דשדה אחוזה שחוזרת לבעליה בגאולת קרובים, אבל במת המוכר שאין גאולת הקרובים מועלת להחזיר הבית לבעליו, הו"א דאינו נגאל לבנו, לכן הוצרך התנא לחדש דאפי"ה נגאל לבנו, אבל גאולת קרובים מחיים דמועלת שיחזור הבית לבעליו פשיטא דמהני, ולא הוצרך התנא לאשמעין לה כלל.

וז"ל הקושיא מהמשנה בערכין הוא רק אם גאולת קרובים הוא להיות השדה של הגואל, אך אני מסתפק בזה, כי בגאולת עבד עברי הרי יוצא לחירות, ואפשר שגם בגאולת קרובים הוא שתחזור השדה למוכר, וא"כ הדבר פשוט דלא קשה מידי, דכל זמן שהוא בחיים, הבן גואל מדין קרוב, ואז תחזור השדה למוכר. אך לאחר שמת, דאין כאן מוכר, הו"א שלא יירשנו זכות זה, ממילא אין כאן גאולת קרובים כיון שאין כאן מוכר שתחזור אליו, קמ"ל דבנו יורש.

וחשב עם קוננו משנת המכרו לו עד שנת היובל. בתורת כהנים דרשו: "וחשב עם קוננו" - עמו הוא מחשב, ואין מחשב עם היורשין. ויש לפרש בדרך מליצה, לפי מה שפירש האהל יעקב (פרשת חיי שרה) הפסוק "והארץ לא תמכר לצמיתות כי גרים אתם עמדי כי לי כל הארץ", היינו אף שהכנסתי אתכם לארץ לטובה, לא תשימו כל מעייניכם ועסקיכם בעולם

לכבוד עורך גליון הנפלא מליצי יושר

הנה שמעתי מהמומחה בתורת הנפש, כליל המדעים, הר"ר מרדכי וויינבערגער, דאברך אחד בשיבה תורה ודעת שאל ממגיד שיעור שלו לאיזה רופא ילך עבור מחלתו, כי יש שני רופאים, וכל אחד יש לו שיטה אחרת איזה תרופות מועיל. וענה לו המג"ש "איני יכול לענות על דיני נפשות, נלך ונשאל מהרב פאם". והלכו לרב פאם זצ"ל, וענה להם רב פאם: "על שאלה כזה יש לעשות גורל הגר"א", ועשה הרב פאם גורל הגר"א, ויצא הגורל לאיזה רופא ילך. אבל אחר יומים ראה האברך דהרופא בתרופותיו הוא רק מקלקל והמצב נעשה גרוע יותר. והלך שוב לרב פאם ושאל מה לעשות, וענה לו רב פאם: "מה השאלה? השי"ת הראה לך בברירות שלא לילך עוד לאותו רופא, אלא לרופא האחר". ותמה האברך ושאל: "הרי בגורל הגר"א יצא התשובה דיש לילך לרופא הראשון". וענה לו רב פאם: "מקודם הראה השי"ת ע"י גורל דיש לילך לרופא הראשון, ועכשיו הראה השי"ת ע"י המציאות, דיש לילך לרופא השני". (ואין אנו מבינים דרכי השי"ת מדוע הוצרך לילך מקודם לרופא הראשון).

ולענינו, כל ימי הייתי סולד מעניני סגולות ודומיהם, לא חלמתי מעולם שאלמוד גליון שלכם, אבל הקב"ה הראה אותי ע"י המציאות דכדאי ונכון לקיים צוואת הצדיקים וללמוד דבריהם.

ומעשה שהיה כך היה: בני בן ט"ז שנה בא הביתה, ואמר לי שהכתה קיבלו על עצמם ללמוד הגליון בכל יום לרפואת אחד מן הבחורים שנתגלו אצלו ל"ע... ומבקש ממנו שאלמוד עמו, כי קשה לו ללמוד בעצמו. והנה כבר עבר ד' שבועות, ואני רואה את עצמי לומד בכל לילה קטע מכל החמשה ספרים בעיון ומסביר הדברים לבני, ואח"כ מתפלל אני ביחד עם בני שבזכות הצדיקים ישלח ה' רפואה ללב פ.

ישראל קרויס - אשרוד

תגובת המערכת

מעשה זה אירע עם הרה"ג המפורסם רבי ישראל רייזמאן שליט"א, וקיבלנו ממנו מכתב זה להבהרת הענין. וז"ל: המעשה אירע עמי, לא היה קשור בנוגע רפואה, רק בנוגע העתיד שלי, הרב פאם היה מסופק מה לייעץ אותי, ואחר ב' שבועות אמר לי רב פאם שיעשה לזה גורל הגר"א. ושלה שליח לקנות לו חומש חדש, ונדדתי לראות שהפסוק שעלה בגורל היה תשובה ברור לשאלתי. והנה התחלתי לילך בדרך זו, אבל אח"כ נשתנה המציאות, ואמר לי רב פאם שהוא חוזר ממה שיעץ אותי, ומכאן ולהבא יש לי לילך בדרך אחרת. והתפלאתי איך אפשר לעשות אחרת ממה שעלה בגורל. וענה לי רב פאם כך: "גורל הגר"א הוא למי שיש לו ספק, כך מובא בפירוש דגורל הגר"א מיועד רק למי שיש לו ספק, ועכשיו אין עוד ספק", עכ"ד. מהאומץ שהיה לרב פאם לחזור מעצתו ולעשות אחרת ממה שעלה הגורל, למדתי הרבה יותר מגוף הגורל שעשה וממה שעלה תשובה ברור לשאלתי.

ואינו מחשב עם היורשין, שישים האדם מטרה לעצמו לחשוב עם קונוה עבור תכלית נשמתו, ולא עבור תכלית יורשיו להניח להם ירושה גדולה.

לזכות חב"ד.א. לפירסום בהרחבה והצלחה ב"ע

וידבר ה' אל משה בחר סיני לאמור כי תבאו אל הארץ. יש לדרוש סמוכין לענין מגדף דלעיל ס"פ אמור, כי נרמז בזה, דיהיה דור מחרף ומגדף קודם ביאת הארץ בכלליות, וכן בפרטיות, כמו שכתב בחרדים (מצות התלויות בארץ פ"ב) שכל העולה לארץ ישראל לשם שמים, מצא לו כנגדו ע"פ רוב מין בחינת עמלק ימ"ש המקלל כנגדו להזיק¹. וכמו זיווג אי אפשר בלא ירידה צורך עליה, כי ע"י נצרך לירד ולטבול ונעשה טבול יום, ואח"כ נכנס בטהרה, כן ביאת א"י שהיא בחינת זיווג (ע' עץ חיים שער ל"ב פ"א), ע"פ רוב נודמן לו מקלל קודם, וכמו מרגלים לאבותינו במדבר, וסנבלט לנחמיה (נחמיה פרק ב'), וכדכתיב (תהלים פט:גב): "אשר חרפו אויבך ה'".

² ז"ל אהל יעקב: אמר חז"ל העוה"ז דומה לפרוהדור בפני העוה"ב התקן עצמן בפרוהדור כדי שתכנס לטרקלין, כי כל ימי האדם בארץ הוא כגו בארץ נכריה וכאורח נטה ללון, וכמאמר "גר אנכי בארץ אל תסתור ממני מצותיך" (תהלים ק"ט), כלומר כל עיקר הווייתו בעולם הוא כגו בארץ לא לו, ואך למען אקבץ ע"י תורה ומצות כדי לבוא אתם לעוה"ב, ולכן "אל תסתור ממני מצותיך", ולכן החיוב כי האדם ישליך אחרי גו כל עניני ועסקי העוה"ז, ויהיה תורתו קבע ומלאכתו עראי, ואולי זה רומז הכתוב "והארץ לא תמגר לצמיתות כי לי הארץ" (ויקרא כה:כג), כלומר דגם מה שהנחתי אתכם לארץ ישראל, לא שתהיה אצלכם לצמיתות, כי אם למען היות לכם מקום המוכשר לקנין השלימות במספר הימים אשר אתם גרים בארץ, ולא שתשימו עניינים ועסקים בעוה"ז בקביעות כמעשה התושב והעושה בשלו.³

³ ז"ל: כי הניח דבביאה ראשונה בא עמלק, הכי נמי בקיבוץ גליות כשרוצים לבא לא"י, עמלק מזדמן להם בדרך, וכאשר ענינו ראוות היום תמיד, ירא ה' וישפוט.

אשר חרפו עקבות משיחך". ולכן אמרו דאם ראית דור מחרף ומגדף, חכה לו¹. דזה ירידה לצורך עליה, דמאפס הזריעה עולה הצמיחה. אולם על המקלל הוא אומר "ויוציאו את המקלל אל מחוץ למחנה וירגמו", אבל "בני ישראל" אלו שהם בבחינת "ישראל", "עשו כאשר צוה ה' את משה".

בענין אמירת תחנון ו' ימים

אחד פסח שני. אשר [יש שנוהגין] שאין אומרים תחנון אחרי פסח שני, משום דאיתא ברעיא מהימנא (פרשת בהעלותך) דתריעין פתיחין כל הני ז' יומא. והנה הא גופא שלא לומר תחנון בפסח שני גופא, אין לה סמך בשו"ע, ובשערי תשובה (סימן קל"א סק"ז) מזכיר מנהג זה, ומביא חולקים על מנהג זה, א"כ הבו דלא להוסיף עלה.

ועוד דלפי דברי הרעיא מהימנא שם מבואר דכל ל' יום מפסח ראשון עד פסח שני תריעין פתיחין, וא"כ אין צריך לומר תחנון כל ל' יום מפסח עד פסח שני, אלא על כרחך דאין למדין הלכה מאגדה, ורק דבר שיש לו שורש בשו"ע ובפוסקים צריך למיזל אבתרא. ועוד, דהיכן השורש דכל זמן שיש תריעין

פתיחין אין אומרים תחנון, הרי בזה"ק (פרשת בהר) איתא דכל יומא כד אתי צפרא תריעין פתיחין, ע"ש. וא"כ אלו המתפללים בזמנם דאצלם תריעין פתיחין כל יום לא יאמרו תחנון, ורק אלו המאחרים תפילתם שמתפללים בתריעין נעולים יאמרו תחנון?

ואני שאלתי את מורי ז"ל [הג"ר אהרן פאררו] מה נעשה בימים שאין אומרים תחנון, והשיב לי שכבר עמדו ע"ז חכמי הלב בספריהם וכתבו דבימים אשר לא מפורש שורש הדבר בש"ס שאין אומרים תחנון, צריך לנהוג לומר נפילת אפים ע"י הרהור וכוונה. א"כ קל וחומר בדבר שאין לו שורש לבטל נפילת אפים לא בנגלה ולא בנסתר, בודאי אין לבטלו וצריך לומר תחנון.

ושאלתי את תלמידי הרב [בעל התניא] חסידי חב"ד, ואמרו לי שהם אומרים תחנון בימים אלו. א"כ אין לזוז מן השו"ע, ואין זה אלא דעת יחידי. ואין אני מרנן על קדושים שנהגו שלא לאמרו, כי אם אנן בדין והלכה כרבים והוא השו"ע. (שו"ת ר' עקיבא יוסף או"ח סי' שכו').

לזכות יב"מ.י. לאריות ימים ושנים טובות ונחת דקדושה מכל י"ח

המקדש אשה ע"י שליח, אם אפשר אח"כ לחזור ולקדש בעצמו. בשו"ת מהר"ם בר ברוך (סי' תל"ב) כתב, וז"ל: ומה שנוהגין לחזור ולקדש [בעצמו],

¹ שיר השירים רבה (פרשה ב'): אמר ר' ינאי אם תראה דור אחר דור מחרף ומגדף צפה לרגלי מלך המשיח, ה"ל (תהלים פ"ט) אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך, מה כתיב בתריה, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

תודה רבה על גליון המפורא, מתענג אני הרבה כל שבוע, ואין לשער זכותכם בהרבת התורה, ובהמשכת ישועות ורפואות לכלל ישראל.

והנה שאלה גדולה יש לי בדברי אבני נזר בנוגע טבילת כלים בשעה שהכלי נמצא עדיין ברשות הגוי, אולי יש לכם ביאור בדבריו.

הנה הגמ' בע"ז (ע"ה) נסתפק במשכון של גוי אצל ישראל, ורוצה הישראל להשתמש בו, אם צריך טבילה, לפי שמשכון כמכר, או שאין צריך טבילה. וכתב המחבר (ס' ק"כ סעיף ט'), דאם היה נראה בדעת הגוי שרוצה לשקעו הכלי ביד הישראל, ואינו רוצה לפדותו, אז בודאי דחייב טבילה.

וכתב האבני נזר (י"ד סימן ק"ז, בדעת הר"ף והרמב"ם), דאע"ג דמועיל הטבילה אז כיון דבדעת הגוי לשקעו, אבל אינו חייב לטבול כל זמן דעדיין לא שקעו הגוי בפועל. כי חיוב טבילת כלים מבראר בירושלמי דזה כדי לצאת מטומאתו של גוי וליכנס לקדושתו של ישראל. וביאר הר"טב"א, דהטעם דחייב לטבול גם כלים חדשים, אע"ג דעדיין לא השתמש בו הגוי, הוא משום דהטומאה על הכלים הוא משום שסופו של גוי להשתמש בו באיסור, ולכן חייב גם מקודם שהשתמש בו הגוי. ולכן חידש האבני נזר וז"ל: אם דעת הגוי לשקעו ושוב אין סופו של גוי להשתמש בו, יועיל הטבילה שכאשר ישקענו הגוי בפועל לא יצטרך עוד להטביל, ולא יחשב טבילה ראשונה כטובל ושרץ בידו, על כן טבל רב אשי משכון של גוי שהיה אצלו גם קודם [ששקעו הגוי], דטוב לו שלא ישתה בכוס טמא, אבל חיוב להטביל ליכא, עכ"ל.

דבריו חתומים וסתומים דאך יועיל הטבילה למפרע בשעה דעדיין ברשות הגוי, חיפשתי באוצר החכמה ולא מצאתי הסבר לדברי האבני נזר. נא לענות

כל טוב והצלחה לאין שיעור

מ. דזימיטרובסקי. ירושלים

תגובת המערכת

האבני נזר הבליע בתוך דבריו ג' חידושים: א) הטומאה על הכלים אינו נובע ממה שהכלי נמצא ברשות הגוי, אלא הטומאה נובע ממה שבדעת הגוי להשתמש בכלי במאכלות אסורות, וזה כוונת הר"טב"א הנ"ל.

ב) באמת היה מועיל אם הישראל טובל הכלי של הגוי אף קודם שבא הכלי לרשותו, רק כיון דבדעתו של הגוי להשתמש בהכלי למאכלות אסורות, וזה גופא גורם טומאה להכלי, לכן הוא כטובל ושרץ בידו. אבל בצירוף דאין בדעת הגוי להשתמש עוד בהכלי, מועיל הטבילה גם בשעה שהכלי נמצא ברשות הגוי. ומדברי האבני נזר נראה, דגם בכלי של גוי שבדעתו למכרו לישראל, אם טבלו הישראל קודם שקנהו, מועיל הטבילה, כיון דאין בדעתו עוד להשתמש בהכלי.

ג) חיוב על הגברא לטבול ליכא כל זמן שלא נכנס הכלי לרשות ישראל, אבל הטבילה מועיל גם בשעה שהכלי נמצא ביד הגוי אם אינו בדעתו להשתמש בו עוד.

מי שקידש ע"י שליח, נראה לי משום דמצוה בו יותר מבשלוחו, מיהו רוב העולם אין נוהגין כן, עכ"ל. וכתב הגר"י ענגיל (גליוני הש"ס קידושין מא). וז"ל: והוא דבר מתמיה, דכיון דסוף סוף חלו הקידושין ע"י שליח, א"כ מה ענין לקידושין שניים, והרי את אשתו הוא מקדש, עכ"ל.

והנה אמרו בשבת (דף קמח:): תני רבי הושעיא, הולך אדם בשבת שחל בערב פסח אצל רועה הרגיל אצלו, והלה נותן לו טלה לפסחו, והקונה מקדשו ויוצא בו לפסחו. אלמא, ומוכיח הגמ' מזה דמצי להקדיש את הפסח בשבת שהוא יום הקרבתו. ודחי הגמ': מהתם ליכא לאוכוחי מיד, דכיון דרגיל הוא ליקח אצלו את פסחו, אקדושי מקדש ליה הרועה מעיקרא מערב שבת לשה זה, לשם פסחו של קונה זה. והקשה להגמ': והאא "נותן לו טלה לפסחו ומקדשו" קתני. הרי להדיא דהקונה מקדשו בשבת. ומשני: לעולם כבר קדש הוא על יד הרועה מערב שבת. אלא שצריך הקונה שוב להקדישו "הקדש עילוי", שמחיל הקדש על הקדש, מדרבנן. ומעלה בעלמא היא, שיקדשו הבעלים בעצמו.

ולפ"ז כתב הגר"י ענגיל וז"ל: ועלה בדעתי תל"ת טעם נכון לקיים מנהג ראשונים הנ"ל לחזור ולקדש הבעל בעצמו, והוא דכיון דקידושין ענינם הקדש (ע' קידושין ב, ז: בתוד"ה חצין, ותוס' נדרים ו: ד"ה יש), לכן כי היכא דבהקדש

מצינו דרועה הרגיל אצלו שהקדש פסח עבדו וחל ההקדש מטעם זכיה, אעפ"כ חוזרים הבעלים ומקדשים אותו הקדש עילוי מדרבנן, וכרש"י שם דמעלה בעלמא שיקדשו בעלים, והרי עכ"פ מצינו זה בהקדש דאף דחל כבר ההקדש ע"י שליח דזכיה מטעם שליחות, עם כל זה יש מצות עילוי מדרבנן שיחזרו הבעלים ויקדשו בעצמן. ולכן הכא נמי בקידושין דענינם הקדש, אף שחלו כבר ע"י שליח, מ"מ יש מצוה דרבנן שיחזרו בעלים ויקדשו בעצמן, ושפיר רשאי לקדש שנית גם בברכה ככל מצוות דרבנן שמברכין עליהם, וד"ק ונכון בעזה"י.

לע"נ הגר"ר חיים ב"ר אריה לייבוש שטעין זצ"ל יא"צ כ"ג אייר

בהר סיני לאמרו. ראשי תיבות עם התיבות גימט' מאדים, שפרעה אמר שרואה מזל מאדים עולה כנגדם במדבר, ומורה שישפך דמם ח"ו, וע"י שקיבלו תורתנו הק' בסיני, נהפך להם לדם שחיטה ומילה (ילק"ש ח"א שצ"ב הובא ברש"י שמות י:י), וכמו שכתב אה"ח הק' (פ' בחקותי אות כ"ח) "אם בחקותי" שהם חקות שמים וארץ המזלות, "תלכו", כגון הנולד במזל מאדים שממשיכו להיות שופך דם (שבת קנו), [וזהו "תלכו", שהמזלות הם המסובבים אתכם ללכת בדרך של שפיכות דמים], אומר לזה התורה עצה "ואת מצותי תשמרו", היינו שחיטה ומילה, "ועשיתם אותם", בזה אתם עושים כהוראת המזל אבל בדרך מצוה. וכפתגם חכמי המוסר:

מה שבעל עבירה משיג בדרך בזיון, משיג שומר מצוה בדרך כבוד. כי המוחל הוא איש מכובד והפכו איש שופך דם, ולשניהם הלא מזל מאדים גורם להם, אלא שזה המקבל עליו עול תורה ומצוותיה, על ידו ניכר גם צורך בריאת מזל מאדים לטובת העולם, ולהיפך רשע השופך דם נקי, על ידו הבריות מתלוננים על ה' שברא מזל מאדים שגורם שפיכות דמים, ובאמת זה היפך מה שכוון הבורא ית' בבריאת העולם דהיה להטיב לבריותיו. ואולי זה כוונת אומרם (אבות פ"ה מ"א) "להפרע מהרשעים שמאבדים את העולם", בו בדבר שהצדיקים מקיימין את העולם, דבמזל מאדים הרשעים מאבדים העולם, וצדיקים מקיימים העולם.

או דודו או בן דודו יגאלנו. ראשי וסופי תיבות גימטריה בך פ, והכוונה דע"י לימוד תורתנו הק' הנבטאת בכ"ב אותיות - "בך", ובפרט פ"ה היינו תורה שבעל פה, יגאלו בני ישראל, כאומרם ז"ל (ויק"ר פ"ז ג') דבזכות המשניות הגלויות מתקבצות.

לע"נ הר"ק ר' יהושע בן יהודה זצ"ל יא"צ כ"ג אייר

וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך. אמרו בערכין (דף ל:): בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית, אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו, שנאמר "בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו", וכתב "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך", דבר הנקנה מיד ליד, לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו, שנאמר "וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו", לא באת לידו לסוף מוכר את ביתו, שנאמר "ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה". ופירש"י

בקידושין (דף כ), דאף שלא מיירי בענין עבירת משא ומתן, מ"מ יש לנו לדורשו בענין זה, וז"ל: בשנת היובל הזאת וכי תמכרו, אם תמכרו ותיקנו מה שאסרתי לכם בו - סופך למכור ממכרך וכל כלי ביתך, עכ"ל.

ונראה להוסיף, דהאי קרא "וכי תמכרו", כתיב באמצע הלכות יובל, דלפני זה כתיב "כי יובל היא קודש תהיה לכם", ואח"כ כתיב האי קרא "וכי תמכרו". ואח"כ כתיב "ונתנה הארץ פריה וגו'" מה נאכל בשנה השביעית, ומה שנכתב האי קרא באמצע הדברים של שביעית ויובל, למדנו שבא לומר שאם נושא ונותן בפירות שביעית, סופו שהוא מוכר מטלטליו. (חזון יחזקאל ערכין פ"ה ה"ד).

כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. מהו כפל הלשון? ונראה "כי לי בני ישראל עבדים" הם מחמת תשוקתם של בני ישראל לכך. ואלו "עבדי הם", היינו גם מצד, דאני בחרתי בהם שיהיו משרתי עליון בהיכל התבל.

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$180 פאר גליון מליצי יושר

וועט מען מוודיע זיין ביי די צייגנים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, ילקוט סופר - פאקש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - ויען, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות

אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

מדשן ביתך

גליון
מס' 351

פנינים ורעיונות נפלאים לפרשת השבוע
מאוצרו של הרב יוסף זריצקי שליט"א

בהר
תשפ"ב

שיקול ומעם אחר שבעולם. כך עלינו לקיים את שאר מצוות התורה, גם אותן מצוות שסבורים אנו יש בהשגתנו להבין את טעמן וענינן, ונראה שיש לו מהן רווח ותועלת.

רבי אהרן בקשט [הו"ד בספר "פנינים משלחן גבוה"] מבאר, בהקדם מה שיש להוסיף ולהקשות, עם ישראל נמצא במדבר במקום ציה ושוממה ארץ לא זרועה, ואף ללא קרקע משלו וללא מקום ראוי להצמיח, מדוע דווקא במקום זה עם ישראל עומד ודן בהלכות לא מציאותיות לאותו הזמן אלא לעוד כמה עשרות שנים, כשיהיו להם קרקעות משלהם ויזרעו ויחרשו וכו' עד שתבוא השנה השישית, [למעשה הוברר שהשמיטה הראשונה היתה רק לאחר שישים שנה ממעמד הר סיני] ? אלא, בשני אופנים נוצרו הדתות באומות העולם, א. מכח שכנוע וכפייה חיצוניים, תעמולת שליחים וכדומה, כמו שהיה במסעי הצלב, מלחמות המוסלמים וכדומה, ב. העם עצמו מחליט כי הדת הכרחית לחייו, ובוחר לשם כך איזה מקום שאותו הם מקדשים ובו הם עובדים. אבל עם ישראל לא אימץ לעצמו אמונות של עמים אחרים, וגם לא ייסד את דתו מתוך ישיבה בארץ כלשהיא, אלא קיבל את התורה במדבר שממה, וגם העם לא יצר את אמונתו, רק קיבלו מתנה מהקב"ה, זו הראיה שהתורה היא תורת אלוהים חיים, ורק תורה כזו יכולה להינתן באופן כל כך לא טבעי, ללא קשר כל שהוא לנסיבות מסייעות כמו זמן סביבה ומקום.

"וידבר ה' אל משה בהר סיני וכו' ושבתה הארץ שבת לה" (כ"ה - א - ב) שואל **האברבנאל** (בספרו נחלת אבות על מסכת אבות פ"ה מ"ט), מה טעם יש בשביתת האדמה, והלא הארץ היא דוממת, ומה שייך אצלה שביתה? ומתוך, ארץ ישראל יש בה סגולה נפלאה לקבל ניצוץ אלוהי, וההשגחה האלוהית תתייחד באותה ארץ באופן נפלא, משא"כ בארץ אחרת. "והארץ ההיא מצד טבעה ומצבה אצל העליונים, נבחרה מכל הארצות. ומלבד העם היושב בה, היא מקודשת מעצמה", ולכן יש גם את המצוות התלויות בארץ, כי קדושתה באדמתה, וכשם שבני אדם שובתים ממלאכתם בשבתות ובימים טובים, כך גם ציווה הקב"ה שהארץ תשב ואת אחת לשבע שנים. **החיד"א** בספרו "פני דוד" מביא, שהמפרשים כתבו, שעיקר טעם מצות השמיטה, הוא לחזק ולהשריש האמונה והביטחון בה, כי כל אשר לאדם - ממנו יתברך. וכשאדם שובת מעבודת האדמה, הוא רואה בחוש, שלא כוחותיו ועמלו מצמיחים לו את פרי הארץ, ואז ישליך יתבו אל ה', ויהיו עיניו נשואות אליו תמיד שיספק לו די מחסורו. וא"כ, כאשר אדם חדור אמונה ובטחון בקב"ה, שוב לא יצטרך להיות טרוד במסחרו ובפרנסתו, ולא יקדיש להם את כל זמנו, אלא יוכל לעסוק בתורה בנחת ובשלמות

"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר" (כ"ה - א)

מה ענין שמיטה להר סיני. אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ופרטיהן מסיני. [רש"י] שואל ה"חתם סופר", למה דווקא בדיני שמיטה מוזכר העניין שכל התורה נאמרה בסיני? ומתוך, מצוות השמיטה מוכיחה על תורה מן השמים, כי איך אפשר להבטיח לאדם ולומר "וציויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלש השנים", דבר שהוא מחוץ לגדר הטבע, ואפשר לבחון את אמיתותו. ולכן במצוות השמיטה מדגישה התורה שכמו שהשמיטה מוכיחה שתורה מהשמיים כך כל התורה היא מהשמיים. מוסיף **רבי נתן גשטטנר** וכותב וז"ל, והנה זה מופת גלוי לעיני כל ישראל, אשר כל שנה שישית נתברכה תבואת הארץ שלא כדרך הטבע. וא"כ, נתאמת באמיתיות שמצוות שמיטה היא מסיני, ומה נלמד לכל המצוות שהן מסיני. ואף כי כמה ניסים נעשו בבית המקדש, אבל אלה נתגלו רק לכהנים עבדי ה' שהיו בבית המקדש, וזו אסור בביאת מקום קדוש וההמון לא ראו, אבל ענין ברכת שמיטה נראה גלוי אף להמוני העם עובדי האדמה, וע"י זה נתאמתה בקרבם קדושת התורה וכל מצוותיה שכולן מסיני.

ה"בית ישראל" מסביר, אכן, כשם שבשמיטה אין מקום לשאול "מה נאכל", כי מובטחים אנו מאת השי"ת "וציויתי את ברכתי", כך גם בתורה שניתנה מסיני, "כל המקבל עליו עול תורה" [אבות פ"ג משנה ו'] מובטח לו כי "מעבירין ממנו עול דרך ארץ", והקב"ה ימציא לו טרף למחייתו ולפרנסתו. ולא עוד, אלא שפרנסתו תהא על דרך התורה, ולא ייגרם לו על ידה שום נזק.

רבי משה פיינשטיין מסביר, כל מצוה בתורה, אדם יכול אדם לחשוב שיש לו איזו השגה בה, והוא מבין את טעמה ועניינה, אולם ישנה מצווה אחת בתורה, שאלמלא היתה התורה מצווה עליה, לא היינו מוצאים בה טעם - מצוות שמיטה, כי היא אינה נתפשת בשכל האדם, איזה תכלית ותועלת יש בה? הרי זה הפוך מההיגיון האנושי, אדם עמל שש שנים, מעבד, זורע וחורש עד שסוף סוף זוכה לראות ברכה בעמלו. ופתאום בשנה השביעית, בבת אחת עליו להפסיק לעבוד, לא לחרוש ולא לזרוע, והשדה עומדת ריקה ומעלה קוצים. א"כ יוצא, שאם אדם מקיים מצוות שמיטה, בוודאי אין הוא מקיים בגלל שהוא מבין את המצווה, אלא אך ורק מפני שהתורה ציוותה "ושבתה הארץ שבת לה", ה' ציווה והאדם מקיים! רצון ה' בלי שום עירוב השכל האנושי. לכן הסמיכה התורה שמיטה אצל הר סיני, שהסיבה האחת והיחידה לקיומה, היא משום שנצטוונו עליה בסיני, ולא משום איזה

"אתן את הארץ" לכאורה מיותרות. בספר "תורי זהב" מסביר, שיש חילוק יסודי בין ירושה למתנה. ירושה אין לה הפסק, נכס השייך לאדם, עובר באופן אוטומטי לילדיו אחרי מותו, בין אם הם ראויים בין אם לא. מתנה, לעומת זאת, ניתנת להתנות בתנאים מסויימים, לפי רצון הנותן. אומר אם כן הקב"ה, "ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק", הארץ שנתתי לאבות במתנה, לא נתתיה על מנת שבניהם ירשוה, אלא "לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ", הקב"ה הוא הנותן בכל פעם, בתנאים שהוא מציב לנתינה, והיא אינה עוברת בירושה אוטומטית לבנים. אחד התנאים של הקב"ה בנתינת הארץ היא "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם", ולא שאתם ירשתם, יש תנאי לאותה נתינה - "ושבתה הארץ שבת לה". ואם לא תקיימו זאת, יתקיים בכך הכתוב "והארץ תעזב מהם ותרץ את שבתותיה בהשמה והם ירצו את עוונם יען וביען במשפטי מאסו ואת חקתי געלה נפשם". ולפי"ז מובנים דברי הנביא ירמיהו המופיעים בהפטרה לפרשתנו, "ותתן להם את הארץ הזאת אשר נשבעת לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש ויבואו וירשו אותה ולא שמעו בקולך ובתורתך לא הלכו וכו' ותקרא אותם את כל הרעה הזאת" [ירמיהו ל"ב - כ"ג] בתורה כתוב שהקב"ה נשבע לאבות לתת להם את הארץ, והיכן זה מופיע? בפרשת וישלח, בפסוק שהוזכר לעיל "לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ", כלומר, אין כאן ירושה של הארץ, רק מתנה. ממשיך ואומר הנביא ירמיהו, והנה הם באו לארץ "וירשו אותה ולא שמעו בקולך", הם לא הבינו את המסר, סברו שזאת ירושה, ואם זו ירושה אין תנאים ואפשר לעשות ככל העולה על רוחנו, ממילא "ולא שמעו בקולך ובתורתך לא הלכו".

"ושבתה הארץ שבת לה" (כ"ה - ב)

על הפסוק בתהילים [ק"ג - כ] "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, כתוב בילקוט "שומר טוב" ר' יצחק נפחא אומר אלו שומרי שביעית, בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה, ליום אחד לשבת אחת לחודש אחד, שמא לכל ימות השנה, ודין חמי חקליה ביירא כרמיה ביירא ושתיק (רואה את שדהו שוממה ומוברת ושותק), יש לך גבור חיל גדול מזה".

אומר רבי חיים שמואלביץ, ["קובץ השמיטה - מסן ירושלים"] לומדים מכאן, כי כח זה של כבישת היצר והרצון מול ציווי הבורא ית', מכתיר את כובש היצר כ"מלאך".

שואל רבי חיים שמואלביץ, מניין יש כח לעם ישראל לעמוד בגבורה מול ניסיון זה לראות את שדותיו הפורחים עומדים וקמלים, ואת פירותיו שכה עמל על גידולם מופקרים וכל הרוצה בא וקוטף?

והנה מפסוק זה דרשו חז"ל גם על עם ישראל, אומרת הגמ' בשבת [פ"ה] "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה מי גילה רז זה לבני שמלאכי השרת משתמשים בו, דכתיב ברכו את ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא עושי והדר לשמוע". הרי שוב, כי סגולתם של ישראל - באמירת "נעשה ונשמע" - מרוממת אותם לדרגת מלאכים, אשר עשייתן קודמת לשמיעתן.

אומר רבי חיים שמואלביץ, שתי מעלות אלו תלויות זה בזה. שורש כוחם של עם ישראל לעמוד בגבורת נפש שנה שלמה בלא לעבוד את האדמה,

הנפש, מתוך אמונה ובטחון שאדון הארץ ידאג למחייתו. וזהו שנאמר "וידבר ה' אל משה בהר סיני", ואיך יוכל לעסוק בתורה ובמצוות שניתנו בסיני? על ידי "ושבתה הארץ", שיישריש בנפשו את האמונה והביטחון בבורא עולם. ולפי זה מבואר מה שמובא במדרש תנחומא בפרשתנו שגלות בבל באה להם לישראל בעוון שמיטה, ולכאורה הרי זה פסוק מפורש שהגלות באה "על עזבם את תורת", ומה ענין שמיטה לכאן? מסביר החיד"א, אכן, זה וזה אחד הוא. השמיטה והתורה הן סיבה ומסובב, שעל ידי מצוות שמיטה יבואו לידי אמונה ובטחון, ויגבירו את לימוד התורה ומצוותיה. וכיון שביטלו את הסיבה, שלא קיימו את השמיטה, בטל המסובב ולא עסקו בתורה, והתחייבו גלות.

ה"כלי יקר" מתרין, מצווה זו משרישה בישראל את מידת האמונה והביטחון בקב"ה, הקב"ה חשש שכשעם ישראל יבואו אל הארץ ויתחילו לעבוד אותה, והאדמה תגדל פירות וירקות, מרוב טוב ומרוב כל הם ישכחו את הקב"ה, ויסירו ביטחונם ממנו ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה, ועולם כמנהגו נוהג, ויחשבו שהארץ שלהם היא והם הבעלים ואין זולתם. "על כן הוציאם ה' מן המנהג הטבעי לגמרי, כי דרך העולם שבשש שנים, הם זורעים שנתיים ושנה לא זורעים, כדי לא להכחיש את האדמה, והקב"ה אמר "שש שנים תזרע שדך" מידי שנה בשנה, ואני מבטיחך להוסיף כוחה שלא תכחיש. ועוד נס בתוך נס, שאחר שזרעת שש שנים, לא רק שלא יוכחש כוחה, אלא אדרבה, בשנה השישית האדמה תוסיף לתת כח שנאמר וציויתי את ברכתי ועשת את התבואה לשלש השנים. ועל ידי כל המופתים והניסים האלו תדע כי לי כל הארץ, ועל ידי זה יהיו עיניך נשואות אל ה', כמו שמצינו בירידת המן כל יום, כדי שיהיו עינים נשואות לשמים ויבטחו בו תמיד".

"כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה" (כ"ה - ב)

"שבת לה" - לשם ה' כמו שנאמר בשבת בראשית". [רש"י]

לכאורה יש לשאול מה שייכות לשם ה' אצל האדמה וכי לארץ יש דעת שתשבות "שבת לה" - לשם ה'? מבאר רבי נתן גשטטנר בספרו "להורות נתן", ע"פ מה שביאר האבודרהם [שחרית של שבת] את נוסח התפילה: "ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת", אחר שישת ימי בראשית השבת עצמה שיבחה ושוררה: "מזמור שיר ליום השבת", ודוד ברוח קדשו שיבץ את שירתה בספר התהילים. ואף שם יש להבין, וכי השבת יש בה דעת להבין ולשורר, אמור מעמה, כפי שלשבת הקדושה היה דעת לשבח לבוראה, כך לאדמת הארץ הקדושה יש דעת לשבות לשם ה'.

"כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה" (כ"ה - ב)

תוספת המילים "אשר אני נותן לכם" לכאורה מיותרת, וכי מיהו היה חושב ש"כי תבואו אל הארץ" הכוונה לארץ אחרת? או שאולי ב"כוחי ועוצם ידי" לקחנו לנו את הארץ ולא ה' נתנה לנו? כעין זה יש להקשות על הפסוק בפרשת וישלח "ואת הארץ הזאת אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ" [בראשית ל"ה - י"ב], וגם כאן המילים

כשמואל עומדות שדות פורחים שהולכים וקמלים, ופירותיהם מופקרים לכל המעוניין לבא ולקטוף, - נעוץ באמירת "נעשה ונשמע" למרגלות הר סיני. בן תמותה לא מסוגל לעמוד בכך שנה שלמה, אך בן תמותה גם אינו בר-הכי להכריז על עשייה קודם לשמיעה. בשעה שהקדימו, אפוא, את "נעשה" ל"נשמע", הפקיעו ופרצו את מגבלות בני התמותה ועלו ונתרוממו לבחינת מלאכים, ומכאן הגיע כוחם לעמוד שנה שלמה בגבורה מול פירות שדה וחרם ההולכים לטמיון והפקר.

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נתן לכם וישבתה הארץ שבת לה' שש שנים תזרע שדך וכו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה' וכו'" (כ"ה - ב - ד)

יש אומרים שהסיבה שהתורה צוותה על השבתת הקרקע משום שזוהי טובת הקרקע, כמו כל אדם שעובד ללא הפסקה, בסוף הוא מתעייף וקורס, כך גם הקרקע, לאחר שש שנים של חרישה וזריעה, צריכה מנוחה כדי לחדש את כוחה.

אך לפי זה, היה צריך להיות שהדבר יהיה תלוי באיזה קרקע מדובר, ובמה זרעו בקרקע, ולפי זה נדע כמה זמן ומתי להשבית את הקרקע, ולא לקבוע שפעם בשבע שנים צריכים להשבית את הקרקע בלי קשר לסוג הקרקע ומה נזרע בה.

אומר רבי יוסף צבי הלוי דינר ראב"ד לונדון, שסיבה זו אינה נכונה, מצות שמיטה אינה כדי לתת לקרקע לנוח, אלא כדי לתת לאדם מנוחה מעבודת הקרקע כדי שיוכל לעבוד את ה'. כי מי שיש לו קרקע לפחות פעמיים בשנה הוא טרוד ונמצא בשדה, חודש אחד בזמן הזריעה וחודש אחד בקצירה, כמבואר בגמ' בברכות [ל"ה], שרבא אמר לתלמידיו, בבקשה מכם, בימי ניסן ותשרי אל תבואו אלי, כדי שלא תהיו טרודים במזונותיכם כל השנה. יוצא ששני חודשים בשנה יש לו פחות זמן לעבוד את ה' כמו שצריך, ולאחר שש שנים יוצא שחסר לו שנים עשרה חודשים של עבודת ה', לכן הקב"ה נתן מצות שמיטה פעם בשבע שנים בדווקא ללא תלות באופי הקרקע ומה שזרעו בה, כדי שאותו האדם שלא הספיק לעבוד את ה', בזמנים האלו יוכל להשלים את הזמן שעבר בשנת השמיטה ולנצל אותה בעליה רוחנית. וזה הפשט בפסוק "ושבתה הארץ שבת לה'!"

"שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה" (כ"ה - ג)

בספר "פנים יפות" שואל, מדוע נכפלו תיבות שש שנים, לכאורה היה ניתן לכתוב "שש שנים תזרע שדך ותזמור כרמך"? וגם סוף הפסוק "ואספת את תבואתה" אינו מובן, שהרי אם תיבת "תבואתה" ממשיכה את שלפניה "ושש שנים תזמור כרמך", היה צריך להיות כתוב "תבואתו", שהרי כרם הוא לשון זכר, ואם התורה חוזרת ל-"שש שנים תזרע שדך", מדוע לא כתבו זאת מיד לאחר תיבות אלו? ומתוך, יש הבדל בין "תבואת השדה" הגדלה בשנה השישית, שבה הולכים אחר שליש גידול, שאם עבר שליש גידולה אין צריך לנהוג בה דיני שביעית, לבין "פירות האילן" הגדלים בשישית, שבהם הולכים אחר החנטה, שאם הפירות חנטו בשישית אין

נוהג בהם דין שביעית. לפי זה מובן הפסוק, שהרי הפסוק מדבר על חילוקי הדינים הקשורים לשנה השישית, "שש שנים תזרע שדך" - תבואת השדה שהולכים בה אחר שליש גידול, "ושש שנים תזמור כרמך" שדינו שונה מן התבואה, שהולכים בו אחר חנטה, "ואספת את תבואתה" של השנה השישית, כל דבר לפי דינו.

"ובשנה השביעית וכו' שדך לא תזרע וכרמך לא תבצור וכו' (כ"ה - ד)
רבי אברהם סבע זצ"ל, בספרו "צדור המור", מבאר מדוע ציוותה התורה שבשנת השמיטה אסור לחרוש ולזרוע את השדות ולהפקיר את פירותיהן. הנה טבע האדם שהשבע לא מרגיש את צערו של הרעב, ולכן אין ביכולתו של אדם שברשותו שדות וכרמים וכל טוב, לחוש את מה שחש העני החסר כל, שאינו יודע מה יאכל למחר. לכן ציוותה התורה, שפעם בשבע שנים, בעל הבית לא יחרוש ולא יזרע ויקצור, והיו עיניו נשואות רק לשמים, ואז ייטיב לחוש את לב שכנו העני שמידי יום ויום שואל 'מה נאכל?'. ולכן גם סמך הכתוב את הציווי של 'וכי ימוך אחיך וכו' והחזקת בו' [להלן פסוק ל"ה] למצות השמיטה.

"ובשנה השביעית וכו' שדך לא תזרע וכרמך לא תבצור וכו' יובל היא שנת החמישים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו" (כ"ה - ד - ו"א)

בספר "צפנת פענח" שואל, מדוע לגבי שמיטה התורה כותבת בלשון יחיד "לא תזרע" "לא תזמור", ואילו לגבי שנת היובל הלשון הוא בלשון רבים "לא תזרעו" "לא תקצרו"? ומתוך, בשנת שמיטה, איסור העבודה הוא על הבעלים, וגם בשנת היובל האיסור הוא על הבעלים, אבל בשנת היובל, השדה יוצאת לבעליה רק ביום כיפור כמבואר בגמ' בראש השנה [ה:], שאז תוקעים בשופרות, נמצא, שבשנת היובל כולה יש שני בעלים, הראשון עד יום כיפור והשני מיום כיפור, משא"כ בשנת השמיטה שיש רק בעלים אחד, לכן איסור העבודה ביובל נאמר בלשון רבים ובשמיטה בלשון יחיד. תירוץ נוסף, בשמיטה הדינים נוגעים רק לבעל השדה, והוא הרי יחיד, לכן נאמרו בלשון יחיד. אולם ביובל נאמר "תשובו איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו", הרי לך קונה ומוכר, בעל ועבד, לשניהם מתייחסים דיני יובל, לכן נאמרו בלשון רבים.

ויש מיישבים, יובל נוהג רק בזמן שכל השבטים בארץ ישראל, וכמו שהגמ' בערכין [ל"ב]. אומרת, משגלה שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה ע"י סנחריב, בטלו יובלות, שנאמר "וקראתם דרור לכל יושביה", בזמן שכל יושביה עליה, לכן נאמרה פרשת יובל בלשון רבים, כי נאמרה לכל קהל ישראל, אבל בשמיטה, הדין הוא שאפילו רק יהודי אחד בארץ חייב בשמיטה, [אמנם י"א שאז החיוב הוא רק דרבנן] ולכן נאמרה בלשון יחיד.

"שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך" (כ"ה - ג)
מדקדוק לשונות הפסוקים ניווכח בשינוי לשון מעניין בין הפסוקים העוסקים בשמיטה לפסוקים העוסקים ביובל. בפסוקים העוסקים בשמיטה כתבה התורה על השדה בלשון המורה על בעלותך על השדה 'שדך' - 'כרמך', וכן בפסוק הבא, וכן בפסוק ה' "את ספיח קצירך וגו' ואת

ענבי נזירך, ואילו להלן [פסוק י"א] בענין יובל החמישים שנה התורה כותבת על השדה בלשון שאינו מורה על בעלותך בשדה 'לא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזיריה', ובודאי יש טעם בדבר והלשונות באו בדיוק.

מתרץ רבי ברוך הלוי עפשטיין זצ"ל (בעמח"ס 'תורה תמימה') בספרו "תוספת ברכה, טעם הדבר משום דבשמיטה לאחר שיעברו שש שנים - שבה השדה אליו כבתחילה, ולכן כתבה התורה על זה לשון נוכח 'שדך' - 'כרמך, כי אמנם שלך היא ואין כאן - אלא רק פסק זמן שלקחת מעבודת הקרקע. לא כן ביובל שנשמטת כולה ממנו ועוברת למי שהיתה אחוזתו מכבר כמו שכתוב [פסוק י"ג] 'בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, ואם כן עתה עוד אינה שלו ולא מתאים לפי זה לשון המורה על שייכות הדבר אליו.

"והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך וכו' ולבהמתך ולחיה אשר בארצך" (כ"ה - ו - ז)

הקדימה התורה אכילת אדם לאכילת בהמה וחיה. וכן הוא בפרשת נח [בראשית ו - כ"א] "והיה לך ולהם לאכול". ואילו בפרשת עקב [דברים י"א - ט"ו] "ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת", אכילה בהמה קודמת לאדם, ועל זה אמרו חז"ל [ברכות מ.]. שאסור לאדם לאכול קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר "ונתתי עשב בשדך לבהמתך" ואח"כ "ואכלת ושבעת". וההסבר, על פי שהביא ה"מגן אברהם" [סימן קס"ז ס"ק י"ח] בשם "ספר חסידים", שבשתייה אדם קודם לבהמה, שכתוב [בראשית כ"ד - מ"ו] "שתה וגם גמליך אשקה". והטעם שבאמת האדם קודם לבהמה, שהוא בחיר היצירה, אלא שבאכילה, שמעלת האדם מורגשת בזה שהוא אוכל בשר ודגים, ואילו הבהמה אוכלת עשב השדה, דין הוא שנקדימנה לאדם: "ונתתי עשב בשדך לבהמתך" ואח"כ "ואכלת ושבעת". אבל בשתייה שהאדם והבהמה שווים בה, ששניהם שותים מים, האדם קודם.

מזה יש ללמוד, שבמקום שאין הבדל בין האוכל של אדם לאוכל של בהמה - האדם קודם. ולפי"ז מתיישבת הסתירה, שהרי בתיבת נח היה עדיין איסור על האדם לאכול בשר, וא"כ מאכלם של האדם ובהמה שווים, וכן בשמיטה, ההלכה שאע"פ שאין מאכילין לבהמה מאכל אדם, אבל אם הלכה הבהמה מאליה ואכלה תאנים, אין מחייבין אותו להחזירה, שנאמר "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול", א"כ הבהמה שווה לאדם, באלו וכיוצא בהם, קודמת אכילת אדם לבהמה כמו בשתייה. יש מתרצים, שדין הוא שמאכל אדם אסור לתת לבהמה, ורק אם נותר והתקלקל, רשאי להאכיל לבהמתו, וכך נאמר "והשביעית תשמטנה ונטשתה וכו' ויתרם תאכל חית השדה", לכן הקדים אדם לבהמה, ללמדנו שרק מה שנותר ממאכל האדם, מותר לתת לבהמה.

ה"אמרי אמת" מגור כתב ליישב, רק במזון השייך לאדם, אסרה תורה להקדים אכילתו לאכילת בהמתו, אבל פירות שביעית הן הפקר, וכיון שאין הם שלו, לכן רשאי להקדים את אכילתו לפני אכילת בהמתו. ולפי"ז אפשר גם לתרץ מה ששאלו המפרשים על רבקה, שהקדימה להשקות את אליעזר ורק אח"כ השקתה את הגמלים? ולפי ה"אמרי אמת" הדברים

מיושבים, אליעזר היה מצווה להשקות את גמליו קודם שישקה את עצמו, אבל כיון שהמים לא היו שלו, לכן לא חלה עליו חובה זו.

"וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים" (כ"ה - ח)

בימי בית המקדש היו הסנהדרין מונים מידי שנה את שנות היובל, כפי שאנו מונים בימינו את 'ספירת העומר'. ואחר ארבעים ותשע שנים שהן שבע שמיטות, היו קובעים את היובל, כפי שהצטוונו בפסוק זה. והנה לעניין ברכה על ספירה זו מצאנו שנחלקו בזה הראשונים. החזקוני כותב כי אף על פי שמנין שנות היובל היא מצות עשה, לא היו בית דין מברכים לפני קיומה כפי שמברכים לפני 'ספירת העומר'. לפי שלא תיקנו לברך אלא על מצוה שביסודה היא חובת יחיד, אך על מצוה שהיא חובת הציבור כמצוה זו, לא תיקנו לברך.

אולם בעלי התוספות [כתובות ע"ב. ד"ה וספירה, תוספות ביאור הר"ש משאנן לתורת כהנים בהר"ב.]. נחלקו על יסוד זה וסוברים שאף לפני מנין שנות היובל היו בית דין מברכים: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על ספירת היובל".

"וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים" (כ"ה - ח)

אומר המגיד מדובנא, רמז נפלא יש כאן בפסוק. האדם מתפאר, אני חי שלוש מאות שישים וחמשה ימים בשנה. אומרים לו, תספור את ימיך בשנים, ותראה שאינן רבות כל כך. ואם עדיין נראה לך הרבה, תספור את שנותיך בשמיטות, וכמו שכתוב "וספרת לך שבת שבתות שנים", שהן בסה"כ יובל אחד. משל לקבצן אביון, שהתפאר שיש לו "אוצר ענק" - שקים גדולים מלאים מטבעות. אמרו לו, כל השקים ביחד שווים שתי שטרות של מאתיים שקל. וכך האדם, "ימי שנותינו בהם שבעים שנה", כיובל וחצי, ואיך יתגאה כשהוא זמני כל כך בעולם כצל עובר.

בירושלים היה יהודי, שהיה לו שעון, ובמקום הספרות היה כתוב "ימינו כצל עובר", שנים עשר אותיות במקום שתיים עשרה ספרות.

"וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה" (כ"ה - ח)

אומרים בשם הגר"א מוילנא, כל אדם צריך לחשוב כאילו הוא יחיד בעולם, וחיייו אינם אלא יום אחד, והש"ס כולו הוא דף אחד. ולכן, אם הוא נברא יחיד, אינו יכול לסמוך על אחרים שישלימו עבורו את מה שהחסיר בלימוד התורה. ב'. אם אין לו לחיות אלא רק יום אחד, חייב לנצל את כל היום ללימוד, ולא לסמוך על יום המחר. ג'. אם אין בעולם רק דף גמרא אחד, יכול לעמול על דף זה בכל כוחו, ולא ילמד הרבה ללא כוונה. יוצא, שאדם זה בכל יום הוא כעין בריה חדשה, שהרי הוא יחיד ואין בלתו. זהו שאומרת התורה "וספרת לך שבע שבתות שנים", כל השבע שבתות תספור לך, כי בכל יום אתה בריה חדשה, "והיו לך ימי שבע שבתות השנים", כל הימים יהיו כולם לך, חיים וקיימים ונצחיים, כמו שכתוב "ואברהם זקן בא בימים".

אוצר החידות והדיעות לפרשת בהר

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. כיצד גוי עושה מלאכה [לא בשבת] והישראל עובר באיסור דאורייתא.

תשובה. לשיטת הראשונים והמהרש"ל (ב"מ צ"א) דאמירה לגוי בשביעית הוא איסור דאורייתא. וא"כ משכחת שגוי עושה מלאכה והישראל עובר באיסור דאורייתא.

חידה: איזה ריבית התורה התירה.

תשובה. א. אם לא קצץ בשעת נתינת ההלוואה. ב. בקש המלוה את הריבית אחרי פרעון החוב. ג. אם הלוח נתן מעצמו את הרבית. ד. דרך מכר או שכירות. ה. ריבית שאינה מלוה למלוה. ו. סאה בסאה, דהיינו פירות בפירות וחפץ בחפץ. ז. מותר להלוות לגוי ברבית. ח. לרש"י ריבית מאוחרת או מוקדמת מותר בסתמא ולרא"ש ס"י סז דווקא באינו מפרש ואפילו כשנתכוון לשם ריבית שרי וכמבואר בחו"ד ס"י קס ביאורים אות ג' וברעק"א ע"ש ע"י קס על ש"ך סק"י.

חידה. איך יכול להיות שאדם אחד שמצות כל ישראל היה תלוייה ביהודי אחד, (עכ"פ לשיטה אחת).

תשובה. בגמרא ר"ה (ט"ז ע"ב) דלרבי יהודה פירש"י בד"ה ד"א תקיעת שופר שאם נמנע אפילו יהודי אחד מקיום מצות שילוח עבדים אין אפשרות לקיים מצות שמטת יובל.

חידה. איך יכול להיות שאחד משחרר את עבדו, ועי"ז יגרום שישתחרר עבד של מישוהו אחר שלא שוחרר כלל.

תשובה. בגמרא ר"ה שם מוקמינן לחכמים דיובל נוהג בחו"ל לגבי מצות שילוח עבדים ומסיק בגמרא דבזמן שנוהג מצות שילוח עבדים בא"י אזי גורם שיצטרך לשחרר גם את העבד של מישוהו אחר בחו"ל.

חידה: איזה חוב אדם חייב לחבירו והתורה אוסרת לו למחול לו על זה.

תשובה. א. קיי"ל דאף אם שלח שליח לקנות בין לתקוני ובין לעויתי מ"מ אם נתאנה השליח אינו יכול למחול את האונאה דהוי כאונאת אחרים כמבואר בנמוק"י (ב"ב פ"י דע"ח ע"ב בדפי הרי"ף בד"ה לתקוני

ב) המוכר שטר חוב לחבירו אסור למחול דמזיק שיעבודו של חבירו.

חידה. היכן רמזו בפרשה שהגאולה תהיה אף בלי תשובה.

תשובה. כתב האור החיים (כה פסוק כח) ואומרו ואם לא מצאה ידו די השיב. פירוש אם יראה האדון כי אין כח בעם לסבול חבלים עוד ורבו חובותיהם למעלה ראש ואפס בהם כח הסבל, והיה ממכרו עד שנת היובל שהוא זמן המוגבל לגאולה בעתה, ואז ויצא ביובל ושב לאחוזתו כי קץ הגלות ישנו אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים ח"ו: ע"כ.

והגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל הו"ד בספר פדות יעקב העיר ע"ד האוהחה"ק מדברי הרמב"ם הלכות תשובה פ"ז הייה שפסק דרך אם עושים תשובה הם נגאלים והאיך כתב רבינו כ"כ בפשיטות דאפילו לא יעשו תשובה יגאלו וצ"ע.

חידה. לשיטות שלא יוצאים ידי חובה ביין מתוק לקידוש, מדוע מטעם זה יהא ג"כ סיבה שלא לעשות קידוש ביין של שביעית.

תשובה. איתא בב"ב (צז, א), אמר רב, אין אומרים קידוש היום אלא על יין הראוי לנסך על גבי המזבח. לרוב הפוסקים דין זה בא לאפוקי רק יין שנשתנה לגרעיותא, אבל לדעת הרמב"ם (פכ"ט משבת הי"ד) גם אם נתערב ביין מעט דבש, ונשתנה למעליותא, אעפ"כ אין מקדשין עליו, כיון שאינו ראוי לנסך ע"ג המזבח. והביא השו"ע (או"ח סי' רע"ב ס"ח) דעה זו בשם יש אומרים.

והנה התורה אמרה על פירות שביעית: "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה", ודרשו חז"ל: לאכלה לא להפסד. וא"כ אסור לנסך יין של שביעית ע"ג המזבח, שהרי הוא הולך להפסד. ולפי דעת הרמב"ם שכל יין שאין ראוי לניסוך ע"ג המזבח אין מקדשין עליו ואפי' לא נשתנה לגרעיותא, א"כ לכאורה גם יין של שביעית אין לקדש עליו.

אלא שדין זה לא מוזכר לא ברמב"ם ולא בשו"ע, ואף המחמירים וחוששים לדעת הרמב"ם, לא נמנעים מלקדש על יין של שביעית. כנראה מפני שגם הרמב"ם לא פסל אלא יין שנשתנה בעצמותו, אף שנשתנה למעליותא. אבל יין של שביעית, שלא נעשה שום שינוי בעצמותו, ורק מסיבה צדדית הוא פסול לניסוך, כיון שהתורה אמרה לאכלה לא להפסד, בזה אף הרמב"ם מודה שמקדשין עליו.

חידה. שתי מימרות ידועות של התנא רבי עקיבא שלכאורה ממש סותרות אחת לשניה [ב' מימרות הללו אחת שייכת לפרשה ואחת שייכת לזמן שאנו נמצאים בו עכשיו], מה המימרות, ומדוע אי"ז סתירה.

תשובה. בפרשה נאמר (ויקרא כה, לו) אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך, ואיתא בגמ' (בבא מציעא סב.) שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב, דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חבירו, עד שבא רבי עקיבא ולימד וחי אחיך עמך, חייך קודמים לחיי חבירך, וצריך ביאור

דמאידך גיסא מצינו בבראשית רבה (פרשה כד פסקא ז) שאמר רבי עקיבא על הפס' (לעיל יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, זהו כלל גדול בתורה, ואם כן אמאי אמרין דחייך קודמין הלא אין זה כמוך.

הרמב"ן (שם פס' יז) כתב וז"ל, וטעם ואהבת לרעך כמוך, הפלגה, כי לא יקבל לב האדם שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד שכבר בא רבי עקיבא ולימד חייך קודמין לחיי חברך, אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב, ויתכן בעבור שלא אמר ואהבת את רעך כמוך, והשוה אותם במלת לרעך, וכן (שם פס' לד) ואהבת לו כמוך דגר, שיהיה פירושו להשוות אהבת שניהם בדעתו, כי פעמים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים להטיבו בעושר ולא בחכמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל יחפץ שיזכה רעהו האהוב לו בעושר ובנכסים וכבוד ובדעת ובחכמה, ולא שישווה אליו אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, ויצוה הכתוב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו, אבל יאהב ברבות הטובה לחברו כאשר אדם עושה לנפשו ולא יתן שיעורין באהבה, ועל כן אמר ביהונתן (שמואל א' כ, יז) כי אהבת נפשו אהבו, בעבור שהסיר מדת הקנאה מלבו ואמר (שם כג, יז) ואתה תמלוך על ישראל וגו', עכ"ל. ומבואר בדברי הרמב"ן שמצות ואהבת לרעך כמוך אין הכוונה שיהיה חברו שווה אליו לגמרי שהרי לא יתכן מצד הסברה שיאהב אדם את חברו כנפשו, ועוד שהרי אין הדין כן אלא חייך קודמין לחיי חברך, אלא עיקר המצוה הוא שיאהב את חברו להיטיב עמו בכל ענין שהיה רוצה שיהיה טוב לו, וכן מבואר בדברי רבינו יוסף בכור שור בפ' עה"ת (שם) וז"ל, ואהבת לרעך כמוך, כמו שאתה רוצה שיאהוב אותך, דעלך סני לחברך לא תעביד. שאינו אומר שיאהב אחר כמו עצמו, אלא כתיב וחי אחיך עמך, חייך קודמים לחיי חברך. שאם היה רוצה לומר שיאהב אחר כמו עצמו, היה לו לכתוב ואהבת את רעך כמוך, וכן ואהבת לו כמוך, ולא כתב ואהבת אותו כמוך, עכ"ל. וכן מבואר עוד בדברי היש מפרשים אהא דאיתא בגמ' (סנהדרין מה). דבית הסקילה היה גבוה שתי קומות, ותני עלה וקומה שלו הרי שלוש, ומקשינן התם ומי בעינן כולי האי והתנן (בבא קמא נ:): מה בור שהוא כדי להמית עשרה טפחים אף כל כדי להמית עשרה טפחים, ומשנינן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבא אמר קרא ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה, וכתבו התוס' שם (ד"ה ברור) וז"ל, יש מפרשים משום דלרעך כמוך לא שייך מחיים דחייך קודמין, עכ"ל, ומבואר מדברי היש מפרשים דסבירא להו נמי כשיטת הרמב"ן שגדר מצות ואהבת לרעך כמוך אינה שיאהב את חברו כמותו ממש שיהיה חברו כמותו ממש, דאדרבה חייך קודמין לחיי חברך, ובעיקר דברי היש מפרשים יעוי' בתורת חיים (שם בתוס' ד"ה ברור) ובערוך לנר (שם) מש"כ בזה, ואכמ"ל.

וכבר הקשה כן המהר"ל (בנתיבות עולם, נתיב הרע פרק א') וז"ל: ואל יקשה לך, הרי דרש רבי עקיבא וחי אחיך עמך, חייך קודמין לחיי חברך, ואיך יהיה מקיים ואהבת לרעך כמוך. כי דבר זה ענין אחר, דלענין חייו בודאי חייו קודמים, רק לענין האהבה שיהיה אוהב אותו בזה יהיה אוהבו כמותו.

חידה. מי מוכתר בתואר של גבור ומדוע?

תשובה. בפרשת בהר נצטוינו על מצות שמירת קרקעות בשביעית. ואמרו במדרש: "גבורי כח עושי דברו" (תהלים קג, כ) - אלו שומרי שביעית. ולמה נקראו גבורי כח, כיון שרואה שדהו מופקרת, ואילנותיו מופקרין, והסייגין מופרצין, ורואה פירותיו נאכלין, וכובש יצרו ואינו מדבר, ושנו רבותינו: איזהו גבור הכובש את יצרו (תנחומא ריש ויקרא). הרי שהמשמט שדהו בשביעית נקרא "גבור".

חידה. רמזו בפסוקים בפרשתנו חילוק בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית, ואיזה נ"מ בהלכות גנב יהיה מכח חילוק זה.

תשובה. במשך חכמה כתב כי אצל מקדיש בהמה למזבח שנעשית בעלת מום לא כתיב כי אם יגאלנה המקדיש ויסף וגו', לעומת בהקדש בדק הבית כתיב כי המקדיש את ביתו וכן ואם יגאל איש את השדה ויסף חמישיתו, כי בהקדש מזבח אפילו לאחר שהקדיש הרי מתכפר בו ושמו עליו, לכן לא כתיב המקדיש ולא כתב בהמתו כי שמו עליו מאחר שמתכפר בו ולכן אינו מוסיף חומש, משא"כ בהקדש בדק הבית לאחר שהקדישם אין בו לאחר כלום שאין שייך לו רק לבדק הבית. ונפ"מ בזה בגמ' בהקדש דאמרין בגמ' ב"ק (עו ע"א) דבין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים אינו משלם ד' וה', ומקשי בגמ' מה לי מכרו להקדש ומה לי להדיט, ומשני דכשמוכר להדיט מתחילה היה נקרא שור ראובן ולאחר מכירה נקרא שור של שמעון, אבל הקדש שמו עליו, כי בהמה שהוקדשה להקריב שמו עליה גם כאשר היא ברשות אחר. והקשו תוס' דלהלן תנן גנב והקדיש משלם ד' וה', ותירצו דלהלן מיירי בקדשי בדק הבית ובקדשי בדק הבית הרי לא נקרא שמו עליו ולכו בכה"ג מתחייב בד' וה'.

חידה. איזה חילוק בפדיון מעשר שני בין איש לאשה, ומדוע?

תשובה. איתא בקידושין (כד ע"א) אשה פודה מעשר שני בלא חומש (דלאו דידה הוא ואין מוסיפין חומש על פדיון מעשרות אלא בעלים). ומוקי בזווי דידה ומעשר דידה וילפינן איש אמר רחמנא ולא אשה ממעשר בעלה. ומשום דאשה כאחר דמיא.

חידה. בכמה פסוקים ומשניות וגמרא רמזו שעניין האפייה שייך לנשים, ציין לפחות 3 מקומות. (ואחד בפרשתנו).

תשובה. בפרשתן כתיב ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד. ובשמואל א' (ח, יג) כתיב לרקחות ולטבחות ולאפות. ובשמואל א' (כח, כד) כתיב ותלש ותפהו מצות. והיינו דהאפייה שייך בנשים. ואיתא בב"ק (דף סב) עשר תקנות תיקן עזרא ואחד מהם שתהא אשה משכמת ואופה. ובביצה (יז ע"א) ממלאת אשה כל התנור פת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית. ועוד איתא בחלה (פ"ב מ"ג) דאשה קודמת בהפרשת חלה משום שהיא חייבת במלאכת אפיית הפת וראה בירושלמי (שבת פ"ב ה"ו) מניין שהאשה נצטווה על מצות חלה.

פרקי אבות

על פי דברי מרן רבנו הגראי"ל שטינמן זיע"א

גליון 3 – בהר תשפ"ב – פרק ג'

לעשות איררה

מספר הרה"ג ר' גדליהו הוניסברג שליט"א בכינוס לב שומע: פעם זכיתי להיות אצל מרן רה"י בחדר, ונכנסו ראש ישיבה ומשגיח, ושפכו לפניו את לבם על איזה בעיה שיש אצלם בישיבה, בלשון נקיה, אמנם יחידים, אבל יש בחורים שמדברים דברים שלא צריכים לדבר, ויש בחורים ששומעים אותם, וזה משפיע השפעה לא טובה. איד מתמודדים עם הדבר הזה.

וראש הישיבה זצ"ל אמר דבר נפלא, תראו, אני זוכר כשהייתי בפולין לא יכלו להשאיר בחוץ אפילו חתיכת סמרטוט, רק היו מסובבים את הראש, היה בא גוי וגונב את זה. אח"כ הייתי בשווייץ, יכולנו להשאיר אפילו מזוודה לילה שלם, ואף אחד לא נגע בזה. אתם יודעים מה ההבדל, הבה ואסביר לכם. בפולין, כמובן בין הגויים, לא היה שום מודעות לגניבה מהשני, זה היה דבר של מה בכך, זה היה בשגרה, ומי שגנב לא הרגיש בכלל שמישהו ידחה אותו בגלל זה, זה היה רגילות. שווייץ זה ארצות חיים שלגונב זה דבר כ"כ חמור, ולכן אף אחד אפילו לא העז להעלות על דעתו לקחת דבר של השני, כי הבין שזה דבר אשר לא יעשה. המשיך שלב נוסף, יש לי שאלה לשאול אתכם (את ראש הישיבה והמשגיח הני"ל) האם קרה שבחור נכנס אצלכם לבית מדרש עם חולצה תכלת? לא, אף פעם זה לא קרה. אולי תסבירו לי למה זה לא קרה? זה לא שייך שבחור ילך כך, בחור מבין שבישיבה הולכים עם חולצות לבנות, ושום בחור לא יעלה על דעתו להכנס עם חולצה תכלת. אמר רה"י זצ"ל, ואם הוא מאד אוהב את הצבע הזה, והחולצה הזו מאד מוצאת חן בעיניו? אמרו לו, אבל הוא ירגיש כ"כ דחייה בציבור, שלא יעז לעשות כזה דבר. אמר להם רה"י זצ"ל אלמדכם משהו איד אני נהגתי. בדידי הוה עובדא בישיבה קטנה באחד השנים, היה בחור או שנים שעשו הנהגה לא נכונה בישיבה, וחשבתי איד אצליח לעקור את הדבר הזה? אספתי כמה בחורים רציניים ואמרתי להם אתם תצרו אוריה בישיבה שדוחה את סוג ההנהגה הזו, וממילא ידחה הדבר הזה, וכך הוה. קראתי לכמה בחורים טובים שהם נותנים את הסון, מה שנקרא הימורח' של הישיבה, הסברתי להם שהנפש תבין לעומק, הם קיבלו את ההבנה הזו, ואוטומטי נדחה ההנהגה השלילית, ובי"ה כל הישיבה התרוממה, אמר להם מרן זצ"ל, אני אומר לכם עצה טובה, תקחו קבוצה של בחורים רציניים, ותסבירו להם כמה חמור הדבר כמו שאותו בחור - שתיים מדברים, כמה זה לא ראוי ולא רצוי, וכך יוצר אוריה בישיבה שלא שייך שידברו כאלו מילים, כי כל בחור לפני שיחשוב לדבר כזו מילה יבין מיד שזה לא יתכן, הוא יגיע למצב של דחיה בישיבה, וכך באופן רגיל הדבר הלא טוב ידחה.

ההירת בממוץ

אם אין קמה אין תורה

פעם נשאל רבנו מראש כולל אחד שאשה בחול נתנה לו תרומה של אלפים דולר, ולא ידוע אם בעלה הסכים או לאו, האם זה נחשב כמתנה מועטת שאפשר לקבל בלא רשות בעלה, ואמר רבנו אלפים דולר זה לא מתנה גדולה גם אני יכול לתת כזה סכום, וכך המשיך עוד דבר עמו, ובסוף השיחה נגש לארון והוציא אלפים דולר ונתן לו, כי חשש אולי כשאמר את זה התכוין להתחייב סכום זה לצדקה.

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

לאן אתה הולך

אחד הגבירים הגדולים תומכי תורה, כאשר היה מגיע לארץ ישראל, נכנס בקביעות לרבנו - ר' יוסף אריה ברונר שיחי'. באותו ערב רבנו היה חלש מאד, ושכב על מיטתו בעיניים סגורות. היה קשה לו לפותח.

כחכרת טובה לר' יוסף אריה שהינו מתומכי התורה הגדולים, הכניסוהו לחדרו של מרן. מרן היה מהורהר במחשבותיו.

"נמצא כאן מי שנותן הרבה לכוללים של הרב שלום בער סורוצקין" - אמרו לו.

רבנו הוציא את ידו, והושיטה לו, וכאשר היד ניתנה אמר בתמיהה: "זה לא בערל סורוצקין" (הוא שמע בטעות שאומרים לו כי הגי"ר שלום בער נמצא כאן, אך לפי היד, הכיר מיד כי אין זו ידו של הרב שלום בער).

אמרו: "אכן אין זה רב בערל, אלא ר' יוסף ברונר שנותן לכוללים של רב בערל סורוצקין" (ומרן העריכו מאד על צדקותיו).

"אה, ר' יוסף אריה! יוסף אריה! זה אתה. כפי שדיברנו, ביררתי בשבילך את הענין.".

ר' יוסף אריה ברונר לא הבין במה מדובר, מה בירר בשבילו, אולי הוא מתבלבל בינו לתורם אחר, שהרי בפעם האחרונה שהיה כאן, לפני כחצי שנה, רבנו דיבר אתו על העולם הבא ועל העולם הזה ועוד, ולא היה צורך בבירורים כל שהם.

המשיך רבנו בחביבותו: **ביררתי בשבילך ב'חברא קדישא' ולפי המדינות שלהם**, ב קבר' יכול להיכנס מיליון אחד ברווח, אפשר גם בדוחק להכניס שני מיליון, אבל שלוש לא יכנס. חזר על זה באדיש בקולרם: דריי ווענו נישט אירייגען! הכריז בשלישית: ר' יוסף אריה, דריי וועט נישט אירייגען! = שלוש לא יכנס. (חכימא דיהודא)

דין וחשבון

חשבון מס הכנסה כמשל (מוצ"ש וישלח, תשס"ב, שיעור בדרך ד'): הנה עכשיו מתחילים אנשים לעשות הנהלת חשבונות, כי חודש "דצמבר" וצריך להגיש דו"ח מס הכנסה. ואנשים עובדים על זה כמה זמן והרבה מאמצים להוציא דו"ח כזה. וזה רק על פעולות מסחריות שנעשו בכל יום. ואם נחשוב שאדם היה צריך לעשות חשבון על כל מעשה שהוא גדול או קטן - כמה זמן היה לוקח לו לעשות זה? ואם לעוה"ב צריך להכין דו"ח על כל חייו! כמה זמן זה צריך לקחת? ואחרי שייכין דו"ח כזה איזה דו"ח יצא לו? אוי נ'י נ'י...

כל שמעשיו מרובים מחכמתו

(עש"ק פ' אחרי מות, תשס"ג) וקשה היאך יתכן שמעשיו מרובים מחכמתו, והרי חכמתו היא המקסימום. ומבואר עפ"י רבינו יונה בשערי תשובה (ב - ו), שכאשר מקבל ע"ע לעשות כל מה שיאמרו לו, בבחינת נעשה ונשמע - זה מעשיו מרובים מחכמתו.

כל שרירות הבריות נוחה הימנו (שם):

מיהם הבריות - בוודאי לא החילוניים, שהם כמו בהמות, שאין נוחותא של דעתם שווה משהו, דיכולים להתחנף לפי צרכם, ומחר כשלא יצטרכוהו - יזרקוהו לכל רוח. וגם אצלנו - אין הכוונה לבני אדם שיש בהם שנאה וקנאה, ומתכוונים רק לקלקל.

בסוד שיח

מדברי מרן הגר"ל זצ"ל על גדלות מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל [חלק ב']

כדאי להתקרב

שמעתי משמיה דמרן הגר"ל זצ"ל שהתבטא על מרן הגר"ח שכדאי בעולם הזה להתקרב אליו כי בעולם הבא יהיה קשה מאוד להתקרב אליו.

כשרבינו ניחם את ר' שמואל אפשטיין ז"ל ראה תמונה של רבינו הגר"ח שליט"א התבטא רבינו רק כאן אפשר לראותו בזה העולם, אבל שם בעולם האמת לא נוכל לראותו. רבינו אמר על הגר"ח שגם לפני כמה דורות היה נחשב לת"ח גדול.

הזמן שלו יקר

דבר נורא היה אצל רבינו הענין של כבוד תלמידי חכמים. קשה לתאר כאן את ההתפעלות והרגש של גברא רבא כשהיה מדבר כסדר על החפץ חיים, על החזו"א. הם עמדו אצלו למעלה למעלה גבוה מעל גבוה ומרתת גופיה בדברו עליהם. גם על גדולי ישראל שבזמננו דיבר כסדר בהתפעלות נוראה מההתמדה שלהם. פעם אחת כשסידר קידושין רצה לתת שלו' להגר"ח קניבסקי אך כשראה שכבר פנה לצאת אמר: הניחו לו, אל תעכבו אותו, הזמן שלו יקר.

עוד כותב הגר"י צוקר: בשנת תשנ"ט נכנסנו קבוצת אברכים למרן הגר"ל שטיינמן זצוק"ל בעניין כאוב מאוד של ביזוי תלמיד חכם גדול, ולאחר שהבאנו בפניו את העובדות רבנו התייסר מאוד בעניין, וביקש שניכנס גם למרן הגר"מ ליפקוביץ זצוק"ל לספר לו את העובדות, ונראה יחדיו מה לעשות, ומיד הוסיף שניכנס גם למרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, [הדברים היו אז לפלא גדול, מרן הגר"ח לא היה מתערב בענייני הנהגת הכלל כלל, ואותו שלח מרן זצ"ל שניכנס לספר...]

עשינו את שליחותו ובאנו אל מרן הגר"מ לשיבה קטנה פוניבז', הוא נכנס עם כל המשלחת לחדר שיעורים ושמע בקשב רב את הדברים ואף הוא התייסר מאוד מאוד, ובין הדברים אמרנו לו שמרן הגר"ל שלח אותנו גם למרן הגר"ח, הגר"מ נרתע והזדעזע ממש, ואמר, "את רבי חיים אסור לבטל אפילו רגע, כל שניה שלו חשובה, אבל רבי אהרן לייב אמר ללכת אליו אז חייבים ללכת! ולכן תכתבו לו את הדברים בקיצור נמרץ ובדיוק רב שיוכל להבין את הדברים כהווייתם... כשסיימנו את שליחותנו אצל הגר"מ חזר ושאל: אתם תעשו מה שאמרתם לכם, לכתוב בקצרה? אתם יודעים לכתוב בקצרה ושהכל יובן מתוכו? משענינו שלכאורה כן, הוא פחד שלא נעשה זאת כמו שצריך, הוא בקש דף ועט וישב שוב לשמוע מאתנו במשך דקות ארוכות את כל הפרטים, וישב וכתב בדיוק ובקיצור את הדברים לר' חיים, ובקש למסור לו את המכתב!

השליחות להגר"ח

סיפר הרה"ג רבי איסר שוב, שפעם הם דנו עם מרן ראש הישיבה (הגר"ל שטיינמן זצוק"ל) על איזה עניין, ורצו אחרי זה לבוא למרן רבי חיים ולדון איתו על זה. אמר להם מרן ראש הישיבה זצוק"ל: רבי חיים נולד בשביל ללמוד תורה, זו השליחות שלו בעולם, אל תפריעו לו עם דברים אחרים. זה היה מרן רבי חיים, תורה, תורה, ועוד פעם תורה. כל החיים שלו סבו סביב תורה.

עם זאת כשעסק פעם רבינו הגר"ל בענין ציבורי מסוים שלח אותי למרן הגר"ח זצ"ל לעדכנו בפרטים החשובים ולהעלות בפניו את דעתו בנושא. מרן זצ"ל השיב 'אני לא מתערב בנושא' אולם כשאמרנו לו שרבינו רק ביקש לדע אותו בענין לא ע"מ שיתערב אלא כדי שאם ישאלו ידע מה לענות הוא הקשיב שמע והסכים עם הדברים.

שיקח על עצמו

יהודי, שכאבו הגדול היה ניכר על פניו, הגיע לבית רבינו בחזון איש 5. הוא חשוך ילדים מזה שנים. הרופאים מבקשים שיעשה טיפול מסוים, שיכול להועיל לעניינו ומזרזים אותו מאוד, היות וחלון ההזדמנויות שלו הולך ואוזל. בצערו, פנה לרבי חיים כדי לשאול, לקבל עצה ולקבל ברכה להצלחת הטיפול. להפתעתו ענה לו מרן שר התורה: 'לא לטפל. לא לעשות דבר. אותו יהודי, שחש שחלום חייו

עומד לעלות בעשן, הגיע לבית מרן ראש הישיבה, לדעת מה עליו לעשות כעת.

מרן הגר"ל שטיינמן שמע את דבריו. הקשיב ברוב קשב ואמר לו: לרבי חיים יש קבלה מאביו שלא לעשות טיפולים מעין אלו, בשל שאלות הלכתיות שונות שנוצרות בשל כך. אולם מאז אמר מרן הסטייפלר את הדברים, השתנו הטיפולים מאוד וכיום יש אפשרות לטפל גם בצורות שאינן נוגדות את ההלכה. אולם מכיוון שלרבי חיים יש קבלה מאביו שלא לעשות טיפולים - כך הוא מורה לשואלים אותו, וכבר שנים אני עוקב ורואה, שלמי שמק הגר"ח אמר לא לטפל, לא תועיל כל השתדלות. גם אני - הגר"ל - שילמתי ליהודי חמשת אלפים דולר, על מנת שיעשה טיפול שכל הרופאים אמרו שיצלח, אולם הטיפול לא הועיל כלום, היות ומרן הגר"ח אמר לו לא לעשות את הטיפול. 'ומה לעשות עכשיו?' שאל בצער עמוק השואל.

'לך לרבי חיים' הוא ענה לו. 'אמר לו, שהוא לא יכול למנוע ממך טיפולים, וגם לא לברך שללא טיפולים תיפקד בזרע של קיימא. ותבקש ממנו ברכה' אני יכול לומר את הדברים בשמו של רבינו - שאל בחשש. 'כן' השואל כתב את הדברים באופן מדויק ופנה לרחוב רש"ס, מרן הגר"ח קרא בעיון את המכתב ותפס בידו של הלה ובירכו בחום, ולאחר תקופה התבשר שבאמת נפקד בזרע של קיימא. ואכן, אותו יהודי נפקד כעבור זמן בתאומים, מספר הרב שוב, ונדמה לי שבהמשך היו לו עוד ילדים.

כולם מקנאים בו

מספר הרה"ג ר' בנימין גרוסברד שליט"א: פעמים רבות התבטא רבינו הגר"ל על מו"ר מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי שיבלחט"א שהוא יודע ש"ס וכולם מקנאים בו, [מי זה ה"כולם" שמקנאים? !] [וסיפר לנו רבינו את העובדה הידועה שעשיר שאלו אם ראוי שיקנה רכב חדש שזה עלול לגרום לקטנה בין השכנים א"ל רבינו האם אתה יודע ש"ס או חצי הש"ס, והשיב בשלילה, והמשיך לשאול האם אתה יודע לכל הפחות מסכתא אחת והשיב שבקושי הוא יודע דף גמרא אחד, אם כך - א"ל רבינו אתה יכול לקנות את הרכב אף אחד לא יקנה בך, אין במה לקנות בך]. אחד ביקש מרבינו שיבטיח על זשי"ק התפלא רבינו בדורות שלנו אפשר לבקש ולדרוש כאלו דברים? נענה הרי כך זה הולך אצל ר' חיים, השיב רבינו: ר' חיים! ר' חיים הוא עולה תמימה הוא יודע הרבה גמרא עם תוספות. בינו נא זאת! מה זה "עולה תמימה" מי שיודע הרבה גמרא ותוספות. [ומאידך גיסא בהזדמנות אחרת סיפר רבינו שהגר"מ סאלאוויצקי בבחרותו היה חבר חדר של מרן הגר"ח וכבר אז אמר ר' משה לרבינו עוד יבוא יום ואנשים ירצו אחרי החבר חדר שלי לבקש ממנו ברכות. שאלתי את רבינו מה ראה ר' משה בר' חיים אז בבחרותו, אמנם הוא היה מתמיד ת"ח ובקי ויר"ש מרבים, אבל מה הנקודה המיוחדת שראה בו, השיב לי רבינו הוא ראה בו מידות טובות. הוה אומר ידיעת הש"ס ומידות טובות זהו השלימות!]

פועלו של רבינו להבראת הגר"ח קניבסקי

סופר ע"י הרב אלימלך חייקין ששמע מר' זאב לוי בעל המעשה (סופר בסיוון תשנ"ט, והמקרה היה באלול תשנ"ז) כשמרן הגר"ח קניבסקי הוציא את ספרו "ארחות יושר", רבינו פחד מאד מעין הרע, דהספר הצליח מאד, נמכר באלפי עותקים, וכולם דיברו בגלוי על מהדורה בת חמשת אלפים עותקים וכו', ואז כשהגר"ח חלה - הודיעו לרבינו. ושלח מיד את ר' יצחק רוזנברטן עם ר' זאב לוי אל ר' רפאל לוי בירושלים, כדי שיוציא עין הרע, עפ"י הסגולה שבידו מאביו הרב אריה לוי, ונסעו לירושלים ונכנסו לר' רפאל לוי. ואמר להם שצריך חפץ כלשהו של החולה. ולא היה להם. ולקח ר' רפאל כיפה, והקנה אותו לגר"ח ע"י אחרים, ואמר את הלחש נגד עין הרע. ואח"כ נתן להם הכיפה ואמר שישעו מיד לבייח תה"ש, ששם נמצא הגר"ח, ולא ידברו עם אף אדם עד שהכיפה תהיה מונחת על ראשו של הגר"ח. וכך הוי. והבריא הגר"ח מיידיה, ותוך יום-יומיים עזב את ביה"ח. ורק מעטים יודעים שתושייתו וזריזותו של רבינו הגר"ל עזרה כאן בס"ד להבראתו של הגר"ח. (רשימות הרה"ג רבי ישראל ארנון שליט"א)

תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת מוקדם שבת פרשת בהר

ירושלים: 6:52 מוקדם: 6:42

בני ברק: 7:07 מוקדם: 6:57

מודיעין עילית: 7:04 מוקדם: 6:54

חיפה: 7:02 מוקדם: 6:52

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

מה ה' שואל מעמך, דברי התחזקות בקבלת שבת מוקדם עקב פיגועי הטרור שארעו לאחרונה

לב על להבא, ובאמת צריך להתרגל להתמיר בכניסת השבת אף במקום מצוה, כי זה מצוי מאד שבשביל מצוה נכנסים למצב נלחץ וסוברים יכולני עדין לגמור קודם השבת, ובאמת ראוי להחליט לפרוש אף במקום מצוה ומוטב שיהיה המכשול בביטול המצוה ממכשול של חילול שבת!". וכן מרבן הגר"ז, החזו"א, הסטייפלר, האור יחזקאל, והאבי עזרי שאפי' שגרו בבני ברק הדליקו נרות יותר משלושים דק' לפני השקיעה וכן הורו לרבים! ומרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל אף הקדים והדליק בביתו 50 דק' לפני השקיעה! וכן נהגו רוב גדולי ישראל שמתפללים מנחה גדולה ומקבלים שבת לפחות חצי שעה לפני השקיעה! וכן בביתם של מרבן רבינו הגראי"ל שטינמן זצוק"ל והגר"נ קרליץ זצוק"ל היו מדליקים יותר מארבעים דק' לפני השקיעה וכך מורים לכל אסונות שקורים ל"ע להתחזק בנושא זה, וכן ידוע ממרן הגרמ"ש שפירא זצ"ל שתמיד קרא לאנשים שבאו לפניו עם אסונות להקדים יותר את כניסת השבת. ובזכות שמירת השבת נזכה לגאולה בקרוב אכ"ר.

ידוע דברי הפרי מגדים בסי' רנ"ו שהמוסיף מחול על הקודש זוכה לאריכות ימים ושנים והיסוד ושורש העבודה כותב שיש להוסיף כמה שיותר מחול על הקודש וכמה שיותר מוסיף כן מוסיפים לו נשמה יתירה בשבת וכל הגורע גורעין לו, וכתב בשם ספר התגין שנחשב השבת לאדם בגהינום כפי שנהג בעוה"ז בכניסתה וביציאתה. ובפרט שהמכילתא אומר שמי שלא מוסיף כראוי בתוספת שבת הוא כמחלל כל השבת ה". וראוי לבני תורה המקפידים על קלה כבחמורה להקפיד. בהלכות חמורות אלו, וגם במוצש"ק לאחר ביציאתה כדברי המשנ"ב לכתחילה עד זמן ר"ת.

וכן מנהג רבותינו זצוק"ל בכל הדורות להקדים קבלת שבת, הגר"א מוילנא במעשה רב אות קי"א "הדלקת הנר מקדים מאד להדליק ופעם אחת יאחרוהו ולא הניח להדליק אפי' ע"י נכרי, ואפי' שבבכה"ס עדיין לא אמרו מזמור שיר!" וכן כתב החזו"א תשובות וכתבים מ"ה: "עיקר התשובה על אי זהירות הוא שימת

הסבר בדברי רשב"י מהגמ' בדף היומי יבמות סב "דאמר רב אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף"

ותירץ שהיו יולדות ששה בכרס אחד ויכלו הנשמות שבגוף מיד. ועל הגמ' בשבת כתב הבן יהודע שם שני שבתות הם האחד העיקרי והשני הוא "תוספת השבת" ולכן אחר אותיות ישראל יש אותיות "שבתכם" שיש לכם שבת הנקרא שבתכם שיתייחס לכם דאתם העושים אותו, והוא שבת התוספת (ע"ש)

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד הן נגאלים וכו' (שבת קיח:) ושואל התוס' ישנים על הגמ' ביבמות סב. אמר רב אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף ואיך שני הגמ' יסתדרו?

איך רשב"י במערה קיים מצוות סעודות השבת והקידוש הרי היה לו רק מים וחרובים?
דברים נפלאים מתוך הספר תורתו מגן לנו, מתורת רשכבה"ג מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל.

הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שיש שפסקו כן אפי' שלא נפסק להלכה, באונס ניתן לסמוך ע"ז.

ובספר מדרש תלפיות לבעל השבט מוסר הביא קבלה מרשב"י שבשבת עץ החרובים נהפך לתמרים, ובכה"ג גם קיים סעודה שלישית בשבת ע"י תמר שהוא מז' מינים (וכפרימ"ג רצ"א ה') (ובספר וימהר אברהם להגר"א פלאגי' הביא רמז ששבת בגימטריא זה תמרים, וכן במזמור שיר ליום שבת כתוב צדיק כתמר יפרח). ובמדרש רבה אסתר וקהלת גרסו שהיה לרשב"י תמרים וחרובים, ויש שתירצו שחרוב בארמית זה תמר, והגר"ח ק לא הסכים לזה, והגר"ח תירץ שרשב"י יכל לקיים סעודות שבת גם ע"י חרובים כיון שאין לו משהו אחר, וכמו שפסק החזו"א שחולה שיכול לאכול רק ירק כיון שזה סעודתו נחשב לקידוש במקום סעודה, (ארחות רבינו קיב)

ולגבי יין לסעודות שבת לרשב"י במערה: בספר מגדים חדשים שבת לג': הביא מספר האשל שאולי אליהו שביקם פעמים ביום הביא להם, אבל הגר"ח תירץ שאולי קידשו על החרובים שנחשב להם לפת, שזה היה האוכל הקבוע שלהם, וכן תירץ היעב"ץ בהגהותיו לפסחים קיד. ובספר מור וקציעה סי' רע"א שחולה ומי שאינו יכול לאכול לחם יקדש על מאכלו הראוי

בזוהר (האזינו רפח:) איתא: אמר רבי שמעון אסדהנא עלי לכל אילין דהכא דהא מן יומאי לא בטלינא אלין ג' סעודתי ובגינהון לא איצטרכנא לתעניתא בשבתא וכו' ומבואר שרשב"י העיד על עצמו שמעולם לא ביטל ג' סעודות שבת, ולכאורה הרי במערה לרשב"י היה רק חרובין ומים, ולסעודת שבת צריך פת ויין לקידוש, והבן איש חי תירץ ברב פעלים ח"א יו"ד נה, שכיון שברח מהקיסר היה אנוס, ופטור, אין נחשב שביטל, וכמו שבת שהותרה מפני פיקוח נפש וכל מה שעושים לחולה נחשב לדבר המותר, ונתכוון לימים שלא היה אנוס בהם, שבהם לא ביטל. (וכמו שעד גיל שנתים מסתמא לא קיים ולא נחשב לביטול). וגם בשנה הנוספת במערה, נחשב לפיקוח נפש לכל העולם שלא ישרפוהו, ועוד תירץ ברב פעלים שהרי בשבת ערב פסח גם אי אפשר לקיים סעודה ג' בפת, וביאר בזוהר (אמור צד:) שנהג כן ע"י שלמד סודות התורה שבהם, וכך גם קיים מצוות מצה ומרור, וכיון שהיה אנוס נחשב ע"י שקיימם, ודברים אלו מובאים גם במגן אברהם סי' תמ"ד סק"ב: לגבי שבת ערב פסח יקיים סעודה ג' לשו"ע במצה עשירה, ולרמ"א שיקיימה במיני פירות או בשר ודגים, והמג"א הביא של"ה שהביא מהזוהר שרשב"י עסק בתורה במקום סעודה ג', וכן הביאו בשם מרן

שהמעייין בשבת נהפך ליינן והגרר"ק לא ידע מקור לזה. ובספר שפתי צדיק תירץ שכיון שרשב"י היה מתלמידי ר"ע ור"ע סובר בברכות (ו' ח') שעל שלק והוא מזונו מברך ג' ברכות שזהו סעודתו, וממילא אפשר גם לקדש על החרוב. (תורתו מגן לנו סימנים יא יב). ובטעמא דקרא (קרח יז) הסתפק מה רשב"י בירך על החרובים בורא פרי העץ או כמו שהביא הספר חסידים שישראל בירכו על המן במדבר המוציא לחם מן השמים.

סיפורים נפלאים על מעלת קבלת תוספת שבת מפי הרב אשר קובלסקי שליט"א מתוך העלון הנפלא פניני פרשת שבוע

שבת! הבה נאמץ את המסר העולה מהסיפור הזה, הבה נקרב אל ליבנו. זה אפשרי, ובעיקר כדאי, כל כך כדאי: כי מי שזוכה שעוד דקות מזמנו הן חלק משבת המלכה רואה בעיניו כיצד שבת המלכה משפיעה עליו מברכה.

מוסיפים חיים

היה זה לפני מספר שנים, בשכונת רמת-אלחנן הבני ברקית. בתקופה מסויימת, התרגשו ובאו על השכונה כמה וכמה אסונות, נראה היה כי מידת הדין מתוחה על השכונה, ומלאך המוות מצא לו מקום לשכון בו... בצר להם שלחו תושבי השכונה בראשות הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א רב השכונה, את הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א רבה של שיכון ה' אל מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, ושאלוהו כדת מה לעשות, ומהי הדרך לעצור את 'מידת הדין' המאיימת על השכונה. ראש הישיבה אפילו לא נזקק להרהור כדי להגיב על אתר: 'תוספת שבת! קבלו על עצמכם להוסיף 10 דקות לשבת המלכה, השכונה כולה תתעטף בהוד שבת 10 דקות לפני הזמן הקבוע. השבת היא מקור החיים, היא תגרש את מכת האסונות מתוכם ותעניק לכם חיים!' בני השכונה שמעו וקיבלו על עצמם, ומאז - קבעו כי זמן כניסת השבת בשכונה יוקדם בעשר דקות מהזמן הקבוע בבני ברק. וראו זה פלא, שנה שלימה חלפה ולא נשמע קול שוד ושבר בגבולם, מלאך המוות עזב את השכונה והותיר את תושביה לפליטה גדולה. תוספת השבת הרתיעה אותם, והעניקה חיים במתנה לתושבי השכונה! לאחר שנת שלווה, ביקש הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א לספר את הדברים לראש הישיבה ולהודות לו על עצתו. הרב שטיינמן כלל לא התרגש - היה ברור לו כי זהו כוחה של 'תוספת שבת', פשוט שהיא מוסיפה חיים! את הסיפור שמענו משליח תושבי השכונה - הרב זילברברג שליט"א ששמע את העצה מפי הרב שטיינמן זצ"ל, ויש בו כדי ללמדנו: אחים יקרים, אכן כן, זה פשוט וחלק, עובד וקיים. נסו זאת בעצמכם! 'תוספת שבת' מעניקה חיים, מעניקה שפע, מעניקה ברכה וסייעתא דשמיא. כמה יהודים מתאמצים להשיג סגולות, כלים, רעיונות ותפילות, הכל כדי לזכות באורך ימים ושנות חיים. והנה כי כן זו העצה, אשר כאמור בראשית הדברים חקוקה היא בספרו של ה'פרי מגדים': 'כל המוסיף מחול על הקודש מוסיפים לו חיים!' הבה נאמץ את תוספת השבת, נצטרף גם אנחנו למשפחה העניקת של המוסיפים מחול על הקודש, ונזכה בברכת שמים, בשמירה מעולה מכל צרה וצוקה, ובשפע רחמים ממקור הברכה!

לו, שכל דבר הסועד בו קרוי לחם, ומרן הגר"ח זצוק"ל הביא שאינו סותר לשערי תשובה סי' ער"ב סק"ז שהביא שמי שאין לו יין אינו יכול לקדש, משום שמדובר על אדם שרוצה לצאת בקידוש חד פעמי בדבר אחר כי הפעם אין לו יין, וזה א"א משא"כ מי שזה מזונו שפיר מקדש על ירק, ובספר שפתי צדיק הביא שהיה להם בחרובין כל הטעמים כמו במן, וגם ישראל במדבר קידשו על המן, וכיוונו שיהיה בו טעם יין, ויש שאמרו

חמש דקות משתלמות!

היה זה ביום 'תענית אסתר' תש"פ. אל ציונו של בעל ה'חזון איש' זצ"ל בשולי העיר בני ברק הגיע יהודי יקר, שביקש לנצל את היום הגדול המסוגל לישועות ולהתפלל על כאבו האישי. זה מספר שנים שהוא ורעייתו ממתינים להיושע בזרע של קיימא, מיילחם לרגע בו יזכו להיפקד בילדים. עודו עומד לצד ציון ה'חזון איש' ומתפלל בדמעות שליש, מבחין הוא באחד מצדיקי הדור שליט"א שהגיע אף הוא להתפלל במקום. האיש החליט לנצל את ההזדמנות ולפנות אל הצדיק לבקש את ברכתו, ואז הציע לו הצדיק שיקבל על עצמו שתי קבלות טובות: האחת להתפלל את ספר התהלים כולו בליל פורים. והשניה שיקבל על עצמו, עם רעייתו, לקבל את השבת 5 דקות לפני זמן הדלקת הנרות הקבוע. עוד 5 דקות של שבת!

ובעוד קיום הקבלה הראשונה היה פשוט וקל הרי שהקבלה השניה דרשה מהם מאמץ גדול ואנרגיה מרובה. מעודם, להקפיד מדי שבוע להדליק נרות 5 דקות לפני הזמן? זה היה נראה בעיניהם כמשימה בלתי אפשרית! אולם, בני הזוג החליטו שעבור ישועה בזרע של קיימא כדאי להתאמץ. בשבועות הראשונים הדבר דרש מהם כוחות נפש אדירים, ממש כך. ההרגל לקבל שבת בדקה האחרונה היה כה מושרש בביתם, עד שכמעט לא היה שייך לחשוב על דרך אחרת... הם נדרשו לשנות הרגלים בהיערכות לשבת כבר מיום חמישי, בהכנת צרכי השבת מוקדם ככל האפשר, במניעת דחיית משימות ליום ששי הכל בשביל 5 דקות נוספות עבור שבת המלכה! אבל חמש הדקות הללו היו משמעותיות מאוד, אולי המשמעותיות ביותר בחייהם... בערש"ק פרשת וירא תשפ"ב, חמש דקות לפני זמן הדלקת הנרות, נולד להם בנם בכורם. כן כן, באותן חמש דקות מבורכות של חיבור איתן עם מקור הברכה, באותן חמש דקות זכות ויקרות שהשפעתן מרובה הם זכו להפוך להורים. חמש הדקות של תוספת השבת היו חמש הדקות בהן הם נושעו בישיעה לה נכספו שנים ארוכות!

אחים יקרים! סיפור מופתי זה, אותו מספר המשפיע הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א מפי בעל המעשה, ממחיש באופן חד וברור מה המשמעות של תוספת שבת, כפי שמקדש השבת שמפתח של ילדים בידי הוכיח במקרה הזה לעיני כל ישראל. הנה כי כן, חמש הדקות של תוספת השבת הן שהשפיעו את הישועה, ובאורח מופתי היא הגיעה לעולם באותן חמש דקות של תוספת שבת, כהוכחה ניצחת שהישועה באה בזכות תוספת

על עניני ספירת העומר

גליון 4

דבריהם הן זכרונם

ש. עוד נשאלתי, מדוע לא מצינו שש"ץ שאסור לו לברך ספירת העומר, יוכל לברך כשהוא ש"ץ מדין גדול כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן, כדי שלא יתבייש בפני הציבור כשאינו מברך.
ת. *מאז לא הוזהר בש"ס* *מכאן*.

ש. שליח ציבור שלא יכול לברך על ספירת העומר כי שחכ לספור בשאר הימים, האם יוכל לבקש מפלוני שלא יברך, כדי שהוא כשליח ציבור יכוין להוציאו, ולא ידעו ששכח לספור, ובירך כדי ע"י שהוציא אחר בברכתו, או שהשליח ציבור נחשב אינו מחויב בדבר עתה כי כבר לא חייב בברכה, וכל שאינו מחויב בדבר לא יכול להוציא אחרים בברכה.
ת. *יכול ויכוין להוציא הצרכים*.¹

ש. אדם שנזכר ברגע האחרון לפני השקיעה שעדיין לא ספר ספירת העומר וכעת הוא נמצא בבית הכסא, מה יעשה כדי שיוכל להמשיך לספור בשאר הימים עם ברכה.

בנתיבות ההלכה שע"י והגית כרך לט' עמוד 359 הביאו בשם הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שנשאל האם רב הסופר כל יום בבית הכנסת ושכח יום דאיכא בזיון אם לא יספור אם יבקש מאחר מדין ערבות שיספור במקומו והשיב לא. וצינו שם להליכות שלמה הלכות פסח פ"א ס"ז שיבקש מאחר, וכן בתשובות והנהגות ח"ד סימן קו' ובשו"ת הר צבי ח"ב ב' סימן עה' שכן עשה הבה"ל, וע"ש עוד.

בעמוד 369 הביאו נוסח אחר שנשאל, רב בקהילה שלו שכח באחד הימים של ספירת העומר לספור ספיר תהעומר והוא רגיל לספור בקול רם ואיכא בזה כבוד התורה ובזיון אם לא יספור אי שרי לסמוך על מ"ש הראשונים והובא בשו"ע סימן תפט' ס"ח שכל יום היא מצוה בפני עצמה, והשיב שהוא לא צריך להתבייש ויכול לומר ששכח.

ראיתי מביאים דעת השבט הלוי (משנה ברורה דרשו סימן תפט' הערה 74 בשם השבט הלוי ח"ג סימן צו' וח"ד סימן קנ"ז בהער' לסימן צו') שרב שרגיל לספור ספירת העומר בבית הכנסת בקול רם, שגם אם שכח לספור יום אחד, מ"מ רשאי להמשיך לספור בשאר הימים בברכה, משום שאם לא יוכל להמשיך ולברך יגרם בכך בזיון לכבוד התורה וכבוד הציבור, ובשעת הדחק אפשר לסמוך על הפוסקים שאין ספירת הימים מעכבת מיום זה על חבירו.

וצריך להוסיף, שאין להקשות מדוע השבט הלוי לא כתב עצה שהרב יבקש מאחר שראוי לברך שלא יברך והוא יוציא בברכתו כנזכר לעיל, כי הזכרנו לעיל שדעת השבט הלוי שמי שלא צריך לברך, כבר נחשב אינו מחויב בדבר ולא יכול לכתחילה להוציא אחרים בברכתו גם כשהם לא יברכו, כי אינו מחויב ואין לו ערבות לברך, א"כ אין ברירה אחרת.

בכאיל תערוג גליון 89 מובא שסיפרו למרן הרב שטיינמן זצוק"ל שגאון אחד הרבה להשיג על מה שפסק הגר"ש ואזנר זצוק"ל שרב ששכח יום אחד בספירה שיוכל לספור בברכה ברבים מפני כבוד התורה, אם לא סידר מראש שיוציא אחר ידי חובתו, ואמר ע"ז מרן הרב שטיינמן, שאכן יש טעם בדברי הגר"ש ואזנר זצוק"ל, דהרי ספירת העומר בזמן הזה דרבנן, וספיקא דרבנן לקולא, ומאידך כבוד התורה זה דאורייתא.

לעילוי נשמת מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
נלב"ע טו' אדר ב' תשפ"ב.

ספירת העומר ועניני פסח שני

ש. נשים שלא מברכות על ספירת העומר וסופרות בלא ברכה, האם מקיימים בזה מצוה בעצם הספירה, ובפרט לשיטות שהמצוה היא דרבנן עתה.
ת. כן.

ש. נשאלתי כיצד הדין ברב שנוהג לומר את ספירת העומר בקול רם במקום השליח ציבור, ואירע באחד הימים שהרב לא ספר, ומכאן ואילך כבר לא יכול לברך. האם יש היתר להרב להמשיך לברך בציבור, מדין גדול כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן.
ת. *יבקש מאי שהא עירבה צאקא מנא*.

י דעת מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל ששליח ציבור שאינו יכול לברך כיון ששכח יום אחד, והוא בוש לתת לאחר לברך, אינו יכול לבקש מאחד מהציבור החייב בברכה שלא יברך, והש"ץ יברך להוציאו, כיון שמי שאינו חייב בברכה יתכן ואינו נקרא מחוייב בדבר כדי להוציא אחרים (באר ישראל ספירת העומר עמוד קפח'). והאריך שם בהערות, דהפרי חדש הביא שיש מי שהורה דמי ששכח לספור יכול להוציא את חבירו בברכת ספירת העומר, וכתב עליו ששגגה היא, כיון שכבר הפסיד הברכה הוי ליה אינו מחויב בדבר שאינו יכול להוציא את חבירו. ואפילו ש"ץ אינו יכול להיות. אף הפרי מגדים כתב דכאן אינו נחשב אינו מחויב בדבר, כיון דדבר אחר גרם לו שאינו יכול לברך.

והביא בששו"ת הר צבי כתב (או"ח ח"ב סימן עה) ששמע שהבית הלוי ז"ל עבד עובדא להתיר, וגם בשם הגר"י ענגיל כתב להתיר.

פעם אחת אירע בספירת העומר שהיה למרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל ספק אם ספר אתמול כדין, וככל הנראה שטעה ביום. על כן מאותו היום ואילך ביקש שיציאוהו בברכה, ובכל יום היה אחד מהמתפללים מוציא בברכה, והיה ההוא מברך בקול רם כדי שישמע רבינו היטב, ומוציאו בברכה. אמנם לכמה מנכדי מרן זצוק"ל היה נראה שאין זה לכבודו שכל המתפללים רואים שמוציאים אותו בספירת העומר, וניגשו למרן זצוק"ל ושאלו אותו אם לא עדיף שההוא יברך יותר בשקט, שלא כולם יראו וישמעו, ויהיה אולי ח"ו פגיעה בכבוד התורה. מחה מרן זצוק"ל ואמר, אדרבה, שכולם יראו את ההלכה וילמדו שלא להקל בזה. ואז ראו איך שלא חס על כבודו, העיקר להרבות כבוד שמים (משנה ברורה דרשו סימן תפט' הערה 74).

דעת הגר"ש² אויערבאך זצוק"ל שהוא מחויב בדבר אלא שהוא אנוס ואינו יכול לקיימה ולכן יכול לספור כדי להוציא אחר. מאידך דעת הכף החיים שהוא נחשב לאינו מחויב בדבר ואינו יכול בספירתו להוציא אחר ידי חובה, כן צידד בשו"ת שבט הלוי, ומ"מ אם ספר כדי להוציא אחרים בספירתו, דעת הכף החיים שכיון שיש מחלוקת אם הן יצאו, דינם כמי שמוספק אם ספר, ויכולים להמשיך לספור בשאר הימים בברכה (משנה ברורה דרשו סימן תפט' הערה 74).

על עניני ספירת העומר

גליון 4

דבריהם הן זכרונם

ש. פסח שני שחל ביום שני וחמישי האם מותר לאכול בשר לנוהגים
לא לאכול בשר בימים אלו.

ת. פסח שני אין לו יו"ט רק פסחא ואולכא דדק
רחוקה.

ש. מי שאבותיו נוהגים בפסח שני כמנהג חסידים לאכול מצה, האם
צריך להמשיך לנהוג כמנהג אבותיו מדין אל תיטוש, או מכיון שאין
מקור בהלכה למנהג כזה, לא חייב לנהוג כן.

ת. כרצונו.

ש. עוד יש לעיין, עד כמה שאכל מצה בפסח שני כשהיה בבית הוריו
כל השנים ועתה התחתן וגר בביתו, מדוע שלא יצטרך להמשיך
לאכול מצה בפסח שני מדין נדר עד שיתיר.

ת. נדר בטעות.

מעתה יש לעיין בנוגע לשאלה אחרת מה שהזכרנו בשמו לגבי מי שנמצא
ברגע האחרון לפני השקיעה בתוך בית הכסא מה יעשה, ושם נתנו לו עצה
שיספור שלא לשם כוונת מצוה, ומאי שנא, וצ"ע. ועיין בנתיבות ההלכה
שע"י והגית כרך לט' עמוד 52 שג"כ הביאו זאת בשם מרן הרב שטיינמן
זצוק"ל שיספור ספירת העומר בלא כונה למצוה, ושוב יוכל לספור ספירת
העומר בברכה. וע"ש מה שהאריכו בביאור הדברים.

י. בספר שערי ימי הפסח עמוד רלג' אות ח' כתב ולענין אמירת תחנון ביום
זה נחלקו המנהגים, דדעת השו"ע ורוב הפוסקים שאומרים בו תחנון, וכן
הוא המנהג היה אצל מתפללי נוסח אשכנז בחוץ לארץ, אבל דעת הפרי
חדש שלא לומר תחנון בפסח שני והיו מקומות שנהגו כדעתו וע"ש עוד.

עוד כתב שם בעמוד רלד' אות יג' שאם חל תענית בה"ב בפסח שני הם
נוהגים שיש לומר את הסליחות במלואן וגם אבינו מלכנו ורק לדלג התחנון
דהיינו והוא רחום ונפילת אפים ע"פ הנהגת הגאון ר' חיים קמיל זצוק"ל.

בספר הלכות חג בחג על ספירת העומר בעמוד צא' הערה 104 הביא בשם
הסידור יעבץ ש"ד בו הוא יו"ט של דבריהם פיסחא זעירא וראוי שלא
לומר בו תחנון ומביא שהרבה תמחו עליו הרי אין בית המקדש ואין קרבן.
ועיין עוד בעמוד צב' בהערות שמאריך בענין תחנון בפסח שני ומביא
ששאל זאת הגר"ש דבליצקי שליט"א שאמר שאין אומרים תחנון לא
בתענית ולא בסליחות, ולא בתחנון.

בספר מבית לוי מועדי השנה עמוד שמ"ז מבית מדרשו של מרן הרב ואזנר
זצוק"ל מביא שאין אומרים תחנון ביד' באייר וכן במנחה שלפניו, וע"כ
כשחל פסח שני ביום ראשון אין אומרים צדקתך במנחה בשבת, ובתענית
בה"ב כתב בעמוד שמח' שאומרים סליחות עד הרחמים והסליחות ואין
אומרים תחנון.

לפי הרמב"ן בפרשת אמור שימי הספירה זה כמו חול המועד מפסח עד
שבועות, מבואר היטב דברי רבינו, ימי הספירה הם ימים גדולים כחול
המועד ולכן לא קוראים לחודש הזה בשם מר, כי כל החודש הוא ימים
גדולים.

בהליכות האיש הנהגות מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל עמוד קסא' מובא
שאמר שאין שום ענין לאכול מצה בפסח שני.

בענין אכילת מצה בפסח שני עיין בין פסח לעצרת עמוד רא'.

בענין פסח שני האם זה יו"ט עיין בין פסח לעצרת עמוד קצט'.

ת. יתכן שיכול לספור שם פלי ברכה.²

עניני פסח שני.

ש. האם פסח שני נחשב ליו"ט עד כמה שבזמן בית המקדש היו
אנשים שיכלו להקריב בו קרבן פסח.

ת. אומרי' תחנון.³

ש. אם פסח שני לא נחשב ליו"ט, הרי שבכל החודש אין בו שום
יו"ט כמו בכל חודש חשוון. א"כ כמו שבחשוון מוסיפים מר חשוון
להורות שאין בו שום מועד, כך היו צריכים להוסיף בחודש אייר.

ת. הלא נ'מ' הספירה.⁴

ש. האם יש ענין לאכול מצה ביום פסח שני יד' אייר.

ת. אין שום ענין (והאכל' אין מוחין בידו).⁵

י. הרה"ג ר' משה מונק שליט"א ר"מ בשיבת דרכי משה אמר לי בשם מרן
הרב שטיינמן, דין בנוגע לאדם שלא ספר ספירת העומר כל היום, וסמוך
לשקיעה ממש, לפני שעובר היום, הוא בדיוק נמצא בתוך בית הכסא,
שיספור עם כוונה שלא לשם מצוה ויועיל לו שיוכל להמשיך לספור בשאר
הימים עם ברכה, כמו שרואים בתרומת הדשן שמי שלא ספר בלילה עם
ברכה סופר ביום בלי ברכה ויוכל להמשיך ביום למחרת לספור, כך בעודו
בבית הכסא יספור רק שלא יוכל לכוין לשם מצוה.

מה שצ"ע דאולי אפשר לחלק, שבים שסופר ספירת העומר לפי התרומת
הדשן, גם אם לא מברך, כי עיקר המצוה זה בלילה אבל ספירה ביום לא
מברכים, מ"מ ספירה ביום עם כונה לשם מצוה זה ספירה, ולכן יכול
להחשב כאילו ספר כל הימים בכדי שיוכל להמשיך לספור עם ברכה
בשאר הימים. אבל ספירה ללא כוונה לשם מצוה, אין כאן ספירה. וראיה
לדבר, שהרי אם אחד שואלים אותו מה הספירה של אותו היום, יכול לומר
לו את הספירה של היום באופן שיכוין להדיא שלא רוצה לצאת בזה כלל,
ולא יצטרך לומר לו את הספירה של אתמול, וכל שמכוין שלא רוצה
לצאת, אין כאן מעשה מצוה, וכמו שרואים לגבי לולב שיוכל לכוין
שמגביה לא לשם מצוה ולא יצא בזה ואח"כ מברך על הלולב עובר
לעשייתו, א"כ מה עוין מה שסופר בבית הכסא שלא לשם כוונת מצוה.
אולי עד כמה שהוא אנוס, והיה רוצה לספור עם כוונה רק שהוא נמצא
במקום שאי אפשר לכוין, אולי בכה"ג זה נחשב למעשה מצוה, לגבי שיש
המשך אחד של ספירה בכל הימים, ולא לגבי שיחשב כאילו הוא עושה
מצוה בבית הכסא.

בעלון מים חיים להרה"ג ר' יהודה אריה דינר שליט"א גליון 236 אייר
תשע"ד הביא שאלה מי שהיה כל היום בבית החולים במקום טינות
שאסור לחשוב שם בדברי קדושה, ופחד שישכח לספור, ספר ספירת
העומר וכיוון שלא לשם מצוה, האם למחרת יכול המשיך לספור עם ברכה.
בתחילה הביא שלכאורה מסתבר שאע"פ שלא קיים מצות ספירה, בכל
זאת כיון שספר אות והיום יכול להמשיך לספור עם ברכה, וכעין מה
שמבואר בפוסקים בקטן שהגדיל שיוכל להמשיך לספור עם ברכה, דסוף
סוף ספר את הימים.

אלא שהביא בשם מרן הרב שטיינמן זצוק"ל שהנה המשנה ברורה בסימן
תפט' ס"ק כב' דן במי שספר בלי כוונה, למ"ד מצוות צריכות כוונה, שלא
יצא, מוכח שבלי כוונת מצוה, אע"פ שהתכוין לספור אין זו ספירה כלל.
עכ"ד.

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- כ אייר בחקותי
- כז אייר במדבר
- ה סיון נשא
- יב סיון בהעלתך
- יט סיון שלח
- כו סיון קרח
- ג תמוז חקת
- י תמוז בלק
- יז תמוז פינחס
- כד תמוז מטות
- ב אב מסעי
- ט אב דברים
- ז אלול שופטים
- יד אלול כי תצא
- כא אלול כי תבא
- כח אלול נצבים ר"ה
- ו תשרי וילך יו"כ
- חג הסוכות

הודעה ובקשה!

ב"ה מדי שבוע מחולקים בבתי החולים ברחבי הארץ
"קובץ גליונות" עבור החולים והסועדים אותם.

חלוקה זו מתבצעת ע"י תרומות מנדיבי לב, ולצערינו
הביקוש הולך וגדל מדי שבוע לחלוקות נוספות.

זכות גדולה להיות שותף בחלוקה זו ע"י תרומה חד
פעמית או קבועה, ניתן להקדיש חלוקות לע"נ וכד'.

לתרומות: 053-3145900

בברכת "והסירותי מחלה מקרבך"
מערכת "קובץ גליונות"

לעילוי נשמת

ר' חיים ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע ט"ו אייר

ולעילוי נשמת

מרת שרה מרים
בת הרה"ג ר' שמואל זצ"ל
נלב"ע כ"ח אייר
תנצב"ה

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף
ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

לפידי אש – תורה מדברת מתוך גרונו של עמוד התורה תל-פיות מרן הקדוש הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

מפלאות תמים דעים עם חסידיו מה שמרנא ורבנא עלה לשיבה של מעלה בשנת שמיטה דייקא, כאשר בכל העולם כולו שונים והוגים בספרו דרך אמונה הלכות שמיטה ויובל. הרי שמן השמים הושיבו ישיבה נאדרת על קברו מחזה שלא חזינו לו אח וריע ששונים והוגים בתורתו בשנת פטירתו. ובדין זכה כי עשה אזנים לתורה והגדיל והרחיב העסק בהלכות שמיטה החמורה, וגם עמד בפרץ בעוז להזהיר את בני ישראל לשמור השמיטה בטהרתה ולהישמר מפני היתרים בדויים שהם סילופה של תורה כמו שנתפרסם ברבים כדלקמן.

בס"ד, א' שבט שנת השמיטה תשפ"ב

"הירקות מ'היתר מכירה' הם ספיחים גמורים ובכל חומר מאכלות אסורות"

להסיר מכשול

הנה בהיות ומחמת פרסומים שונים חל רפיון גדול מאד בפירצת "היתר-המכירה", ובאשר מנויה וגמורה עם רבותינו מצוקי ארץ שהמכירה הנהוגה כהיום הזה אין בה ממש, ראיתי לנחוץ להביא דברים נחרצים מאמו"ר שליט"א כדלקמן:

במכתב משנת תשס"ח עם עוד גדולי ישראל: "והדין פשוט שהירקות מ'היתר מכירה' הם ספיחים גמורים ובכל חומר מאכלות אסורות ואין שום הבדל ביניהם לבין הירקות שבשוק".

ובספרו 'דרך אמונה' (פ"ח צה"ל אות ז') ז"ל: "ואלו שסומכין על היתר המכירה ועי"ז משתמשים בירקות שצריך לאוסרם משום ספיחין הרי הכלים שלהם אוסרין בנותן טעם" ע"כ.

ויעוין עוד במהדורת 'שיח אמונה' תשפ"ב (פ"ד הערה 520) דברים חריפים באריכות גדולה. וכבר אמר אחד מגדולי ההוראה שהמפרסמים השונים מלעיטים אלפי יהודים במאכלות אסורות.

הכו"ח בחרדת קודש

יצחק שאול

בן מרן הגאון הגר"ח קנייבסקי שליט"א

הדברים נכונים

חיים קנייבסקי

הגדיר
הוא

טרם פטירתו של מרן זצוק"ל, ציווה לפרסם שוב את דעת מצוקי ארץ כפי שהביאם בספרו 'דרך אמונה', וזה בעקבות פרסומים שונים בראש כל חוצות שיש בהם כדי להטעות שכביכול אפשר ח"ו להקל ראש לסמוך לאכול ספיחים מ'היתר מכירה'. דוגמת קריאה שנתפרסמה: 'לבני הישיבות והאברכים היקרים' כלשונה שיש להקל 'מעיקר הדין' לאכול מ'היתר מכירה' ולא די בזה אלא בהמשך נוסף וז"ל: "וזהו בן תורה אמיני שהולך עפ"י ההלכה ולא עפ"י תחושת הלב שלו ושל סובביו" ע"כ.

והדברים תמוהים עד מאד, היאך שייך למינקט שכן הוא מ'עיקר הדין' ושכן ההלכה בעוד שהדברים מפורסמים לכל בר בי רב שסוגיין דעלמא דחכמי ישראל לבטל את ה'היתר' הזה כעפרא דארעא, ובירושלמי שביעית פ"ט ה"א שרשב"י הקפיד מאד על מי שסמך על היחיד לאכול ספיחי כרוב ומשום דכל חבריו חלוקים עליו. וק"ו בן בנו של ק"ו בנידון המכירה הנהוגה כהיום, שהסכמת חכמי ישראל שאין בה ממש, האם יתכן להורות לאכול ספיחין לכתחילה? (אח"ז ראינו שכדברים האלה מהא דרשב"י, איתא במכתב מהחזו"א בדרך אמונה החדש על שמיטה ויובל מכתב לא).

והנה מרגלא בפומייהו של המתירים לצרף כמה דעות של גדולי ישראל בדורות הקודמים, ובאמת לא קרב זה אלא זה, הרי לפנינו קטע מתוך 'קריאת קדש' ובראשם מזקני 'מועצת חכמי התורה' הגר"ש כהן שליט"א והגר"ש בעדני שליט"א: (אלול תש"ס).

"ושליחותיהו דרבנן קשישאי קעבדינן אשר הם עיני העדה גדולי ומאורי רבותינו גאוני בני ספרד זצ"ל אשר פקדונו וציוונו להזהר ולהשמר במצווה זו ולא לסמוך על 'היתר המכירה' וכמו שהראו בעליל רבותינו הגאונים הסבא קדישא מהרש"א אלפנדרי ורבים ושלמים אשר עמו זיע"א ועד רבותינו ראשי ישיבת פורת יוסף וגו' ובפרט בזמנינו זה שאין פקו"נ וחרפת רעב וסכנת קיום הישוב כמו אז לפני כמאה שנה, שהדבר ברור שצריך לשמור שביעית כהלכתה ולא לסמוך על 'היתר' זה" ע"כ.

גם הגרש"ז אורבך זצוק"ל שכתב ספרו לפני כשמונים שנה, מעידים בניו בהקדמה שהביע דעתו במפורש, שכמו שנוהגים היום במכירה, אין לסמוך כלל על 'היתר המכירה'. וזו לשונם: "ואין בספר שום התייחסות למצב שנשתנה מהימים ההם לתקופתנו אנו. הן מבחינת ההפסד והמחסור הן מבחינת העוסקים בשדות שהיו אז יראים ותמימים ועשו הכל בגמירות דעת, (משא"כ עתה שהכל הפוך) והן מבחינת שמירת כל הגדרים והסייגים שהמתירין הציבו (והיום אין שומע להם) שע"ז הביע דעתו אאמו"ר גאון ישראל זל"ה במפורש שבזמננו אין לסמוך על ההיתר. בני המחבר הגאון זל"ה

ונסיים בהתבטאותו המפורסמת של מרן החזו"א זי"ע: זה לא 'היתר' זה 'שקר' [הובא בספר זכור לדוד (פרנקל)] ומרן הגראמ"מ שך זיע"א כתב במכתב (מכתבים ומאמרים): וכמה כואב הלב שאין עומדים בנסיון של שנה אחת ומחפשים היתרים אשר אין להם אחיזה, בדרכי שקר וכזב אשר לא שערום אבותינו מיום עמדם על הר סיני ע"כ.

מכתב קודש ממרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל שהאיר והגין על הארץ ולדרים עליה
הדברים נכתבו ערב שמיטה הקודמת ובעו"ה הם אקטואלים גם בימים האלה ה' יצילנו

בעזה"י ערב שנת השמיטה תשע"ה

"כל המכניס רפיון ומיני היתרים במצווה נוראה זו, ידו בנפשו, כי הוא מכניס לסכנה את הישוב כולו רח"ל".

להסיר סכנה מהישוב

הן קרבה שנת השבע, מצוה החמורה, כמו שפירש הרמב"ן (ויקרא כ"ה ב') שהחמיר בה הכתוב מכל חייב לאווין, וחייב עליה גלות כי היא יסוד האמונה. ואמרו בסנהדרין (לט.) זרעו שש והשמיטו שבע כדי שתדעו שהארץ שלי.

והנה לעת כזאת, כאשר שנאת האומות גוברת בכל העולם כולו ואין יודע מה ילך יום רח"ל, ושנאתם עתה, מחמת שמערערים על ישיבתנו בארץ הקודש. והרי אין כל זה, אלא שמן השמים מעוררים אותנו להתחזק בשמירת השמיטה שהיא היא זכות קיומנו כאן בארץ.

ועל כן חובה כפולה ומכופלת על כל יהודי באשר הוא, להזהר מאוד בשמירת השביעית כמאמרה, ובכל דקדוקיה ושלא לסמוך ח"ו על היתרים בדויים. וכל המכניס רפיון ומיני היתרים במצווה נוראה זו, ידו בנפשו, כי הוא מכניס לסכנה את הישוב כולו רח"ל.

חיים קנייבסקי

מתורת רבינו מרן
הגראי"ל שטיינמן זצוקללה"ה

אוצר הספרים
הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

קנייני תורה
על מ"ח קנייני תורה

ספר זה היה מהספרים החדשים האחרונים שראה-מרן שר התורה זצוק"ל

לפני שהתבקש לישיבה של מעלה ואמר עליו"א-שיינא ספר"

קנייני תורה

מתורתו של מורנו רשכבה"ג הגראי"ל שטיינמן זצוקללה"ה

זכה דורינו לרועה נאמן שרעה שנים רבות את צאנו של הקב"ה בנאמנות ובמסירות, ונשא משאו של כל יחיד שפנה אליו, ואת עולם התורה בכללותו, תלמודי התורה, ישיבות קטנות וגדולות, הכוללים, ארגוני הצדקה, נתינת עצה ותושיה לאישי הציבור, מועצת גדולי התורה, ועוד.

והותיר אחריו ישיבות מפוארות שיסד, כוללים בכל הארץ של אלפי אברכים, ותקצר היריעה מלתאר. כמו כן השאיר ירושה רוחנית לכל הדור והורה הדרך בענין עמל ויגיעת התורה הראויים, וטהרת וזוך המעשים, ונביא בזה כמה דברים:

זמן קצר לפני שנחלש, ביקש לעורר על האחריות והרצינות שהלומד צריך לנקוט בהם, כגון, עורר על דברי התוס' בכתובות בענין רבי עקיבא שנעשה לאדם גדול. אחת הפעמים, ראש ישיבה חשוב נכנס להתייעץ עימו. כאשר נפרדו, החזיק את ידו בחום ואמר לו: בתוס' בכתובות כתוב שמי שהולך ללמוד דרכו להיות אדם גדול, אותו ראש ישיבה הנהן בראשו. המשיך ואמר לו: אם כן, מי שלא נהיה אדם גדול, משמע שלא הלך ללמוד!!

כל חייו מסכת שלמה של ההבלת כל ענייני העולם הזה מול ערך הנצחיות של התורה וחייה. כשבאים לעסוק בסוגיות של קנייני התורה, אין לנו מורה גדול יותר ממי שנתקיימו אצלו, ממי שקיים בעצמו את כל קנייני התורה אחד לאחד, מתוך עיקשות מופלגת, ודביקות במטרה מהיותו נער צעיר לימים עד זמן זקנה ושיבה מסכת שלמה רצופת עבודת ה', עליה הוא דיבר, אותה הלל, כמותה דרש ותבע מכל מי שבא בד' אמותיו, והעיקר שימש כדוגמא חיה לרבים.

ספר זה המביא יסודות עמל ויגיעת התורה מכבשונו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוקללה"ה משובצים בעצותיו הנפלאות היאך ניתן לזכות לידיעתה, והמלווים בהנהגותיו ומעשים מימי חייו שעדיין לא נודעו ברבים

הוא נכס הנצרך עבור כל החפץ להתעלות ולהצליח לקנות תורה ויראה

להשיג ברשת ספרי 'אור החיים'
ובחנויות המובחרות

נתרמה כמות מצומצמת לבתי כנסת לפנות במייל dvos@enativ.com

קבג ברורה סימן כה סעיף א דרך

הלכות תפילין

סימן כה

דיני תפילין בפרטות

ובו י"ג סעיפים

סעיף א' ובו ב' חלקים:

חלק א' בענין קניית תפילין והנחתן חלק ב' בענין
אין מעבירין על המצוות

חלק א' בענין קניית תפילין והנחתן

א. דין הנחת תפילין אחר הטלית

א) אחר שלבש טלית מצויין – יניח תפילין, שמעלין בקודש נאדם צריך לילך מדרגא לדרגא ולהתעלות בקדושה, כי מתחילה הוא רק מכסה את עצמו בכיסוי של מצוה (בטלית), ועל ידי התפילין הוא מקשר את עצמו בקשר היחוד והקדושה (בה"ל ד"ה שמעלין).

ב) אפילו אם הטלית אינו חייב אלא מדרבנן, כגון שאולה אחר שלשים יום, וכל כהאי גוונא – גם כן יש להקדימו לתפילין (ס"ק א').

ב. דיני מי שאין ידו משגת

א) מי שאין ידו משגת – לקנות – גם ציצית וגם תפילין
תפילין קודמין, כי ציצית הוא רק מצוה אם יש לו טלית של ארבע כנפות, ותפילין הוא חובה, ומי שאינו מניחן הוא בכלל פושעי ישראל בגופן (ס"ק ב').

ב) מי שאין ידו משגת – להדר – גם בציצית וגם בתפילין
תפילין קודמין לכולי עלמא (ויהדר בתפילין, וציצית יקנה שאינה נאה), והעולם נכשלין בזה (שם).

ג. מי שאין ידו משגת לקנות לא ציצית ולא תפילין

אין מחויב לחזור על הפתחים כדי לקנותן (שם).

ד. מי שידו משגת לקנות תפילין ואינו קונה

וסומך על מה ששואל מאחרים – עונשו גדול. וגם מצוי שעל ידי זה אינו מקיים מצות תפילין כדין, וגם מברך לבטלה ועובר על לא תשא. כי לפעמים הקשר

קטן או גדול לפי מדת ראשו והוא מתעצל לתקנו, או שחבירו מקפיד על זה (שיתקן), ותפילין שמונחין שלא במקומן הם כמונחין בכיסן (שם).

חלק ב' בענין אין מעבירין על המצוות

א. אין מעבירין בין טלית ותפילין

(א) עיקר הדין

המניחין כיס התפילין והטלית לתוך כיס אחת – צריכין ליזהר שלא יניחו כיס התפילין למעלה, כדי שלא יפגע בהם (בתפילין) תחילה, ויצטרך להניחם קודם הטלית כדי שלא יעבור על המצוה (מחבר).

1. דין זה מיירי אפילו כשלא יאחוז בהם (בתפילין) בידו, רק לפי הושטת ידו הם מונחין לפניו תחילה – אין מעבירין עליהם וצריך להקדימן (ס"ק ג').
2. וכל זה דוקא אם רוצה להניח עתה את התפילין, אבל אם עדיין אין רוצה להניחם רק לאחר זמן (ורוצה עתה רק להתעטף בטלית) – לא שייך בזה אין מעבירין על המצוות (שם).

(ב) הדין בפגע בתפילין קודם

אם הושיט ידו בתוך כיס הטלית ופגע קודם בתפילין – מחוייב להוציאן קודם ולהניחן. ואם אירע לו כן כשהוא יושב בבהכ"נ ברבים ומתבייש ע"י זה – מסתפיקנא אם יש להקל בזה וצ"ע (בה"ל ד"ה שלא יפגע וד"ה שלא יניחו).

(ג) עבר על הדין (הנ"ל)

אם (אחר שפגע בתפילין קודם הטלית) עבר והניח (את התפילין) מידו ונטל הטלית – שוב אסור לעזבו (את הטלית) וליטול התפילין (ס"ק ה').

(ד) דין קדימה במניח בלא ברכה

אם פשט הטלית ותפילין רק לפי שעה ודעתו להחזירם תיכף, דפסקינן לקמן דאין צריך לחזור ולברך, ואח"כ בעת הלבישה נזדמן לו התפילין מקודם – אין לחלק בזה (ויקדים להניח התפילין) (בה"ל ד"ה ויצטרך).

(ה) אין מעבירין על המצוות מחדר לחדר

אם מתפלל בביתו ורוצה להניח טלית ותפילין, ובתוך חדר שלפניו מונח התפילין, ובתוך חדר אחר מונח הטלית – צריך להניח תפילין בתחילה, ואף שלא נטל עדיין התפילין בידו (ס"ק ד').

(ו) אם אין לו ציצית

אם התפילין מזומנים בידו ואין לו ציצית – אין צריך להמתין על הציצית ונאפילו הוא הולך בלי ד' כנפות (ט"ק), אלא מניח (עתה) תפילין וכשמביאים טלית מתעטף

אתה תדע משנה ברורה!

בעזרת סדרת
ספרי 'דרך ברורה'
המנגישה את לימוד
המשנה ברורה
למי שרוצה
לדעת
באמת!

ניתן לרכוש
כל חלק של
המ"ב בנפרד

למי שרוצה לדעת באמת

מה בדיוק אומר המחבר?

האם הרמ"א חולק על המחבר?

מה דעת המשנה ברורה בעניין?

מה בדיוק כתוב בביאור הלכה?

מהי ההלכה המובאת בשער הציון?

שקט הלבבות שבת סימן שיו

262

מעשה ה'...

של הקא...
לגרא אין...
הינו...

שער תשובה

באר היטב

משינה ברורה

באר הלכה

עשה אמן...
כי הקאר...
שעשאו...

שבת הלכה...
הי'קט' וכן...

שער הציון

(ל' רש"י: נ)
ורגלו, פכ"א

שיטת
הנגשה מיוחדת,
בדוקה
ומנוסה

הבנה והספק גבוהים
בזמן לימוד קצר

ידיעה, קליטה
וזיכרון

הגשה הלכתית
מדויקת ומפורטת

הצלחה מובטחת
במבחנים

סיכום מונגש ברור
ושווה לכל נפש

ביאור חזוטי חדשני
ומאיר עיניים

הצטרפו בעת לאלפי לומדי 'דרך ברורה'
הזוכים לדעת משנה ברורה בהבנה בהירה ובזכירה

זכה דורנו לספרים רבים על סדר המ"ב,
אך רובם ככולם לקט...
ספר זה לעומתם "דרך ברורה" - כשמו כן הוא
דרך ברורה ובהירה בהבנת המשנה ברורה
(הגאון רבי אשר וייס שליט"א)

איני מכיר בדורנו עוד ספרים שנעשו
בסגנון הזה לגלות את כל החידושים
הטמונים והגנוזים בדברי רבינו המ"ב
(הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א)

הביא השו"ע והמ"ב באופן מסודר וברור...
זה דבר שלרבים יהיה תועלת מזה
(הגאון רבי ניסים קרליץ זצוק"ל)

ועיקר עמלו ויגיעתו לברר היטב כל
ההלכות... ולסדרן ולשנותן בדרך קצרה
אשר מועילה לשינון ולזכירת ההלכות
(הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצוק"ל)

מתוך 20
ההסכמות

הם

מפקדיהם

את החקלאים!

המדינה מכנה גב לחקלאים שומרי השמיטה, ומונעת את תקציבי התמיכה בהם

תשע"ה - תשפ"ב: מצא את ההבדלים

תשפ"ב	תשע"ה	תקציב זריעה מוקדמת
לא קיים	6 מיליון ₪	תקציב תמוצע לחקלאי
75,000 ₪	150,000 ₪	זמן העברת התמיכה
סה"כ עד לסיום תקופת השמיטה	לאורך השנה כולה	הזכאים לתקציב
רוב הכספים טרם הועברו	רק חקלאים המשביתים את שדותיהם ומצייגים את המסמכים הנדרשים	
חיסכון של משרד החקלאות ועמדת נכד הקריטריונים הנוקשים*		

*פחות מ 15% מהחקלאים שומרי השביעית מקבלים בשמיטה. זו את התקציב הממשלתי "תקציב מדויק לכל חקלאי יתבחר בסיום שנות השמיטה

תפקידנו לתמוך ולעזור!

קרן השביעית יוצאת במגבית חירום לטובת מאות חקלאים שננטשו על ידי המדינה ולא קיבלו את תקציבי התמיכה שהם זכאים להם

וקחו חלק במגבית החירום לקראת שבת: 'ושבתה הארץ שבת לה'

100 ימים לחודש 8 חודשים עד לסיום תקופת השמיטה

ויה"ר שלא תיפסק שביתת הקרקעות ואף לא מדונם אחד בארץ הקודש

קרן השביעית תשפ"ב

1800-300-5444 לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | מסי חשבון 485101

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 85 | פר' בהר תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מזן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א
בשיעור פתיחה בישיבת פוניבז'

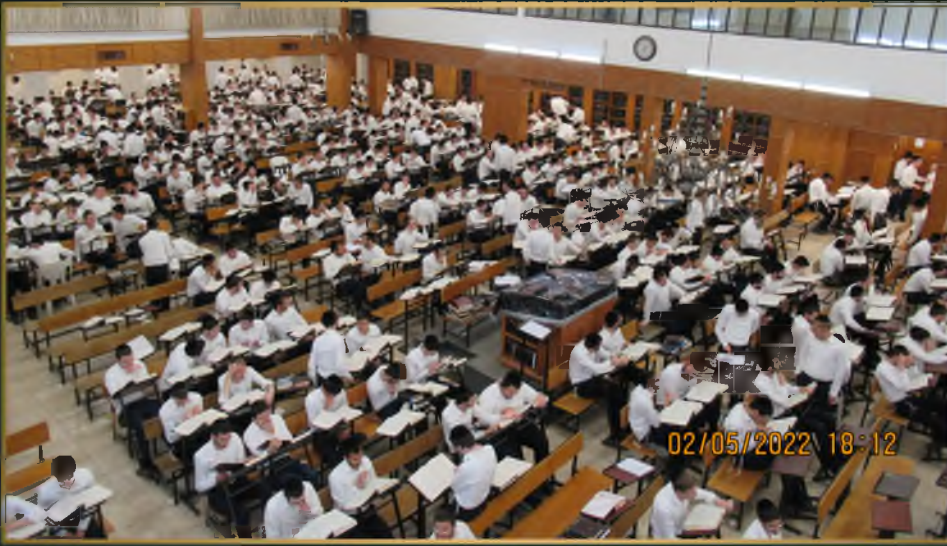
שמוחת האירוסין לנכדו של מזן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך
שליט"א ותלמידו של ראש ישיבת בריסק
בראשות הגאון רבי אברהם יהושע סאלוויצ'ק שליט"א

חגיגת סיומי 100 מסכתות בת"ת שתילי זיתים
לע"נ מזן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בהשתתפות בנו ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי שלמה קניבסקי שליט"א

פתיחת זמן קיץ וקידוש לבנה בישיבת תפרח

הגאון הגדול ד' ישעיה קלאד
ראש ישיבת כנסת התורה
בשיעור פתיחה בתחילת הזמן

הרה"ג ד' יהודה באקשט שליט"א ראש ישיבה דדיטדויט
בכנס חזק לבוגרי הישיבה בלויקווד

מורן הגר"מ גריינימן
בכתיבת חידושי תורה

בנסי החירום של 'קדן השביעית' לחיזוק מגבית ההצלה למען החקלאים שומרי השביעית

במעון קודשו של מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א וכינוס רבני בי"ד קדן השביעית במושב גמזו צילום: שוקי לדר ופנחס עמנואל

כינוס רבני בי"ד קדן השביעית במושב גמזו

במעון קודשו של מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מרן ראש הישיבה
בחתומה על המכתב המיוחד

חבר הנהלת קדן השביעית הר"ג
ר' נפתלי יעקובזון שליט"א מתברך
ע"י מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

חבר הנהלת קדן השביעית הר"ג
ר' ישכר לדרמן שליט"א מתברך
ע"י מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

כפר לעמך ישראל

אודות המרגדיה הנוראה והאימה שהתרחשה באלעד אשר
הרוצחים ימ"ש הרגו במיתה משונה את

הקדוש יונתן חבקוק הי"ד

והקדוש בועז גול הי"ד

בהשאירם אחריהם את האלמנות החשובות שיחי'

ועשרת היתומים הקטנים

וצעקתם גדולה עד שמי מרום, אוי נא לנו כי מטאנו, אחים יקרים חוסו
והושיטו יד באופן יוצא מן הכלל, כי המצב איום ונורא ממש, ואין מן
הצורך לפרט, את גודל החובה לפדיון נפשנו.

**ומי יאמר זיכתי ליבי על בן על כל אחד לתת פדיון
נפשו כדי להקים קרן קיימת עבור האלמנות ועשרת
היתומים.**

ובזכות מצוה נשגבה זו תזכו להושיע בכל מיילי דמיטב בבני חיי אריכי
ומזוני רויחי ונהורא מעליא, ומי שאמר לעולמו די יאמר לערותינו די,

ונקם ישיב לצריו בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

י. יונתן חבקוק, יצחק גול, נפשו ימ"ש
הי"ד

10 יתומי נרצחו אצל

עם ישראל מתלכד להצילם!

קרן מס' 6210

5 יתומי הקדוש יונתן חבקוק ז"ל

קרן מס' 6211

5 יתומי הקדוש בועז גול ז"ל

קרן מס' 6212 משותפת לשני המשפחות – אשר תחולק ליתומים שווה בשווה

סד"כ
50 ש"ח
כפול 36 חודשים

מספחת חבקוק וזול
אתן לא לבד, אנחנו איתכם!

180 ש"ח לכל יתום

ניתן לתרום
בכל עמדות
נדרים פלוס /
קהילות

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק